70(4УКР-4ЗАК)
318

Закарпатські митці–

лауреати Національної премії ім. Т.Г. Шевченка

мебор.

«Корифеї Закарпаття: бібліографія»

М3

Т0(4Укр-4Зак)
318

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ВІДДІЛ

Закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т.Г.Шевченка

Бібліографічний посібник

8503964

Перевірено
20

Ужгород . Видавництво В.Падяка . 2008

УДК 06.068:008(477.87)
ББК 70(4УКР–4ЗАК)п7
З 18

Закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т.Г.Шевченка [Текст] : бібліогр. посіб. / Упр. культури Закарпат. обл. держ. адмін, Закарпат. обл. універс. наук. б-ка, інформ.-бібліогр. від.; уклад.: О.А.Канюка, М.Б.Бадида; упорядкув. Л.О. Ільченко; відп. за вип. Л.З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2008. – 256 с. : іл.

У бібліографічному покажчику «Закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т.Шевченка», який продовжує започатковану бібліотекою серію «Корифеї Закарпаття: бібліографія», вперше зібрано найповнішу бібліографію всіх лауреатів цієї премії – уродженців нашого краю, що представляють різні жанри мистецтва.

Бібліографія кожного з митців доповнена статтею про його життя і творчість.

Видання адресується краєзнавцям, культурологам, викладачам та студентам гуманітарних і мистецтвознавчих спеціальностей, бібліотечним та культосвітнім працівникам.

Укладачі:

О.А. Канюка, М.Б. Бадида

Упорядкування

Л.О. Ільченко

Відповідальна за випуск

Л.З. Григаш

© ЗОУНБ, 2008
© Л.Біксей, О.Ігнатович, Т.Росул, М.Сирохман, нариси, 2008
© Видавництво В.Падяка, 2008.

ISBN 978-966-387-024-3

Від укладачів

Бібліографічний покажчик «Закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т.Г.Шевченка» продовжує започатковану бібліотекою серією "Корифеї Закарпаття – бібліографія".

У цьому покажчику вперше зібрано найповнішу бібліографію всіх лауреатів Національної (до 2000 року – Державної) премії ім. Шевченка – уродженців нашого краю, що представляють різні жанри мистецтва.

Матеріали подаються у хронологічному порядку – за роками нагородження премією. Бібліографія кожного з митців доповнена статтею про його життєвий і творчий шлях. Для зручності пошуку матеріалів подається іменний покажчик авторів, згаданих у виданні.

У випадку наявності бібліографічних покажчиків, присвячених тому чи іншому митцеві, на початку бібліографії дається посилання на цей покажчик.

Відбір літератури в основному завершено у серпні 2008 року.

Видання буде корисним краєзнавцям, культурологам, викладачам та студентам гуманітарних та мистецтвознавчих спеціальностей, бібліотечним та культосвітнім працівникам.

Висловлюємо щиру подяку авторам статей-персоналій:

Людмилі Біксей – мистецтвознавцю, заступнику директора з наукової роботи Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, лауреату премії ім. Й.Бокшая та А.Ерделі;

Олександрі Ігнатович – кандидату філологічних наук, члену Національної спілки журналістів України;

Тетяні Росул – кандидату мистецтвознавства, члену Національної спілки композиторів України, лауреату премії ім. Д.Задора;

Михайлу Сирохману – викладачу Ужгородського коледжу мистецтв ім. А.Ерделі, заслуженому працівнику культури України.

ДИПЛОМ
ЛАУРЕАТА ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ
УКРАЇНИ
ІМЕНІ Т. ШЕВЧЕНКА

ДИПЛОМ

ЛАУРЕАТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПРЕМІЇ
УКРАЇНИ

ІМЕНІ
ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

Передслово

Для Закарпаття двадцяте століття – час постійних змін, тривог і надій. Та бриніла молитва до Бога: *«з усіх лісів землі і з усіх дерев її обрав єси собі виноградник єдиний, з усіх квітів світу обрав єси собі лілію єдину, і з усіх безодень морських наповнив єси собі поток єдиний, ... і з усієї створеної худоби обрав єси собі вівцю єдину...» (М.Смотрицький)* – перелік божих уподобань значною мірою стосується особливостей, притаманних нашому краєві. Хто зна, можливо, впливи довкілля надодачу до суспільних пертурбацій і формують особистостей, котрі становлять духовне, цивілізаційне опертя для грядущих поколінь.

Карпатські гори виростили за це століття добрий сад, що дав врожай для всієї України. Виїмкові персони наших краян відзначені найвищою Національною премією імені Тараса Шевченка: Євген Станкович (1977), Василь Свида (1983), Олекса Мишанич (1988), Юрій Герц (1994), Іван Чендей (1994), Петро Скунць (1997), Дмитро Кремінь (1999), Андрій Бокотей (2002), Володимир Микита (2005), Василь Сідак (2008).

Тож, зважаючи на провіденціалізм, що був властивий нашим предкам і живе в нас понині, додам з літописного: *«Кого бо тако Бог любить, яко же ны прославил есть и възнесл?»* І відповім сучасною українською: «А нікого!»

ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ

КОМПОЗИТОР

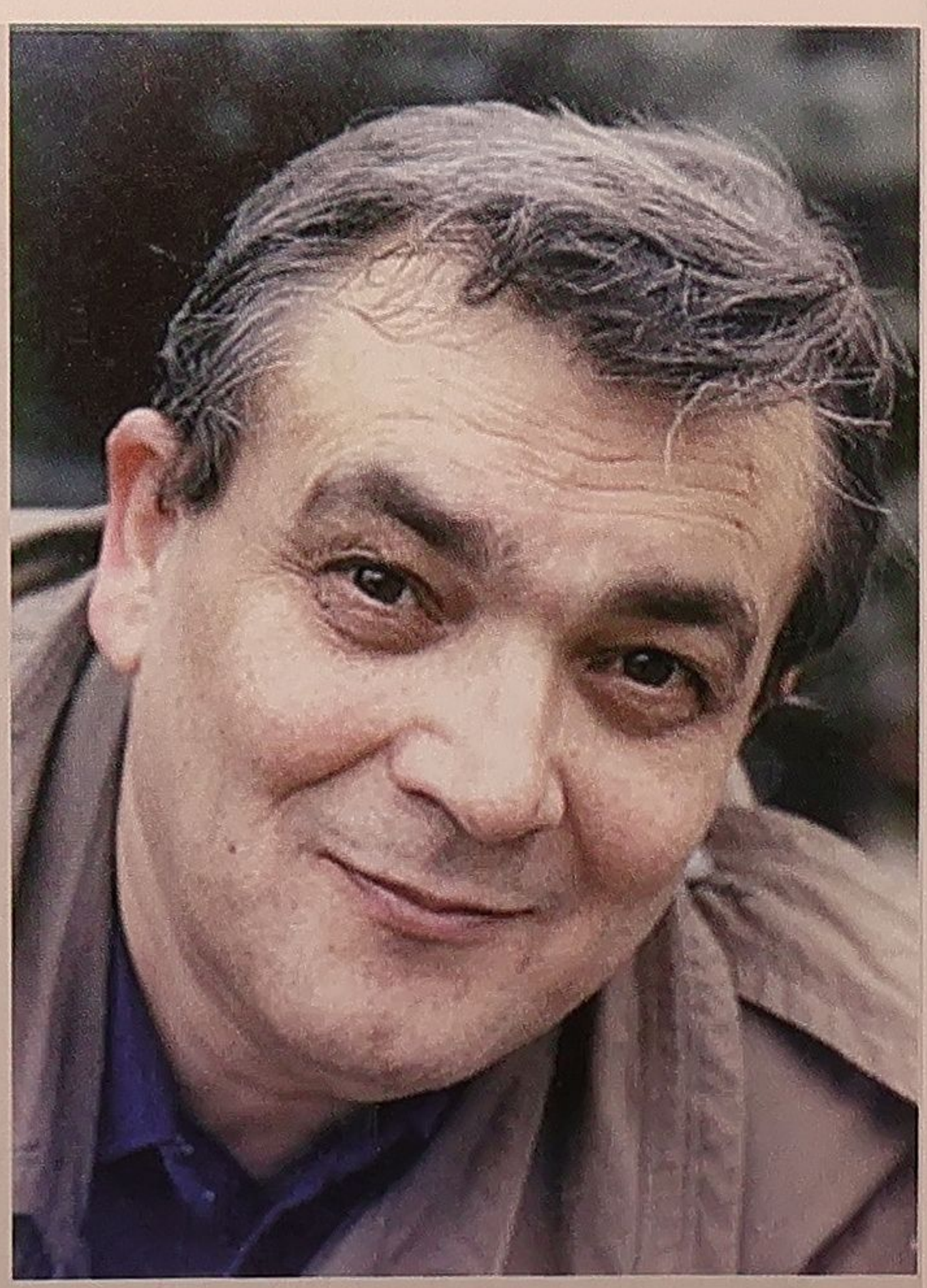

ЄВГЕН ФЕДОРОВИЧ СТАНКОВИЧ

У кожної культурної епохи є свої імена, що представляють певні художні символи — епохи Шекспіра, Баха, Гете. Наша епоха буде для нащадків представлена кількома славетними митцями, серед яких чільне місце посідає ім'я Євгена Федоровича Станковича. У творчій особистості композитора гармонійно поєдналися щедрий талант, високий професіоналізм, глибокий інтелектуалізм, емоційна відкритість з вірним відчуттям епохи і свого місця в ній.

Життя Є.Станковича не прикрашене тріумфами вундеркінда, воно відмічене тими ж віхами, що і біографії його сучасників. Народився майбутній композитор 19 вересня 1942 р. у вчительській сім'ї у м.Свалява. Неабиякі музичні здібності хлопчика привели його до Мукачівської дитячої музичної школи, а згодом — Ужгородського музичного училища, де Євген опановував гру на віолончелі у класі Й.Й.Базела. Етапним у житті обдарованого юнака стали заняття з блискучим імпровізатором, талановитим композитором Степаном Мартоном, який зумів заохотити Станковича до творчості й відкрив йому ази композиції. Серед митців, що сприяли розвитку творчого потенціалу Є.Станковича, був професор Львівської консерваторії А.Солтис, та остаточне формування світогляду і творчого почерку композитора відбулося у Київській консерваторії під впливом видатних українських музикантів — Б.М.Лятошинського і М.М.Скорика.

Творче змужніння Є.Станковича відбувалось у надзвичайно напруженій і строкатій атмосфері 70-х років, які відкрили перед вітчизняними митцями величезний масив сучасної музики, різноманітні композиторські техніки та авангардні стилі. Навіть ранні опуси Станковича засвідчили неординарність творчого мислення композитора, відкритість до експериментів і, разом з тим, чітку естетичну позицію. Є.Станкович ніколи не шукав легких шляхів у мистецтві, не догоджав забаганкам публіки. Його творчість — приклад безкомпромісного служіння Музиці. Кожен твір маестро — це засіб втілення філософських і духовних проблем. Основну увагу композитор спрямовує на розкриття вічної теми мистецтва, пов'язаної з внутрішнім світом людини, одвічної боротьби добра і зла, життя і смерті, співвідношення людини і Всесвіту.

У творчому портфелі композитора твори майже усіх музичних жанрів: 15 симфоній, 5 балетів, фольк-опера «Цвіт папороті», 4 інструментальні концерти, Кадіш-Реквієм, великі хорові вокально-симфонічні твори на тексти із Біблії, Т.Шевченка, О.Пушкіна, П.Тичини, Д.Павличка, П.Мовчана, камерно-інструментальні твори, музика до кінофільмів і драматичних спектаклів. Тематика його творчості обіймає широку історичну панораму від епохи Київської Русі (балети «Ольга», «Вікінги», симфонія-диптих «Слово про Ігорів похід»), доби Козаччини (фольк-опера «Цвіт папороті») до великих соціальних потрясінь XX ст. (Панахида, Ектенія заупокійна, присвячені жертвам голодомору, «Героїчна» симфонія, Кадіш-реквієм, навіяні трагедією війни, «Чорна елегія» і «Музика рудого лісу», створені після Чорнобильської трагедії). Витоки такої масштабності творчих інтересів містяться в особливостях художньої натури митця — надзвичайного чуйного і вразливого до всього, що відбувається навколо. Кожен його твір, яку б історичну епоху він не відображав, завжди сучасний, адже в ньому б'ється пульс нашого сучасника, людини з великою душею, що прагне осягнути увесь багатоманітний світ.

Є.Станкович є передусім композитором-симфоністом. У симфонічному жанрі і, зокрема, у камерному його різновиді найповніше виявляється дар композитора-психолога. Симфонія є сферою творчих пошуків, експериментів, новаторських відкриттів митця. Кожен симфонічний твір є виявом розвитку та становлення думки Художника, зумовленої гостротою переживань, що породжує глибоку емоційну напругу його музики. Саме симфонічний жанр приніс Є.Станковичу світове визнання. Симфонія №3 «Я стверджуюсь» на сл. П.Тичини для читця, хору і симфонічного оркестру (1976) була удостоєна Державної премії ім. Т.Шевченка, Камерна симфонія №3 для флейти і 12 струнних у 1985 р.

була визнана комісією ЮНЕСКО однією з десяти кращих симфоній світу. Серед численних нагород Є.Станковича — ордени Дружби народів, св. Рівноапостольного Князя Володимира Великого, Князя Ярослава Мудрого V ступеня, премія фольклорного фестивалю європейського радіо (1986), Тбіліського міжнародного фестивалю за кращу музику (1993), театральна премія «Київська пектораль» (2000), премія ім. А.Веделя (2001), Всеукраїнська премія «Визнання» (2002), премія Національної програми «Людина року — 2002».

Немалі заслуги Є.Станковича і у царині видавничої, педагогічної та музично-громадської роботи. Як голова правління Національної спілки композиторів України Є.Станкович порушує актуальні проблеми мистецького життя країни і бере участь у їх розв'язанні, підтримує творчі починання своїх колег. Нині народний артист України Євген Федорович Станкович — завідувач кафедри композиції Національної музичної академії України, академік Академії мистецтв України активно співпрацює з кращими виконавцями нашої держави і зарубіжжя. Кожна прем'єра музики Маестро — глибоке одкровення автора, яке не залишає байдужими ні професіоналів, ні пересічних слухачів, наповнюючи душі світлою енергією й вірою. У його творах сучасники та нащадки будуть шукати відповіді на одвічні питання, які завжди цікавитимуть людство.

ТЕТЯНА РОСУЛ

© Т.Росул,2008

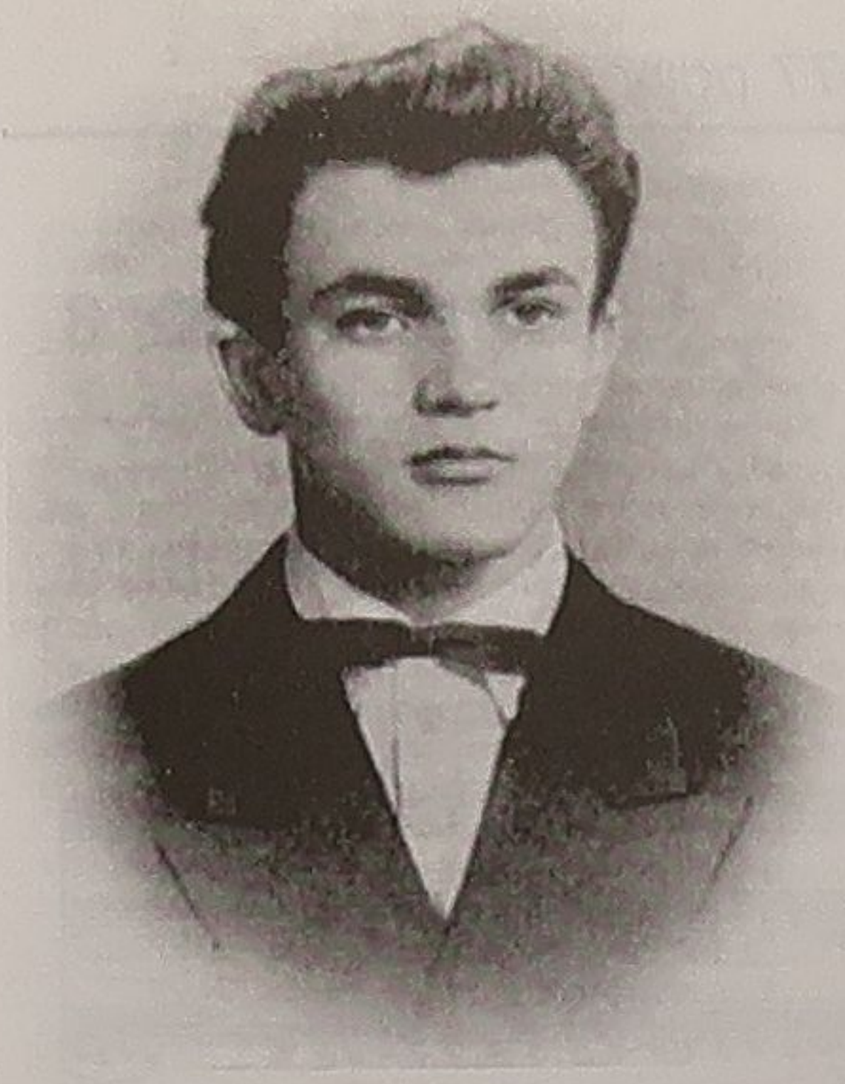

Є.Станкович – випускник Ужгородського музичного училища, 1961 р.

Є.Станкович – постійний голова журі Міжнародного дитячо-юнацького конкурсу-фестивалю «Срібний дзвін» (Ужгород).

Вручення нагород переможцям конкурсу-фестивалю «Срібний дзвін».

Симфонія № 3

«Я СТВЕРДЖУЮСЬ»

На вірші *П. Тичини*

Є. СТАНКОВИЧ

Прелюдія

Симфония № 3

«Я УТВЕРЖДАЮСЬ»

На стихи *П. Тычины*

Е. СТАНКОВИЧ

Прелюдия

I

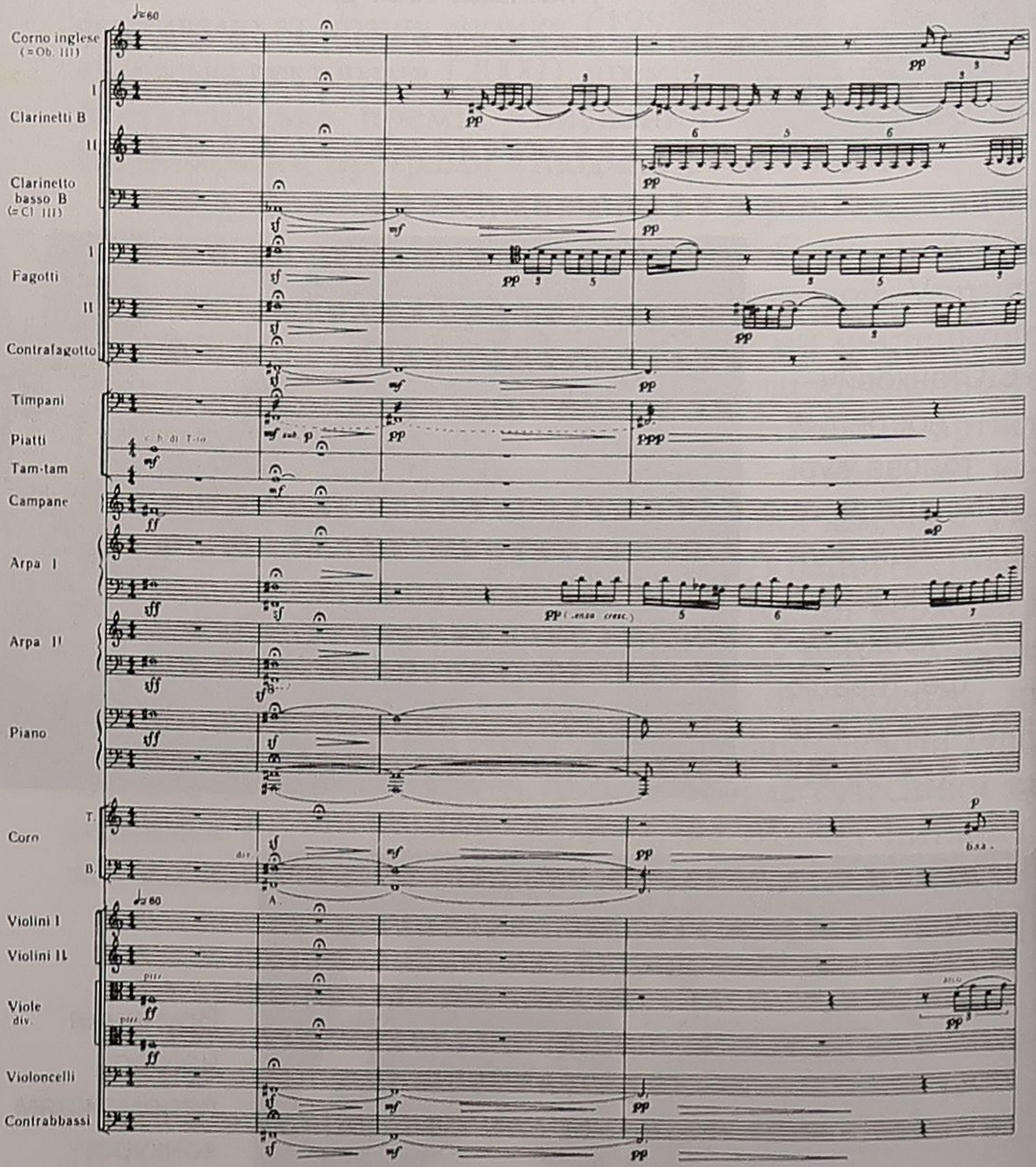

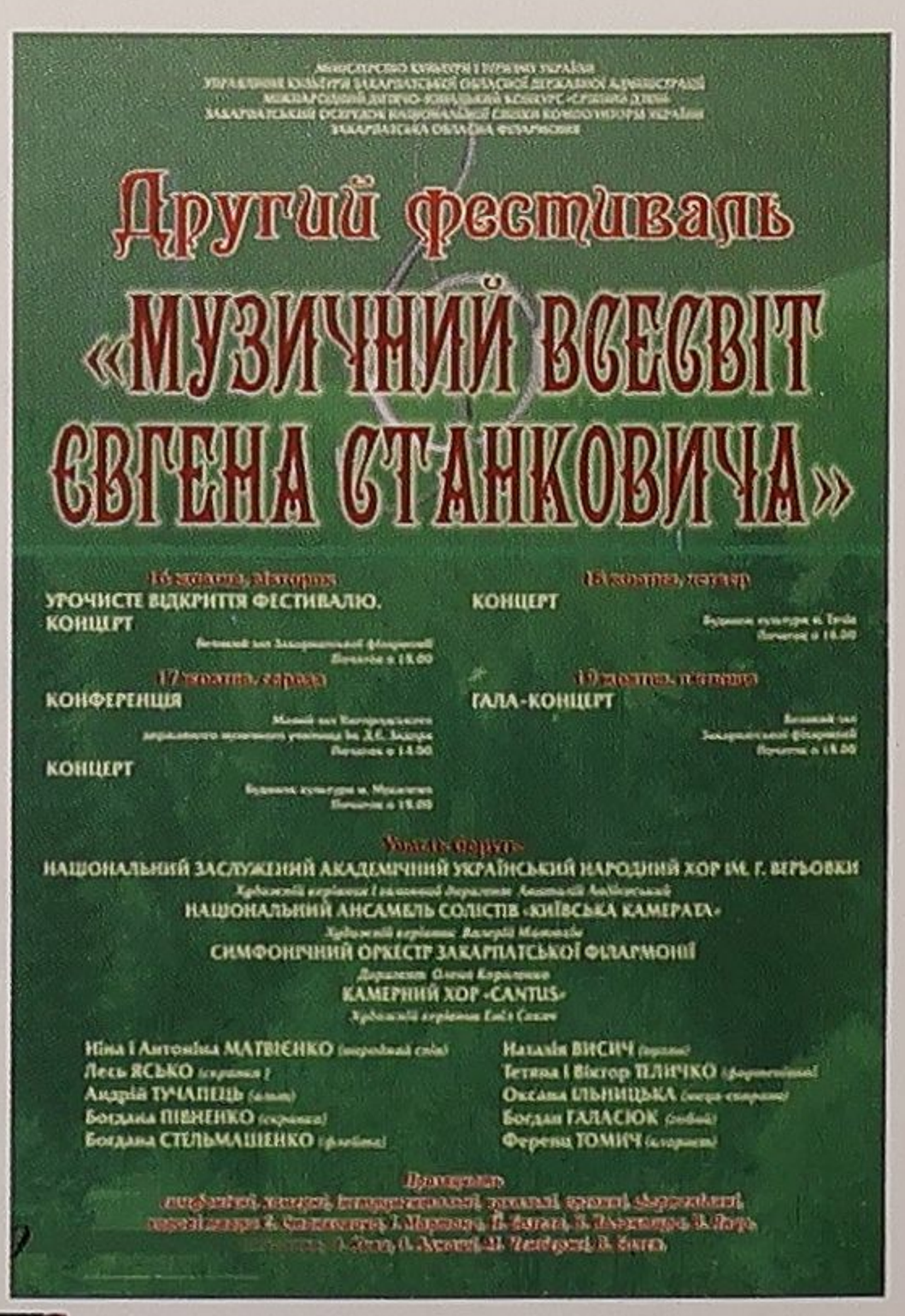

Євген Станкович
"Панахида за померлими з голоду"

Лауреат Державної премії ім.Т.Г.Шевченка 1977 року

народному відділі у кл. І. Ф. Мартона, згодом перевівся на струнно-смичковий відділ кл. вик. Й. Й. Базеля, деякий час навчався у Московському музичному училищі). Після закінчення училища 1962 р. вступає до Львівської консерваторії на композиторський факультет у кл. проф. А. Солтиса.

Після служби у лавах радянської армії продовжив навчання у Київській консерваторії імені П. Чайковського у кл. проф. Б. М. Лятошинського, а після його смерті – М. М. Скорика (1965-1970). Після закінчення навчання працює редактором у видавництві «Музична Україна» (1970-1976), є секретарем Спілки композиторів СРСР, секретарем правління Спілки композиторів України. У 1990-1993 рр. – голова Спілки композиторів України, у 1985 р. був обраний депутатом Верховної Ради УРСР.

Сьогодні – академік, професор Національної музичної академії України ім. П. Чайковського, очолює кафедру композиції. Народний артист України (1986), лауреат республіканської премії ім. М. Островського (1976), лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка (1986), премії Міжнародної трибуни композиторів ЮНЕСКО (1985), премії фольклорного конкурсу Європейського радіо (1979), міжнародних премій за музику до кінофільмів, лауреат фестивалю «Золотоверхий Київ» (2000), фестивалю «Пектораль» (2000), Всеукраїнської премії «Визнання» (2001), премії ім А. Веделя (2002), нагороджений Орденом дружби народів (1982), Орденом св. Володимира (2000). Музика Є. Ф. Станковича широко відома у різних країнах світу, постійно виконується на міжнародних фестивалях і авторських концертах (серед них фестиваль музики Є. Станковича, Ужгород, 1995).

У 1976 р. Є. Ф. Станкович перейшов на творчу роботу, активно займається музично-громадською роботою. Він – член журі Міжнародного дитячо-юнацького фестивалю-конкурсу «Срібний Дзвін», який щороку проводиться в м. Ужгород.

Творчий доробок композитора: «Симфонієтта» (1971), 16 симфоній (в т. ч. 9 камерних та одна симфонія-диптих для хору a capella на вірші Т. Шевченка), фольк-опера «Цвіт папороті» (1979), балети: «Ольга» (1981), «Агонія» (1985), «Майська ніч» (1986), «Ніч перед Різдвом» (1990), «Вікінги» (2000), концерти для віолончелі (1970), альта (1999) з оркестром, концерт для кларнета соло «Гра над прірвою» (1996), Пасакалія для оркестру (1998), триптих «На Верховині» для скрипки і фортепіано (1972), Струнний квартет № 1 (1973), «Музика рудого лісу» для скрипки, віолончелі і фортепіано (1992), Монолог і соната для кларнета соло (1996), «Кадіш-реквієм» для читця, соліста, хору і оркестру (1991).

заступником голови Закарпатської обласної ради і попрацював на цій посаді до закінчення повноважень депутатів обласної ради IV скликання. У березні 2006 р. – депутат Іршавської районної ради по списках виборчого блоку «Наша Україна», а в квітні ц. р. – головою Іршавської районної ради, де і працює по цей час.

З початку 90-х рр. XX ст. брав активну участь у діяльності національно-демократичних сил на Закарпатті і в Україні. Член політичної партії «Народний Союз "Наша Україна"» (входить до складу ради Закарпатської обласної організації НСНУ). Бере активну участь у громадському житті краю, є заступником голови Християнсько-народної Спілки Закарпаття та членом Команди національно-патріотичного об'єднання «Карпатська Січ» (полковник Січі).

В. В. Бедь

СТАНКОВИЧ
Євген Федорович

Народився 19 вересня 1942 р. в м. Свалява. Один з найвидатніших сучасних українських композиторів. Студіював в Ужгородському державному музичному училищі (спочатку на

Людмила Мокану

Деякі аспекти творчості Євгена Станковича

Серед сучасних українських мистців, за якими визначається "питома вага" національного мистецтва в цілому – постать композитора Євгена Станковича, автора 15 симфоній, опери, 5 балетів, ораторії, 4 інструментальні концерти, Реквієму, великих вокально-симфонічних полотен на тексти із Біблії, Т. Шевченка, О. Пушкіна, П. Тичини, Д. Павличка, П. Мовчана, багатьох камерно-інструментальних творів, музики до кінофільмів і драматичних спектаклів. Ця плідна праця була відзначена почесними нагородами і титулами як на батьківщині, так і за кордоном. Він – народний артист України, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, премії міжнародної трибуни композиторів ЮНЕСКО, премії фольклорного конкурсу Європейського радіо, професор Національної музичної академії, в якій очолює кафед- іжних університетів. За цим пе- стоїть багата особистість, яка гією впливає на духовність на-

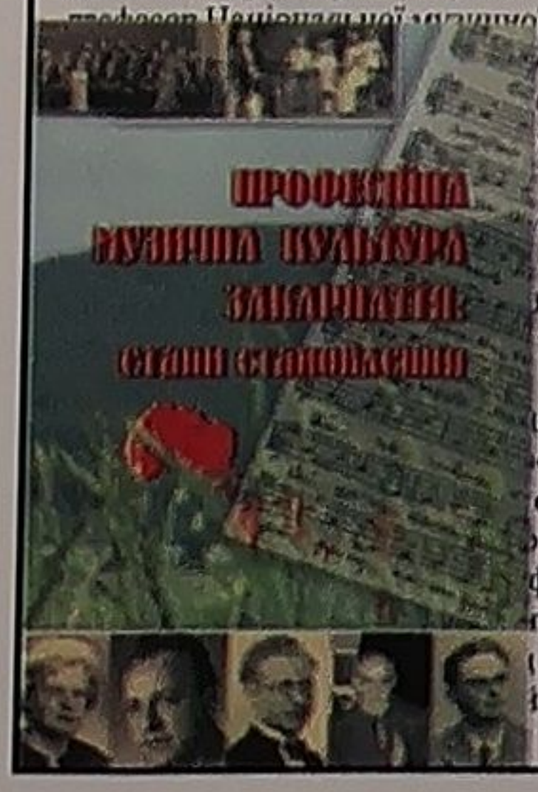

изначення його ролі в контексті багатовимірний підхід, одині з витора стосовно його зв'язків з того краю, де він народився і (а це період навчання Євгена і по класу віолончелі) професій- еджена і активно функціонува- обласній філармонії та музучи- ювали музиканти старшого по- фахову освіту у консерваторіях га інших музичних центрів Ев- Лендел, Віра Ромішовська, Ка- , Семіраміда Хосроєва). Їх твор-

Бібліографія Є.Станковича

Окремі видання

1979

Симфонія № 2 (Героїчна) = Симфония № 2 (Героическая) [Ноти] : партитура. – К. – Муз. Україна, 1979. – 111с.

1980

Симфонія № 3 „Я стверджуюсь” [Ноти] : Партитура : для соліста, хору та оркестру / на вірші П. Тичини; вступ. сл. М. Гордійчука. – К. : Муз. Україна, 1980. – 164 с. – Вступ. сл. паралел. укр., рос. англ., франц., нім. та іспан. мовами. – (Українська симфонічна музика).

1984

Балет-легенда на три дії [Ноти] : дев’ять картин; лібретто; Ю. Ільєнка клавір. – К. : Муз. Україна, 1984. – 198 с.

1985

Симфонія пасторалей для скрипки та симфонічного оркестру [Ноти] : партитура. – К. : Музична Україна, 1985. – 136 с.

1986

Три камерні симфонії [Ноти] = Три камерные симфонии: партитура. – К. : Музична Україна, 1986. – 188 с. – Укр. та рос. мовами.

1988

«Купало» : симфонічно-хорові сцени = «Купало» : симфонично-хоровые сцены [Ноти] : партитура. – К. – Муз. Україна, 1988. – 144 с.

850364

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА М.УЖГОРОД
ПР.СВОБОДИ,16, 66018

1989

Камерна симфонія № 3 [Ноти] : партитура. – К. : Музична Україна, 1989. – 118 с.

2002

Камерні симфонії [Ноти] : в 3-х зошитах. – К. : Музична Україна, 2002.

Зошит 1: (перша, шоста, восьма) : партитура / ред. В. О. Матюхін. – 2002. – 211 с.

Зошит 2: (друга, третя, четверта): партитура / ред. В. О. Матюхін. – 2002. – 218 с.

Зошит 3: (п'ята, сьома, дев'ята) : партитура / ред. В. О. Матюхін. – 2002. – 159 с.

Твори, надруковані в періодичних виданнях та збірниках

2005

Про музику, творчість та реалії сьогодення [Текст] / Є. Станкович // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Вип. 1 : 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною присвячується. – Ужгород : Карпати, 2005. – С. 39-51.

Інтерв'ю з Євгеном Станковичем

1992

«Принципам своїм не зраджу» [Текст] : [інтерв'ю з Є. Станковичем / записав П. Коломієць] / Є. Станкович // Новини Закарпаття. – 1992. – 19 верес. – С. 6.

1997

Евгений Станкович : Музыка – это моя жизнь [Текст] : [беседа с композитором / записала В. Муратова] / Є. Станкович // Зеркало недели. – 1997. – 5-11 апр. – С. 16.

здавалось би, не було виходу із життєвого закуту — підіймалися горою до І.Чендея. Вважалося, — він пережив усе: був огрітий владою, а далі кинутий нею ниць й причавлений долею, а потім піднісся до олімпійців в літературі, впливав на громадське життя краю і країни, не ховався з власною позицією, і попри все не втратив себе, того вічного духу неспокою, — тому і зможе зрозуміти іншого, тому є носієм надважливого — мудрості. Вже при житті Іван Чендей став легендою, а молоді автори краю часом дрибцяли в літературний процес з певною чендеєзалежністю. Але час — добрий лік для віднайдення свого стилю. Тому закарпатська прозова школа зі своїм самобутнім обличчям активна й нині, а одним із її фундаторів став саме Іван Чендей.

Зрозуміло, що й інтерес до творчості Івана Чендея посилюється. Хоча його доробок був затребуваний літературознавчо-критичною думкою України від початку шляху письменника. Правда, стан цієї галузі перебував в заручниках не науки, а — комуністичної ідеології. Зважену розмову про здобутки митця вдавалося вести Г.Аврахову, В.Басарабу, І.Вишневському, М.Ільницькому, В.Марку, П.Панчу, С.Паньку, А.Погрібному, В.Попу, Г.Удовиченку, Л.Уральському, В.Фединишинцю, Ю.Шкробинцю... Досліджуючи поетику прози Ів.Чендея, вони, як правило, відзначали тяжіння автора до психологізму, підкреслювали ліризм, драматизм та метафоричність доробку митця, простежували специфіку мови оповідань та повістей.

Творчість Ів.Чендея не вкладалася в «прокрустове ложе» соцреалізму. Це чи не першим відчув Петро Панч у передмові до книги «Вітер з полонин»: «*Та все ж, читаючи повість* («Терен цвіте» — О.І.), *не можна не запитати автора, чому сільський пролетар Василь Порадюк мириться із злочинствами глитаїв, які*

грабують його, чому автор показує свого героя осібно, відірвано від усього села?» [8,4].

Згодом, у «Березневому снігу», думаю, навіть всупереч волі автора, відкриються такі грані його підсвідомості-творчості, що налякають своїми проявами «кабычевоневышлистов» (Є.Євтушенко). Книгу «бомбили» ідеологічними кліше [1,188-189]. На III пленумі правління Спілки письменників України була окрема «розмова» про книгу Ів.Чендея, де інкримінували авторові *«анахронізм або втечу від дійсності»* [1,188]. Перепало на горіхи й критикам, котрі вважали прозу Ів.Чендея гідною уваги. Чи не всі матеріали *pro* і *contra* було ретельно зібрано і з «потрібними» наголосами підсумовано в книзі [1]. Тепер це нам дає можливість уявити масштаби й методи цькування людини, а також пізнати постаті, причетні до ідеологічних розправ...

Після кількарічного замовчування Ів.Чендей повернувся в літературу, але знову ж таки — літературознавча наука не була готовою до всебічного аналізу його художніх творів. Навіть у 80-ті, коли доробком письменника слушно зацікавився М.Жулинський, розмова відбувалася здебільшого у звичних тому часові координатах.

Лише з 90-х років науковці приступили до об'єктивного дослідження прози патріарха. Відкинуто підходи до його творчості крізь призму соцреалізму. До освоєння спадщини Ів.Чендея прилучилися В.Дончик, М.Жулинський, Н.Лисенко, О.Мишанич, Л.Мороз, І.Сенько, Л.Тарнашинська, Д.Федака, Н.Ференц та ін. Уперше визначено тяжіння письменника до неореалізму (В.Марко), простежуються літературознавцями особливості мистецького письма Івана Чендея, а також специфіка його художнього світу. Захищені дисертації, присвячені творчості Івана Михайловича, проведена Всеукраїнська наукова конференція «Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті»

(Ужгород, 2007) [6], вийшла у світ біобібліографія письменника [4;10], публікуються і вивчаються його «Щоденники». Не відкидаючи слушних спостережень попередньої доби, нині, власне, лише розпочато занурення в материк чендеєвих творів... І нині вже із життя і творчості письменника розбудовується міф. Що ж, мабуть, і це сходинка до його пізнання.

...Життєва стежка прозаїка взяла розгін в селянській багатодітній сім'ї (народився в с.Дубове Тячівського району Закарпатської обл.). Потім пройшов сільську школу, а далі — потрапив до Хустської гімназії. Прилучився до роботи літературного гуртка (своєрідного гніздов'я) Петра Лінтура, де фольклорист плекав юні обдарування. У збірнику «стихов и прозы членов Хустской литературной школы...» Ів.Чендей надрукував перші оповідання, що були написані російською мовою. Жанр, який почав освоювати письменник — оповідання-новела, традиційний для закарпатської прози, адже лаконічність була для наших авторів не лише посестрою таланту, а й умовою публікацій в доступних широкому загалу новинках, бо займала небагато друкованої площі. Рання новелістика Ів.Чендея (та, що вже була писана українською мовою) тяжіла до імпресіонізму, а перегукувалася темами, загальним тоном, настроями із новелами трохи старшого Василя Фенича (1914—1949).

Із 1945 до 1955 року Ів.Чендей працював у редакції газети «Закарпатська правда»; у 1946 році пройшов тривалі курси газетних працівників у Харкові; закінчив заочно філологічний факультет Ужгородського державного університету; у 1950 році був прийнятий до Спілки письменників.

«Чайки летять на Схід» (1955) — перший збірник новел Івана Чендея, виданий скромно та зі смаком. Вже тут і одразу автор проголосив: «*Бідний край — гори Карпатські! Але кращого у білому світі немає. Обійдіть*

його вздовж і впоперек — не знайдете!..» [7,66]. Загалом, вказано код, — що ним, не в останню чергу керуватися б, досліджуючи доробок письменника, — ментальність верховинця. Майже кожна історія, викладена Ів.Чендеєм, має основу з життя і своїх реальних прототипів, звісно, переосмислених художньою уявою автора.

У 1958 році виходять книги «Терен цвіте» та «Вітер з полонин» (Київ). Остання відкривалася словом Петра Панча: *«Кожен новий твір Івана Чендея був його зростанням»*, — зауважив метр [8,4]. Всеукраїнському читачеві пропонувалося близько двадцяти оповідань і повість «Терен цвіте», де вкотре поставала змозолена проблема — людина й земля. Якщо новели митця вабили лаконізмом, швидкоплинністю сюжету, виблискуванням доленосних чи ключових епізодів-картинок із життя персонажів, то повість показала інший бік прозописання Ів.Чендея — уповільнення сюжету за рахунок уваги до деталі. Він їх настільки вміло поєднував-нанизував-нагромаджував, перетворював на символи, що на читача наче насувалася снігова лавина, яка ошелешувала і підминала емоційно. Його описи Ясенової несли подих гір; розповідь про мізерну хату селянина примушує нахиляти голову при читанні, аби й самому не уразитися в її сволок; доладне змалювання їжі спонукає до слиновиділення або навпаки — до відрази; спогад про лахміття селянина примушує мерзнути; а згадка про дзюрчання гірського джерельця викликає спрагу і бажання спробувати ту живильну воду...

У 1960—1962 роках Ів.Чендей навчається на Вищих літературних курсах при Літературному інституті ім. О.Горького в Москві. Кращим здобутком після цього постав роман «Птахи полишають гнізда...» (1965), знову виданий в Києві. Проблема, навколо якої розгортається дія, — вимога нового часу до людини, аби та поступилася своїм найдорожчим — закоріненістю в вікові традиції-

середовище, — начебто для інтересів громади. Отож — чи можна на трагедії одного побудувати вселюдське щастя? Можна — відповідала радянська влада. Та й Ів.Чендей начебто погоджувався — новий час, нові потреби. Але настільки глибоко розкрив образ Михайла Пригари і показав руйнування його світу, розкришення свідомості, неможливості уяснити собі необхідність в нищенні древнього гнізда, що навіть персонаж, виведений автором для певного «балансу», голова сільради Д.Славинець, з його людяним ставленням до Пригари і прагненням допомогти у всьому, не здатен «перетягнути» симпатію читача на свій бік. Справді — розбурхання зрозумілого сталого світопорядку через прагнення чогось нового, невідомого, експериментального не здається переконливим пересічному читачеві. Тому й вболівалося за старих Пригар, якими б вони не були ортодоксами у питаннях життєвих.

Вражаючої сили досягло художнє слово майстра у цьому романі. Літературознавець В.Марко стверджує: «*Тут* (у романі — О.І.) *кожне слово виміряне розумом і серцем... Не прагнучи зайвої ускладненості словесного малюнка, він досягає такої простоти й художньої правди, які даються лише наполегливою працею й небуденним талантом*» [3,129].

Тему духовного каліцтва краю і його мешканців Ів.Чендей продовжує досліджувати у книзі «Березневий сніг». Резонансу набула повість «Іван», в якій автор протиставив життя алкоголіка-комуніста Івана Каламаря життю старого благородного священика Івана Стаха. Для влади таке судження було несприйнятним.

Сьогодні замислитись над цим твором (вже без колишньої прямолінійності) спонукає нас його назва — «Іван», і спостереження, що Іванів у повісті кілька — це і Стах, і Каламар, і покійний син Стаха — чому так багато дійових осіб з одним іменем? Чому не «Івани»,

а «Іван»? Можливо, у творі йдеться лише про одну людину — Івана, єство котрого, прагнучи жити в сучасності, пристосовується, вчиться розштовхувати інших ліктями, за ніщо мати людей без посади чи звання? Але у внутрішньому його світі живе той патріархальний овид (такий собі Стах), щемний, знайомий, що був колись великим і значущим в душі молодого Івана і праг реалізації, коли ставилися великі благородні цілі, але сама суєта боротьби їх убила (як Стахового сина), зате вилущила конформіста Каламаря. Верховина до кінця не випускає свого сина з обіймів, чекає, що він, блудний, повернеться. Тому в лікарню, до однієї палати з Каламарем потрапляє дід Ясенова (має прізвище тієї гори, що стала вихідною точкою і життя Ів.Чендея, і його творів). Якби ж Іван зумів найти спільну мову з Ясеновою, може б, і залишився живим? Померле, скалічене тіло Каламаря (представника «нового» світу), котрий так і не згадав щасливого моменту свойого життя, ховає Стах — його духовне продовження-спокута. Пам'ятаймо, що ім'я письменника також — Іван.

Власне, порушена Ів.Чендеєм проблема, морального плану (сказати б, ще біблійного формату) — як формується особистість, як використовує шанс, як робить вибір. Моральна проблематика найпомітніша у творах письменників краю, що наче підтверджує слова Ф.Потушняка: «...*література закарпатця... переслідує завсігди моральну філософічну ціль...*» [5,85]. В якому би часі ми не жили, а твір Ів.Чендея актуальний, бо звертається до вічних цінностей. І думається, уже в дні сьогоднішньому, — чи вистачить на нас усіх Стаха?

У час вимушеної перерви (гоніння після «Березневого снігу») Іван Чендей працював також старшим інженером групи науково-технічної інформації облсільгосптехніки.

Згодом починають виходити друком нові книги «Зелена Верховина» (1975), «Свалявські зустрічі» (1977), «Теплий дощ», «Казка білого інею» (1979), «Кринична вода» (1980). Останні позначені особливою увагою письменника до образу жінки. Повість «Казка білого інею» присвячена матері письменника, а «Кринична вода» мовби доповнює, доливає по вінця келих синівської любові до неньки. Здається, письменник цілковито проникає у єство героїні — він торкається хліба її руками; бачить світ її очима; снує думку в «двоєчассі» — між минулим і теперішнім, між собою і дітьми; огортається прагненнями її душі. Пізніше, у щоденникових записах Ів.Чендей відзначить: *«Материнську колискову будете чути й тоді, коли до вас прийде стареча глухота»* [9].

У конкурсі на кращий роман 1987 року Івана Чендея нагороджують премією ім. А.Головка за роман «Скрип колиски» (написаний за соціальним замовленням). У 1991 році за книгу «Калина під снігом» (1988) Український фонд культури присудив письменнику премію ім. В.Винниченка. Двічі випустив автор у світ «Вибрані твори» та «Вибране» у 2-х томах (1982, 2002—2003).

У 1994 році Іванові Чендею присуджено Державну премію ім. Т.Шевченка за книжку «Калина під снігом», повість «Іван».

Окрім письменницької праці Іван Чендей прилучився до фольклористики. До збірника «Казки Верховини» (1960) увійшло шість текстів казок, записаних прозаїком. Ряд його записів пісень опубліковано в книзі «Закарпатські пісні та коломийки» (1965). А книжка «Казки зелених гір» (1965) побачила світ у записах, упорядкуванні та редакції І.Чендея в співавторстві з П.Лінтуром. Іван Чендей також упорядкував фольклорні збірники «Скакав піп через пліт...» (1958), «Сказки Верховины» (1956), який витримав кілька видань

російською мовою, «Як чоловік відьму підкував, а кішку вчив працювати» (1966). Він також автор статей з питань фольклористики, літературознавства, образотворчого мистецтва [10,778].

Іван Чендей відомий і як перекладач з угорської, словацької та мови бачвансько-сримських русинів.

У доробку Івана Михайловича низка кіносценаріїв, серед яких «Тіні забутих предків» (у співавторстві з С.Параджановим,1964 рік), за який одержав на фестивалі в Аргентині другу премію «Південний хрест» [10, 778].

Як слушно зазначав М.Жулинський, протягом життя *«Іван Чендей інтуїтивно відчував потребу розширеного власного образу світу на національний простір буття українського народу...»* [2,11]. Він влився до когорти шістдесятників, де за світорозумінням і художнім світовідтворенням йому найближчими були А.Дімаров, Г.Тютюнник, Гр.Тютюнник, Б.Харчук, В.Распутін, Ч.Айтматов... Твори Ів.Чендея перекладені азербайджанською, киргизькою, литовською, молдавською, німецькою, осетинською, російською, русинською, словацькою, угорською мовами.

На часі, певно, публікації епістолярію Ів.Чендея; різнохарактерних, часом суперечливих, спогадів про нього; нарисів та нових літературознавчих розвідок. Довгий шлях долаємо до прочитання Івана Чендея: *«Хто глибоко і довго спав, того не одразу й розбудиш!»* — писав митець [9].

Література:

1. Балега Ю. Художні відкриття чи правда факту? [Текст] / Юрій Балега. — Ужгород, 1969.

2. Жулинський М. Іван Чендей: художнє формування національного образу світу [Текст] / М.Жулинський // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. — Вип. 11: Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті. — Ужгород, 2007. — С. 11-13.
3. Марко В. Уроки Івана Чендея. До 85-річчя від дня народження [Текст] / В. Марко // Там само.
4. Письменник Іван Чендей [Текст]: біобібліогр. покажч. / уклад.: О.Люта, Л.Смочко, М.Трещак. — Ужгород, 2006.
5. Потушняк Ф. Я і безконечність [Текст] / Федір Потушняк. — Ужгород, 2003.
6. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. — Вип. 11: Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті [Текст]. — Ужгород, 2007.
7. Чендей І. Чайки летять на Схід [Текст] / І.Чендей. — Ужгород, 1955.
8. Чендей І. Вітер з полонин [Текст] / І.Чендей. — К., 1958.
9. Чендей І. «Спалахи іскрин» [Текст] / І.Чендей //Новини Закарпаття. — 2006. — №№ 147—148. — С.21.
10. Хланта І. Літературне Закарпаття у XX столітті [Текст] : біобібліогр. покажч. / Іван Хланта. — Ужгород, 1995.

ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ

© О.Ігнатович, 2008

У рідному Дубовому. 70-ті роки.

Літературні зустрічі в ЗОУНБ. 70-80-ті роки.

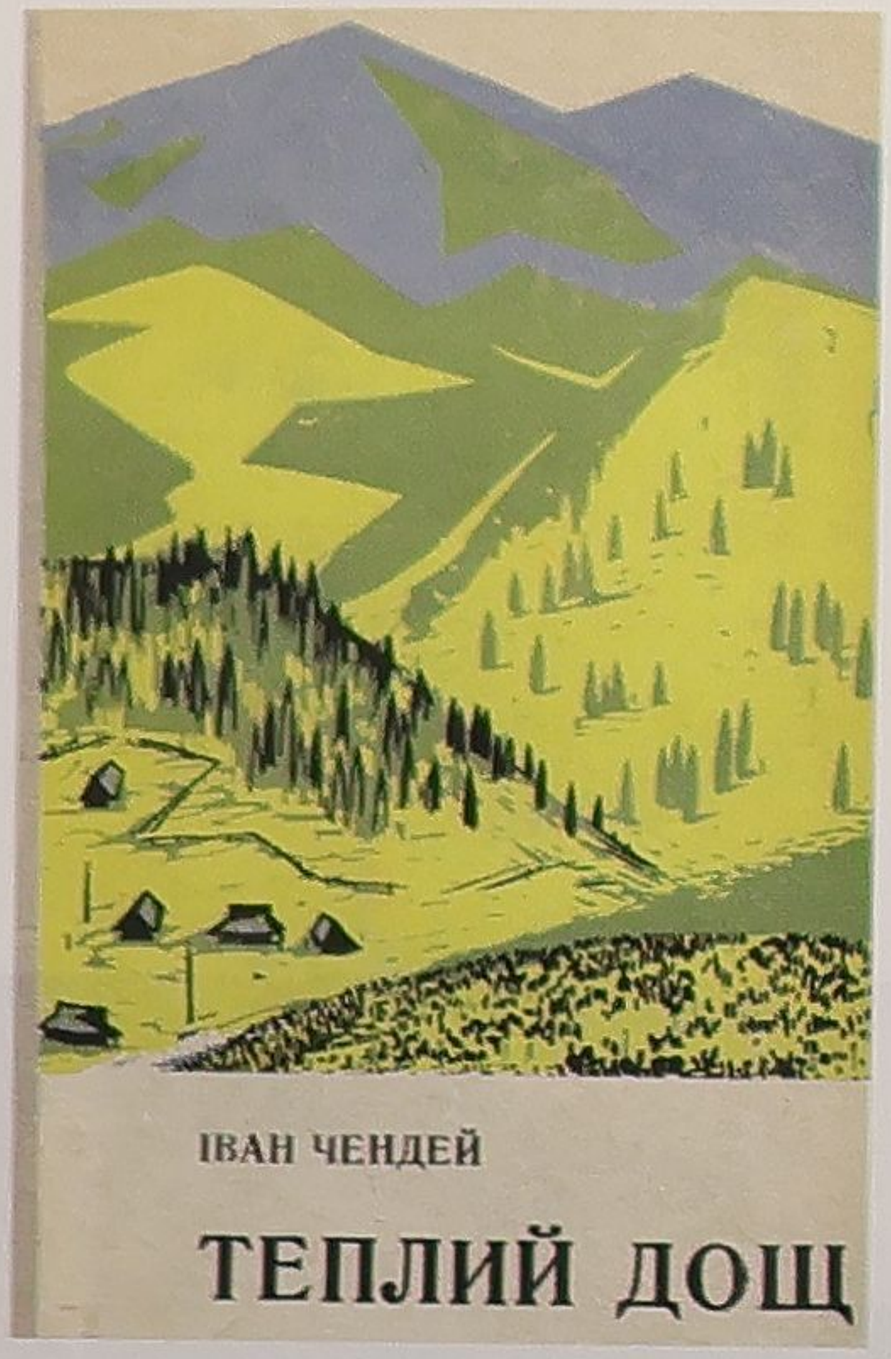
ІВАН ЧЕНДЕЙ
ТЕПЛИЙ ДОЩ

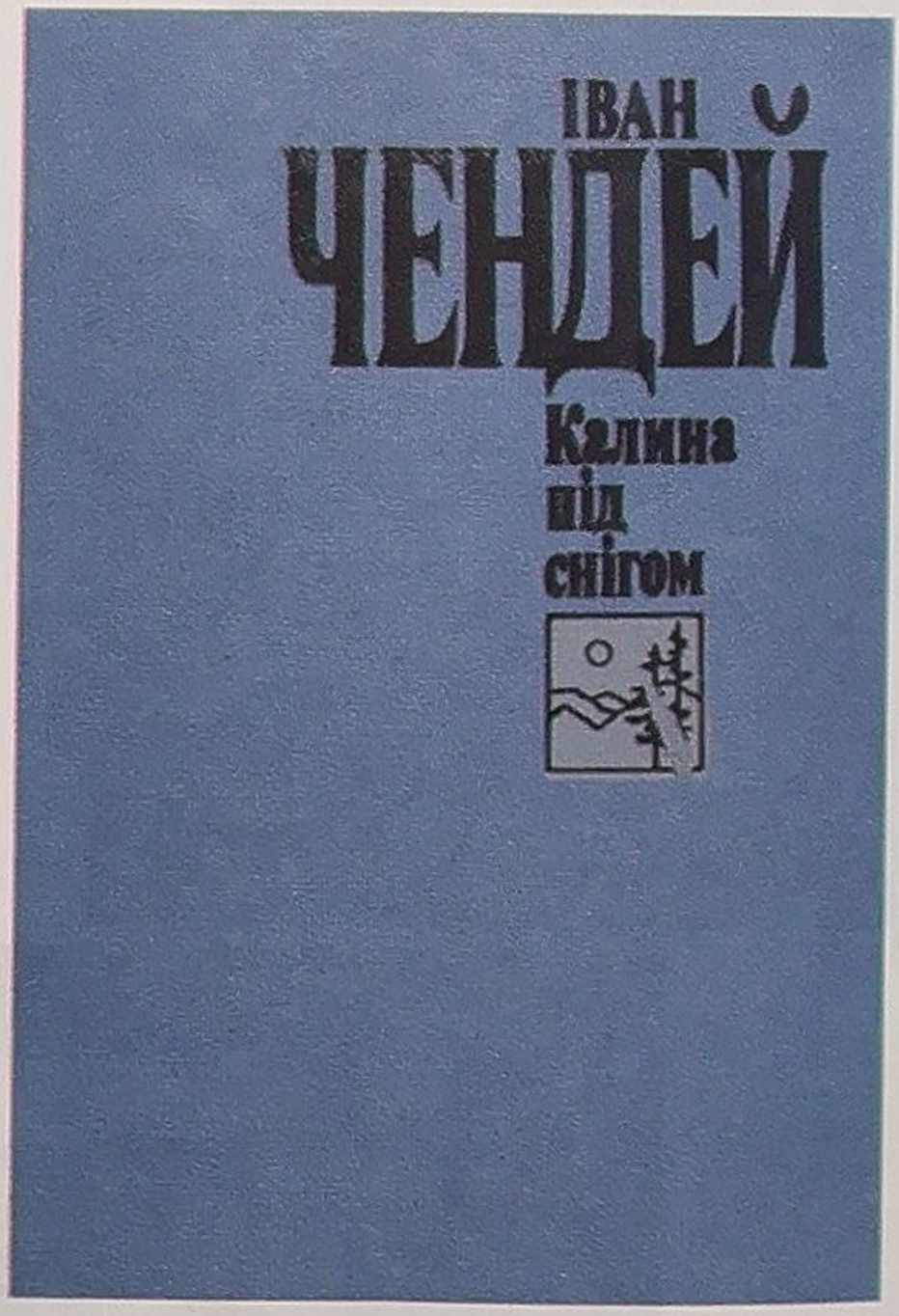
ІВАН
ЧЕНДЕЙ
Калина
під
снігом

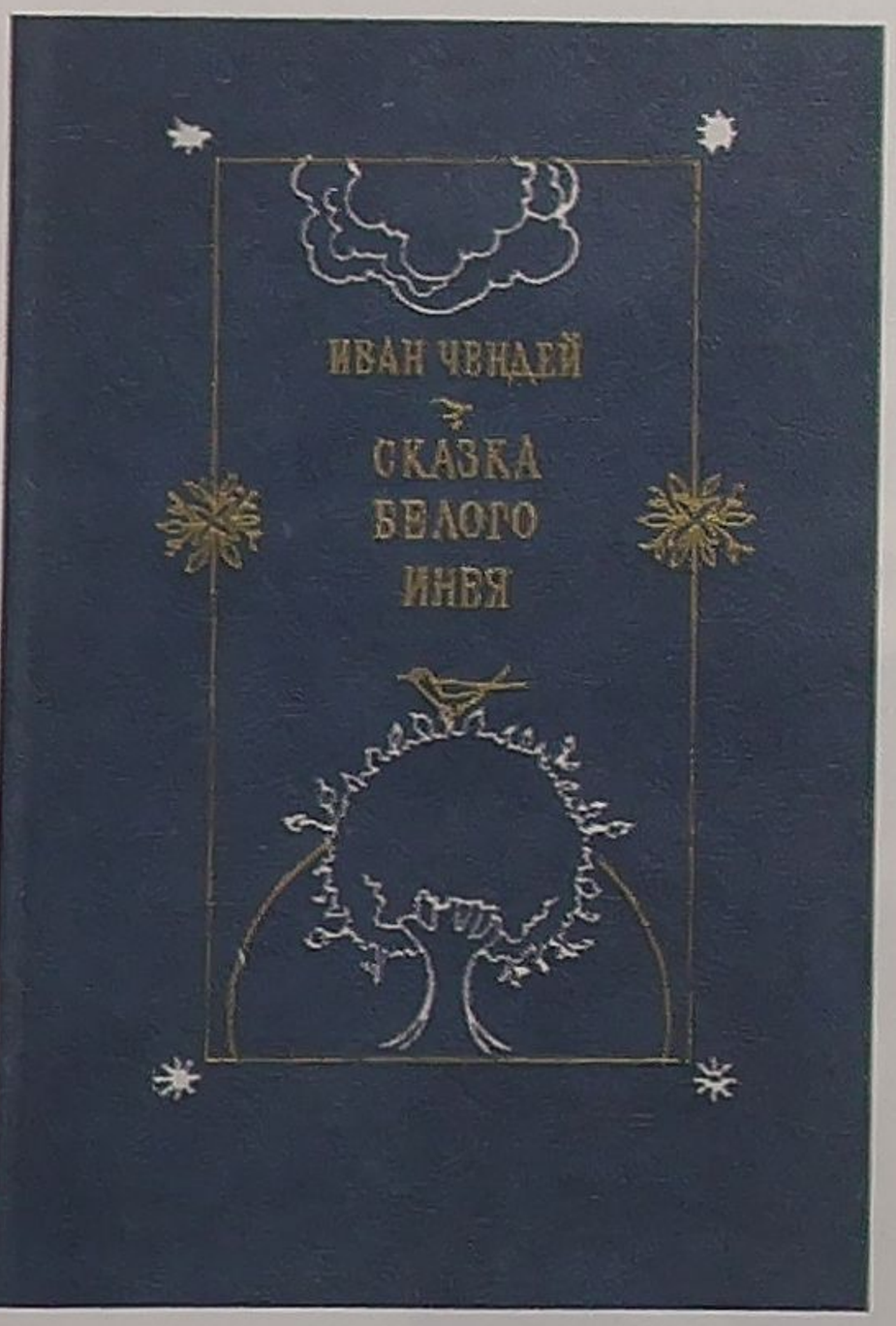
ИВАН ЧЕНДЕЙ
СКАЗКА
БЕЛОГО
ИНЕЯ

Іван Чендей
СВАЛЯВСЬКІ ЗУСТРІЧІ

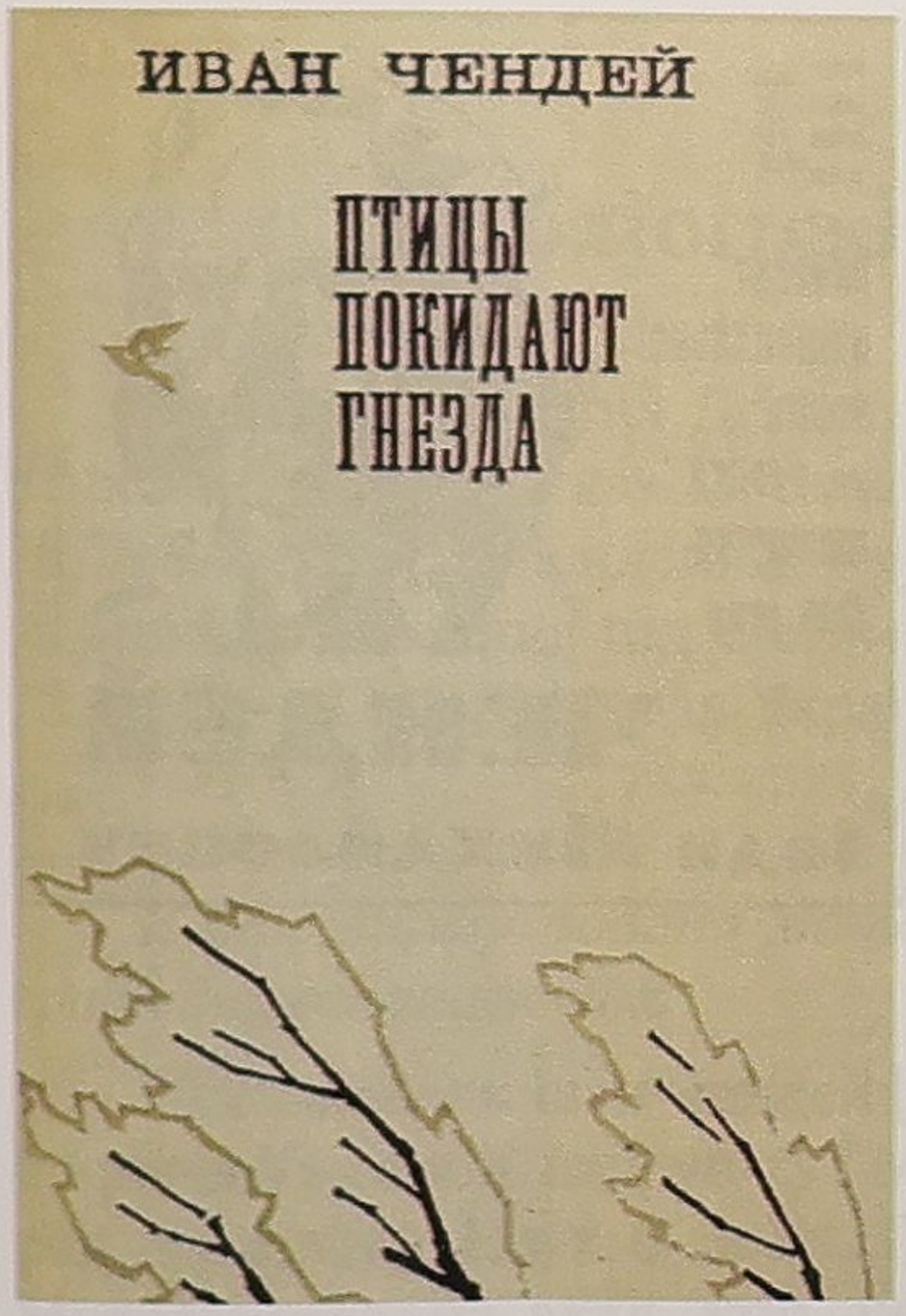
ИВАН ЧЕНДЕЙ
ПТИЦЫ
ПОКИДАЮТ
ГНЕЗДА

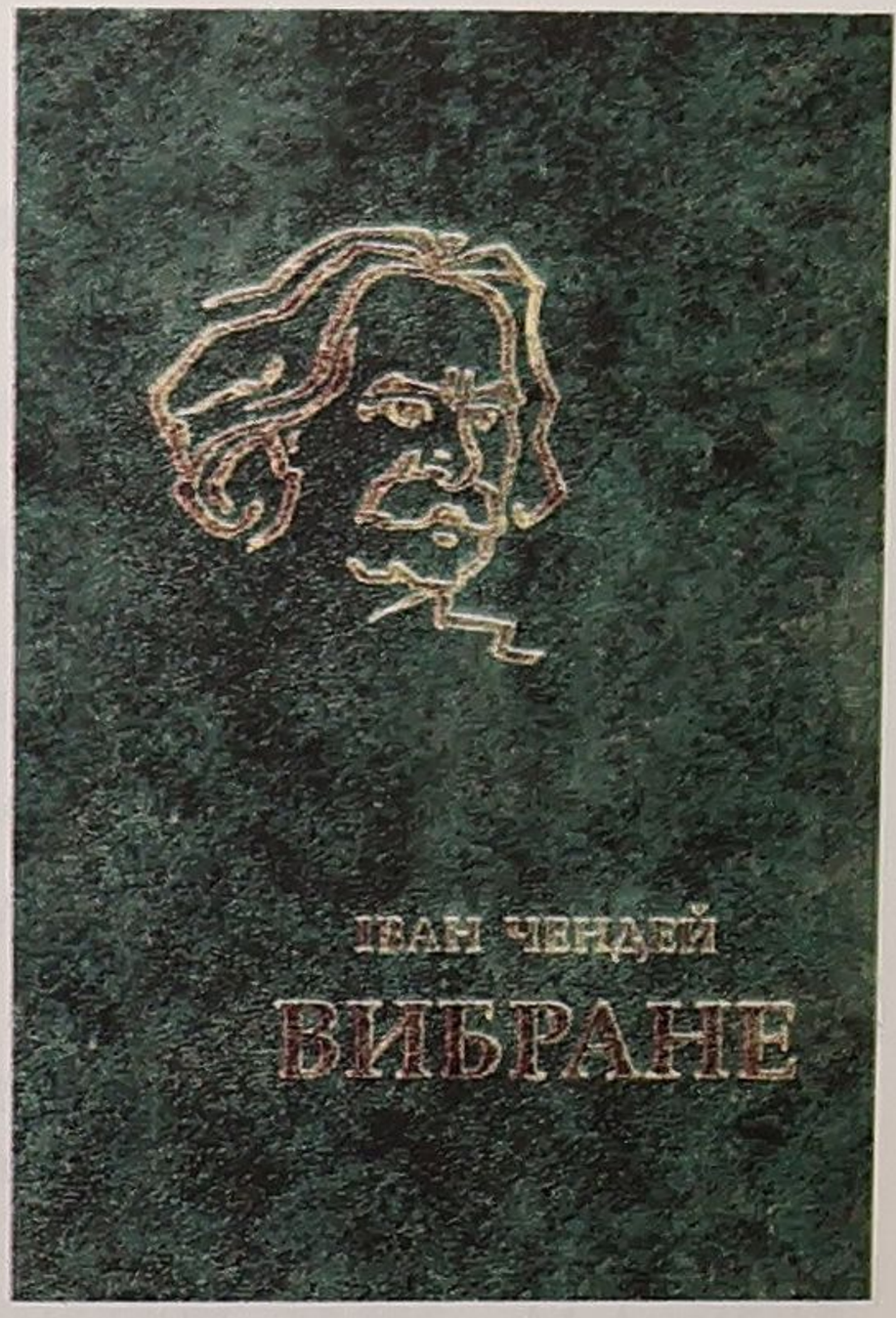
ІВАН ЧЕНДЕЙ
ВИБРАНЕ

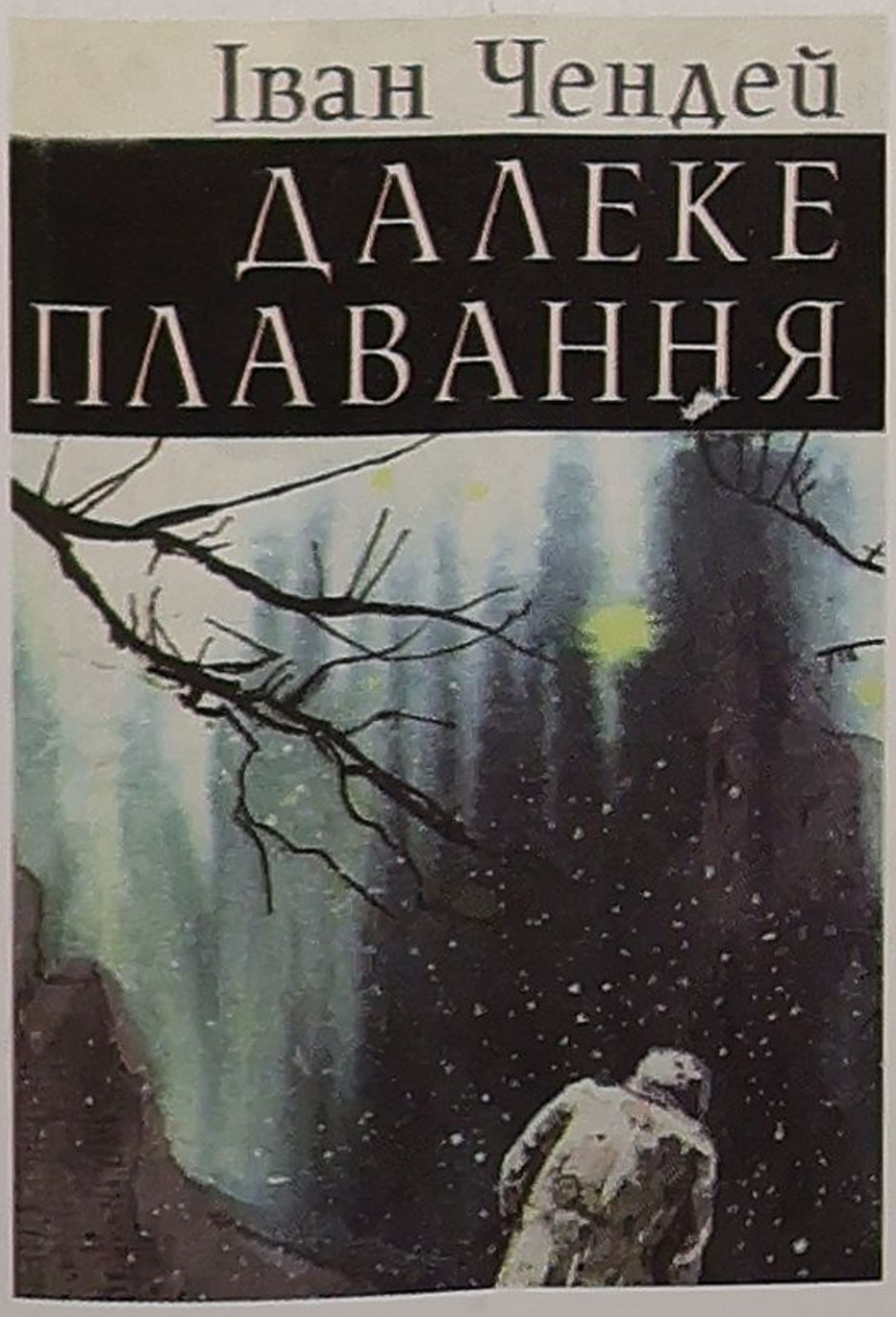
Іван Чендей
ДАЛЕКЕ
ПЛАВАННЯ

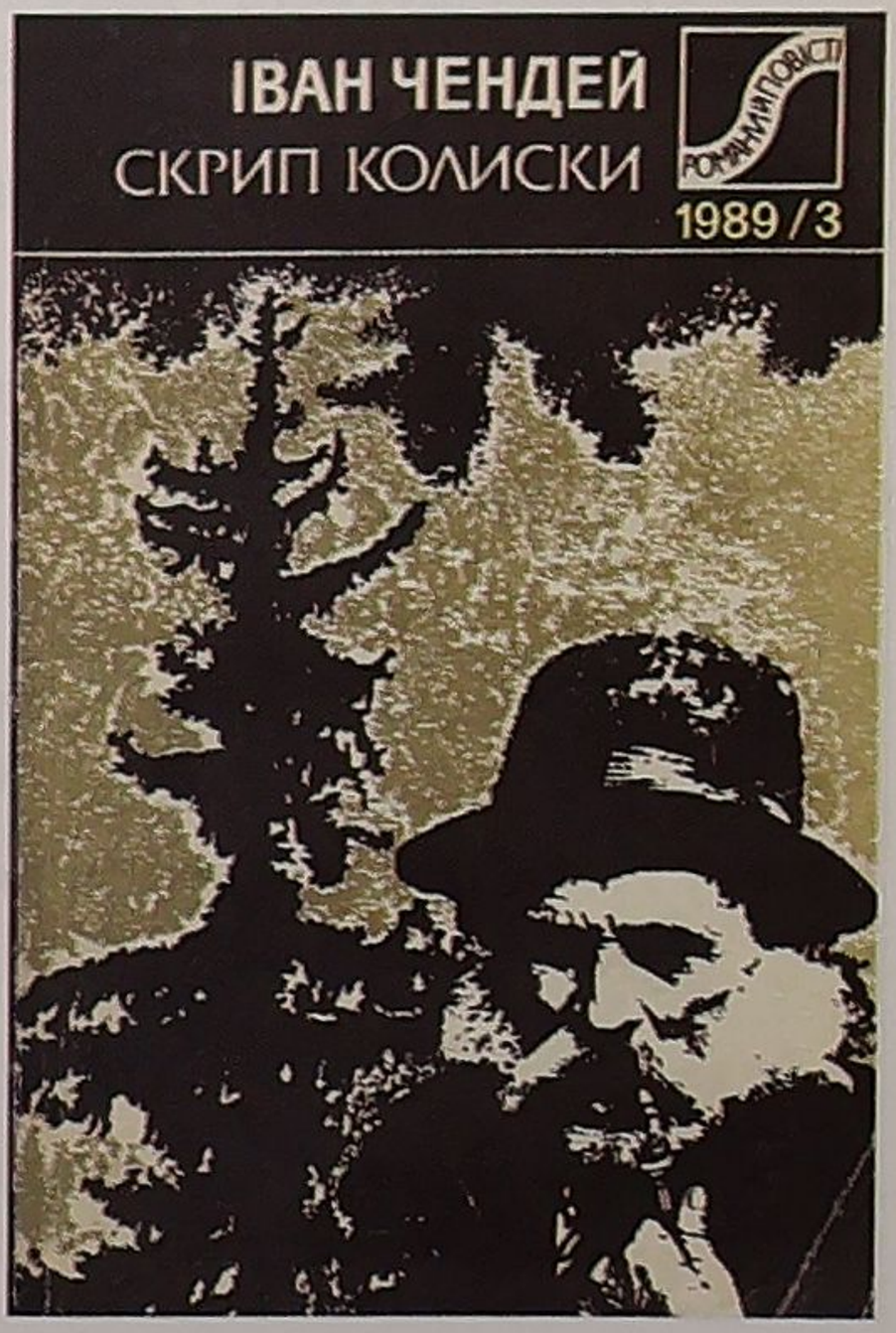
ІВАН ЧЕНДЕЙ
СКРИП КОЛИСКИ
РОМАН-ГАЗЕТА
1989/3

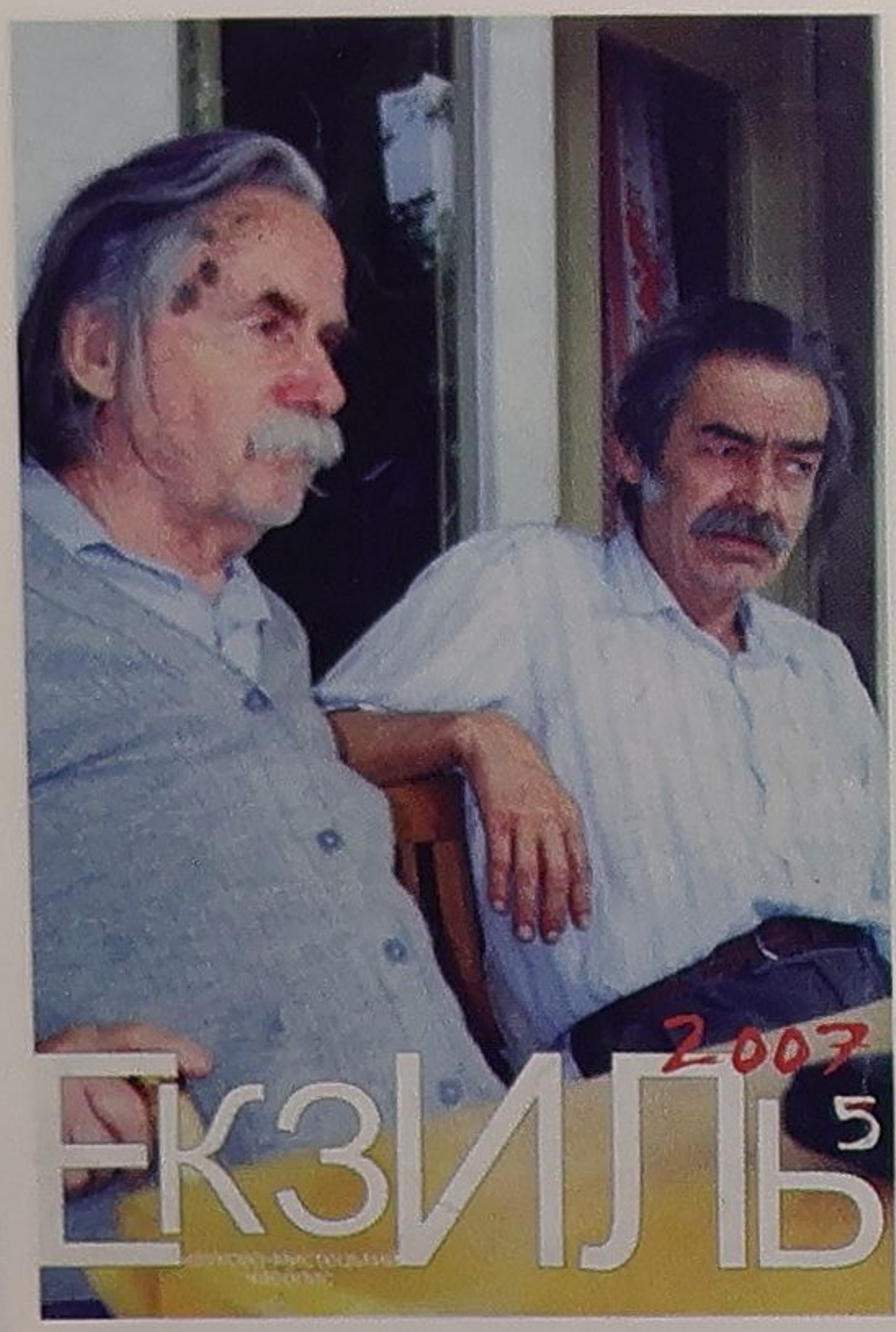

ЛАУРЕАТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПРЕМІЇ
ІМ. ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА
1994 РОКУ

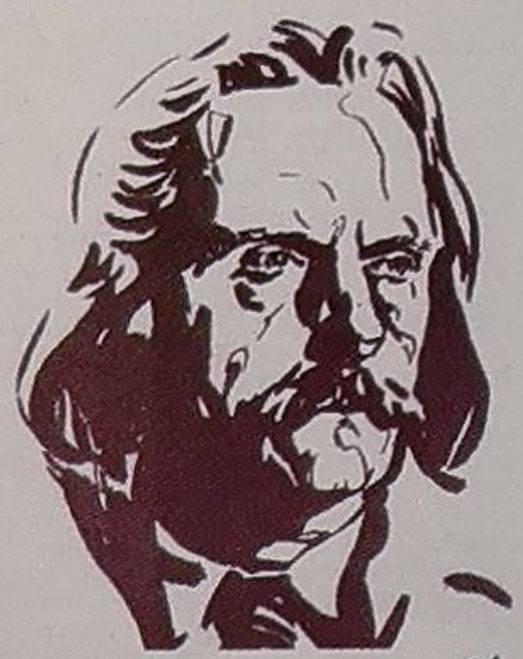

ЧЕНДЕЙ
Іван Михайлович

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВСТВА
ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

ВИПУСК 11

ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ЧЕНДЕЯ
В ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Матеріали Всеукраїнської наукової конференції

14-16 травня 2007 року
Ужгород

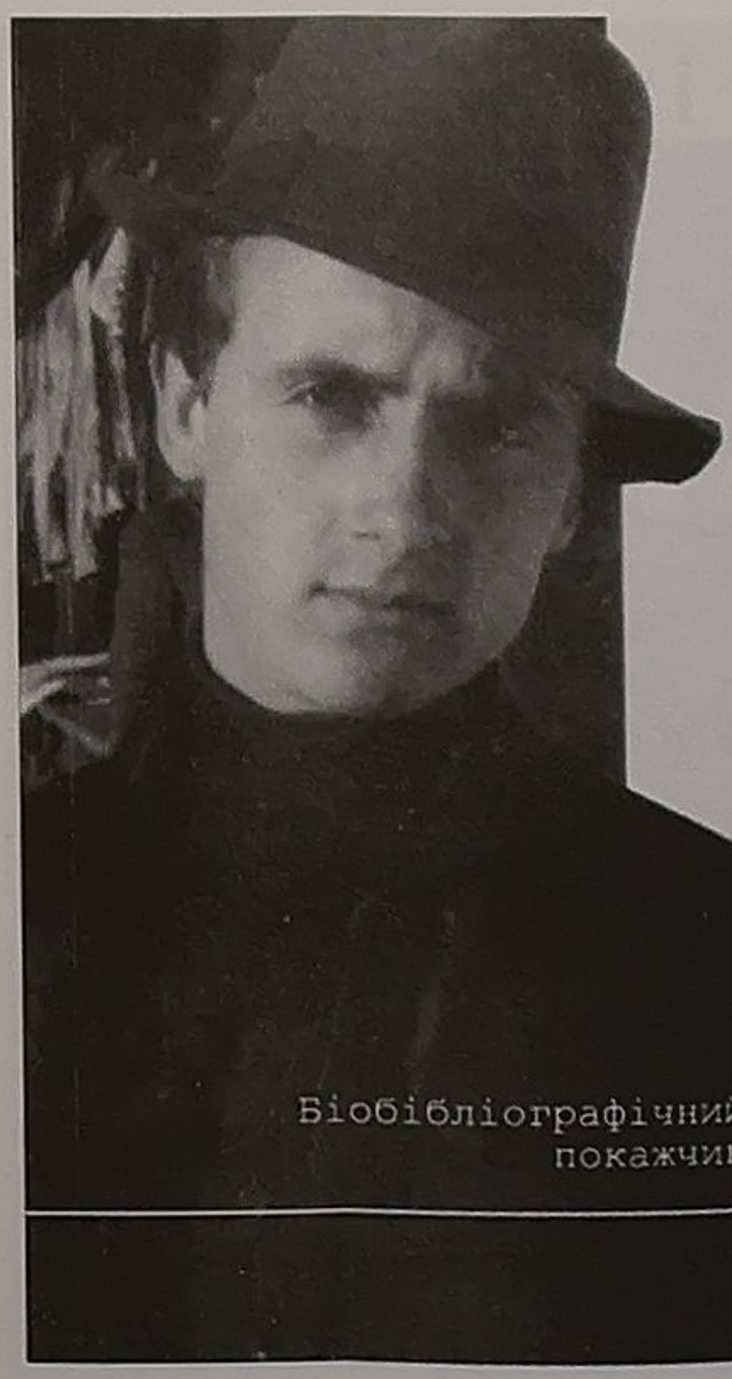

Іван Чендей
Письменник
Біобібліографічний
покажчик

Бібліографія І.Чендея

Про присудження Державних премій України ім. Т. Шевченка 1994 року: указ Президента України від 02. 03. 1994 р. № 70/94 : [у т. ч. Чендею Івану Михайловичу, письменникові, – за книжку «Калина під снігом»] // Культура і життя. – 1994. – 12 берез. – С. 1.; Молодь України. – 1994. – 5 берез. – С. 1.

***

В основному подано матеріали, які не ввійшли до бібліографічного покажчика :

Письменник Іван Чендей [Текст] : біобібліогр. покажч. : до 60-річчя Ужгород. нац. ун-ту / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т, Наук. б-ка УжНУ, Закарпат. ін-т ім. А. Волошина, Міжрегіональна акад. упр. персоналом; уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко, М. І. Трещак. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – 176 с. : іл. – Бібліогр. : С. 156-173.

Твори, надруковані в періодичних виданнях

1992

Тестамент [Текст] : проза / І. Чендей // Дукля. – 1992. – № 4.– С.10-14.

1998

На поклик серця [Текст] : [відгук на творчий доробок Олени Пекар] / І. Чендей // Дукля. – 1998. – № 5. – С. 63-64.

Пагиря, В. Закарпатські автори в «Дуклі» [Текст] : [твори І. Чендея] / В. Пагиря // Дукля. – 1998. – № 1. – С. 50-56.

2006

Березневий сніг [Текст] : [оповідання] / І. Чендей // Дукля. – 2006. – № 1. – С. 12-22.

2007

«… Література не знає ніяких об'єктивних обставин для виправлення…» : листи Івана Чендея до Юрія Станинця [Текст] / І. Чендей // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 29-34.

Інтерв'ю з І. Чендеєм

2003

«Відчуваю, що залишилося небагато…» : невідомий Чендей [Текст] : [інтерв'ю / розмову із письм. / вів О. Гаврош] / І. Чендей / / Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 61-74 : портр.

2006

«Відчуваю, що залишилося небагато…» [Текст] : [інтерв'ю / розмову із письм. / вів О. Гаврош] / І. Чендей // Гаврош О. Закарпатське століття: XX інтерв'ю. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 224–240.

Література про життя і творчість

1999

Сенько, І. Відображення етнічних проблем Закарпаття першої половини XX століття в художній літературі [Текст] : [в т. ч. про роман І. Чендея «Птахи полишають гнізда»] / І. Сенько // Carpatica-Карпатика. – Вип. 6 : Етнічні та історичні традиції населення Українських Карпат кінця XVIII–XX ст. / УжНУ, НД ін-т Карпатознавства; редкол. : Е. А. Балагурі, В. Є. Задорожній [та ін.]. – Ужгород, 1999.– 210 с.

Про І.Чендея : С. 122.

2003

Скунць, П. Іванові Чендею : на його 70-ліття [Текст] : [вірш] // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та вступ. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород: Ґражда. – 2003. – С. 61.

2005

Вічна пам'ять Іванові Чендею [Текст] : [некролог] // Карпат. край. – 2005. – 3-9 груд. – С. 8.

Не стало Івана Чендея [Текст] : [некролог] // Ужгород. – 2005. – 3 груд. – С. 11.

Пам'яті Івана Чендея [Текст] : [некролог] // Новини Закарпаття. – 2005. – 1 груд. – С. 3.

2006

Баран, М. І. Письменники не забуваються, вони в книгах повертаються…[Текст] : [до річниці пам'яті І. Чендея] / М. І. Баран // Срібна Земля. – 2006. – 2 груд. – С. 3.

Бача, Ю. Іван Чендей в моєму житті [Текст] / Ю. Бача // Дукля. – 2006. – № 1. – С. 46-50.

Мешко, І. Слово про Івана Чендея [Текст] / І. Мешко // Срібна Земля. – 2006. – 2 верес. – С. 6.

Про видатного земляка [Текст] : [вихід бібліогр. покажч. «Письменник Іван Чендей» (Ужгород: Мистец. Лінія, 2006)] // Срібна Земля. – 2006. – 18 лют. – С. 2.

Трещак (Чендей), М. Великий сад батька: минає рік, як з нами немає Івана Чендея [Текст] / М. Трещак // Новини Закарпаття. – 2006. – 2 груд. – С. 21.

Федака, Д. Іван Чендей : (1922-2005) [Текст] / Д. Федака // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм. П. М. Ходанич. – Ужгород: Ужгород. міська друк., 2006. – С. 325.

Фединишинець, В. Три компліменти покажчику «Іван Чендей», мистецьки виданому в «Мистец. Лінії» [Текст] / В. Фединишинець // Фест. – 2006. – 6-12 лип. – С. 14.

Юрчик, М. «Перейменуйте вулицю Високу, верніть високій вулиці ім'я» [Текст]: [про бібліогр. покажч. «Письменник Іван Чендей» (Ужгород: Мистец. Лінія, 2006)] / М. Юрчик // Новини Закарпаття. – 2006. – 28 лют. – С. 12.

Яцканин, І. Неповторний майстер слова [Текст] : [І. Чендей] / І. Яцканин // Дукля. – 2006. – № 1. – С. 11-12.

2007

Горват, В. Чендей. Пайочка. Деталі [Текст] / В. Горват // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 23-25.

Марко, В. Уроки Івана Чендея [Текст] : [про письменника] / В. Марко // Літ. Україна. – 2007. – 21 берез. – С. 1,7.; Трибуна. – 2007. – 19 трав. – С.12.; Дзвін. – 2007. – № 5-6. – С. 143-146.

Неживий, О. Григір Тютюнник: одна присвята Іванові Чендею [Текст] / О. Неживий // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 27-28.

Скунць, П. Тільки будьте, Іване Чендею! [Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 26.

Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць / М-во госвіти і науки України, УжНУ; відп. ред. М. І. Сюсько. Ужгород, 2000–

Вип. 11 : Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті : матеріали Всеукр. наук. конф. 14-16 травня 2007 року / редкол. : І. Сабадош. – 2007. – 272 с. – Бібліогр. в кінці ст.

Туряниця, Ю. З любов'ю до людей, краси життя і мистецтва слова [Текст] : [до 85-річчя від дня народж. І. Чендея] / Ю. Туряниця // Ужгород . – 2007. – 19 трав. – С. 10.

Ференц, Н. Неповторний талант [Текст] : [Івану Чендею могло б виповнитися 85 літ] / Н. Ференц // Трибуна. – 2007. – 19 трав. – С. 12.

Чижмар, О. Слово до ювілею Івана Чендея [Текст] : [Всеукр. наук. конф. «Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті» до 85-річчя від дня народж. письм.] / О. Чижмар // Ужгород. – 2007. – 19 трав. – С. 2.

Бібліографічні та довідкові видання

1992

Чендей Іван Михайлович [Текст] : до 70-річчя від дня народж. : бібліогр. покажч. / уклад. М. Ю. Рущак, Г. К. Ковальчук. – Ужгород, 1992. – 48 с.

1997

Чендей Іван Михайлович [Текст] // Мистецтво України : біограф. довід. / упоряд. А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. – 1997. – С. 629.

1998

Magocsi, Paul Robert. Carpatho-Rusyn Studies: an Annotated Bibliography. – New York : Distributed by Columbia University Press, 1998.

Vol. II: 1985-1994. – 1998. – 280 c.
Про І. Чендея : 59, 626, 854.

Vol. III: 1995-1999. – 2006. – 260 c.
Про І. Чендея : 348, 387, 713.

2001

Чендей Иван [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород: Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 401.

Шевченківські лауреати 1962-2000 [Текст] : енциклопед. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. сл. І. М. Дзюби. – К. : Криниця, 2001. – 696 с. : портр.
Про І. Чендея : С. 596-599.

2002

Імена України [Текст] : біограф. щоріч. 2001 / Укр. акад. наук нац. прогресу, Ін-т гуманіт. дослідж.; редкол. : В. Г. Бар'яхтар [та ін.]; уклад. : Л. Г. Андрієнко [та ін.]. – К. : Фенікс, 2002. – 676 с. : портр.
Про Чендея І. С. 605.

2007

Хланта, І. В. Чендей Іван Михайлович [Текст] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород: Гражда, 2007. – С. 359.

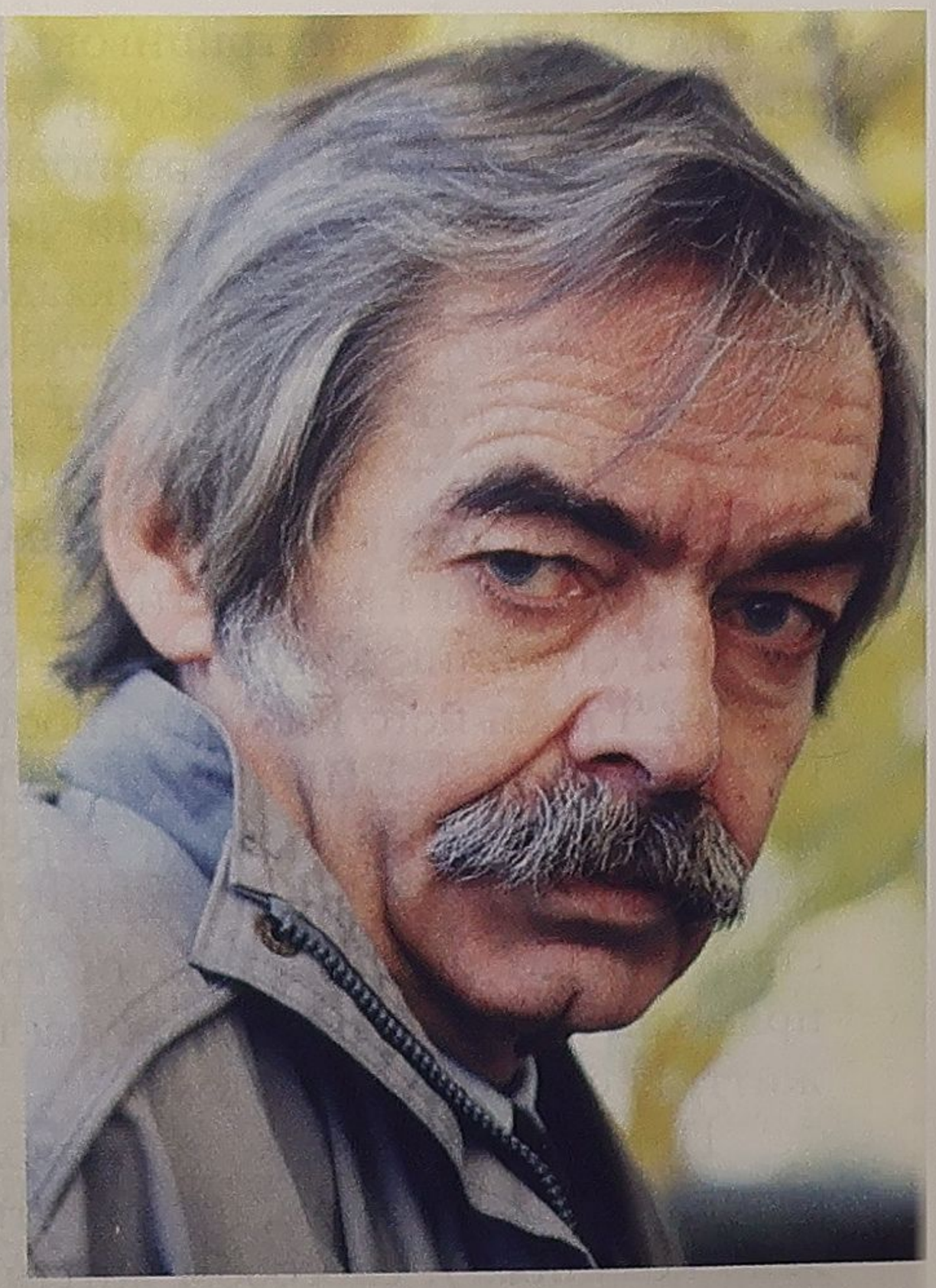

ПОЕТ

ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ СКУНЦЬ
(1942—2007)

Від прийняття предками християнства в нашій свідомості присутній такий собі образ людини, що вслід за сином Божим прагне пройти достойно відомі зі Святого Письма випробування хлібом, славою і вірою, відчуваючись подорожнім у цьому світі. Через століття пізнаємо її в героїголяку-страннику, котрий по-особливому укріпився у творчості І.Вишенського. Голяк-странник, особистість невисокого суспільно-родового походження, у побуті задовольняється

малим, філософ за внутрішньою суттю, що збагнув своє щастя-призначення на землі, розмежувавши світ на «добро» і «зло», та прагне розповісти про життя *в правді* іншим. Коли ж мирські воїни чи спокуси хочуть «приголубити» голяка, він, за прикладом Боголюдини відповідає: *«Відійди, сатано!»* Особлива умова — голяк-странник мусить жити так, як проповідує. Якщо ж і цього досягнуто — він сприймається посланцем Всесвіту, що з'явився, аби розповісти нам про нас, виголосити певні пророцтва і захистити нас від нас же. Примітно, що цей странник з'являється в кризові часи для своєї країни. І риси його помітні в постатях і І.Вишенського, і Г.Сковороди, і Т.Шевченка, і Ол.Духновича... Навіть не погоджуючись із їхніми переконаннями, сперечаючись із їхніми *догмами віри,* більшість благоговійно ставиться до них, вибачаючи грубість або надмірну прямолінійність, бо вони, відчувається, межують ще при житті із сакральним світом.

Петро Скунць усім — виявом творчості (філософічністю, дидактизмом, публіцистичністю, усіченою темою кохання...), способом життя, поведінкою нагадує давньоприсутнього в нашій культурі голяка-странника. Коли час хапав за горло і ставив жорсткі питання, Петро Скунць так само, як його попередники, вів діалог із дияволом-світодержцем, відповідаючи на його пропозиції за нас усіх: *«І вони налили мені золоту чару червоного вина — кольору крові, і коли я достатньо оп'янів, довірливо зашепотіли:*

— Слухай, зостався з нами, бо в нашому храмі не буває нейтральних: або з нами, або там...

— З вами ні, — сказав я...

— То з нами чи з ними?

— З вами ні, — сказав я і побачив, що зостався сам, а за невидимою стіною — розіп'яті на звіздах.

...І щодня переді мною чистий аркуш паперу, на якому одне запитання:

— З нами чи з ними?

І щодня беру в руки перо, щоб написати: з ними. А в мене чомусь виходить лише одне: з вами ні. Невже це і є кінцем моєї автобіографії?»

Ні, кінцем скунцевої автобіографії стали інші рядки:

Прости мені, Боже! Я стільки гріхів нагромадив,
що весь я пекельний. І сили на мене не трать.
Звикаю до пекла. Дурниця, що Ющенко зрадив.
Прошу тебе, Боже, хоч ти на останку не зрадь!

При житті П.Скунць сприймався пестунчиком долі. Виколисала його колиска на семи ланцах (народився в Прохідному — присілку Волового (нині Міжгір'я) Міжгірського району Закарпатської обл.). У 16 літ закінчив школу, і вступив до Ужгородського університету. У 18 — видав першу поетичну збірку «Сонце в росі», у 19 став наймолодшим — у Спілці письменників колишнього Союзу. З 1964 року — член Спілки журналістів. Майже щорік-щодва видає нову книжку: «Верховинська пісня» (1962), «Полюси Землі» (1964), «Погляд» (1967), «На границі епох» (1968), «Всесвіт, гори і я» (1970), «Розп'яття» (1971), «Розрив-трава» (1979), «Сейсмічна зона» (1983), «Спитай себе» (1992), «Один» (2000), «Колись я був у світі Травнем» (2001), «Нічні портрети» (2003), «Твори. Книга 1» (2007), завжди перебував у полі зору літературознавців і критиків, отримав відзнаки: обласні літературні премії ім. Д.Вакарова (1967) та ім. Ф.Потушняка (1999), всеукраїнську премію ім. А.Малишка (1986), і найпочеснішу — Державну премію ім. Т.Шевченка (1997). Поезія П.Скунця виходила в перекладі на білоруську, киргизьку, комі, молдавську, осетинську, російську, румунську, угорську, чеську мови. Навіть восьмирічне вимушене мовчання назвуть — цілющою кризою, що дала поштовх до подальшої

еволюції митця (хоч, як на мене, піком його творчості стала збірка «Полюси Землі» (1964).

Нині дивно: та країна, проти недоліків якої він виступав, — його визнавала й нагороджувала, за тим винятком, коли перейшов межу й поплатився (і те, і те гнітило). Оте визнання не лише людьми-народом, а владою, мабуть, особливо ввійшло в суперечку із внутрішнім світовлаштуванням митця. Епоха хилила письменника до певної роздвоєності. Голяк-странник говорячи: «*Відійди, сатано!*», ходив у світі, силоміць накинутій світодержцем. Петро Скунць усвідомлював це (і це знання давалося взнаки на способі його земного буття); наприкінці життя намагався договорити раніш проскрибоване, але його сприймали вже як СКУНЦЯ (забуваючи, що нелегко жити із найвищою нагородою, коли напрошується філософське: «*а далі що?*») та й і не чули — не бачили ту муку, що її переживав в останні роки не лиш від хвороби, але й від повернення до себе самого, до горянської колиски на семи ланцах. То, власне, П.Скунць перейшов через трагедію. Але, як і св.Петро підіпре небо собою: «*Коли в мене й душа вже похила,/ смерть чекає свого любаса,/ і роззявила пащу могила —/ я побачив, що є небеса.*»

...Прихід П.Скунця в літературу позначений його власною молодістю і молодістю-оновленням, що переживала країна в короткий час «шістдесятництва». Буяв палкий ентузіазм і надія, що зміниться суспільство до кращого. Лише дві складові потрібно виховати і підтримати в людей, аби це сталося швидше — моральність та громадянську свідомість. Петру Скунцю, за типом його світогляду, ця проблематика була органічна, тому напрочуд швидко зв'язала його з епохою, а потім визначила й стиль письменника як раціонально-філософський із тяжінням до публіцистизму. Здається, з моменту 60-х і на все життя для П.Скунця постала мрія створити світлу,

гарну країну, де велося б по совісті. І поезія митця, і його палка публіцистика, і його активне громадське життя — все було просякнуте цими прагненнями. Творчість П.Скунця стала символом мужності і чесної громадянської позиції, і відвертості, і аналітичного сприйняття подій. У час тоталітаризму чимало люду звіряли свої думки не з «лінією партії», а саме з поезією П.Скунця.

Ім'я Петра Скунця, як прибічника національного державотворення, люди узяли на щит в перші роки перебудови, і митець, підкоряючись, живив уми тисяч не лише поезіями, а й політичними, публіцистичними статтями. Він один із організаторів Закарпатського обласного осередку Всеукраїнського товариства української мови, згодом перший очільник Закарпатської крайової організації Руху. З початку 90-х П.Скунць — редактор першої у краї незалежної газети «Карпатська Україна». І завжди на вістрі леза: *«за всіх прокричати, коли всі мовчать, за всіх промовчати, коли всі кричать»*.

Тема Батьківщини стає провідною у доробку поета. А постать, на яку він спиратиметься у своїх шуканнях, — Т.Шевченко. Якщо «Сонце в росі» містила риси, в яких вчувалися ознаки Кобзаревого вірша, то у збірці «Верховинська пісня» (1962) письменник виходить до прямого діалогу із Тарасом у триптиху «І мертвим, і живим, і ненародженим». Цей твір показовий не лише артикулюванням неперебутності й сталості українських проблем протягом століть, а й тим, що молодий автор усвідомлює свою відповідальність перед світом за долю України, а також нагадує кожному, що за всякий вчинок людині доведеться розплачуватися, тобто відповідати і перед світом мертвих, і перед світом ненароджених.

Досягненням двадцятирічного П.Скунця став вірш «Тарас», який по праву вважається перлиною у доробку митця. Автор зумів відійти від стереотипних трактувань

образу Т.Шевченка, показавши специфіку постаті генія, з одного боку — як *життя, що не склалося*, а з іншого — несмертність його творчості: «*а люди кажуть — / вічний наш Тарас! / Я теж кажу, і серце не лукавить.*» Згодом поет-краянин відчитає в образі Кобзаря певну символічність-цілісність для України, акцентуючи на поєднанні в ньому начал: східного (батько) та західного (мати): «*мати Карпатська на прізвище Бойко Дніпро полюбила і стався Тарас*».

В останні роки на розмову з Пророком П.Скунць виходив поезіями «Земля химер», «Вічна Катерина», «Тарасова мати». Ці твори — також роздуми про Україну. Автор поглиблює традиційне бачення країни і Кобзаря, вбачаючи в них нерозривний зв'язок, можливо, частину святої сім'ї: земної матері та, мабуть, посланого Всесвітом, для закріплення національного коду українців, сина, інтерпретуючи по-своєму їхнє спільне перебування, а згодом самотнє — матері — на землі. Україна у П.Скунця набуває ознак живої істоти. Частіше неприкаяної, подекуди, користуючись лексикою Т.Шевченка, причинної, адже не впорядкована її внутрішня система — душа, яку формує народ: «*І проситься в душу свобода Вкраїни, та зраджено душу, немає душі*». Пошматована українська душа блукає по світах, не повертаючи додому. Доки вона не наснажиться творчою — не руйнівною ідеєю, доти Україна, зауважує поет, перебуватиме у стані «*землі химер*»: «*І от Україна без крові нам дана, не вірмо, що дана, бо нині якраз повинен узяти її від Богдана і Богу, не брату, віддати Тарас*».

П.Скунць розмовляє з Україною і Тарасом у вірші «Вічна Катерина», вживлюючи у формат сучасності образ відомої Шевченкової Катерини. Образи Тараса й України для П.Скунця споріднені вічністю Всесвіту, в яку він вводить Кобзаря у 60-ті: «*...вічний наш Тарас*», а в 90-ті Вітчизну: «*Твоя Вкраїна — вічна Катерина*». Колись

П.Скунць перефразовував приказки, прислів'я, надаючи їм нового змісту. Тепер він вичитував підтексти давно знаних творів. Україна поєдналася в нього з образом матері-Катерини, та навіть не наймички, тим більше не Марії — з однойменних творів Т.Шевченка, тобто Вітчизна сьогодні визначається дуже невисоким ступенем розвитку материнства. Причинна... Щоб перемалювати, бодай уявно, суще, П.Скунць звертається до гротескно-травестійного прийому, дописуючи своєрідний епілог до поеми «Катерина»: «*А Катерину витягли з-під льоду,/ Живою, кажуть. Тільки без душі./І я молю: «О Боже, сотвори-но/ нову їй душу і вдихни у плоть!»/І я кричу: «Отямся, Катерино! —/ тебе вертає синові Господь*».

З роками у П.Скунця в розмові з Тарасом і Україною додається відтінок відчаю: «*Ходімо, Феліксе* (звертання до Ф.Кривіна. — О.І.), *на ринок. Де в шопах космос весь лежить, де бродить Вічна Катерина, як Вічний Жид, як Вічний Жид*»...

Шевченковій творчості П.Скунць зобов'язаний насамперед розумінням-осмисленням України, усвідомленням місієзначимості поета для народу. Набирався Кобзаревої сили й досвіду в ті літа, коли не друкували його твори, коли потрапив до розряду «ненадьожних» в радянському суспільстві. Поема «Розп'яття» порушувала складну проблему, особливо для радянської доби, — людина і суспільство. Настроями, натяками, паралелями поема виявляла політичну ситуацію, яка тоді склалася в країні навколо знаних митців, зокрема І.Дзюби, І.Світличного, І.Чендея, хоча «Розп'яття» присвячується зовсім реальній особі — закарпатцеві-свободовцеві Івану Кубинцю, котрий під час Другої світової війни був розіп'ятий фашистами. Тираж «Розп'яття» було знищено, і повним обсягом твір був надрукований лише через 20 років.

Протягом восьми років не виходило жодної збірки П.Скунця. Але на цьому етапі прилучився до перекладу. Загалом, у доробку поета перекладі з білоруської, комі, молдавської, німецької, осетинської, російської, словацької, таджицької, угорської, чеської, чеченської мов, що свого часу публікувалися у близько двадцяти літературних збірниках перекладної поезії, або ж виходили окремими книгами перекладів П.Скунця — «Зоряниця» (1983), «Голуба мандрівка» та «Рокам подвоєно ціну» (1979, 1996 — переклади з німецької мови творів Ольги Рішаві — поетеси, котра жила і працювала на Закарпатті). Остання велика праця П.Скунця-перекладача — антологія русинської поезії Югославії «Ми тут не гості...» (1997).

Окремою віхою творчості Петра Скунця вважаємо його журналістську працю. За майже півстолітню роботу в цій галузі письменник опублікував близько півтисячі статей, нарисів, есеїв. Цікаво спостерігати, як у журналістських матеріалах продовжуються теми, що започатковані поезією. Або, навпаки, на шпальтах газет — зароджуються, а в творах дістають розвиток. Оригінальністю і свіжістю прочитання відрізняються нариси П.Скунця про відомих людей (деякі з них посіли поважне місце у збірниках «Сонячною дорогою», «До серця кожного», «І хліб, і пісня», «Земля з іменем», присвячених неординарним постатям сучасності).

Ім'я Петра Скунця зустрічаємо у численних виданнях як редактора чи упорядника, адже тривалий час працював редактором обласного видавництва «Карпати». «*Десятки авторів Закарпаття, Івано-Франківщини та Буковини прагнули, аби їх рукописи потрапили до Петра, бо це означало, що редакторське огранювання дозволить слову виглядати діамантом*», — свідчить знаний редактор Леонід Годований, згадуючи також працю П.Скунця й над найбільшою в Україні серією

фольклорних видань *«Коло гірської ватри» та книгами із серії «Берегти природу — берегти життя», а надто фотоальбомом «Шовкова косиця» — єдиною книгою з України серед 60 видань колишнього СРСР, подарованих у бібліотеку штаб-квартири ЮНЕСКО* [1].

Можливо, із цією працею редактора та упорядника пов'язане звертання автора до літературно-критичної царини, а згодом циклу передмов до поетичних чи прозових збірок колег по перу.

Після входження в полудень віку у Петра Скунця виникла потреба *«відчутися разом»*. Шукати спорідненості поет вирішив із митцями-земляками старшого покоління, найчастіше з тими, хто вже полинув у вічність. Насамперед звернувся до Духновича. І стало зрозуміло, що старші колеги родом із XIX, XX століть не менш наполегливо і трудно відстоювали своїми творами те саме, що й наш письменник: моральність та громадянську свідомість. І вони любили свій край, і вони були патріотами, можливо, ще й більше вистражданими й усвідомленими, бо жили в різні часи, в різних країнах (згадаймо історію краю XX ст.). Мабуть, поет мав жалі, що не заприязнився із старшим поколінням, яке застав ще на землі, вчасно. Як би вже не склалося, але П.Скунць повів розмови і з О.Маркушем, і з Ю.Боршошем-Кум'ятським, і з Ю.Станинцем, і з Й.Бокшаєм та А.Ерделі, і з М.Томчанієм, і з Ф.Потушняком, і з В.Гренджею-Донським... Прикро, звісно, що за їхнє життя Петро Скунць не відчувся спадкоємцем традицій, особливо як носій культурної, сказати б, іпостасі, не продовжив дихання тієї когорти закарпатської інтелігенції, що виховувалась і гартувалась дуже складними десятиліттями, і яка, на шкоду нам, майже відійшла повністю у третьому тисячолітті, письменниками тієї генерації Ю.Шкробинцем та Ю.Керекешем. Тут доцільно додати, що й Петро Скунць не залишив по собі

учня. Сприймав це з гумором: *«Ба хто мені некролога напише? Пожду. Аж поки зродиться поет»*. Зрозуміло, Божий дар *«у руки»* не передаси, але навички творчої праці, роботу зі словом, образом, «технічні» питання — мають право на розтлумачення. Зрештою, згадаємо, як творчо «відчитував» тексти молодого П.Скунця (*«влаштував ґрунтовний майстер-клас професійного спілкування з художнім словом»* [1]) блискучий письменник-професіонал Фелікс Кривін, котрого митець уважав вчителем.

Повчитися ж у П.Скунця, справді, є чому: це завжди аналітичний погляд на проблему і філософське її осмислення; аргументованість викладу, вміння сформулювати головну думку в афоризм, постійне повернення до написаних творів і редагування їх, що засвідчує творче зростання поета; невтомна перекладацька праця, що дає можливість розширювати й власні обрії майстерності; вибагливість до поетичного слова... А також повсякчасна робота над собою, освоєння нових знань і, головне,— щирість у творчості й нестрах бути собою. Усі ці якості в Петра Скунця були щедро помножені на талант. Тому кожен рядок дихає життєдайною енергією, народжуючи незбагненний поетичний стиль, який має притягальну силу, і в якому відчувається відвертість Всесвіту.

Творчість Петра Скунця — безмежна площина для досліджень, хоч і зроблено вже на цьому полі чимало вітчизняними літературознавцями, серед котрих: В.Брюгген, В.Брюховецький, І.Зуб, П.Іванишин, М.Ільницький, М.Малиновська, В.Марко, О.Мишанич, В.Моренець, В.Поп, С.Пойда, Т.Салига, М.Слабошпицький, Д.Федака, А.Шлепецький...

...Тричі доля давала поету можливість відчути поступ справедливості на рідній землі — у 60-ті, потім у 90-ті, коли думалося, що звершилися віковічні прагнення

українців жити в своїй державі, і в блаженному 2004 році, коли вірилося в невідворотню перемогу правди. Тричі доля давала можливість П.Скунцю повірити, що у цьому суспільному прогресі є й його заслуга, адже не мовчав, адже будив, адже примушував думати. Але кожна з цих хвиль ховала в собі підступний відкат, який був тим болісніший, чим більшими були сподівання. Важко сказати, скільки разів людина може стерпіти крах своєї мрії-ілюзії, але є той край, коли вже вичерпуються сили навіть у поета, котрий, здавалось би, має додаткове — божественне «живлення». Прощаючи цей світ, Петро Скунць писав: *«Та я не хочу іншої Землі. І тільки, жаль, вона мене не хоче»*. А в останні дні життя додав, наче із майбутнього:

Я в землю впав. Воскресну. Як горіх.

Література

1. Годований Л. Видавнича робітня [Текст] / Л.Годований // Екзиль. — 2007. — № 5. — С.11.
2. Скунць П. Спитай себе [Текст] / П.Скунць. — Ужгород, 1992.
3. Скунць П. Один [Текст] / П.Скунць. — Ужгород, 2000.
4. Скунць П. Твори. Книга 1. [Текст] / П.Скунць. — Ужгород, 2007.

ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ

© О.Ігнатович, 2008

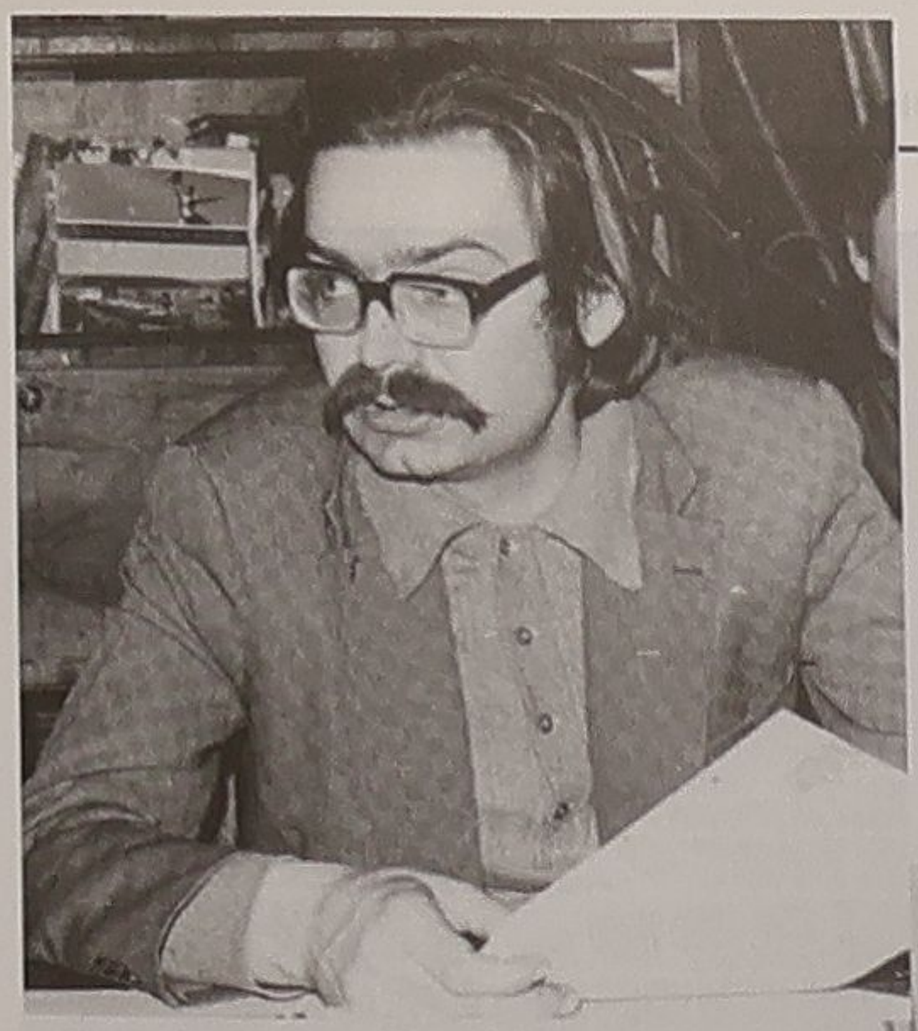

Кінець 70-х років.

Народження пісні
на слова П,Скунця.
Зліва направо:
Ф.Кривін, П.Скунць,
С.Мартон, А.Кашшай.
Кінець 1980-го року.

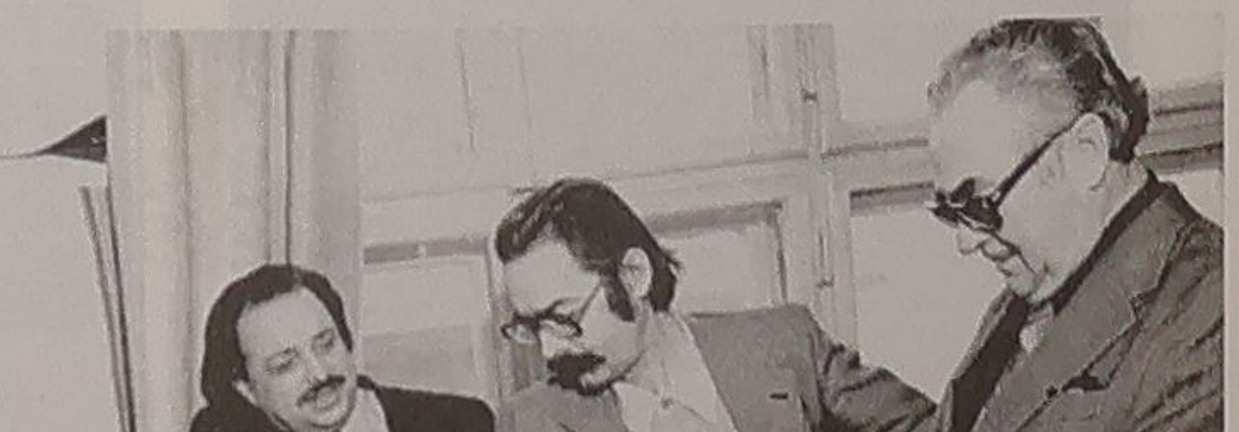

Серед колег по перу на ювілеї старійшини закарпатських письменників Олександра Сливки. 2002 р.

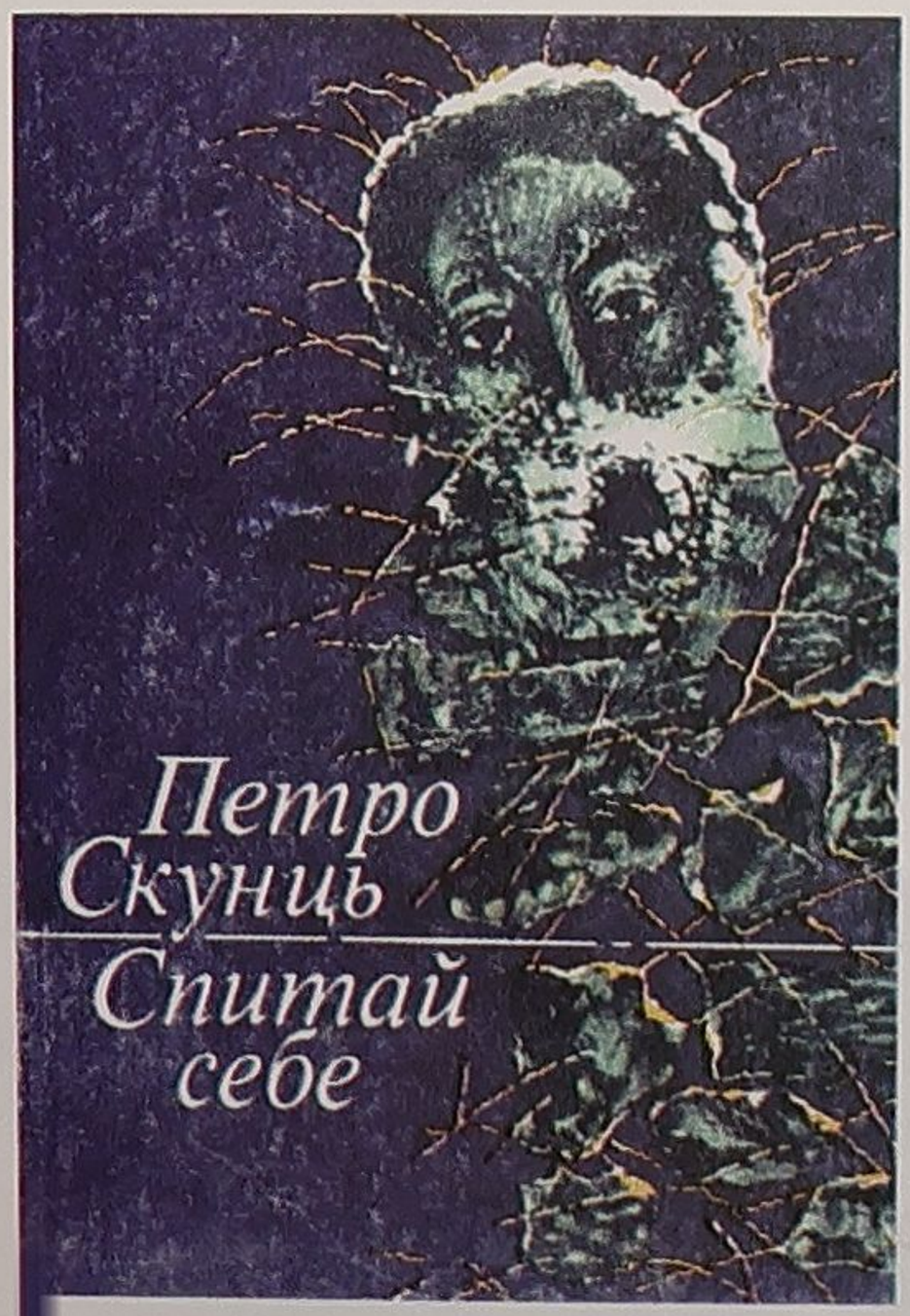
Петро
Скунць
Спитай
себе

Петро
Скунц
Над моей
непогодой

П. СКУНЦЬ
ПОЛЮСИ
ЗЕМЛІ

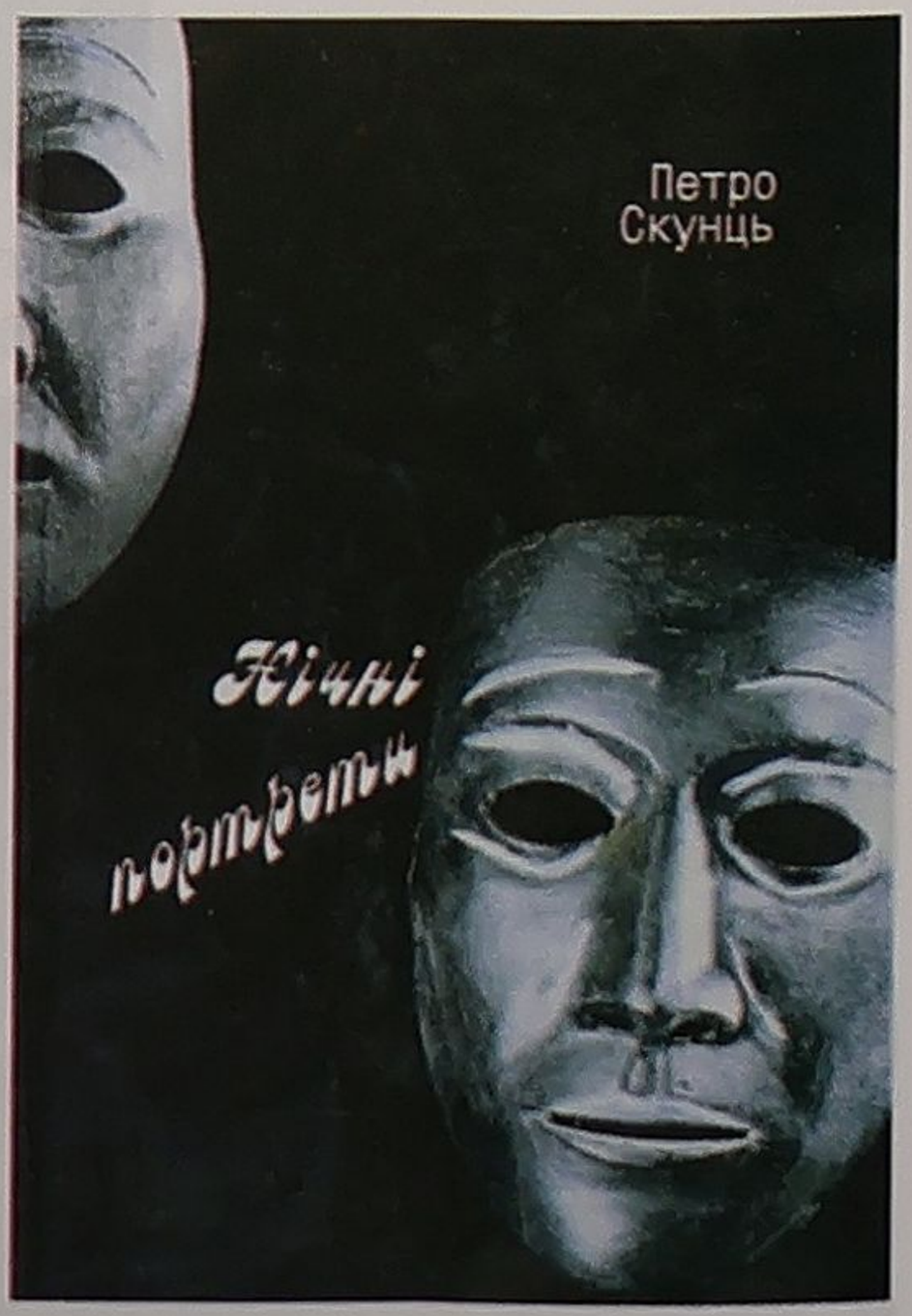
Петро
Скунць
Жінці
портрети

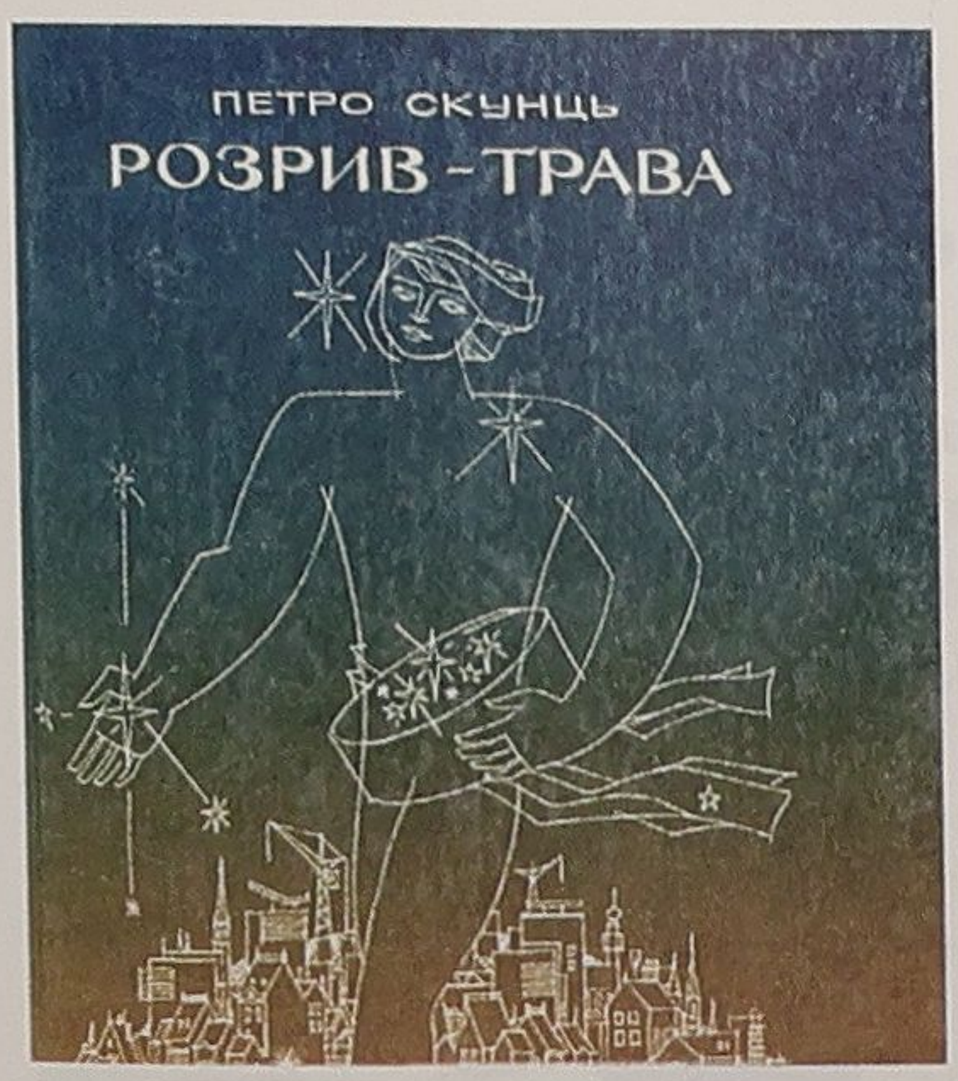
ПЕТРО СКУНЦЬ
РОЗРИВ-ТРАВА

Петро Скунць
СЕЙСМІЧНА ЗОНА

ПЕТРО СКУНЦЬ
ОДИН

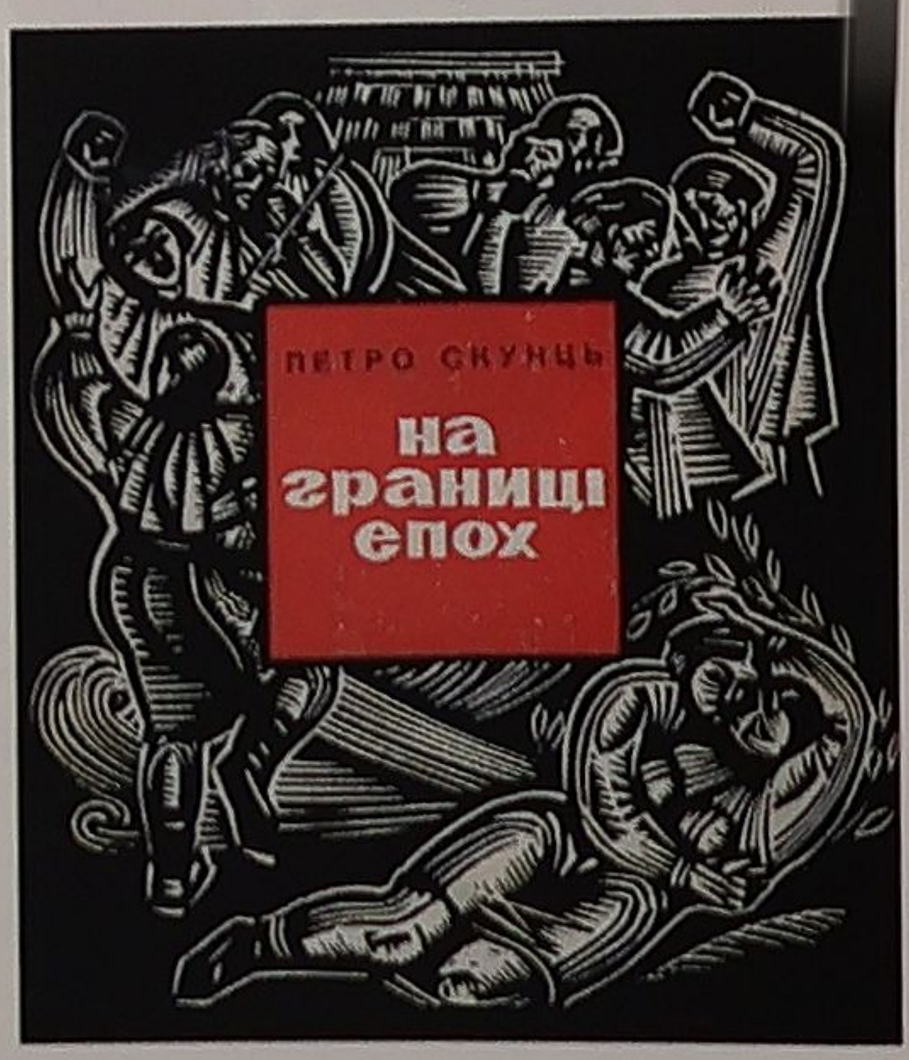
ПЕТРО СКУНЦЬ
на границі епох

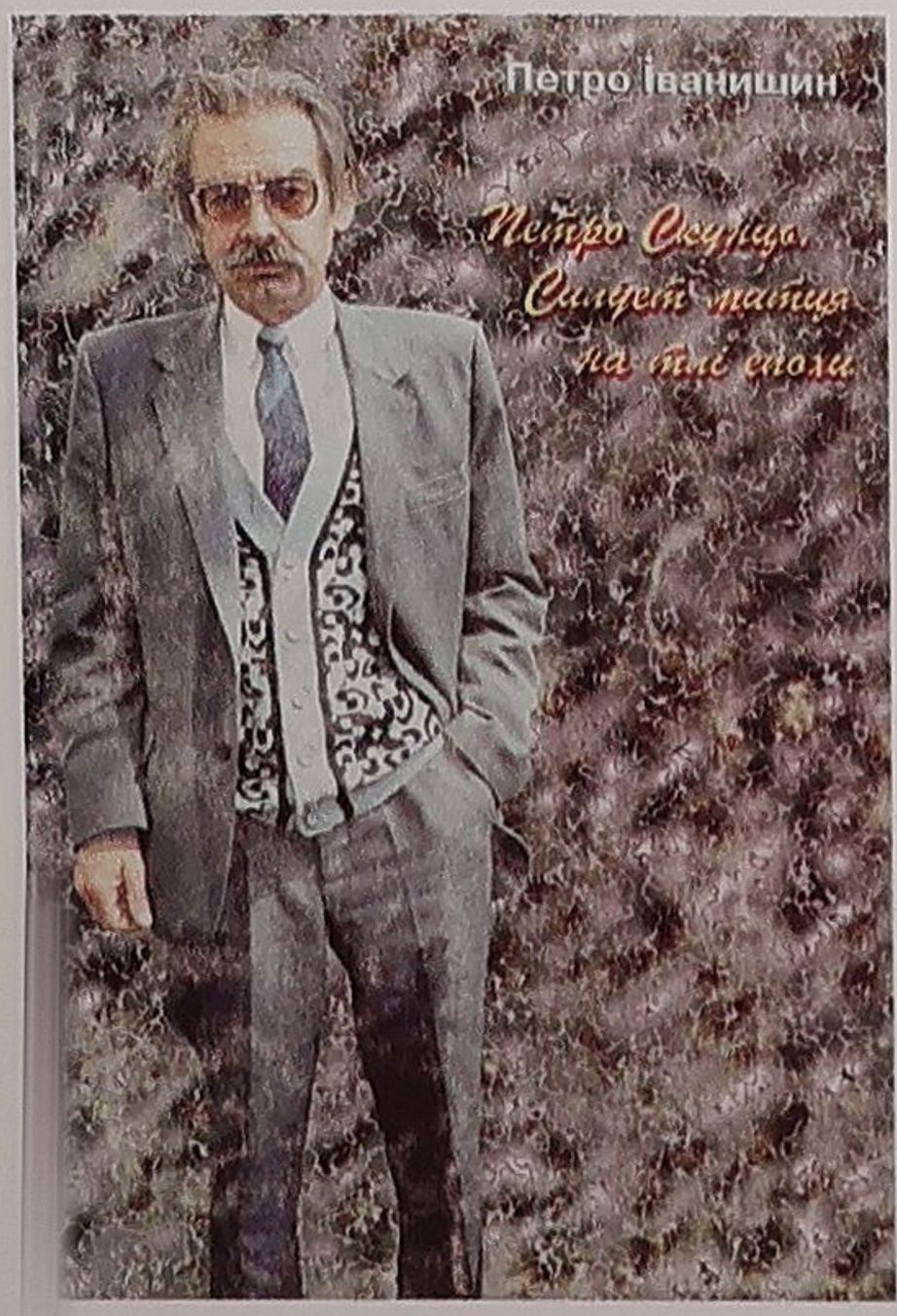
Петро Іванишин
Петро Скунць.
Сяючет мапіця
на тлі епохи

Олександра Ігнатович
ПЕТРО СКУНЦЬ
Бібліографічний покажчик
Ужгород «1997

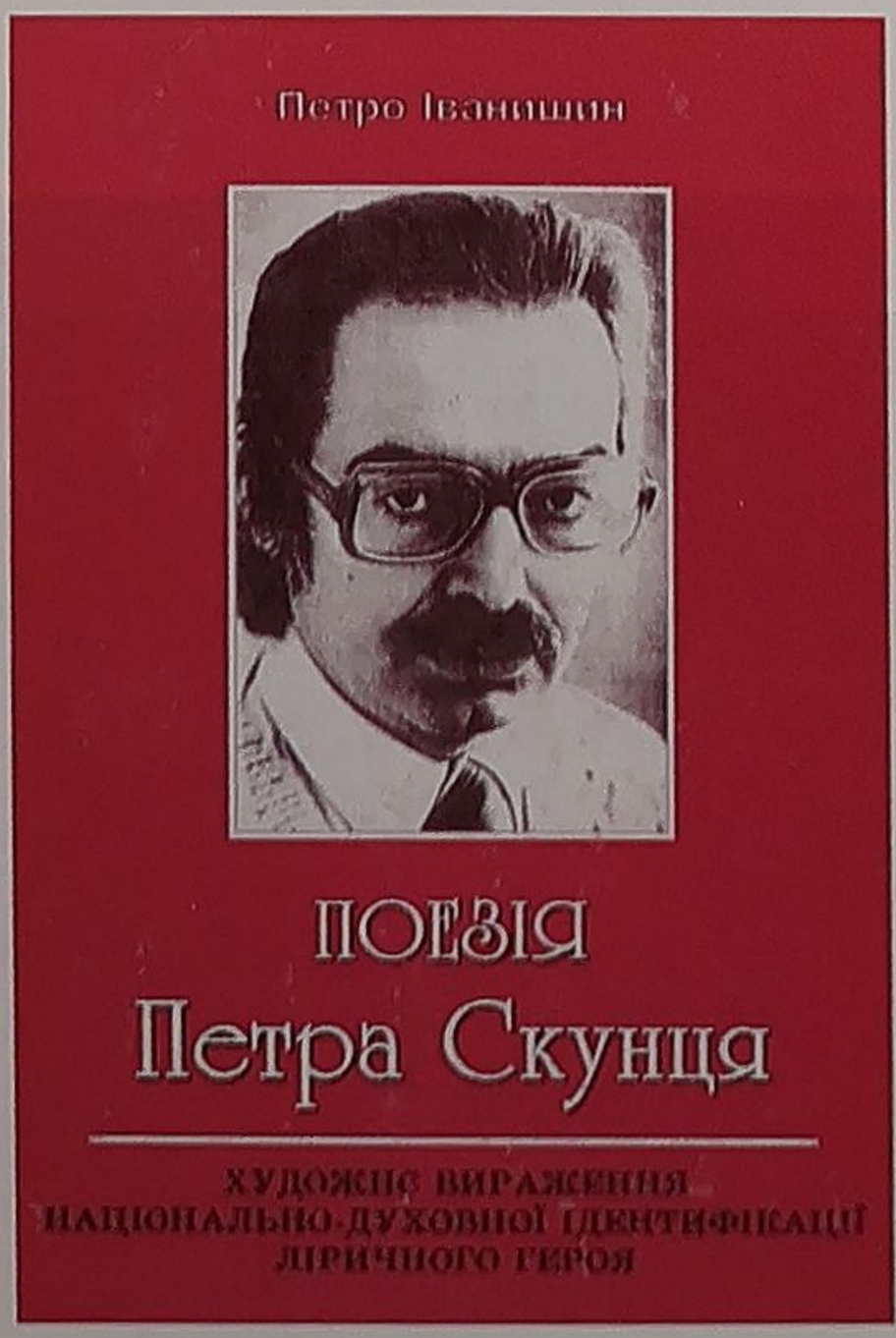
Петро Іванишин
ПОЕЗІЯ
Петра Скунця
ХУДОЖНІЄ ВИРАЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ЛІРИЧНОГО ГЕРОЯ

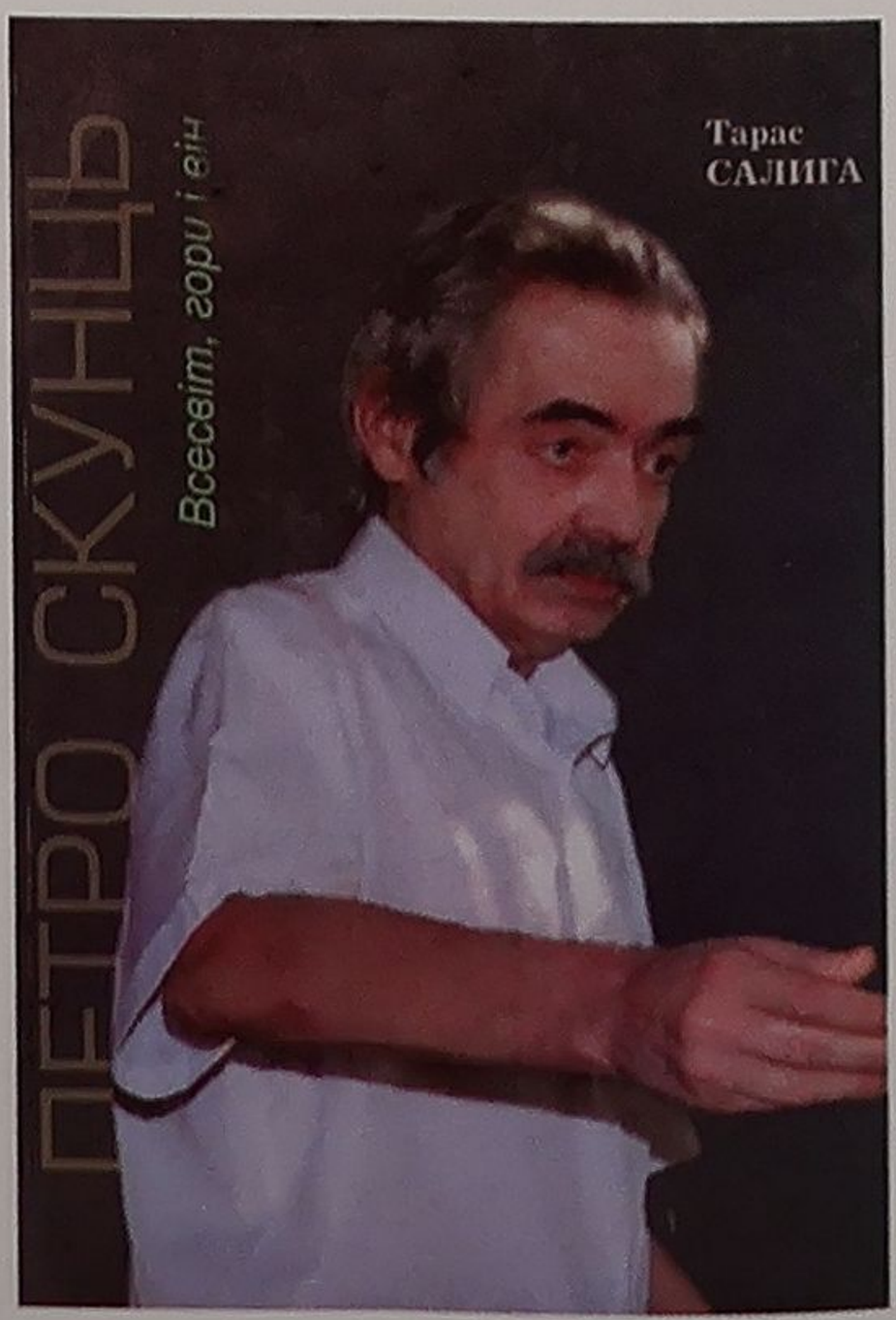
ПЕТРО СКУНЦЬ
Всесвіт, гори і ми
Тарас
САЛИГА

Бібліографія П.Скунця

Про присудження Державних премій України ім. Т. Шевченка 1997 року : [у т. ч. Скунцю Петру Миколайовичу, поетові, – за збірку поезій «Спитай себе»] : указ Президента України від 07.03.1997 р. № 211/1997 // Урядовий кур'єр. – 1997. – 13 берез. – С. 2.

* * *

В основному подано матеріали, які не ввійшли до бібліографічного покажчика :

Ігнатович, О. Петро Скунць : бібліогр. покажч. [Текст] / О. Ігнатович. – Ужгород : Патент, 1997. – 162 с.

Окремі видання творів

2000

Колись я був на світі Травнем [Текст] : поезії / П. Скунць. – Ужгород : Два кольори, 2000. – 16 с.

Один [Текст] : вірші, поеми, балади, переклади, мініатюри / П. Скунць; худ. О. Громовий. – Ужгород : Два кольори, 2000. – 536 с.

2003

Нічні портрети [Текст] : поезії / П. Скунць; худ. М. Еней. – Ужгород : Карпати, 2003. – 152 с. : іл.

2007

Твори. Кн. І. [Текст] / П. М. Скунць; упоряд. та підгот. текстів Н. Скунць; передм. Т. Салиги. – Ужгород : Ґражда, 2007. – 272 с. : іл.

Твори, надруковані в періодичних виданнях та збірниках

1997

Воскреслі не вмирають [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Дукля. – 1997. – № 2. – С. 5.

Світ без матері; Світ без батька; Горянська хата; Пам'яті Олеся Гончара; Юрій Станинець [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1997. – 4 жовт. – С. 12.

2000

Гімн Ужгородського національного університету [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 2000. – 26 жовт. – С. 4.

2002

Ні, я не хочу іншої землі! [Текст] : [вірші з нової кн. «Один»] / П. Скунць // Галичина. – 2002. – 26 груд. – С. 10.

Зміст : Один; «Ще сміються з малороса...»; «На цій землі...»; Світ без братів.

2003

Без вожаків [Текст] : [вірш, присвяч. Г. Чубач] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 22 лист. – С. 3.

Духнович [Текст] : [вірш, 1990 р.] / П. Скунць // Карпат. Євроміст. – 2003. – 11 січ. – С. 1.

Зоря Зореслава [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 20 берез. – С. 7.

Микола Матола [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 16 січ. – С. 7.

На вбивство Білозіра [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 29 трав. – С. 13.

Наука з саду або де родилися академіки [Текст] : [присвята В. Сливці] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 17 квіт. – С. 6.

Під снайперським прицілом [Текст] : [вірш до 80-ліття єпископа І. Маргітича] / П. Скунць // Трембіта. – 2003. – 30 верес. – С. 1.

Різдво Христове [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 4 січ. – С. 7.

Ти – не Лжедимитрій! [Текст] : [Д. Кремінюю присвяч.] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 21 серп. – С. 13.

2004

Балог, К. Інтерв'ю з двома Кларами [Текст] : [інтерв'ю / вів П. Скунць] / К. Балог, К. Лабик // Карпат. Україна. – 2004. – 6 берез. – С. 15.

Великдень [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 10 квіт. – С. 2.

Гімн Міжгір'я [Текст] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 28 лют. – С. 13.

Дорога до Бога [Текст] : [вірш-присвята Зореславу (С. Саболу)] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 21 лют. – С. 15.

З недописаної книги «Двоє. Рецидив любові» [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 31 січ. – С. 13.

Лоби і Чола [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Трибуна. – 2004. – 24 груд. – С. 3.

Наука в саду, або Де родилися академіки : В. Сливці [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 2 черв. – С. 2.

Панейко, І. «Сам собі панейко» [Текст] : [інтерв'ю з худож. / вів П. Скунць] / І. Панейко // Карпат. Україна. – 2004. – 27 берез. – С. 15.

Партизанська балада [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 24 квіт. – С. 15.

Різдво Христове [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 3 січ. – С. 2.

Серпнева Україна [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 26 серп. – С. 1.

Цятка моєї крові [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 24 квіт. – С. 13.

2005

Багато нас, коли ми в однині [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Чиста політика. – 2005. – 25 жовт. – С. 4.

Миколі Вінграновському [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2005. – 28 лип. – С. 7.

Цятка моєї крові [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2005. – 5 трав. – С. 4.

2006

Антиглобалістичне [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2006. – 20 лип. – С. 3.

Володимирові Микиті [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Трибуна. – 2006. – 4 лют. – С. 2.

Дмитро Вакаров : (1920–1945) [Текст] / П. Скунць // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм. П. М. Ходанич. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 177-184.

Під снайперським прицілом [Текст] : [поезії] / П. Скунць // Київ. – 2006. – № 4. – С. 22-23.

Зміст : Сльоза за тим, що не збулося; Синові; Назарієві Яремчуку [та ін. поезії].

2007

Ким став і не став Юрій Керекеш [Текст] : [про письм.] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 8. – С. 27-29.

Миколі Вінграновському; Собі на смерть [Текст] : [вірші] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 2-3.

Під снайперським прицілом : Єпископу Івану Маргітичу на його 80-ліття [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 10-12. – С. 13.

Перед'ювілейне…[Текст] : [поезії] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 4. – С. 26-27.

Зміст : Собі на 50-ліття; На повороті; Сльоза України; Іванові Чендею (на його 70-ліття).

Чи належить мистець до еліти? [Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 3. – С. 4-5.

Нариси. Статті

1997

Душі натягнута струна [Текст] : [про нову зб. віршів К. Гурницького «На стикові тисячоліть»] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1997. – 19 лип. – С. 12.

1998

Без вимушеної відпустки [Текст] : [про кн. поезій А. Гончаренка «Грань»] / П. Скунць // Срібна Земля. – 1998. – 12 верес. – С. 12.

Важка ноша свободи [Текст] : роздуми письм. / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1998. – 22 серп. – С. 12.

Помилка, котрою не караюся [Текст] : [про худож. Е. Контратовича] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1998. – 3 жовт. – С.12.

Портрет під тисовою гілкою [Текст] : [про пер. «Слова о полку Ігоревім» на угор. мову П. П. Совою] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1998. – 5 верес. – С. 12.

Слово про поета і його слово [Текст] : до 60-річчя Василя Малети / П. Скунць // Календар «Просвіти» на 1998 рік / Закарпат. крайове т-о «Просвіта». – Ужгород, 1998. – С. 93-94.

Спокутуючи вавілонський гріх [Текст] : [до 70-річчя Ю. Шкробинця] / П. Скунць // Літ. Україна. – 1998. – 12 груд. – С. 4.

1999

«В оптичнім прицілі сльози» [Текст] : [про творчість поета Д. Креміня] / П. Скунць // Срібна Земля. – 1999. – 27 лют. – С. 13.

Талант, у якому зійшлися гори і степи [Текст] : [про Д. Креміня] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1999. – 6 берез. – С. 12.

2000

Письменники про мову й освіту [Текст] : [в т. ч. висловлювання П. Скунця] / П. Скунць // Урок української. – 2000. – № 1. – С. 19.

2002

Зустріч при сповідальних свічах [Текст] : [про кн. В. Колодій «Найлюбіша в світі панна»] / П. Скунць // Дзвін. – 2002 . – Ч. 7. – С. 145-146.

Слово наймолодшого лауреата-пенсіонера [Текст] : роздуми поета / П. Скунць // Срібна Земля. – 2002. – 25 трав. – С. 3.

2003

А ви знаєте, що таке «Дижма» [Текст] : [кн. П. Мідянки «Дижма»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 20 груд. – С. 13.

Адальберт Ерделі – він же Гриць [Текст] : [про худож. А. Ерделі] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 5 черв. – С. 13.

Вдихнути душу в неживе [Текст] : [про скульптора В. І. Свиду] / П. Скунць // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 29-37.

Вимовлювати чи виборювати? [Текст] : [про поета Зореслава] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 20 берез. – С. 7.

Вирізьбити долю [Текст] : [різьбяр по дереву В. Шип] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 19 черв. – С. 13.

Він став українською жилою [Текст] : Ю. Чорі – 70 / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 20 берез. – С. 7.

Від розкованості – до ризикованості [Текст] : [про поета О. Торохтіна] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 27 лют. – С. 7.

12 років незалежності, або Україна без України [Текст] / П. Скунць // Карпат. Україна – 2003. – 21 серп. – С. 1.

Доля-незграба Василя Басараба [Текст] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 14 серп. – С. 2.

З дороги не вертайся впорожні [Текст] : [про худож. М. Пійтера] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 29 лист. – С. 13.

Знайся кінь з конем [Текст] : [як писалася поема про закарпатця І. Кубинця] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 30 серп. – С. 1.

Є в людях люди [Текст] : [про кн. В. Вовчка «Де сонце котиться верхами»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 13 груд. – С. 13.

Її любила самота [Текст] : [до 100-річчя О. Рішаві] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 11 січ. – С. 7.

Їй судилося вийти на світ [Текст] : [про кн. «Закарпаття в енциклопедії українознавства»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 19 черв. – С. 13.

І точка та – больова [Текст] : [про поетесу І. Андрійчук] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 13 лют. – С. 7.

Панчук Надія – подія [Текст] : [про поетесу] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 8 берез. – С. 7.

Поет перехідних світів [Текст] : [до 70-річчя В. Вовчка] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 10 лип. – С. 13.

Прочитай свою долю [Текст] : [кн. В. Густі «Пляшка бургундського»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 17 лип. – С.13.

Соколиний поет [Текст] : [до 60-річчя В. Вароді] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 3 лип. – С. 13.

Фелікс означає – щасливий [Текст] : [Ф. Кривіну – 75] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 12 черв. – С. 5.

2004

Кілька життів – за короткий людський вік [Текст] : [передм.] / П. Скунць // Боршош-Кум'ятський, Ю. До срібних сивин : недруковані й призабуті поезії та проза. – Ужгород : Закарпаття, 2004. – С. 6-9.

Впав на межі покори [Текст] : [про поета В. Ігната] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 11 груд. – С. 14.

З дороги не вертаються впорожні [Текст] : [живописець М. Пийтер] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2004. – 29 січ. – С. 4.

«Задивившись у прірву, не втримаєш зірку…» [Текст] : [про поему В. Горвата «Полювання на сина»] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 26 серп. – С. 14.

Заклично лунають трембіти. В Рекіти злетілися діти [Текст] : [фест. дит. л-ри й журналістики в с. Рекіти Міжгір. р-ну] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 20 лип. – С. 1, 5.

Зона. Крисаню з опудала збито [Текст] : [про худож., дійсного члена Акад. мистецтв України В. Микиту] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 18 груд. – С. 14.

Листочок, пронизаний вітром [Текст] : [передм.] / П. Скунць // Ребрик, О. Чарунка : новели. – Ужгород : Гражда, 2004. – С. 3-7.

Наївність, піднята до мудрості [Текст] : до 90-річчя Михайла Томчанія / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 20 лип. – С. 15.

Наука мінус релігія чи наука плюс релігія [Текст] : [кн. В. Пирина «Єдність духовного, ідейного та матеріального світів»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 24 січ. – С. 13.

Одна голова на трьох – а язиків? [Текст] : [кн. «Карпатський словоблуд»] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 13 листоп. – С. 15.

Поет, який не забувся вдома [Текст] : [А. Карабелеш] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 7 верес. – С. 15.

Поетів більшає. А поезії? [Текст] : [кн. М. Бонь-Якубишин «Між іншим»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 31 січ. – С. 2.

Попри біль утрат [Текст] : [зб. поезій М. Бобака «Під сьомим небом»] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 15 черв. – С. 14.

Правда – тоді правда, коли сказана до кінця [Текст] : [про кн. «Реабілітовані історією. Закарпат. обл.»] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 24 січ. – С. 6.

Роса і спека його життя [Текст] : [до 100-річчя Й. Жупана] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 22 черв. – С. 14.

Тіло – в Бутирці, душа – в Карпатах [Текст] : [до 130-річчя з дня народж. А. Волошина] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 20 берез. – С. 15.

Чорну землю розоремо, а кулями не всіємо [Текст] : [у вид-ві «Закарпаття» побачили світ нар. пісні с. Арданово Іршав. р-ну в записках та розлогою передм. І. Хланти] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2004. – 13 берез. – С. 13.

Як не гнули – не зігнули [Текст] : [громад. діяч О. І. Росул] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 11 груд. – С. 14.

2005

Без пошуку гарантованого щастя : [Текст] : [післямова] / П. Скунць // Степа, С. Три повісті і площа [Текст] / передм. Н. Ребрик. – Ужгород : Ґражда, 2005. – С. 205-206.

Ольга з гніздов'я Чендеїв. Коли над братовим «Березневим снігом» розігрався «відомський шабаш», її перестали кликати в партію… [Текст] : [про рідну сестру І. Чендея Ольгу Михайлівну] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 2005. – 5 листоп. – С. 12.

Останння осінь патріарха [Текст] : [про письм. І. М. Чендея (1922–2005)] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2005. – 8 груд. – С. 1-2.

2006

І от прийшло «потім» [Текст] : [актору ЗОМДТ В. Арендашу було б 70] / П. Скунць // Трибуна. – 2006. – 11 лют. – С. 12.

Ким не став і ким став Юрій Керекеш [Текст] : [післямова] / П. Скунць // Керекеш, Ю. Ю. Думки-дробинки. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 146-153.

Ким не став і ким став Юрій Керекеш [Текст] : [про письм.] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 2006. – 20 черв. – С. 6.; Літ. Україна. – 2006. – 13 лип. – С.7.

Пропащих поколінь не буває [Текст] : [передм.] / П. Скунць // Ребрик, Н. Й. Люби своє. Кн.1 : літературознавчі ст. – Ужгород : Ґражда, 2006. – С. 3-4.

2007

Болі воскової стиглості [Текст] : [передм.] / П. Скунць // Шкробинець, Ю. «Може, в Лету не кане ім'я…» : поезії. – Ужгород : Карпати, 2007. – С. 3-8.

А нас ще й не було? [Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 1. – С. 2-3.

«Задивившись у прірву, не втримаєш зірку...» [Текст] : [про поему В. Горвата «Полювання на сина»] / П. Скунць // Літ. Україна. – 2007. – 7 черв. – С. 6.; Екзиль. – 2007. – № 1. – С. 26.

…і прийдемо туди, звідки прийшли…[Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 2. – С. 4-5.

Незатребувана сила вівсяного колоса [Текст] : [про поета Івана Колоса] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. - № 1. – С. 29.

Про книгу Івана Небесника «Адальберт Ерделі» [Текст] / П. Скунць // Трибуна. – 2007. – 19 трав. – С. 12-13.

«...Слово в сльозі», або Як народжуються твори письменника [Текст] : [про нову кн. Михайла Ряшка «Андрій Дурунда. Слово в сльозі»] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 2007. – 27 лют. – С. 8.

Тільки будьте, Іване Чендею! [Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 26.

Турянин, Ф. В. Співай, Верховино [Текст] : [до зб. увійшли пісні на слова закарпат. поетів, в т. ч. П. Скунця] / Ф. В. Турянин. – Ужгород : Ліра, 2007. – 116 с. + [Ноти]

Інтерв'ю з П. Скунцем

1997

Чому заплакав Президент? [Текст] : [бесіда з лауреатом Держ. премії ім. Т. Шевченка / записав В. Вароді] / П. Скунць // Орбіта-логос. – 1997. – 5 черв. – С.13.

1998

«Проголосити бажання – ще не означає його здійснення» [Текст] : [бесіда з письм. / розмову вела Л. Кудрявська] / П. Скунць // Вісті Ужгородщини. – 1998. – 3 верес. – С. 4.

2001

«Нам час відчути себе вільними власниками свого життя», – вважає лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка поет П. Скунць [Текст] : [бесіда з поетом / записала І. Густі] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 2001. – 23 серп. – С. 13.

«Щоб народною совістю бути, треба мати бодай маленьку власну» [Текст] : [бесіда з поетом щодо нац. еліти та ниніш. ситуації в Україні / записала Л. Таран] / П. Скунць // Слово Просвіти. – 2001. – 7 верес. – С. 12-13.

2002

Поети і Поет. Діалог на вершині [Текст] : [діалог з П. Скунцем / вів О. Гаврош] / П. Скунць // Старий замок. – 2002. – 31 січ. – С. 12.

2006

«Поезія – це теж серйозно» [Текст] : [інтерв'ю з П. Скунцем 18 травня 2002 р. / розмову вів О. Гаврош] / П. Скунць // Гаврош, О. Д. Закарпатське століття : XX інтерв'ю. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 155 – 168.

2007

Інтерв'ю з самим собою [Текст] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 21-22.

Література про життя і творчість

1997

Абліцов, В. Справжній поет – завжди провидець [Текст] : [лауреат Держ. премії імені Т. Г. Шевченка П. Скунць] / В. Абліцов // Голос України. – 1997. – 1 берез. – С. 6.

Венгер, М. Зустріч з лауреатом [Текст] : [в ужгород. загальноосвіт. шк. № 1 ім. Т. Шевченка відбулася зустріч з лауреатом Держ.премії ім. Т. Шевченка П. Скунцем] / М. Венгер // Новини Закарпаття. – 1997. – 13 берез. – С. 5.

Густі, В. Незаповнена анкета Петра Скунця [Текст] : до 55-річчя поета / В. Густі // Новини Закарпаття. – 1997. – 20 трав. – С. 8.

Ігнатович, О. Слово правди і честі Петра Скунця [Текст] : поетичні зб. «Спитай себе» та «Один» представлені на здобуття Держ. премії ім. Т. Г. Шевченка за 1997 рік / О. Ігнатович // Срібна Земля-Фест. – 1997. – 6 лют. – С.14.

Махінчук, М. На священній горі Тараса [Текст] : [в Каневі відбулося вручення Держ. премії України ім. Т. Шевченка, в т. ч. П. Скунцю] / М. Махінчук // Урядовий кур'єр. – 1997. – 20 трав. – С. 4.

Петро Скунц – лауреат! [Текст] : [Гос. премия им. Т. Шевченко вручена П. Скунцу] // Единство-плюс. – 1997. – 22 февр. – С. 1.

Поет знову в рідній Альма-матер [Текст] : [П. Скунць зустрівся зі студентами УжДУ] // Срібна Земля-фест. – 1997. – 18-24 верес. – С. 3.

Поп, В. «Ми стоїмо нещадно і тепер…» [Текст] : роздуми над зб. П. Скунця «Спитай себе» та «Один» / В. Поп // Новини Закарпаття. – 1997. – 4 лют. – С. 6.

Поп, В. Монолог духу [Текст] : на здобуття Державної премії ім. Т. Шевченка : [П.Скунць] / В. Поп // Літ. Україна. – 1997. – 20 лют. – С. 5.

Сідей, І. Зоряний час Петра Скунця [Текст] / І. Сідей // Демократ. Україна. – 1997. – 9 жовт. – С. 4.

Тисянський, В. Сила дужого коріння [Текст] : [П. Скунць – кандидат на здобуття Держ. премії ім. Т. Г. Шевченка] / В. Тисянський // Молодь Закарпаття. – 1997. – 15 лют. – С. 4.

Усик, С. Слово про поета [Текст] : [Петро Скунць] / С. Усик // Срібна Земля. – 1997. – 8 лют. – С. 12.

Федака, Д. Сейсмограми Петра Скунця [Текст] / Д. Федака // Новини Закарпаття. – 1997. – 20 лют. – С. 5.

Янцо, А. Сад його поезії [Текст] : [про лауреата Держ. премії ім. Т. Г. Шевченка 1997 р. П. Скунця] / А. Янцо // Вісті Свалявщини. – 1997. – 18 берез. – С.1.

1998

Кобаль, Г. Петро Скунць : «Моя Вкраїна в мене у крові...» [Текст] : [вшанування творчості П. Скунця у Виноградові] / Г. Кобаль // Новини Виноградівщини. – 1998. – 22 жовт. – С. 3.

Мідянка, П. Урок літератури рідного краю в 9 класі [Текст] : [за зб. Петра Скунця «Спитай себе»] / П. Мідянка // Дивослово. – 1998. – № 11. – С. 50-52.

Петро Скунць [Текст] : [творчий шлях поета] // Наш рідний край. – 1998. – № 1. – С. 4.

1999

Гаврош, О. І навіщо нам дух – Духнович, де явив себе Сталін – сталь? : закарпатська поезія в контексті майбутніх виборів [Текст] : [П. Скунць, П. Мідянка] / О. Гаврош // Ужгород. – 1999. – 4 верес. – С. 12.

Іванишин, П. Петро Скунць. Силует митця на тлі епохи [Текст] / П. Іванишин. – Дрогобич : Відродження, 1999. – 215 с.

Іванишин, П. Поетична аксіологія П. Скунця [Текст] / П. Іванишин // Слово і час. – 1999. – № 7. – С. 14-16.

2000

Баглай, Б. Слово про колегу [Текст] : [П. М. Скунцю призначено держ. стипендію] / Б. Баглай // Срібна Земля. – 2000. – 11 берез. – С. 1.

Ігнатович, О. Петро Скунць : літ.-критич. нарис [Текст] / О. Ігнатович. – Ужгород : Ліра, 2000. – 138 с.

Ім'я П. М. Скунця занесено до «Золотої книги України – 2000» [Текст] // Срібна Земля. – 2000. – 21 жовт. – С. 2.

Кудрявська, Л. «Пронести ім'я своє...» [Текст] : [праця П. Іванишина «Петро Скунць. Силует митця на тлі епохи»] / Л. Кудрявська // Вісті Ужгородщини. – 2000. – 28 жовт. – С. 8.

Лазоришин, І. Химерний травень... Серед зрілого літа? [Текст] : [зб. поезій П. Скунця «Колись я був на світі Травнем»] / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2000. – 14 жовт. – С. 14.

Один не означає – сам [Текст] : [нова робота викл. каф. укр. л-ри УжДУ О. Ігнатович, присвяч. творчості П. Скунця] // Орбіталогос. – 2000. – 12 жовт. – С. 12.

Призначено державну стипендію лауреатові Кобзаревої премії [Текст] : [П. Скунцю] // Новини Закарпаття. – 2000. – 7 берез. – С. 1.

Шкробинець, Ю. Доки вийде «Один»... [Текст] : [зб. поезій П. Скунця «Колись я був на світі Травнем»] / Ю. Шкробинець // Новини Закарпаття. – 2000. – 23 берез. – С. 12.

2001

Іванишин, П. Екзистенційне прочитання поеми Петра Скунця «На границі епох» [Текст] / П. Іванишин // Визвольний шлях. – 2001. – Кн. 2. – С. 64-86.

Іванишин, П. Із спостережень над поетичною мовою Петра Скунця [Текст] / П. Іванишин // Урок української. – 2001. – № 8. – С. 18-20.

Лазоришин, І. «Я один, Україно. А це більше, як натовп...» [Текст] : [про кн. П. Скунця «Один»] / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2001. – 15 верес. – С. 13.

Найповніше видання поезій Петра Скунця [Текст] : [про зб. П. Скунця «Один»] // Погляд. – 2001. – 31 трав. – С. 5.

Петро Скунць – не один , він з нами [Текст] : [про діяльн. поета] // Чорна гора. – 2001. – 9 лист. – С. 3.

Товтин, В. Один не означає – сам [Текст] : [про кн. П. Скунця «Один»] / В. Товтин // Ужгород. – 2001. – 9 черв. – С. 12.

2002

Андрела, Л. Весна прекрасна у своїй зрілості [Текст] : [поезія П. Скунця] / Л. Андрела // Срібна Земля. – 2002. – 25 трав. – С. 7.

Боржава, О. Нетерпіння серця [Текст] : [до 60-річчя від дня народж. П. Скунця] / О. Боржава // Європа–центр. – 2002. – 18 трав. – С. 12.

Лазоришин, І. «Петро Скунць – вершина над вершинами...», або червоні троянди для великого І. Чендея [Текст] : [день таланту П. Скунця] / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2002. – 25 трав. – С. 7.

Поетичне кредо Петра Скунця. Зі славним 60-річчям, земляче [Текст] // Верховина. – 2002. – 18 трав. – С. 1.

Пойда, С. Майстер поетичного слова [Текст] : до 60-річчя від дня народж. П. Скунця / С. Пойда // Просвіта. – 2002. – 2 трав. – С. 4.

Пойда, С. Серед тіней і дантових примар [Текст] : [творч. шлях поета П. Скунця] / С. Пойда // Укр. мова та л-ра. – 2002. – № 40. – С. 21- 23.

Ряшко, М. Один... [Текст] : [20 травня П. Скунцю – 60] / М. Ряшко // Закарпат. правда. – 2002. – 16-22 трав. – С. 6.

Салига, Т. ...Всесвіт, гори... і він... : П. Скунцю – 60! [Текст] / Т. Салига // Дзвін. – 2002. – Ч. 5-6. – С. 142-146.

Фединишинець, В. Поет Петро Скунць здалеку і зблизька, та в контексті шестидесятників [Текст] : [до 60-річного ювілею] / В. Фединишинець // Срібна Земля. – 2002. – 18 трав. – С. 13.

Ференц, Н. Його не вабить тиха гавань [Текст] : [особистість П. Скунця] / Н. Ференц // Новини Закарпаття. – 2002. – 18 трав. – С. 5, 14.

Шкріба, В. Многая і благая літ землі своїй служити [Текст] : П. Скунцю – 60 / В. Шкріба // Новини Закарпаття. – 2002. – 23 трав. – С. 2.

Ювілей Петра Скунця [Текст] : [творч. вечір поета] // Ужгород. – 2002. – 25 трав. – С. 12.

2003

Жупанин, С. Петро Скунць [Текст] // Жупанин С. Верховиночка : л-ра рідного краю. Кн. 2. – К. : Рута, 2003. – С. 86-87.

З роси і води !.. [Текст] : [І. Різак нагородив І. Чендея і П. Скунця почесним знаком облдержадмін. «За розвиток регіону»] // Новини Закарпаття. – 2003. – 22 трав. – С. 2.

Іванишин, П. Поезія Петра Скунця. Художнє вираження національно-духовної ідентифікації ліричного героя [Текст] / П. Іванишин. – Дрогобич : Відродження, 2003. – 295 с.

Лазоришин, І. «За Чендея та Скунця судитимуться» [Текст] : [брифінг начальника Упр. культури ОДА з ж-стами] / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2003. – 18 жовт. – С. 11.

Петро Скунць : поет, перекладач [Текст] // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 98-99.

Петро Скунць покинув Правління обласної Спілки письменників, виступивши проти дій медведчуківської облдержадміністрації [Текст] // Старий замок. – 2003. – 30 жовт. – 5 листоп. – С. 2.

Пискач, О. Мовна своєрідність публіцистики Петра Скунця [Текст] / О. Пискач // Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Сер. : Філологія. – Вип. 7. – Ужгород : Ліра, 2003. – С. 96-100.

Пойда, С. Серед тіней і дантових примар [Текст] / С. Пойда // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Гражда, 2003. – С. 100-110.

Скляр, Р. Авторські примірники – національним лауреатам [Текст] : [кн. І. Чендея «Вибрані твори» та П. Скунця «Нічні портрети»] // Новини Закарпаття. – 2003. – 8 лип. – С. 2.

Степанюк, Л. Петро Скунць : «Була б Україна, а видання будуть» [Текст] : [вийшла нова кн. поета «Нічні портрети»] / Л. Степанюк // Погляд. – 2003. – 27 серп. – С. 7.

Фединишинець, В. Хто він – ліричний герой Петра Скунця? [Текст] : [про моногр. П. Іванишина «Поезія Петра Скунця»] / В. Фединишинець // Карпат. Україна. – 2003. – 3 лип. – С. 2.

2004

Іван Різак і Петро Скунць обговорили проблеми закарпатського письменства [Текст] // Новини Закарпаття. – 2004. – 5 лют. – С. 2.

Іванишин, П. Індивідуальність національна [Текст] : [мовно-стилістичні особливості поезії П. Скунця] / П. Іванишин // Урок української. – 2004. – № 4. – С. 26-29.

Петро Скунць – поет-шістдесятник [Текст] // Українська поезія Закарпаття XX століття : наук. зб. / упоряд. та передм. В. В. Барчан. – Ужгород : Ліра, 2004. – С.199-215.

Рошко, С. Особливості порівняльних конструкцій у збірці П. Скунця «Спитай себе» [Текст] / С. Рошко // Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Сер. : Філологія. – Вип. 10. – Ужгород : Ліра, 2004. – С. 53-56.

Фединишинець, В. Житейська міжтравневість [Текст] : [про зб. поезій П. Скунця «Колись я був на світі Травнем»] / В. Фединишинець // Трембіта. – 2004. – 10 лют. – С. 14.

Фединишинець, В. Нова книга поетичного лідера [Текст] : [про кн. П. Скунця «Нічні портрети»] / В. Фединишинець // Трибуна. – 2004. – 7 лют. – С. 13.

2006

Ігнатович, О. Петро Скунць [Текст] / О. Ігнатович // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм. П. М. Ходанич. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 487- 494.

Кузан, В. В. Поет як символ, або садомазохізм національного ґатунку [Текст] : [про поетів-символістів Д. Кременя і П. Скунця] / В. В. Кузан // Кузан В. В. Віагра для поета : Роздуми. Розмови. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 19-26.; Старий Замок. Паланок. – 2006. – 13-19 лип. – С. 13.

Ференц, Н. «Моя Вкраїна в мене у крові» [Текст] : [творчість поета П. Скунця] // Ференц, Н. Поетичні горизонти Закарпаття : літ.-крит. ст. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 238-244.

2007

Балла, Е. «Я поет із сумними очима...» [Текст] : до 65-ліття від дня народж. П. Скунця / Е. Балла // Трибуна. – 2007. – 19 трав. – С. 13.

Білецький, П. Остання путь поета [Текст] : [Петро Скунць, 1942–2007 рр.] / П. Білецький // Експрес. – 2007. – 10-17 трав. – С. 13.

Вольвач, П. Закарпаття – найіскристіший український регіон [Текст] : [відомий письм. розповідає про свій шлях та про творчість П.Скунця / розмову вів О. Гаврош] // Старий замок. Паланок. – 2007. – 18-24 січ. – С.16.

Гаврош, О. В Ужгороді з'являться літературні четверги. Перший буде присвячено пам'яті П. Скунця [Текст] / О. Гаврош // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 27 верес.–3 жовт. – С. 10.

Гаврош, О. Помер найбільший поет Закарпаття. Свого тритомника Петро Скунць уже не побачить [Текст] / О. Гаврош // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 10-16 трав. – С. 18.

Годований, Л. Видавнича робітня [Текст] / Л. Годований // Екзиль. – 2007. – № 5. – С.11.

Горват, В. Присутність [Текст] / В. Горват // Екзиль. – 2007. – № 5. – С.11-12.

Густі, В. Едельвейс від Петра Скунця [Текст] // Густі Василь. Кого я знав, кого люблю : спогади-есеї. – Ужгород : Карпати, 2007. – С. 138-145.

Мідянка, П. Є така країна Скунціана [Текст] / П. Мідянка // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 16.

Один, але не самотній [Текст] : [про поета П. Скунця (1942–2007) : спогади] / підгот. М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2007. – 19 трав. – С. 21.

Офіцинський, Р. Подоріжжя землею химер Петра Скунця (20 травня 1942 – 30 квітня 2007) [Текст] / Р. Офіцинський // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 12-13.

Пам'яті Петра Скунця [Текст] : [поет, 1942–2007 : некролог] // Новини Закарпаття. – 2007. – 5 трав. – С. 2, 5.

Петро Скунць [Текст] : [письм., 1942–2007 : некролог] // Літ. Україна. – 2007. – 17 трав. – С. 2. – Підписи : Нац. спілка письм. України, Київ. орг. Нац. спілки письм. України.

Ребрик, О. Петро Скунць – шістдесятник. Поема «Розпяття» [Текст] / О. Ребрик // Екзиль. – 2007. – № 6. – С. 24-27.

Ребрик, О. Перейти цю ріку, або Світ без Скунця [Текст] / О. Ребрик // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 2.

Салига, Т. Всесвіт, гори і він. Петро Скунць [Текст] / Т. Салига. – Ужгород : Ґражда, 2007. – 119 с. : портр.

Салига, Т. ...Я пішов від сина Божого Христа... : із сповідей Петра Скунця [Текст] / Т. Салига // Дзвін. – 2007. – Ч. 1. – С. 120-124.; Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 6-10. – Бібліогр. в кінці ст.

Сирохман, М. Ранковий переліт [Текст] / М. Сирохман // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 14.

Скунць, Н. У висоті кружляє ангел… : із любов'ю до батька [Текст] / Н. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 13-14.

Федака, С. Політичний феномен Петра Скунця [Текст] / С. Федака // Трибуна. – 2007. – 9 черв. – С. 1, 6.

Федака, С. Сам на сам [Текст] / С. Федака // Екзиль. – 2007. – № 5. – С.15.

2008

Андрійчук, І. Публіцистика духовності і сумління [Текст] : [30 квітня минув рік з дня смерті закарпат. поета П. Скунця] / І. Андрійчук // Урядовий кур'єр. – 2008. – 8 трав. – С. 10.

Біксей, Л. Тарас Шевченко і закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т. Шевченка [Текст] / Л. Біксей, Є. Стародубцева // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С. 13-15.

Густі, В. Весняний цвіт із відтінком печалі [Текст] : [про поета П. Скунця] / В. Густі // Новини Закарпаття. – 2008. – 3 трав. – С. 14.

Іванишин, П. Нестримний, як зухвалість [Текст] : [про кн. Т. Ю. Салиги «Всесвіт, гори і він. Петро Скунць»] / П. Іванишин // Трибуна. – 2008. – 21 черв. – С. 13.; Слово і час. – 2008. – № 6. – С. 96-97.

Керита-Вароді, Х. Рік без Петра Скунця [Текст] / Х. Керита-Вароді // Трибуна. – 2008. – 26 квіт. – С. 13.

Музей Петра Скунця [Текст] : [Міжгір'я] // Урядовий кур'єр. – 2008. – 29 трав. – С. 16.

Музей Шевченківського лауреата Петра Скунця відкрився у Міжгір'ї [Текст] // Новинка. – 2008. – 24 мая. – С. 2.

На Закарпатті вийшли друком твори «Шевченківського» лауреата Петра Скунця [Текст] : [про першу кн. творів майбутнього восьмитомника, який виходить у вид-ві «Ґражда»] // Карпат. Україна. – 2008. – 17 трав. – С. 2.

Перша книга 8-томника творів Петра Скунця вийшла в Ужгороді [Текст] : [в ужгород. вид-ві «Ґражда»] // Закарпат. правда. – 2008. – 17-23 трав. – С. 3.

Пилипчинець, В. Музей Петра Скунця відкрився у Міжгір'ї [Текст] / В. Пилипчинець // Фест. – 2008. – 22-28 трав. – С. 2.

Ребрик, І. Реколекція [Текст] : [вірш пам'яті П. Скунця] / І. Ребрик // Трибуна. – 2008. – 20 трав. – С. 3.

Салига, Т. Як наш безсмертний Едельвейс [Текст] : [зі сповідей П.Скунця] / Тарас Салига // Сучасність. – 2007. – № 8. – С. 110-129. – Бібліогр. в кінці ст.

Селянський, Я. У вінок пам'яті поета [Текст] : [про П. Скунця] / Я. Селянський // Трибуна. – 2008. – 24 трав. – С. 4.

Скунць, Н. З ким розлучився – вічно жди [Текст] : [у вид-ві «Ґражда» тиражем у 1500 пр. вийшов 1-й том повного зібр. творів П. Скунця] / Н. Скунць // Трибуна. – 2008. – 31 трав. – С. 13.

Федака, С. Горіховий усміх Петра Скунця [Текст] : [до дня народж. закарпат. поета вийшов 1-й том майбутнього восьмитомника] / С. Федака // Трибуна. – 2008. – 20 трав. – С. 1, 3.

Ференц, Н. Рік без Петра Скунця [Текст] / Н. Ференц // Ужгород. – 2008. – 10 трав. – С. 10.

Фесенко, В. Несподівана пісня (пам'яті Петра Скунця) [Текст] : [вірш] / В. Фесенко // Фест. – 2008. – 21 трав. – С. 14.

Яремчук, І. «Я побачив, що є небеса» [Текст] : [про кн. Т. Салиги «Всесвіт, гори і він. Петро Скунць»] / І. Яремчук // Літ. Україна. – 2008. – 22 листоп. – С. 6.

Бібліографічні та довідкові видання

2001

Жупанин, С. 60 років з дня народження Петра Миколайовича Скунця, поета [Текст] / С. Жупанин // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2002 рік : реком. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 45-50.

Скунць Петро Миколайович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962–2001 : енциклопед. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. сл. І. М. Дзюби. – К. : Криниця, 2001. – С. 494-495.

Скунць Петро [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород : Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 343-344.

2006

Петро Скунць : поет, перекладач [Текст] // Письменники України : біобібліогр. довід. / упоряд. В. П. Павловська, Л. Ф. Бубнова, Л. М. Сіренко. – К. : Укр. письм., 2006. – С. 381.

2007

Скунць, Н. Скунць Петро Миколайович (1942–2007) [Текст] / Н. Скунць // Закарпаття. Хто є хто : міжнар. довід.-біограф. вид. – Вип. 3 / авт.-упоряд. В. Болгов. – К. : Укр. Акад. геральдики, товарного знаку та логотипу, 2007. – С. 16. : іл.

Хланта, І. В. Скунць Петро Миколайович [Текст] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 303.

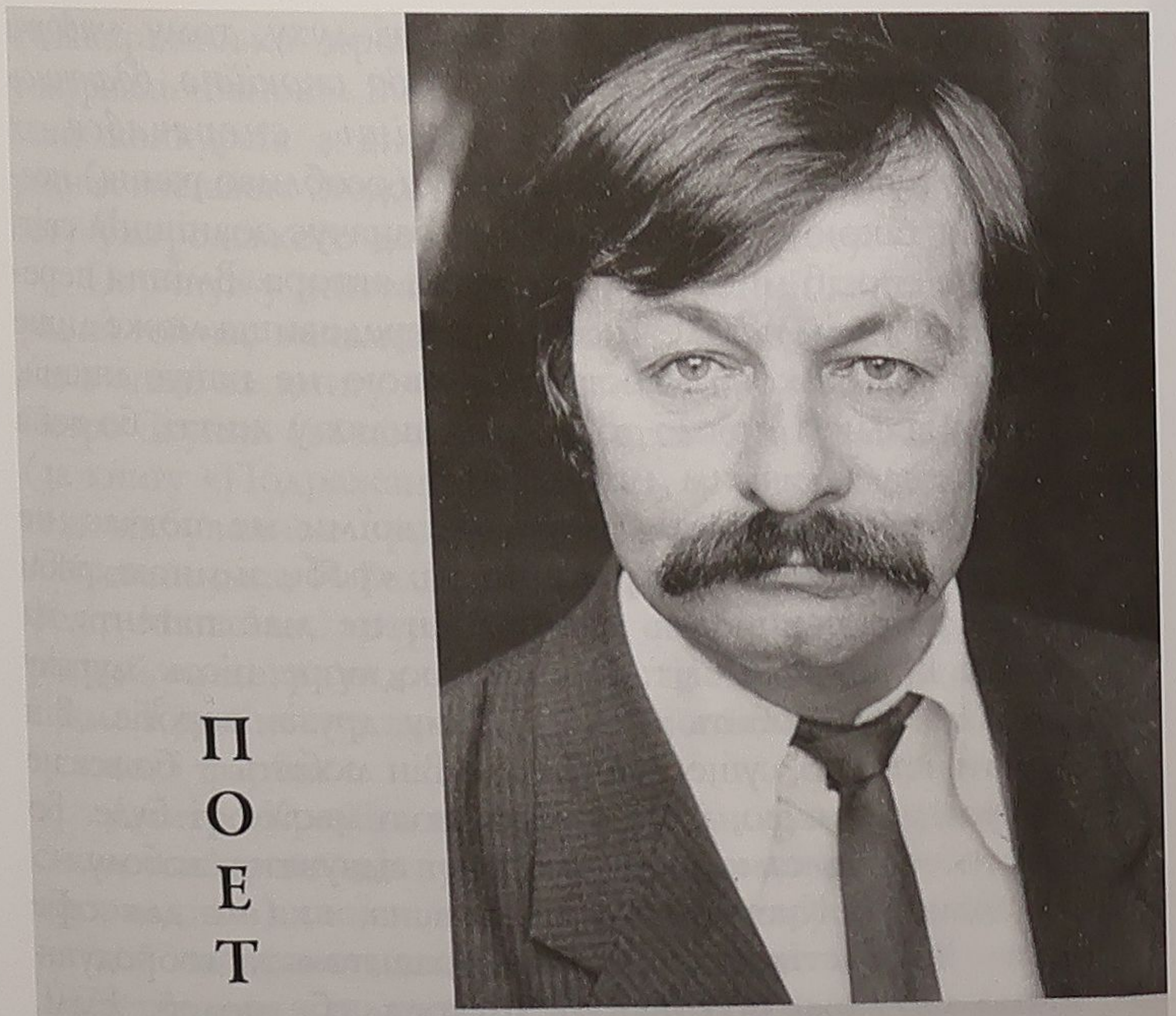

ПОЕТ

ДМИТРО ДМИТРОВИЧ КРЕМІНЬ

Motto

Дмитро Кремінь своїм життям поєднує Україну гірську й Україну степову. Думається, як можна органічно перелитися з однієї площини (вертикальної) в іншу (горизонтальну)? І гори, і степ дають відчуття необмеженої свободи. А душа Дм.Кременя вмістилище божественного дару — свободолюбності. Те, що інший в муках добував, відвойовував, стяжав і вмер «обділеним», — поет має з народження. Тому

з молодості перебував у веселості духу, тому *«творчі експерименти відстоював на диво спокійно, вдаючись до невинних жартів... навіть сперечався — усміхаючись»* [1,12]. Тому поезія (особливо рання) позначена такою вільністю, яку не означує зовнішній світ, а лише спосіб мислення і відчуття автора. Вміння перебувати у такій незалежності від середовища може лише людина царської гідності, над якою не панує інший, а вона вільно і прямо торує свій шлях у житті, бо вона позначена величним духом [3].

Дмитро Кремінь творами своїми не повчає, не вимагає, не примушує реципієнта: «роби зі мною, роби як я, роби краще за мене!», він не має патента на істину. Він любить світ: небо, землю, море, пісок, мураху й птаха... Він любить жінку, дитину, друзів, ворогів... Він любить історію, суще, майбутнє... Він любить — бо все це є його частинкою, і він є частиною цього... і буде. Бо любити — так само природно, як і відчувати свободу.

Дмитро Кремінь натура цілісна, яка «є для себе всім». Він настільки сповнений талантом та добродушністю, що може об'єднувати довкола себе людей, землі, історичні пласти. Поет уміє прощати, бути відвертим, вболівати за людей, не судити. І писати — бо пишеться (*«Ластівки літають, бо літається...»* М.Рильський), тому що життя для нього і радість, і великий смуток.

...І пам'ятає Дмитро Кремінь давнє — кожен носить Бога завжди із собою.

Andante

Народився Дмитро Кремінь 1953 року в с.Сухій Іршавського району Закарпатської області в сім'ї колгоспника. Навчався у сільській школі, з 8-го класу — учень спеціалізованої (математичної) школи-інтернату в м.Ужгороді. Із 1965 року друкується в обласній пресі

(«Закарпатська правда»), а далі «Вітрила 70-71», у журналі «Ранок». Виявляє хист до малювання, дипломант конкурсів з дитячого малюнку, учасник міжнародних виставок. Згодом — студент філологічного факультету Ужгородського державного університету.

Поринув у життя творчої інтелігенції міста. Ужгород на той час виявляв інакомисліє. Іван Чендей перебував в опалі за книгу «Березневий сніг», ізгоями були й Петро Скунць (за поему «Розп'яття») та Фелікс Кривін (за книгу «Подражание театру»), в житті художників теж відбувалися зрушення: на кін вийшли молоді Л.Кремницька, П.Бедзір, Ф.Семан, ще жив знаменитий Федір Манайло, котрий живив своєю творчістю своєрідний андеграунд міста. До цієї спілки пристав і Дм. Кремінь — тим більше, що йому були близькі і слово, і фарба.

Дмитро Кремінь переніс дух вільнодумства ужгородських кав'ярень до вузу. Готував і видавав (художньо оформлював) свої та «колег по цеху» твори, що звалося на той час самвидавом. У видавництві «Карпати» на 1973 рік мав заплановану до виходу у світ власну поетичну збірку. Але не судилося. Після обшуку в кімнаті гуртожитку щезли і його картини, а згодом і рукопис першої збірки поезій. У стінах університету почалися засідання щодо виключення Дм.Кременя з комсомолу, з університету, публічні «творчі звіти» перед колективом студентів, викладачів філологічного факультету. Загалом, питання «ком'ячейкою» ставилося одне: *«Чому ти, Дмитре, пишеш незрозуміло?»* та обговорювалася проблема, як молодому поету *«вибратися із багна модернізму?»* [6]. Сьогодні, правда, це звучить веселіше, ніж тридцять літ тому. Але тоді, коли тоталітарна система ставила вимогу, що мистецтво має бути зрозумілим народові, оголосивши табу на будь-які новації та свободомисліє, доля поета висіла на волосині. Після публічних

плюндрувань Дм.Кременя, місця йому на Закарпатті не знайшлося (цей «закарпатський слід» тягнутиметься за автором тривалий час — аж до книги «Елегія троянського вина»).

У результаті післядипломного розподілу Дм.Кременя відправили на працю за межі області. В 1975 році смт Казанка (Миколаївська обл.) стало новим домом для горянина. Тут працював учителем у школі, згодом, у Миколаєві викладав на кафедрі української літератури в педінституті ім. В.Бєлінського (1979—1980), керував обласною літстудією «Джерела», обіймав посаду заввідділу молодіжної газети (1980—1990). Останніми роками — заступник головного редактора обласної газети «Рідне Прибужжя». Лауреат республіканської літературної премії ім. В.Чумака (1987), культурологічної премії ім. М.Аркаса (1994).

Перша книга поета вийшла у 1978 році «Травнева арка» (з 1979 р. член Спілки письменників), а далі «Південне сяйво» (1982), «Танок вогню» (1983), «Бурштиновий журавель» (1987), «Шлях по зорях» (1990), «Пектораль» (1999), «Елегія троянського вина» (2001), «Літопис» (2003), «Атлантида під вербою» (2003), «Синопсис» (2003), «Полювання на дикого вепра» (2006), «Вибрані твори» (2007). Виступає Дм.Кремінь і як перекладач з російської, грузинської, осетинської та ін. [5,617]. Його ж твори перекладені білоруською, грузинською, осетинською, російською, англійською мовами.

Доробок Дм.Кременя поцінований письменниками, критиками, літературознавцями: В.Коротичем, П.Скунцем, І.Чендеєм, В.Густі, П.Мідянкою, Ю.Ковалівом, І.Дзюбою, О.Сизоненком, О.Логвиненко та ін.

Нині Дмитро Кремінь поет, перекладач, публіцист — професор Миколаївського філіалу Київського

національного університету культури та мистецтв Південнослов'янського інституту, лауреат Державної премії України ім. Т.Шевченка (1999) за поетичну книгу-симфонію «Пектораль» [7,162].

Мототекст про мотто

Художній світ Дмитра Кременя постав як результат своєрідного зміщення пластів, насамперед мистецького: слово і живопис, потім ландшафтного: гори і степ; далі часового: минуле і сучасне. Як його свідомість формувалася образом-словом-фарбою, так і він виражається та впливає на читача множинними подразниками. У нього відсутній нудотно-солодкий етнографізм чи одвічний рустикальний мотив, звичний для нашої поезії; відсутній той неперебутній маргінальний комплекс неповноцінності, а рідднить з попередниками постійний акцент на морально-етичному. Дмитро Кремінь належить до митців-естетів, що занурені у безмежжя свого духовного світу і простежують екзистенційні проблеми та езотерично-метафоричні теми. Поет знає і відчуває дотичні, що пов'язують національне мистецтво зі світовим.

Слово, яким спілкується Дм.Кремінь, складне і витончене, що потребує вдумливого, неспішного прочитання творів. *Золота ліхтарня, маєстатичні сатурналії, літанії, мототекст про мотто, ольвійська просодія...* й справді, викликають певну зупинку при читанні й провокують замислення й асоціації читача. Тоді й, скажімо, образ сузір'я коня (в однойменному вірші) персоніфікується, тож ми й відчуваємо в ньому людину, котра раптово відчулася вільною.

Зачарований кінь
Ступив у студені трави,
Поставивши все на кін,—
Од підків до буйної гриви.

І той, хто сідлав коня,
Зняв і сідло, й вуздечку.
Зняв золоте сідло
І вудила залізні.
Не знати йому оввa,
Чом птаха над ним співала,
Про віщо йому трава
В залізних підковах шепталa...
Подаленіло село
І луги сінокісні.
До високих зірок
Кінь злетіти хотів...

Автор дбає про звукове насичення слова, а не лише змістове. Ауру таємничості перших фраз передають вдалі комбінації зі звуком *н: ни, інь, ні, ін*, а шум трави через нагнітання-повтор — *з, ч, с, вши, ст.* Спів птаха переданий сполученнями *оввa, ава, ом, аха, ала, іщо*. Ці поєднання надають поезії мелодійної організації. Ускладнює зміст вірша його побудова. Спочатку схоплюємо наслідок — *кінь, що поставив все на кін*, лише потім дізнаємося причину: з нього знято сідло і вуздечка, а отже він сам собі наданий. Тому і цокнув підковами, злітаючи на крилах свободи у небо, а там — перетворився на сузір'я: *«Тільки плакало літо за ним / Іржанням сумним кобилиці»*. Тепер він остаточно звільнився від земного. «Полетіла на небо» — так кажуть про людську душу, котра покинула цей світ, а у фольклорі кінь — стихійний атрибут ночі, а ніч — мати смерті та сну [2,336]. І згадується В.Хлєбніков: «Когда умирают кони — дышат,/ Когда умирают травы — сохнут,/Когда умирают солнца — они гаснут,/Когда умирают люди — поют песни». А стати сузір'ям — хіба це не пісня?

Вірш «Сузір'я коня» показовий дібраними образами (до речі, фольклорного походження), бо вони такі, що

найчастіше зустрічаються у поезії Дм.Кременя: *кінь, золото, зірка, ніч, день, ясно-, літо, явір*. А ще серед улюблених Кременевих — *вікно, собор, ріка, гора* і кольори *білий* та *чорний*. З роками чорного кольору в поета дедалі більше. Особливо, коли йдеться про нашу землю *«чорну землю чорну землю без уст»*. Ота чорнота у Дм.Кременя всепоглинаюча, яка заворожує і лякає, немов чорна людина С.Єсеніна, що стоїть «в головах».

Стрічається поет із *«вавилонською чорною рікою»* — рікою розбрату і намарного багатоголосся: *«Я вже в чорну ввійшов вавилонську ріку./ Як я жити хотів серед золота й руж! Знав я іншу ріку. Річка звалася Уж»*. І річка ця, і місто Ужгород — на віки вічні поселилися в душі поета, як і те андеграундне молоде минуле. Поема-симфонія «Сад» (неперебутня актуальністю, адже показує людину нестандартної вдачі, котра має вижити в зовнішньому середовищі) частково знайомить з життям митця на початку 70-х років, і дає відблиск аж до нинішнього дня поета. Назва твору алегорична і багатозначна: *сад* — як назва садів, що належали Академу і гуртували людей для науково-мистецького спілкування; *сад* — як зібрання видатних постатей землі всіх часів; *сад* — як своєрідна модель «розумної ойкумени» (як колись сприймали місто) [4,29]; *сад* — інтерпретація світу. Зрештою, сад завжди відображає розуміння світоустрою самим облаштувачем саду. Протягом твору значення слова-символу *сад* змінюється-переливається як перламутр у всіх вказаних аспектах. Тому через алегоричний зміст проступають і контури самої епохи, і картини міста, і персоналії, з якими був близький автор, і сам ліричний герой.

«Сад стоїть у небес на виду, небо топиться в тому саду» — Мотто симфонії, в якому пізнаємо тих осіб, котрі хотіли б землю засадити едемським садом. Чи готова розумна ойкумена до цього, коли: *«...там криваві*

вертепи.../ І живими вмуровані в склепи/ Учорашні пророки бліді.../ Голоси понад нами іржаві.../ І задушені ми у державі...» — пропонує митець проекцію в сучасність. Так і згадується комсомольське: *«Чому ти, Дмитре, пишеш незрозуміло?»* Справді, у 70-ті роки, коли був написаний перший варіант поеми-симфонії, таких рядків комсомольцю ліпше було не розуміти.

Відтак спостерігаємо за симфонічною містерією, коли на допомогу приходить Божа Матір (Andante «Аве, Марія»). Колись П.Тичина викликав Марію на руїни України, аби віднайшла хоч розп'яту Христову тінь, як не самого месію. Така ретроспекція немов провадить діалог між минулими трагічними роками і сучасним автору, зводячи дистанцію між ними до нуля. Тепер Марію кличуть нащадки сонячного кларнетиста, аби вона заступилася за сущих, дітей, котрі памятають її сина і мають дар від нього. Але ліричному героєві багато не потрібно від Марії. Аби лише донесла пригорщу праху його до місця призначення. Це прах тієї людини, що перейшла у *«чорні ліси»*, ставши опришком у смерті: *«Тільки в печах крематорію люди співають, хапаючись за серця»* — останній спів щирий. Та й як же горіти людині інакше — вона ж *«глина співоча»*.

Співають «в крематорії» четверо голосів — як чотири сторони світу, як повнота, як справедливість, як чотири євангелісти, що пишуть чотириєвангеліє, як чотири стани буття [2,584]. Але ж це не просто спів — а маєстатичні сатурналії — тут свій порядок. У візії-співі чотирьох голосів залучаються вічні сюжети — від картини П.Брейгеля «Сліпі», (полотно має витоки з біблійної притчі про те, як сліпий веде незрячого), через собор і Пантеон Любові (де Ісайя викриває лицемір'я, коли людина чтить Бога язиком, але не серцем) та зустріч із всесвітнім нічником (котрий примушує впасти і сад, і голос перед ним на коліна) до умиротворення і

прагнення чути голос Господній. І проступає тут новий відтінок символу сад — *«саде душі моєї, соборе!»* Чується і Гончареве «бережіть собори душ», а разом з тим *сад* розуміється як *серце*, вмістилище морально-етичного, християнського осердя людини (і веде до платонівської та християнської філософської традиції, а відтак до вчень Г.Сковороди, П.Юркевича...) Вчути Господній голос — означає здобути право на творчість. Навіть якщо ополудні (в ранньому віці) доведеться мордуватися, нашпигованому стрілами як св. Себастяну («Allegro Giocoso Полуденний скін святого Себастяна»). Знову ліричним героєм малюється чітка картина мучеництва святого, що веде нас до згадки полотна Антонелло да Мессіна «Св.Себастян», ще раз повертаючи нас в епоху Відродження. Коли ж автор у розділі «Grave Сцена весілля в саду» (написаного в орнаментальному ключі) мовить про різні фізіономії любові, то вимальовується в уяві картина Джотто «Юдіф», де героїня, немов ненароком, відтяла голову Олоферна. І «зависає» у поезії рефреном фраза: *«Любить? Не любить? Лю?..»* Доказати слово вже несила.

Простежує автор сполучення *сад душі — собор — мудрість — храм Софія* («Risoluto Собор саду»). Сигнатура Софії означає й образи просвітленості, світла, духовного зору, прозріння (В.Топоров) [4,67] і визначає собою світ злагоджений, альтернативний хаосу. Роздумовує поет у симфонії — чи вдалося організувати життя України з позицій софійності, а чи *«Пролітають літа. Проминає неслава і слава... А конаємо обіч хреста, як Варава і Сава»*.

Постійна паралель Дм.Кременя *людина-дерево-сад* змушує згадувати вражаючі картини поетового ужгородського приятеля художника Павла Бедзіра, котрий в останні роки життя звертався до писання дерев. Часто лише чорно-білою фарбою. І дерева ті — то стрункі й

гарні, а частіше гнуті й потворні, з неслухняними конарами та сплутаним гілляччям. Так вони ілюструють перетворення людського саду-душі, що ззовні в людини виявляється менше, ніж у дереві, парсуна якого не може скрити внутрішніх мутацій.

Загалом, кожна талановита особистість за Дм.Кременем — це дерево саду. Поезія «Allegretto Сад — Пантеон» звучить як музичний твір, де САД, повторюється немов акорд, а слова, що поруч нюансують його значення:

САД *між землею і небом ніби міст підвісний*
ніби міст підвісний провисає між небом і
долом земним...

Завершується симфонія «Плачем за садом», де ліричний герой сприймає свій відхід як *«Відхід-пришестя»*. Зрештою, всяка геніальність завжди не на часі: *«І, просячи моці Пресвітлому богу, Чотири самотні Ідуть од порогу. І поки не звикнемо Бути навіки, — Зачинені вікна. Зачинені вікна!»* А світ мертвих завжди вважався сильнішим і впливовішим за світ живих.

Поема-симфонія — твір поліфонічний. Насамперед він синтезує слово-живопис-музику. Порушує низку проблем, в центрі яких перебувають філософські та морально-етичні. Продовжує традиції барокової літератури, що йдуть із «Саду бежественних пісень» Г.Сковороди (адже тут теж мова про, сказати б, «надлюдину», яка все зрозуміла в цьому житті для себе). Якщо ж Г.Сковорода пропонує епіграф до кожної пісні, то ключ до розділів симфонії Дм.Кремінь ховає в самих розділах тексту: згадані імена, описи картин, своєрідні алюзії. Можливо, симфонія «Сад» найповніше показує на прийоми, засоби творення поезії митцем, водночас демонструючи і життєвий хід подій письменникового життя, і зміщення в одному творі майже всіх тем та

проблем, що турбують протягом життя, також поєднує-нашаровує екзистенційні, історіософські, інтимні мотиви; відображає прагнення і очікування поета в земному бутті, тим більше, що це, власне, є твір, який пишеться увесь час. Тому звучить текст так могутньо і щиро. І, як краплина води відображає океан, так «Сад» відтворює художній світ Дм.Кременя. *«Чому ти, Дмитре, пишеш незрозуміло?»* — згадуємо.

Gracile

У єретичному Євангелії Х.Борхеса сказано: *«Бажаєш побачити те, що ще не бачили очі людські? Подивись на місяць. Хочеш почути те, що ще не чули вуха людські? Послухай голос птаха. Хочеш доторкнутись до того, до чого ще не торкались людські руки? Помацай землю. Істинно кажу, що Бог ще не створив світ»* [див.4,43]. Кожного дня митець, відчуваючи *«волання тисячі галактик»*, прилучається до творення світу, яке триває й по нинішній день.

А хіба світ твориться зрозуміло?

Література:

1. Басараб В. Наш Дмитро Кремінь [Текст] / Василь Басараб // Новини Закарпаття. — 1995. — 29 лип.
2. Войтович В. Українська міфологія [Текст] / В.Войтович. — К., 2005.
3. Ґрюн А. Шляхи до свободи [Текст] / А.Ґрюн. — Львів, 2005.
4. Кримський С. Запити філософських смислів [Текст] / С.Кримський. — К., 2003.
5. Кремінь Т. Віхи життя і творчості Дмитра Кременя [Текст] / Т.Кремінь // Кремінь Д. Вибрані твори. — Одеса, 2007.

6. Протокол засідання літстудії УжДУ ім.Ю.Гойди від 18 листопада 1974 р. [Текст] // ekzyl. live journal. com.
7. Федака Д. Пектораль Дмитра Федаки [Текст] / Дмитро Федака // Календар «Просвіта» на 2003 рік. — Ужгород, 2003. — С.163-166.

ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ

© О.Ігнатович, 2008

Привітання від миколаївського голови облдерж-адміністрації О.М.Гаркуші.

Квіти до пам'ятника Т.Шевченкові. 1997 р.

На БАМі. Середина 70-х років.

Дмитро Кремінь

СИНОПСИС

Дмитро Кремінь

ПЕКТОРАЛЬ

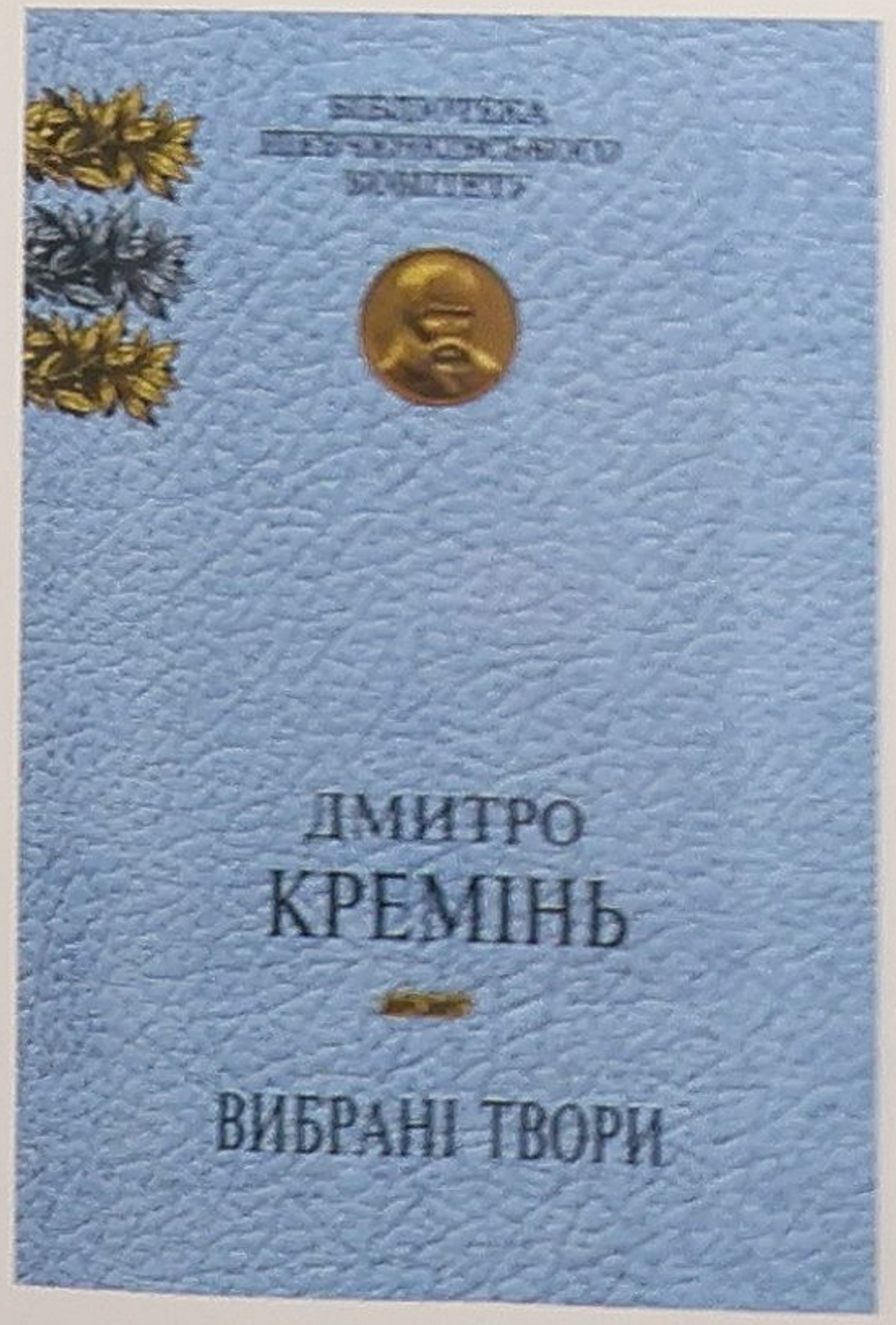

Дмитро Кремінь

Дмитро Дмитрович Кремінь народився 21 серпня 1953 року в с. Суха Іршавського району на Закарпатті. Закінчив філологічний факультет УжНУ. Дебютував як поет, сімнадцятирічним у альманасі. За призначенням поїхав працювати в смт Казанку Миколаївської області вчителем української мови та

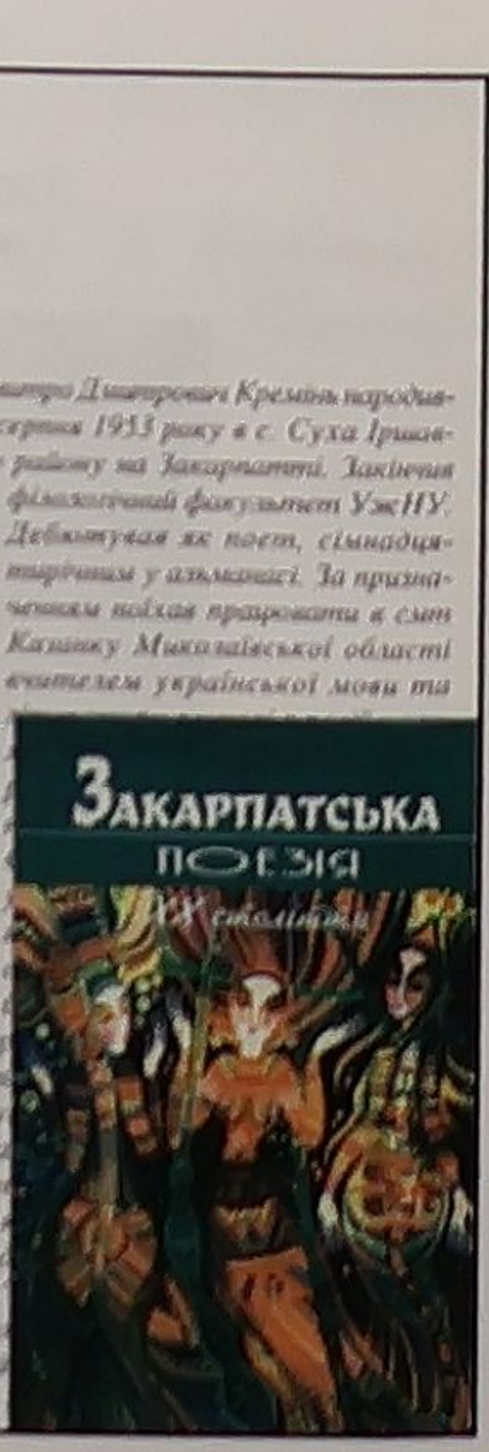

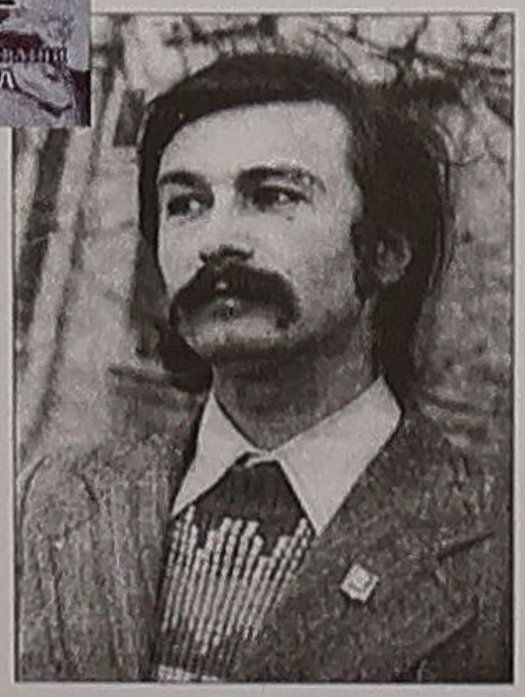

КРЕМІНЬ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ

ЛАУРЕАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 1999 року

Собор посередині Всесвіту

Дмитро Кремінь

(До 55-річчя від дня народження)

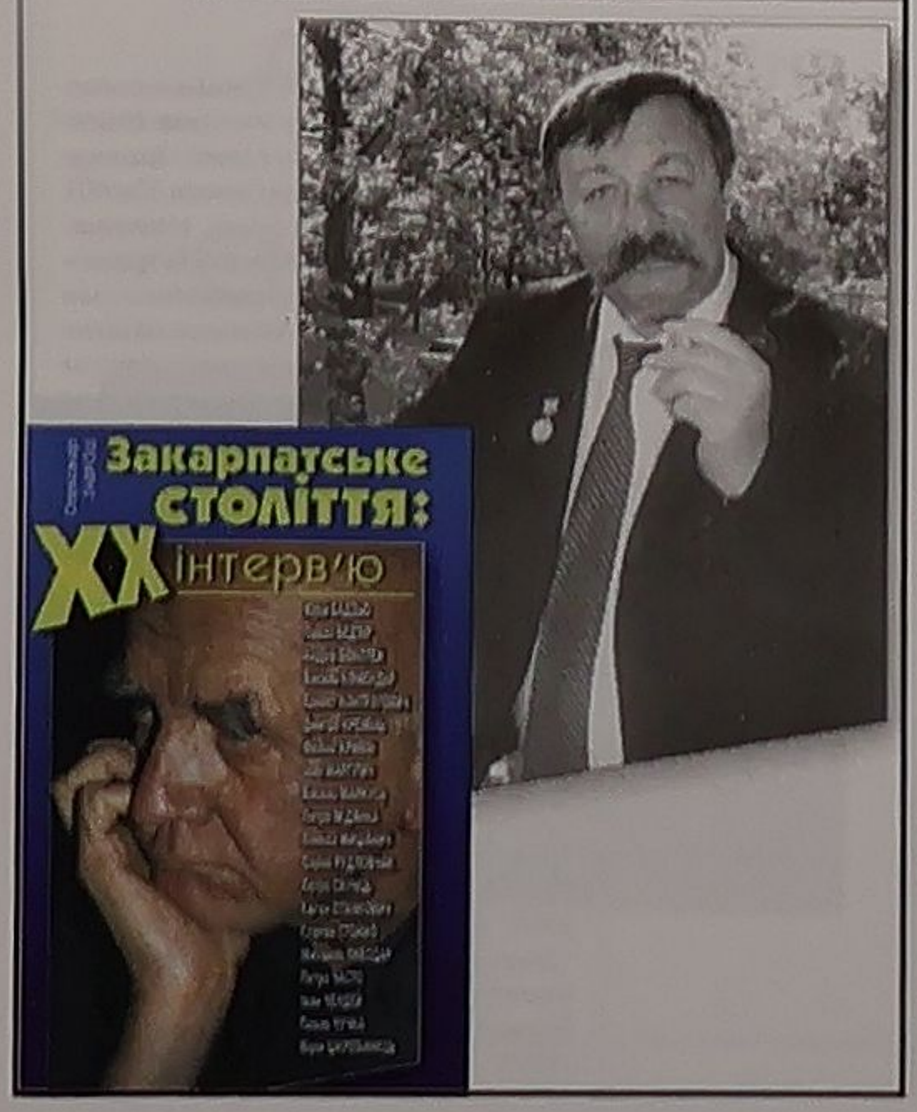

КРЕМІНЬ Дмитро Дмитрович

Народився 21 серпня 1953 р. в с. Сухій Іршавського району в селянській сім'ї. Закінчив українське відділення філологічного факультету УжДУ (1975). Викладає українську мову та літературу в середній школі, у Миколаївському педінституті, працює кореспондентом газети, зав. відді… ласної молодіжної газе… керує обласною літст… пер на журналістській р…

Друкувався в облас… ких газетах, журналах … «Ранок» (1978, 1982), … кля» (19871), «Київ» (1… (1998), колективних … гонь» (1974), «Суцвіт… «Вітрила» (1968) та ін.

Окремими видання… зій «Травнева арка» (… во» (1982), «Танок во… новий журавель» (19… (1990), «Пекторалі» (1…

Бібліографія Д.Креміня

Про присудження Державних премій України ім. Тараса Шевченка 1999 року : [у т. ч. Кременю Дмитру Дмитровичу, письменникові, – за збірку поезій «Пекторалъ»] : указ Президента України від 04.03.99 р. № 229 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 6 берез. – С. 2.

* * *

Використано матеріали бібліографічного покажчика:

Собор посередині Всесвіту [Текст] : [до 55-річчя від дня народж. Д. Д. Кременя] : бібліогр. покажч. / Миколаїв. обл. універс. наук. б-ка ім. О. Гмирьова; уклад. В. М. Жевнер. – Миколаїв, 2008. – 25 с.

Окремі видання та рецензії

1978

Травнева арка [Текст] : поезії / Д. Кремінь . – К. : Молодь, 1978. – 47 с.

***Рец.** : Коротич, В. Щасти тобі, друже [Текст] / В. Коротич // Друг читача. – 1979. – 13 січ.; Пучков, В. Перша ластівка [Текст] / В. Пучков // Ленінське плем'я. – 1979. – 13 січ.; Январьов, Е. Весняна арка поезії [Текст] / Е. Январьов // Південна правда. – 1979. – 8 берез.; Степанов, Ф. На початку дороги [Текст] / Ф. Степанов // Вітчизна. – 1979. – № 8. – С. 205-209.*

1982

Південне сяйво [Текст] : вірші, поема / Д. Кремінь. – К. : Молодь, 1982. – 104 с.

***Рец. :** Скунць, П. Барви Південного Сяйва [Текст] / П. Скунць // Літ. газета. – 1983. – 12 трав.; Волочай, В. Мить осяяння [Текст] / В. Волочай // Молодь України . – 1983. – 24 верес.; Январьов, Е. Виховання гармонією [Текст] / Е. Январьов // Ленінське плем'я. – 1983. – 18 жовт.; Пучков, В. Націленість на глибину [Текст] / В. Пучков // . Південна правда. – 1983. – 13 жовт.*

1983

Танок вогню [Текст] : поезії / Д. Кремінь. – Одеса: Маяк, 1983. – 72 с.

Рец. : *Куліченко, Л. З. З високої ноти [Текст] / Л. З. Куліченко // Ленінське плем'я. – 1984. – 25 лют.*

1987

Бурштиновий журавель [Текст] : поезії / Д. Кремінь. – К. : Рад. письменник, 1987. – 110 с.

Рец. : *Лисогір, Ю. Слова вогняне литво [Текст] / Ю. Лисогір // Ленінське плем'я. – 1987. – 28 лип.; Гей, В. Пісня журавлиних крил [Текст] / В. Гей // Друг читача. – 1987. – 15 жовт.; Кухар-Онишко, О. Четверта висота [Текст] / О. Кухар-Онишко // Ленінське плем'я. – 1987. – 27 серп.*

1990

Шлях по зорях [Текст] : вірші / Д. Кремінь. – К. : Молодь, 1990. – 96 с.

Рец. : *Демченко, Ю. Не легко думати про вічне [Текст] / Ю. Демченко // Південна правда. – 1990. – 16 жовт.*

1997

Пектораль [Текст]: нова книга / Д. Кремінь. – Миколаїв: Можливості Кіммерії, 1997. – 120 с.

Рец.*: Єжелов, Г. Сторінки наших літ [Текст] / Г. Єжелов // Радянське Прибужжя. – 1998. – 7 лют.; Январев, Э. «За музыкою только дело...» [Текст] / Э. Январев // Вечерний Николаев. – 1998. – 21 февр.; Сизоненко, О. Кремінь викрешує іскри [Текст] / О. Сизоненко // Літ. Україна. – 1998. – 5 берез.; Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 119-128; Радянське Прибужжя. – 1998. – 19 берез.; Мирошниченко, Е. «На золотій, на скіфській пекторалі!» [Текст] / Е. Мирошниченко // Южная правда. – 1998. – 15 апр.; Мінін, П. Божа іскра «Пекторалі» [Текст] / П. Мінін // Укр. Південь. – 1998. – 23 квіт.; Логвиненко, О. На вагу духу вимірюється нова книга поета Д. Креміня «Пектораль» [Текст] /*

О. Логвиненко // Урядовий кур'єр. – 1999. – 15 черв. – С. 8.; Коллар, В. «Не грайсь у себе...» [Текст] / В. Коллар // Щотижня. – 1998. – 5 черв.; Кур'єр Кривбасу. – 1999. – квіт. (№ 112). – С. 161-164.; Мирошниченко, Е. Пасторали, элегии... [Текст] / Е. Мирошниченко // Зеркало недели. – 1998. – 11-17 июля (№ 28). – С. 14.; Мідянка, П. Блиск і тінь «Пекторалі» [Текст] / П. Мідянка // Новини Закарпаття. – 1998. – 20 серп.; Гужва, В. Незнищенність поезії [Текст] / В. Гужва // Укр. культура. – 1998. – № 11-12. – С. 12-13.; Єжелов, Г. Співати мало: «Ще не вмерла...» [Текст] / Г. Єжелов // Київ. – 1998. – № 11-12. – С. 138-139.; Сизоненко, А. Ольвийская рапсодия [Текст] / А. Сизоненко // Зеркало недели. – 1999. – 13-19 февр. (№ 6). – С. 14.; Январев, Э. Эхо «Пекторали» [Текст] / Э. Январев // Южная правда. – 1999. – 20 февр.; Щотижня. – 1999. – 11 берез.; Ржепецький, Л. «Золоті обереги душі» [Текст] / Л. Ржепецький // Укр. Південь. – 1999. – 22 квіт.; Логвиненко, О. На вагу духу вимірюється нова книжка поезій Д. Кременя «Пекторалі» [Текст] / О. Логвиненко // Урядовий кур'єр. – 1999. – 15 черв. – С. 8.; Гаврош, О. Книжка, що завоювала Україну [Текст] : еротика золотої «Пекторалі» / О. Гаврош // Ужгород. – 1999. – 17 лип.; Мирошниченко, Е. Просодии пасторали, элегии [Текст] / Е. Мирошниченко // Слов'ян. світ та античні традиції: треті іст.-культурolог. слов'янознавчі читання в м. Миколаєві. – Миколаїв, 1999. – С. 112-114.; Бойченко, В. Бенефіс на Голготі [Текст] / В. Бойченко // Вересень. – 2003. - № 3. – С. 3-9.; Мирошниченко, Е. Г. Ольвийские элегии Дмитра Кремня [Текст] : о книге поэта «Пекторалі» // Мирошниченко, Е. Г. Время и бремя культуры : публицистич. заметки, ст., литератур. критика. – Николаев, 2003. – С. 34-38.

2001

Елегія троянського вина [Текст] : кн. поезій / Д. Кремінь . – Миколаїв: Можливості Кіммерії, 2001. – 127 с.

Рец. : *Тупайло, С. Нові книги наших земляків [Текст] / С. Тупайло // Рідне Прибужжя. – 2001. – 2 серп.; Сизоненко, О. На Березані, там, на Березані [Текст] / О. Сизоненко // Укр. Південь. – 2001. – 6-12 верес. (№ 35). – С. 7.; Літ. Україна. – 2001. – 4 жовт. – С. 6.; Вечер. Николаев. – 2001. – 20 окт.; Білецька, Н. Поетичний міф на реальні теми [Текст] / Н. Білецька // Педагог. – 2001. – Верес. (№ 8).;*

Маляров, А. Елегія Троянського вина Дмитра Кременя [Текст] / А. Маляров // Вітчизна. – 2001. – № 9-10. – С. 146-147.; Книгопанорама // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – № 147. – С. 201-202.; Сизоненко, О. Я – тільки тінь великої ріки!.. [Текст] / О. Сизоненко: Кремінь викрешує іскри; Це тільки море. Тільки марево...; Елегія троянського вина // Сизоненко, О. Не вбиваймо своїх пророків : кн. талантів. – К., 2003. – С. 513-533.; Старовойт, Л. Розмаїття духовного світу ліричного героя збірки Дмитра Кременя «Елегія троянського вина» [Текст] / Л. Старовойт // Освітянські вітрила. – Миколаїв, 2003. – С. 56-62.

2003

Літопис [Текст] : вибране / Д. Кремінь. – Миколаїв: Можливості Кіммерії, 2003. – 451 с.

Рец. : *Сизоненко, О. Асоціації і чари: відкритий лист Дмитрові Кременю [Текст] / О. Сизоненко // Літ. Україна. – 2004. – 29 квіт. – С. 6; Рідне Прибужжя. – 2004. – 29 трав.*

Атлантида під вербою [Текст] : вибрані поезії / Д. Кремінь. – К. : Вид-во Нац. Спілки письм. України «Неопалима купина», 2003. – 63 с.

Рец. : *Івашко, О. Планета під вербою Дмитра Кременя [Текст] / О. Івашко // Голос України. – 2003. – 23 серп. – С. 5.; Олійников, Ю. Атлантида під вербою [Текст] / Ю. Олійников // Родной причал. – 2003. – 15-21 окт. – С. 4.; Ржепецький, Л. На березі української ріки... [Текст] / Л. Ржепецький // Укр. Південь. – 2003. – 23-30 жовт. (№ 42). – С. 3.*

Синопсис [Текст] : зб. поезій / Д. Кремінь. – К. : Факт, 2003. – 172 с.

Рец. : *Тупайло, С. Синопсис в десятке, или Прозрение [Текст] : сочинение на свободную тему / С. Тупайло // Южная правда. – 2004. – 15 янв.; Литвинова, Г. «...Полину білим пароплавом, білим пароплавом по Дніпру...» [Текст] / Г. Логвинова // Вісті Вознесенщини. – 2004. – 7 лип.*

2006

Синопсис [Текст]: зб. поезій / Д. Кремінь. – К. : Факт, 2006. – 172 с.

Ольвийский транзит [Текст] : избр. стих. / Д. Креминь; пер. с укр. А. В. Павлова. – Николаев: Изд-во Южнославян. ин-та Киев. славист. ун-та, 2006. – 78 с. : ил.

Рец.: *Мирошниченко, Е. Транзитом к читателю [Текст] / Е. Мирошниченко // Южная правда. – 2007. – 11 янв.*

Полювання на дикого вепра [Текст] : поезії / Д. Кремінь. – К. : Факт, 2006. – 95 с.

Рец.*: Бойченко, В. Вопросы без ответов [Текст] : раздумья над новой книгой нашего земляка / В. Бойченко // Южная правда. – 2006. – 18 марта; Лисогурська, Л. Сьогодення поетичним рядком [Текст] / Л. Лисогурська // Прибузький вісник. – 2006. – 11 квіт.; Ржепецький, Л. І вічна Поезія під вічним Небом Творця [Текст] / Л. Ржепецький // Вітчизна. – 2006. – № 9-10. – С. 164-166.; Кур'єр Кривбасу. – 2008. – № 226-227. – С. 238-242.; Горожанин. – 2006. – № 6. – С. 15.; Трибуна хлібороба. – 2006. – 9 верес.; Мирошниченко, Е. «Anno Domini 2006» [Текст] / Е. Мирошниченко // Мирошниченко Е. Город и миф. – Николаев, 2007. – С. 48-52.; Вечер. Николаев. – 2006. – 18 февр.; Старовойт, Л. В. «На розпутті великих доріг...» [Текст] : образ України у збірці Д. Кременя «Полювання на дикого вепра» Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Письменники Миколаївщини. – Миколаїв, 2007. – С. 78-84.*

2007

Літній час [Текст] : лірика / Д. Кремінь. – Миколаїв: Обл. друк., 2007. – 63 с. : іл.

Рец.: *Тупайло, С. «Поет на всі часи» [Текст] / С. Тупайло // Южная правда. – 2007. – 28 авг.; Рідне Прибужжя. – 2007. – 21 серп.; Ржепецький, Л. Завжди поезія жива... [Текст] / Л. Ржепецький // Родной причал. – 2007. – 12-18 сент.; Український Південь. – 2007. – 30 серп. – 5 верес. (№ 31). – С. 8; Стариков, И. Встреча с Дмитрием Кременем [Текст] / И. Стариков // Наш город Николаев. – 2007. – 12-18 сент. (№ 37). – С. 20.*

Антонюк, А. Д. Лампада над Синюхою [Текст] : альб.-антологія / А. Д. Антонюк, Д. Д. Кремінь; літ. ред. Т. Кремінь. – Миколаїв: Вид-во «Атол», 2007. – 214 с. : іл.

Рец.: *Савкова, Л. «Лампада над Синюхою» [Текст] / Л. Савкова // Николаев. новости. – 2007. – 14 нояб. – С. 2.; Наточа, Е. Душа творца перед лампадой [Текст] / Е. Наточа // Вечер. Николаев. – 2007. – 2 окт.;*

Вибрані твори [Текст] / Д. Кремінь; вступ. ст. Ю. І. Ковалева. – Одеса: Маяк, 2007. – 631 с.

Рец.: *Бондарчук, Н. Кремінь Д.: «А я пишу від першої особи» [Текст] / Н. Бондарчук // Рідне Прибужжя. – 2007. – 1 берез.; Ржепецький, Л. Слово і світ Дмитра Креміня [Текст] / Л. Ржепецький // Вечер. Николаев. – 2008. – 28 февр.*

Твори, надруковані в періодичних виданнях та збірниках

1978

Баллада о хлебе и зорях; Кюхельбекер; Аэродром [Текст] / Д. Кременъ // Истоки : альм. – М., 1978. – С. 167-168.

Балада про хліб і зорі; Олені сурмлять; Море [Текст] / Д. Кремінь // Ранок. – 1978. – № 12. – С. 6.

Пісенька юнги; Спадкоємність; До пам'яті; Твоїм ім'ям [Текст] / Д. Кремінь // Вруна: поезія, проза. – Одеса, 1978. – С. 28-32.

1979

Балада про хліб і зорі [Текст] / Д. Кремінь // Комсомоле, доле моя. – К., 1979. – С. 347.

Трубят олени [Текст] / Д. Кременъ // Радуга. – 1979. – № 3. – С. 110-111.

1980

Південне сяйво [Текст]: поема-репортаж / Д. Кремінь // Дніпро. – 1980. – № 4. – С. 105-108.

Спадкоємність; До пам'яті; Вогні атомграда; «Живописці каналів на Марсі...» [Текст] / Д. Кремінь // Родники : проза, стихи. – Одесса, 1980. – С. 145-148.

1982

Діалог [Текст]: уривок з поеми «Південне сяйво» / Д. Кремінь // Адреси героїчних справ: розповідь про Всесоюзні і республікан. ударні комсомол. будови. – К., 1982. – С. 57-58.

Стіна комунарів; Прогноз погоди на завтра; Океанський фарватер; «Ходим до рибалок, ходим...»; Високі дерева [Текст] / Д. Кремінь // Ранок. – 1982. – № 4. – С. 12-13.

1983

Мотив [Текст] / Д. Кремінь // Черноморская волна. – Одесса, 1983. – С. 159-160.

Стіна комунарів [Текст] / Д. Кремінь // Стапелі над Інгулом: нариси, вірші, оповід. – Одеса, 1983. – С. 80-81.

1984

Бурштиновий журавель; Останній вечір у Федора Манайла; «О тій порі далекій...» [Текст] / Д. Кремінь // Дніпро. – 1984. – № 1. – С. 5-6.

«Кос-Арал у сльозах...» [Текст] / Д. Кремінь // Кобзарева зоря : поезії радян. поетів про Т. Г. Шевченка. – К, 1984. – С. 124-125.

1985

Грані пам'яті [Текст] / Д. Кремінь // Жовтень. – 1985. – № 9. – С. 4-5.

Зміст: Карпати; Горянська ротонда; Пісня для матері; «На дні ночей моїх скрипка грає...»; «Переболіло – наче й не було...»; Похорон Івана Франка.

Над лиманом; Океанський фарватер; «І тінь трави, що падає у ноги...» [Текст] / Д. Кремінь // Крила нашої весни: поезії. – Одеса; Орджонікідзе, 1985. – С. 210-214.

1986

Земний монолог [Текст] / Д. Кремінь // Горизонт. – Одеса. – 1986. – С. 11.

І музика така пречиста [Текст] / Д. Кремінь // Україна. – 1986. – № 27. – С. 13.

Зелений вихор деревію [Текст] / Д. Кремінь // Вітчизна. – 1986. – № 5. – С. 16-18.

Зміст: «Під голубим сучасним небом...»; «Останній берег мостаря...»; Медозбір; Наречена із піни морської; «Марія Музика...».

Із збірки «Бурштиновий журавель» [Текст] / Д. Кремінь // Поезія-86 : збірник – К. , 1986. – Вип. 1. – С. 43-48.

Зміст: А й справді, що їм думалось в тій миті; Седнів; Липа Шевченка; Голос із глибини; Останній вечір у Федора Манайла; Пісня про горіх; Повінь у Вознесенську.

1987

Земля з лелекою на колесі [Текст] / Д. Кремінь // Київ. – 1987. – № 7. – С. 9-13.

Зміст: «Книга Буття чи Батия?...»; Солдатська вдова; Седнів; Липа Шевченка; Перевірено. Мін немає; «Набережна, дім...»; Лебедіння первісного снігу; Вперше; «Зелений місяць виплине з-за обрію...»; Лелека.

Спогад про пектораль; Лінія життя; Запис на магнітофоні; Журавлина абетка; Строфа [Текст] / Д. Кремінь // Голоси гір та степів : поезії. – Одеса, 1987. – С. 175-182.

1988

Леви Миколи Аркаса; Стіна комунарів; Весна на Слободці [Текст] / Д. Кремінь // Вітер з лиману : поезії. – Одеса, 1988. – С. 226-228, 231.

Метроном; Грибний дощ; Свято останніх афин; «Задивляюся в очі твої...»; «Ці рядки...» [Текст] / Д. Кремінь // Поезія–88 : збірник – К., 1988. – Вип. 1. – С. 74-77.

Не стара хроніка [Текст] / Д. Кремінь // Служим, Вітчизно, тобі : розповіді про воїн. доблесть. – К. , 1988. – С. 258.

Ольвійське золото [Текст] / Д. Кремінь // Дніпро. – 1988. – № 9. – С. 9-11.

Зміст: Саркофаг; Силует; «Порятували гуси древній Рим...»; «Жити! – мовби насправді. Насправді життя. Надаремно...»; «Лелеки пестять лелечат...»; Зозулин метроном.

«Тільки спогад Чорнобиля...»; «І сумніви на березі й гризоти..»; «Давайте думати про вічне...»; «Лебедіння первісного снігу...»; Спогад про вузькоколійку; На каналі Дунай-Дніпро; Скіфська сага [Текст] / Д. Кремінь // Ранок. – 1988. – № 1. – С. 5.

Шлях по зорях [Текст] / Д. Кремінь // Вітчизна. – 1988. – № 8. – С. 2-7.

Зміст: Ріка; Голоси; Щоденник; Сага; Старокозацький літопис; Пролітає комета Галлея; Ольвійський метроном; Чорнобиль.

1991

Из новых стихов [Текст] / Д. Креминь // Радуга. – 1991. – № 11. – С. 93-94.

Ольвійське золото [Текст] / Д. Кремінь // Вітчизна. – 1991. – № 10. – С. 2-10.

1994

В частоколі дрібних статуеток [Текст] / Д. Кремінь // Вітчизна. – 1994. – № 1-2. – С. 2-12.

Чорний календар білого снігу; Повернення буй-тура; Українське бароко; Краяни; Малий календар [Текст] / Д. Кремінь // Культура і життя. – 1994. – 9 лип. – С. 4.

1995

Із нових віршів [Текст] / Д. Кремінь // Вечір. Київ. – 1995. – 19 жовт. – С. 3.

1997

Вірші [Текст] / Д. Кремінь // Укр. мова та літ-ра. – 1997. – Ч. 44. – С. 4-5.

1998

В оптичнім прицілі сльози [Текст] / Д. Кремінь // Вітчизна. – 1998. – № 3-4. – С. 64-72.

Серед цього, як світ, українського степу…» [Текст] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 1998. – 20 серп. (№ 126). – С. 5.

1999

«Богоматір Марія Оранта»; «Моцарт – геній…»; «Автопортрет зі свічкою»; «Сага» [Текст] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 1999. – 6 берез. (№ 33-34). – С. 12.

Голос; З України; Планета над вербою; Висока вода [Текст] / Д. Кремінь // Вісті. – 1999. – 21 січ. – (№ 4). – С. 11.

Посреди огня зимы [Текст] / Д. Креминь; пер. с укр. В. Сорочкина // Дружба народов. – 1999. – № 3. – С. 139-140.

2000

Елегія троянського вина [Текст] : поезія / Д. Кремінь // Вітчизна. – 2000. – № 7-8. – С. 2-11.

Літопис – XXI; «Лелеки пестять лелечат…»; Тендра; Дуель; Циганський барон; Бал у театрі; Стадіонна сага; Віртуальна молитва [Текст] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 2000. – 22 лип. (№ 107-108). – С. 12.

2001

Дистанція болю [Текст] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 2001. – 8 груд. (№ 180-181). – С. 12.

Зміст: Футбол під мелодію Моцарта; Дистанція болю; З похиленою головою; На хоральний від'їзд Світлани – Сибілли Торнтон; Гоголіада; То чи знаєте ви українську ніч?; Ужгородський телефон.

«Отчий край кличе. Не дає приспати совість» : вірші з нової кн. поезій «Елегія троянського вина» [Текст] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 2001. – 23 серп. (№ 122-123). – С. 13.

Зміст: Собор; Бердо; Реквієм дикому саду.

Пучков, В. Поміж мною і небом [Текст] : [вірш] / В. Пучков; пер з рос. Д. Креміня // Літ. Україна. – 2001. – 1 лют. (№ 4). – С. 5.

Зміст: Плач по козацьких люльках; Із щоденника 1968 року; Батько (1963); Прощання в Аеропорту; Пісенька про зустріч на стоянці таксі; Луна; Золоті ворота.

Ромашка століття [Текст] : з нових поезій – із невиданої книги «Елегія троянського вина» / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2001. – 29 берез. – С. 5.

2002

Київське шосе [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Вітчизна. – 2002. – № 1-2. – С. 2-10.

2003

Зайві деталі [Текст] / Д. Кремінь // Слобідський край. – 2003. – 13 груд. (№ 237). – С. 9.

Зміст: «Траєкторія кулі в польоті пряма...»; Синопсис; Реквієм о римський когорті; Ню; Гесіод – XXI із альвійської лірики; Пізанська вежа.

Золота скрижаль [Текст] : [до 150-річчя від дня народж. комп., історика, поета-лібераліста М. Аркаса] / Д. Кремінь // Укр. культура. – 2003. - № 1. – С.

Із глибини [Текст] / Д. Кремінь // Голос України. – 2003. – 23 серп. (№ 158). – С. 5.

Олені сурмлять; Полонинський сувій [Текст] : вірш / Д. Кремінь; передм. В. Густі // Новини Закарпаття. – 2003. – 21 серп. (№ 123). – С. 8.

Повість наших літ [Текст] : [вірш] / Д. Кремінь // Карпат. Україна. – 2003. – 21 серп. – С. 13.

Полонинський сувій [Текст] : [вірш] / Д. Кремінь // Новини Закарпаття. – 2003. – 30 серп. (№ 127-128). – С. 12.

Синопсис [Текст] : [вірші] / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2003. – 13 берез. (№ 1). – С. 5.

2005

Полювання на дикого вепра [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2005. – 11 серп. – С. 5.; Кур'єр Кривбасу. – 2005. – № 8. – С. 104-113.

2006

Полювання на дикого вепра [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Вітчизна. – 2006. – № 1-2. – С. 2-16.

2007

Віфлеємська зоря [Текст] : вірш / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2007. – 4 січ. (№ 2-3). – С. 1.

Дон-Кіхот з лиману [Текст] : вірш / Д. Кремінь // Дукля. – 2007. – № 6. – С. 91-92.

Елегії з Понту [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2007. – 8 лист. – С. 5.

Літній час [Текст] : лірика / Д. Кремінь. – Миколаїв : Миколаїв. друк., 2007.– 63 с.

Зміст: розд.: Небесна геометрія; Любов у панельному домі.

Літо в Чорноморці [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Сучасність. – 2007. – № 4-5. – С. 8-14.

Зміст: Небесна геометрія; «Перші особи живуть на портреті...»; Флотський бульвар[та ін.].

Український Бог – завжди печальний [Текст] : поезії / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2007. – 7 черв. – С. 5.

2008

Сніги високосного року [Текст] : вірші / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 2008. – 29 трав. – С. 5.

Зміст: «Не поїду до матері в гості...»; Галантне XVIII століття; «Поети помирають молодими...» [та ін.].

Література про життя і творчість

1990

Демченко, Ю. Дмитрий Кремінь [Текст] / Ю. Демченко // Родной причал. – 1990. – 7 февр.

1993

Январев, Э. Своим голосом: моментальный снимок [Текст] / Э. Январев // Южная правда. – 1993. – 6 февр.

Январев, Э. «Я не хочу, чтоб к штыку приравняли перо» [Текст] : Д. Креминю – 40 лет / Э. Январев // Досуг. – 1993. – 19 авг.

1995

Басараб, В. Наш Дмитро Кремінь [Текст] / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 1995. – 29 лип.

1996

Январев, Э. О Д. Кремине / Э. Январев [Текст] // Николаев. новости. – 1996. – 22 февр.

1998

Сизоненко, О. Кремінь викрешує іскри [Текст] / О. Сизоненко // Новини Закарпаття. – 1998. – 9 квіт. – С. 6.

Федака, Д. «В поетичнім прицілі сльози» [Текст] / Д. Федака // Орбіта-логос. – 1998. – 15 січ.

1999

Гаврош, О. Ностальгія Закарпаття в долі і поезії Дмитра Кременя [Текст] / О. Гаврош // Старий Замок. – 1999. – 29 лип.

Гаврош, О. Пророк і Вітчизна [Текст] : штрихи до портрету Дмитра Кременя / О. Гаврош // Ужгород. – 1999. – 3 квіт.

Дмитро Кремінь – лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка [Текст] // Ужгород. ун-т. – 1999. – 25 берез.

Дмитро Кремінь – лауреат Шевченковской премии [Текст] // Вечер. Николаев. – 1999. – 20 февр.

Круглов, М. Висока відзнака поета-земляка [Текст] / М. Круглов // Радянське Прибужжя. – 1999. – 20 лют.

Маляров, А. Лауреат – это лаврами венчанный [Текст] / А. Маляров // Горожанин. – 1999. – № 4. – С. 17.

Поезія і проза творчості [Текст] // Радян. Прибужжя. – 1999. – 25 берез.

Сизоненко, О. Дмитрові Кременю – на вручення Шевченківської премії [Текст] / О. Сизоненко // Радян. Прибужжя. – 1999. – 3 квіт.

Скунць, П. «В оптичнім прицілі сльози» [Текст] / П. Скунць // Срібна Земля – 1999. – 27 лют. – С. 13.

Скунць, П. Талант, у якому зійшлися гори і степи [Текст] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1999. – 6 берез. – С. 12.

Тупайло, С. Свято слова і серця [Текст] : Дмитрові Кременю вручено відзнаки лауреата Шевченківської премії / С. Тупайло // Радянське Прибужжя. – 1999. – 27 квіт.

Чендей, І. Дмитро Кремінь – лауреат Державної премії України ім.Т. Шевченка [Текст] / І. Чендей // Новини Закарпаття. – 1999. – 20 лют. – С. 3.

Шведова, З. Дмитро Кремінь [Текст] : «Ни эллина, ни иудея… и ни хохла, ни москаля…, а человека!» / З. Шведова // Вечерний Николаев. – 1999. – 8 мая.

Шуляр, В. І цвістиме його сад упродовж століть! [Текст] : слово про поетичне світовідчуття й світосприймання Дмитра Кременя / В. Шуляр // Вересень. – 1999. – № 1. – С. 35-38.

2000

Ржепецький, Л. Золоті обереги душі [Текст] : слово про поетичну творчість Д. Д. Кременя / Л. Ржепецький // Педагогічний пошук: кроки до майстерності. – Миколаїв, 2000. – С. 51-56.

Соловей, покидающий клеть золотую // Вечер. Николаев. – 2000. – 10 февр.

Шуляр, В. Поетичне світовідчуття Дмитра Кременя [Текст] : урок аналізу творчого доробку поета / В. Шуляр // Дивослово. – 2000. – № 1. – С. 47-50.

2001

Дмитро Кремінь: «Щоб ми зостались людьми…» [Текст] / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2001. – 3 лип.

Капиани, В. Человек слова [Текст] / В. Капиани // Киев. ведомости. – 2001. – 23 авг. – С. 22.

Сизоненко, О. Кремінь викрешує іскри [Текст] / О. Сизоненко // Дніпро. – 2001. – № 7-8. – С. 18-22.

Сизоненко, О. Це тільки море. Тільки марево… [Текст] / О. Сизоненко // Укр. Південь. – 2001. – 28 черв.; 5-11 лип.; Літ.Україна. – 2001. – 12 лип. – С. 6.

2002

Зотова, В. «Величава мова» Дмитра Кременя [Текст] / В. Зотова // Укр. мова і л-ра. – 2002. – жовтень (№ 40). – С. 41-43.

2003

Бойченко, В. Бенефіс на голготі [Текст] / В. Бойченко // Южная правда. – 2003. – 21 авг.

Бондарчук, Н. Дмитро Кремінь: «Я згоряю…» [Текст] : штрихи до портрета / Н. Бондарчук // Рідне Прибужжя. – 2003. – 21 серп.

Дмитро Кремінь : поет // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 117-118.

Жадько, В. «Хто нас врятує – Дант, Орфей, Адам?..» [Текст] / В. Жадько // Літ. Україна. – 2003. – 21 серп. – С. 6.

Жадько, Д. Поета етнічного Вавилону [Текст] // А степ як море : нариси, інтерв'ю / Д. Жадько. – К. , 2003. – С. 185-198.

З 50-річчям, Дмитро Дмитрович! [Текст] // Вечер. Николаев. – 2003. – 21 авг.

Качурин, В. Лауреату Шевченковской премии Дмитру Кременю – 50! [Текст] / В. Качурин // Николаев. новости. – 2003. – 20 авг.

Ковалів, Ю. Літописна історіософія Дмитра Кременя [Текст] / Ю. Ковалів // Кремінь, Д. Літопис : вибране. – Миколаїв, 2003. – С. 5-16.

Кремінь Дмитро Дмитрович [Текст] // Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса. – Миколаїв, 2003. – С. 34.

Маляр, Л. Закарпатські сторінки про Шевченка, Пушкіна і Петефі [Текст] : навч.-метод. посіб. / Л. Маляр. – Ужгород : Інформ.-вид. центр ЗІППО, 2003. – 84 с.
Про Д. Кременя : С. 24, 67.

Маляров, А. Дмитро [Текст] : про Д. Кременя / А. Маляров // Новый век. – 2003. – № 6. – С. 25-26.

Маляров, А. Слово из зенита [Текст] : Дмитру Креминю – пятьдесят! / А. Маляров // Вечер. Николаев. – 2003. – 21 авг.

Моравский, В. Юбиляра с юбилеем! [Текст] / В. Моравский // Новое поколение. – 2003. – 20 авг.

Під сузір'ям серпневим Лева [Текст] : Дмитру Кременю – п'ятдесят // Голос Казанківщини. – 2003. – 21 серп.

Ржепецький, Л. Справжня поезія – завжди на високих небесах [Текст] : [слова-квіти ювіляру] / Л. Ржепецький // Горожанин. – 2003. – № 5-6. – С. 49.; Рідне Прибужжя. – 2003. – 21 серп.; Трибуна хлібороба. – 2003. – 21 серп.; Щотижня. – 2003. – 20 серп. (№ 34). – С. 1.

Скунць, П. Ти – не Лжедимитрій! [Текст] : Д. Кремінюприсвячується / П. Скунць // Карпат. Україна. – 2003. – 21 серп. – С. 13.

Старовойт, Л. Уроки гідності [Текст] / Л. Старовойт // Рідне Прибужжя. – 2003. – 21 серп.

Тоболін, В. «...Моє життя – мій вічний біг з бар'єрами» [Текст] / В. Тоболін // Вісник Жовтневщини. – 2003. – 16 серп.

Тупайло, С. Дмитру Креминю – 50! [Текст] / С. Тупайло // Родной Причал. – 2003. – 20-26 авг. (№ 33). – С. 1.

Тупайло, С. Про ювілей і не тільки… [Текст] / С. Тупайло // Рідне Прибужжя. – 2003. – 21 серп.

Хандріга, Л. Бажання жити і творити [Текст] / Л. Хандріга // Голос Казанківщини. – 2003. – 20 листоп.

Харланович, А. Голубе відлуння «Пекторалі» [Текст] / А. Харланович // Вісті Вознесенщини. – 2003. – 21 серп.

Шуляр, В. Соловей ренесансу [Текст] : [до ювілейного слова про Дмитра Кременя] / В. Шуляр // Горицвіт. – 2003. – 22 трав. – С. 10.

2004

Гаврош, О. Кремінь – теж Сізіф [Текст] : Шевченківський лауреат про свою закарпатсько-миколаївську одіссею / О. Гаврош // Україна молода. – 2004. – 30 верес. (№ 182).

Дмитро Кремінь [Текст] // Миколаївський оберіг : поетич. антол. – Миколаїв, 2004. – С. 198.

Толочик, П. Почни свою пісню посередині серця [Текст] / П. Толочик // Рідне Прибужжя. – 2004. – 11 груд.

2005

Глушко, Л. Гордимся таким земляком [Текст] / Л. Глушко // Южная правда. – 2005. – 20 авг.

Кремінь Дмитро Дмитриевич [Текст] // Николаевский литератор – 2005 : справ. – Николаев : Атолл, 2005. – С. 14-15.

2006

Бондарчук, Н. На рівні серця [Текст] / Н. Бондарчук // Н. Бондарчук Автограф. – Миколаїв, 2006. – С. 69-75.

Горкуша, Є. В. Історіософія лірики Дмитра Кременя [Текст] / Є. В. Горкуша // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : VI Миколаїв. обл. краєзн. конф. – Миколаїв, 2006. – С. 215-217.

Кузан, В. Поет як символ або Про садомазохізм національного гатунку [Текст] : [про поетів-символістів Д. Кременя і П. Скунця / Василь Кузан // Старий Замок. Паланок. – 2006. – 13–19 лип. – С. 13.

2007

Коротич, В. На всі часи [Текст] / В. Коротич // Кремінь Д. Літній час : лірика. – Миколаїв, 2007. – С. 3-4.

Кремінь, Т. Золоті лампади українського степу [Текст] / Т. Кремінь // Антонюк, А. Д. Лампада над Синюхою : альб.-антол. / А. Д.Антонюк, Д. Д. Кремінь. – Миколаїв, 2007. – С. 3-7.

Муха, А. Сторінки мистецького таланту [Текст] / А. Муха // Педагог. – 2007. – листоп. (№ 7). – С. 6.

Нагороди прес- і мас-медія [Текст] : [Д. Кремінь лауреат премії «Золоте перо] // Рідне Прибужжя. – 2007. – 9 черв.

Протокол засідання літстудії УжДУ ім. Ю. Гойди від 18 листопада 1974 року: [творч. звіт Д. Кременя] // Екзиль. – 2007. – № 3. – С. 32-33.

Скунць, П. …і прийдемо туди, звідки прийшли…[Текст] : [про Д. Кременя] / П. Скунць // Екзиль. – 2007. – № 2. – С. 4-5.

Старовойт, Л. В. Еволюція образу ліричного героя у лірриці Дмитра Кременя [Текст] / Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Письменники Миколаївщини. – Миколаїв, 2007. – С. 69-77.

2008

Дзюба, І. Дмитро Кремінь [Текст] : розмова з добою на краю прірви / І. Дзюба // Вечерний Николаев. – 2008. – 21 авг.

Дмитро Кремень – лауреат премии Анатолия Самойленко [Текст] // Южная правда. – 2008. – 5 июня.

Жадько, В. Розпалив серед степу багаття [Текст] / В. Жадько // Культура і життя. – 2008. – 4 черв. – С. 7.

Колесник, А. Победитель – поэт Дмитро Кремень [Текст] : [конкурс публіц. ст., присвяч. В. Чорноволу] / А. Колесник // Южная правда. – 2008. – 15 янв.

Ржепецький, Л. Слово і світ Дмитра Креміня [Текст] / Л. Ржепецький // Вечер. Николаев. – 2008. – 28 февр.

Сулима, М. Три автопортрети Дмитра Кременя [Текст] / М. Сулима // Слово Просвіти. – 2008. – 28 серп.–3 верес. – С. 14.

Бібліографічні та довідкові матеріали

1988

Дмитро Кремінь [Текст] // Письменники Радянської України, 1917–1987 : бібліогр. довід. – К. , 1988. – С. 321-322.

1994

Дмитро Кремінь [Текст] // Література рідного краю : посіб.-хрестоматія. – Миколаїв, 1994. – С. 147-150.; Література рідного краю: письм. Миколаївщини : посіб.-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 188-192.

1995

Хланта, І. В. Дмитро Кремінь : поет [Текст] / І. В. Хланта // Хланта, І. В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 337-338.

1999

Кремінь Дмитро Дмитрович [Текст] // Хто є хто в українських мас-медіа. – К. , 1999. – С. 135.

Январев, Э. Кремень Дмитрий Дмитриевич [Текст] // Николаев, 1789–1999 : энциклопед. слов. / Э. Январев. – Николаев, 1999. – С. 182.

2000

Кременъ Дмитрий Дмитриевич [Текст] // Человек года. Горожанин года (1996–1999) : библиогр. справ. – Николаев, 2000. – С. 19-20.; Человек года. Горожанин года (1996–2000) : библиогр. справ. – Николаев, 2001. – С. 25-26.

2001

Кремінь Дмитро Дмитрович [Текст] // Шевченківські лауреати, 1962–2001: енциклопед. довід. – К., 2001. – С. 278-279.

Кремінь Дмитро Дмитрович [Текст] // Хто є хто в Україні. – К., 2001. – С. 222.

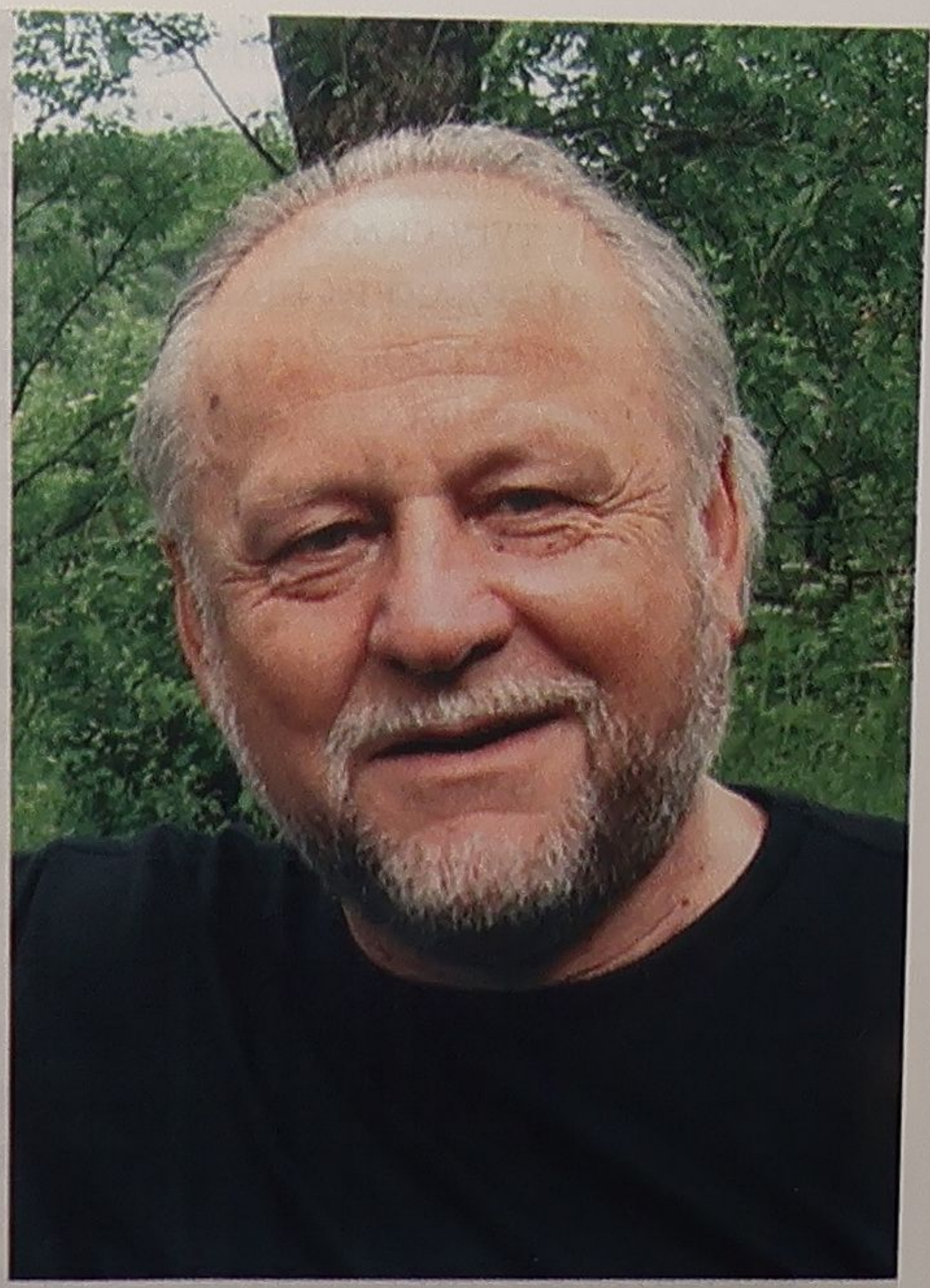

ХУДОЖНИК

АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ БОКОТЕЙ

Художник Андрій Бокотей малює вогнем і повітрям. Він кидає в склолаву таємничі сполуки, підхоплює розпечену масу і має секунди, щоб заволодіти моментом, розкидати пливкі акценти, акварельні лінії, сонячні соковиті плями, додати графічний штрих. Дотик майстра — і народжується коло найповнішого червоного кольору, розцвітає оксамитова квітка найглибшої чорноти, гарячий жовтий струмінь підсилює пронизливість клаптика синього, загадковим ієрогліфом

постає свавільний розчерк. Далі вже стихія склотворення доводить до завершення кольорову композицію.

Враз відступає вогонь, повітря остуджує ще мить тому текучу тугу скломасу. Застигають химерні фігурки — ще недавно вихлюпи рідкого скла, і на очах перетворюються на кришталь. У прозорих кулях завмирають предмети, несподівані своїм іншим, відгородженим скляною сферою життям. Розпочинається незалежне існування склоскульптур, умощених на візках зі скляними колесами. Як за Сальвадором Далі, витікає час з безсило провислих кольорових еліпсів, що недбало кинуті на форму, повторюють її згини. Зупинилися краплини-блискітки в містичних прозорих кулях. Ніколи не зрушить з місця велелюдний суєтний форум людиноподібних фігурок з посохами паломників — чим не метафора сучасної глобалізації?

Андрій Бокотей спілкується з цим царством новонароджених скляних форм, які ще недавно були його ідеями, передчуттями, інтуїтивними здогадами. І ось викликані до життя вмілими точними рухами композитора формотворення, постають новоствореним світом. Щасливі моменти, коли влягається радісне збудження і починає промовляти до автора перші слова його витвір. Художник вдивляється, вслухається, прагне зафіксувати перші враження та передчути долю і нові етапи розвитку творів-дітей.

Художник на самоті з собою. Обличчя Андрія Бокотея виписане добротними мазками — це швидше класичний твір, основна тональність якого — благородство. Його життєвий шлях, можливо, теж найкраще означити цим епітетом. Благородство великою мірою якість вроджена і часто йде з глибини поколінь, але в кожному наступному поколінні мусить піддаватися випробуванням і таким чином стверджується і огранюється. Воно, напевно, щезло б чи виродилося, якби завжди не

гартувалося меншою чи більшою часткою страждань (часом гонінь чи переслідувань). Врешті благородство доформовується усім життям, ствердженням його мети і змісту, і творчим горінням.

Першим у письмовому родоводі Бокотеїв зазначено Василя Бокотея, народженого 1720 року. Від нього снуються покоління людей посадових, державних службовців, вчителів — типової закарпатської містечкової інтелігенції з традиційними цінностями і чеснотами, з гуманістичним світоглядом і твердою греко-католицькою вірою, зі схильністю до музичних і художницьких занять.

Майбутній художник скла народився 21 березня 1938 року в селі Брід у сім'ї греко-католицького священика Андрія Бокотея та Марії Чедрик. Роки навчання отця Андрія співпали з могутнім національним піднесенням у краї. Русини — безголосий матеріал для інших народів усвідомлювали себе нацією — українцями. Світогляд майбутнього священика формувався в Берегівській гімназії, де вчителями були поети Василь Пачовський і Корнило Заклинський, Кирило Феделеш — згодом посол сойму Карпатської України. Батько отця Андрія Леонтій Бокотей сприйняв життєвий вибір сина і побажав лише, щоб був добрим священиком. Син став добрим священиком. Щасливих 14 років священництва, сімейного життя, громадської діяльності на благо вірників, товаришування з Теодором Ромжею, що стане останнім єпископом Мукачівської єпархії, швидко пролетіли і закінчилися з приходом радянської влади. Гоніння на греко-католицьку церкву були особливо жорстокими. Прийшла пора суворих випробувань для душі та тіла, і для віри. У 1949 році священика з дружиною і п'ятьма дітьми виганяють з парохіального будинку, його схиляють до московського православ'я та отець Андрій відмовляється. Його засуджують до 25 років

позбавлення волі і лише смерть Сталіна прискорює повернення додому.

Художник Бокотей назавжди запам'ятає радянську «класову справедливість», назавжди в душі залишаться рубці від наруги над батьком, від маминих переживань, від напівголодного існування у дитячі і юнацькі роки. Він не зламається, лише зміцніє. Перед ним буде приклад батька, що після звільнення з таборів підпільно стверджуватиме віру і дочекається відродження церкви, і через сорок років переслідувань вільно правитиме вічну незнищенну літургію добра і любові. І так само незнищенним залишиться його благородство і доброта до людей.

Успадкований талант до музики допоміг юнакові у важкі роки заробляти на шматок хліба в самодіяльних ансамблях, а згодом привів до Хустського культосвітнього училища, де після навчання залишився викладачем. А потім доля, як це часто буває в юні роки, зробила вирішальний хід, а посередником обрала швагрового брата, художника і викладача Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Івана Скобала. Іван Скобало був настільки талановитим ще в студентські роки, що притягав до себе не те що свій курс, а весь інститут. Під час екзаменаційних сесій комісія оцінювала студентські перегляди, а потім йшла дивитися окремо на роботи Скобала. Йому пророкували майбутнє мистецького світила та не склалося — занадто м'який характер і жорсткі життєві обставини звели його зі світу. А того далекого 1958 року він виконував настінне малювання в приміщенні мукачівського вокзалу, заїхав до родини в Чинадієво і, побачивши малюнки Андрія, взявся переконувати батьків відпустити хлопця на навчання до Львова. Музика зробила свою добру справу, на перший план вийшло образотворче мистецтво, яке

поступово заволоділо Андрієм, а він з часом заволодів однією з вершин у царстві образотворення.

Андрій Бокотей став студентом Львівського художнього інституту і відразу привернув до себе увагу особистими якостями, громадською активністю, творчим зростанням. Доля прихильна до нього. Разом з Андрієм вчаться художники, що творитимуть обличчя сучасного українського малярства — Іван Марчук, Любомир Медвідь, Олег Мінько, Роман Петрук, Ласло Пушкаш. Для творення свого художнього шляху так необхідно відчути голос власної душі, а це можливо лише в умовах свободи, і доля приводить його в помешкання свободи і знайомить з людиною свободи — львівським художником Карлом Звіринським. Вибрані студенти можуть слухати вільного вчителя, отримувати вільні знання, вести вільні розмови. На все життя зберігся дух тієї вільнодумної й однодумної дружби і її лейтмотив — внутрішня радість від того, що в умовах радянської несвободи і доносництва ніхто не зрадив.

У 1965 році Андрій Бокотей закінчив відділ кераміки. Авторитетному, перспективному випускникові відразу запропонували викладацьку роботу. Він береться за дослідження народної кераміки Чернігівщини, їздить по селах, висиджує в бібліотеках і пише наукову працю. Його середовище — львівська інтелігенція шістдесятих: актори Богдан Ступка, Федір Стригун, Ярослав Максимчук, композитор Мирослав Скорик, письменники Роман Федорів та Роман Лубківський. На той час хрущовську лібералізацію вже згорнуто. Коли дисертація майже завершена, на сцену виходить всюдисущий КГБ. Бокотея вимотують нескінченними допитами, вимагають свідчити на знайомих. Та кагебісти, полюючи на свободу духу, мали лише радянські уявлення про честь і, мабуть, нічого не знали про генеалогію благородства. Бокотей відмовляється від науково-викладацької кар'єри,

полишає роботу в інституті, але не зраджує собі і заповітам предків. З 1972 року він повністю віддається творчості в жанрі гутного скла, сповна використовує можливості єдиної на радянські вузи експериментальної печі, багато експериментує і швидко досягає мистецьких вершин і слави одного з кращих художників скла в цілому СРСР.

Все змінилося у кінці 1980-х років, коли тоталітарний Союз вже розпадався і Україна невпинно йшла до незалежності. У 1988 році Бокотей повертається на викладацьку роботу в інститут. У 1991 його обирають головою Львівської організації Спілки художників. 1994 року він очолює кафедру художнього скла в інституті. У 2000 році він стає ректором Львівської академії мистецтв, а наступного — дійсним членом Академії мистецтв України. У 2002 — він лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка. 2006-го йому присвоєно звання народного художника України. Прихильність долі незмінна. Прискореним темпом, ніби намагаючись надолужити прогаяне за тоталітаризму, приходять посади, давно заслужені почесні звання і премії. Та його найвище звання — художник, а найвищі здобутки — його твори і учні-художники.

Склотвори Бокотея вийшли на світовий рівень. З 1983 до 2006 року персональні виставки його робіт відвідали Санкт-Петербург, Париж, Нансі, Ван-де-Шатель (Франція), Льєж, Утрехт, Ставанґер (Норвегія), Краків, Будапешт та неодноразово експонувалися у Києві і Львові. Вислів «скло Бокотея» став своєрідним фірмовим знаком, означенням мистецького явища. Його творчості присвятили поезії росіянин Роберт Рождєственський та француз Дідьє Ранс. Благородна вдача не дозволяла задовільнитися індивідуальними успіхами. Андрій Бокотей прагне включити українське склярство у простір сучасного світового мистецтва і показати світові

2000

Євген Станкович не знає, як народжується музика [Текст] : [інтерв'ю з комп. Є. Станковичем / записав М. Фединишинець, О. Штефаньо] / Є. Станкович // Фест. – 2000. – 18-24 трав. – С. 15.

2001

«Національним питанням я почав цікавитися під час поїздки до Канади» [Текст] : [бесіда з композитором / записав Н. Зінченко] / Є. Станкович // Хрещатик. – 2001. – 14 верес. – С. 7.

2002

«Багатоголосся сприймаю як його величну симфонію» [Текст] : [бесіда з укр. композитором / записав А. Михайленко] / Є. Станкович // Вісті. – 2002. – 26 верес. – С. 11.

«Бажання писати [музику] з літами не зникає» [Текст] : [бесіда з комп. Є. Станковичем / записала Г. Вдовиченко] / Є. Станкович // Новини Закарпаття. – 2002. – 27 черв. – С. 12.

Бар'єр між помиранням і зародженням [Текст] : [інтерв'ю з нар. арт. України, комп. Є. Станковичем / вела Л. Васильченко] / Є. Станкович // Слово Просвіти. – 2002. – 27 верес. – 3 жовт. – С. 16.

«Моє життя – великий знак питання» [Текст] : [інтерв'ю з композитором / вела М. Мацо] // Закарпат. правда. – 2002. – 17-23 жовт. – С. 6.

2003

«По життю я однолюб» [Текст] : [бесіда з композитором / записала М. Ситник] / Є. Станкович // Дзеркало тижня. – 2003. – 16-22 серп. – С. 22.

Попытка № 2 Евгения Станковича [Текст] : [интервью вела Т. Полищук] / Є. Станкович // День. – 2003. – 15 нояб. – С. 1.

досягнення українців. З 1989 до 2004 року він влаштовує у Львові шість міжнародних симпозіумів гутного скла. За його ініціативою у Львові створено унікальну колекцію художнього скла, яка стала основою відкритого у 2006 році музею.

Він все заслужив своїми здібностями і людськими якостями. Тому й сприймаються всі його успіхи закономірними, а нагороди логічними і неуникними. Він не шукав звань і відзнак, вони самі знайшли його. Він не здавався і не прислуговував, його не звабили натяки й обіцянки тих, що не вірять у душу і її безсмертя. Адже він власними очима спостерігає як твориться твердь, як безіменна скломаса перетворюється на одухотворені фігури і він дає їм переважно нейтральні назви — »Відпочинок», «Сидяча фігура», «Троє», «Жіноча фігура», «Танок», «Вершник», інколи філософські — «Версії», «Народження матерії», «Медитація», а то й іронічні — «Візок», «Склодув», «Іграшки для дорослих». Та назви лише стартова точка для роботи фантазії, максимального включення асоціативного ряду, відвертого захоплення несподіваними інтерпретаціями. Його твори класичні, якщо розуміти під цим їх здатність заповнювати, оживляти інтер'єри і впливати на глядачів, вони музейні, якщо мати на увазі їх майже генетичну експозиційність, виставкову придатність, вони також неймовірно сучасні чи модерні, якщо оцінювати їх неконвенційність, новостворюваність кожного з них, несхожість на щось вже бачене.

Андрій Бокотей не має розкоші вільного часу. Його час заповнений справами важливими і необхідними, часом марудними. Але йому легко залишатися собою (згадаймо генеалогію), йому не складно відвідати котрусь з європейських столиць, та наймиліше приїхати у рідне Закарпаття і зустрітися з рідною у родинному нині Чинадієві та із земляками й колегами в Ужгороді

й Мукачеві, де у червні й липні 2007 року вперше на малій батьківщині відкрилися виставки скла Бокотея. Виставку вчителя доповнили твори його найближчих помічників, чудових художників скла Андрія Петровського і Віктора Мельничука та художні роботи його студентів Катерини Ганчак, Евеліни Тринцолин, Христини Кані, Остапа Іванишина. Ініціатором, «провокатором» і медіатором виставки став ужгородський скульптор Василь Роман, що виставив свої скульптурні форми у «співіснуванні» зі склом. Його співпраця з Андрієм Бокотеєм почалася зі спільної роботи над надгробком ужгородському ректору Володимиру Сливці.

Спільна праця породжує довіру і співпереживання, заряджає енергією до майбутніх діалогів у сфері формотворення, образотворення. Та будь-який діалог виникає з незкінченного внутрішнього монологу, розмови з собою на самоті, коли настає заповітний момент, коли відступає вогонь і тужавіє маса скла, а відблиски полум'я вихоплюють різні ракурси обличчя художника, який щойно пережив разом з вогнем і повітрям таїнство народження склотвору, і зосередженність робочого моменту поступово поступається ледь помітному нальоту задоволення і переходить у самозаглиблене споглядання. А витвір зі звичайного гутного скла перетворюється у художню дорогоцінність, набуває блискучих благородних ознак, стільки разів випробуваних у життєвих колізіях автора, і світиться добром, яке примножується в душі художника завдяки його постійному здійсненню.

МИХАЙЛО СИРОХМАН

© М.Сирохман, 2008

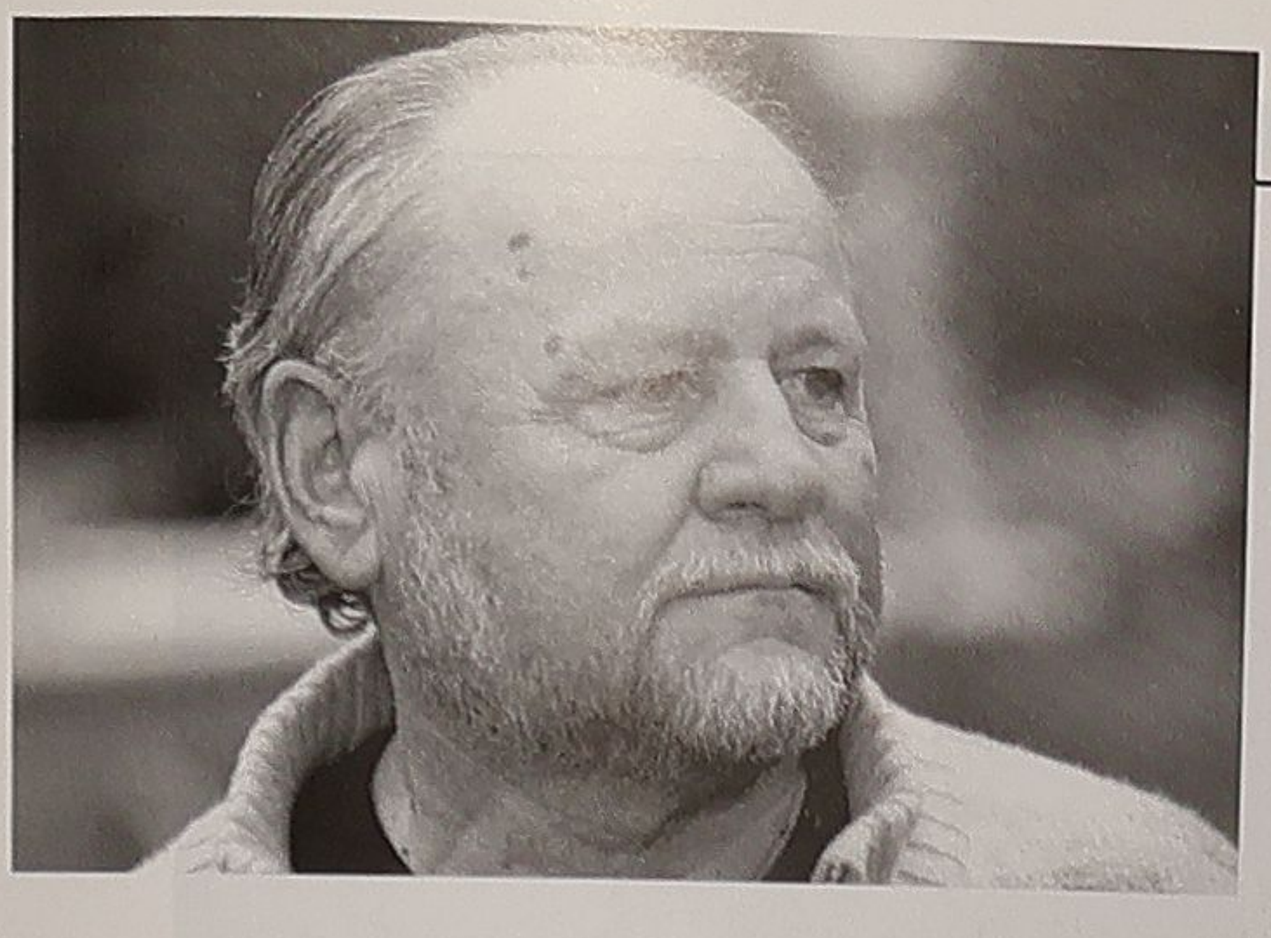

Андрій Бокотей

На відкритті виставки у Закарпатському художньому музеї ім. Й.Бокшая з учасниками проекту. Зліва направо: О.Іванишин, А.Петровський, А.Бокотей, К.Гранчак, скульптор В.Роман. 2007 р.

Чарівний куточок Закарпаття Зліва направо: В.Микита,О.Федорук, А.Бокотей – академіки Академії Мистецтв України (АМУ), І.І.Небесник – ректор Закарпатського художнього інституту, А.В.Чебикін – Президент АМУ.

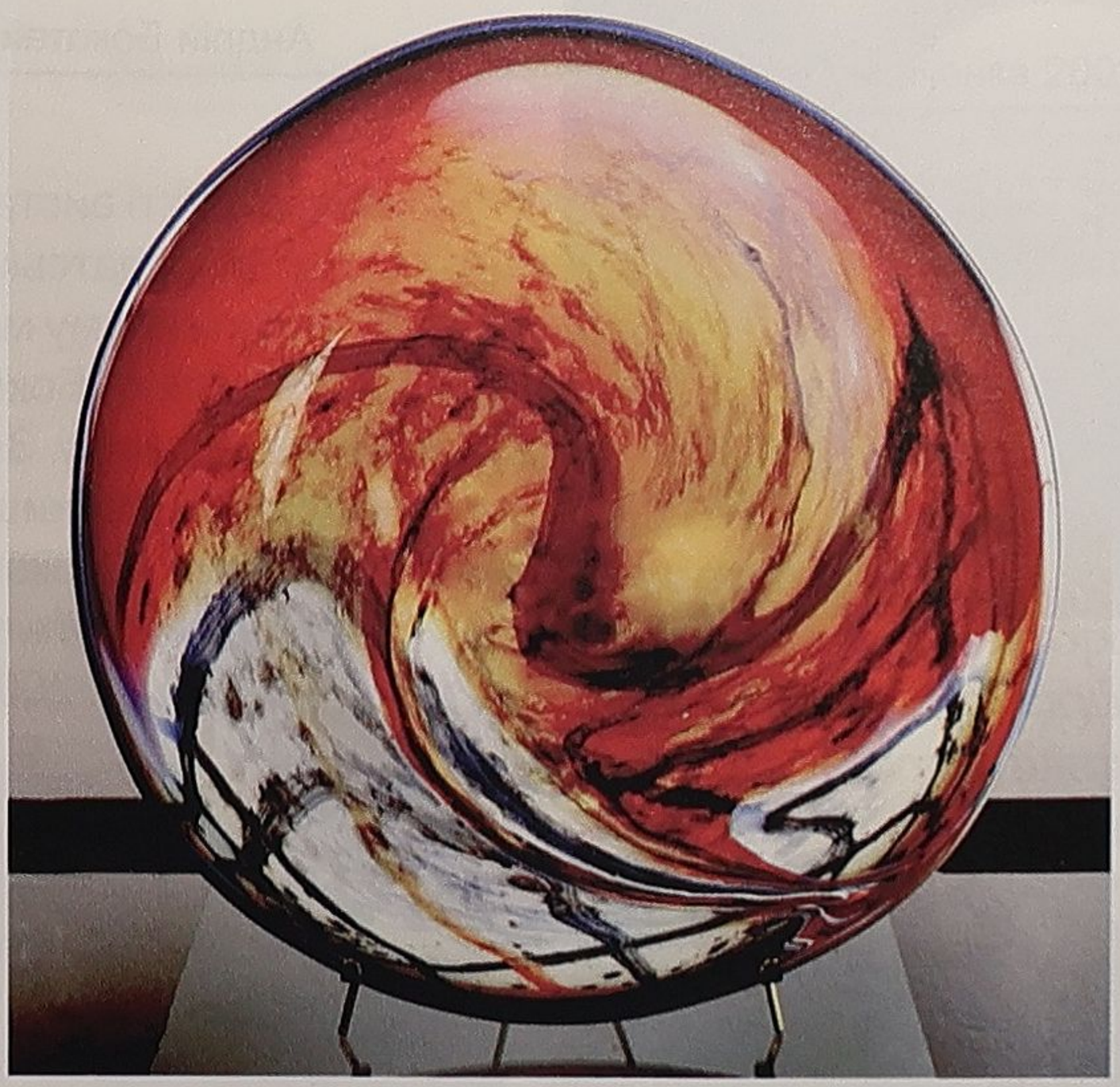

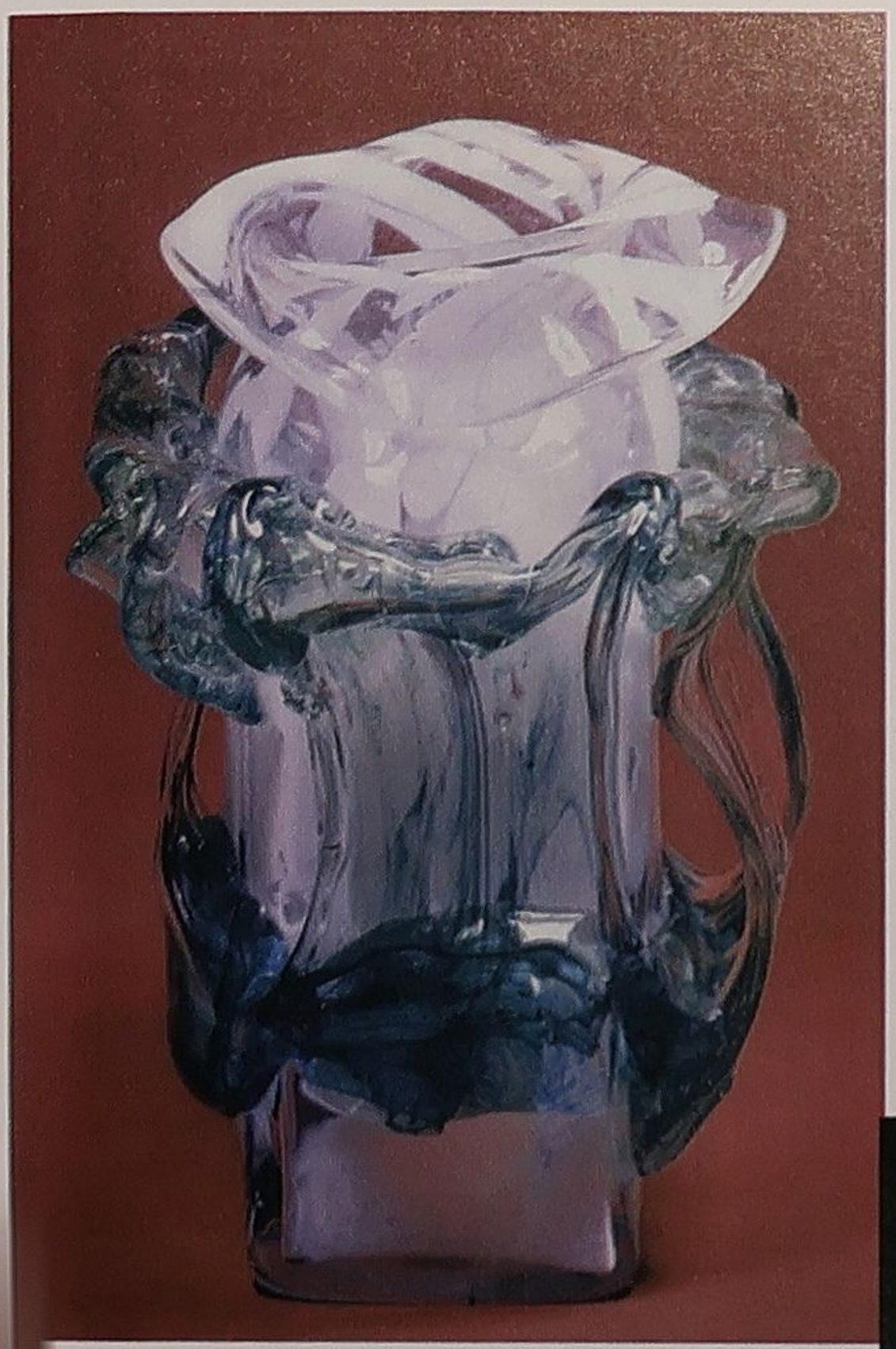

Бібліографія А.Бокотея

Про присудження Національної премії України ім. Тараса Шевченка : [у т. ч. Бокотею Андрію Андрійовичу, художнику, – за просторові композиції зі скла] : указ Президента України від 05.03.2002 р. № 209/2002 // Держ. вісн. України. – 2002. – № 6. – С. 33.

Про відзначення державними нагородами України за заслуги у державному будівництві, вагомий внесок у розвиток і зміцнення демократичної, соціальної і правової України та з нагоди Дня соборності постановляю : присвоїти почесні звання : «Народний художник України» – Бокотею Андрію Андрійовичу – ректорові Львівської національної академії мистецтв… : указ Президента України від 18.01. 2007 р. № 21/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 12. – С. 13.

Окремі видання

2007

Світолад [Образотворчий матеріал] : вист. творів за участю викл. та студ. Львів. акад. мистец. / А. Бокотей, В. Роман. – Ужгород, 2007.– 6 с.– Буклет.

Скло [Образотворчий матеріал] / А. Бокотей : [альб.-кат.] / упоряд. Т. Кулешик. – Стальова Воля, 2007. – 108 с. – Укр., пол. та англ. мовами.

Dialog : Андрій Бокотей, Василь Роман [Образотворчий матеріал] : [кат. вист.] / текст М. Сирохмана. – Ужгород: Ужгород. міська друк., 2007. – 24 с. : кольр. іл.

2008

Андрій Бокотей [Образотворчий матеріал] : [альбом] / текст І. Голод, Р. Яців; упоряд. Т. Кулешик, М. Царик. – К. : Фонд сприяння розвитку Нац. худ. музею України, 2008. – 279 с.

Матеріали, надруковані в періодичних виданнях та збірниках

2006

Роль творчої особистості у розвитку закарпатської мистецької школи [Текст] / А. Бокотей // Вісник Львів. Нац. акад. мистецтв : спецвип. II. – Ужгород, 2006. – С. 7-9.

Інтерв'ю з А. Бокотеєм

1998

Андрій Бокотей: «Мистецтво – універсальний посол України у світі» [Текст] / А. Бокотей // Універсум. – 1998. – № 5-6.

2002

Гутне скло – це наша традиція [Текст] : [бесіда з майстром декор.-приклад. мистецтв, ректором Львів. Акад. мистецтв / записала В. Люля] / А. Бокотей // Дзеркало тижня. – 2002. – 13-19 квіт. – С. 18.

2003

Андрій Бокотей : «Треба вміти чекати» [Текст] : [бесіда з художником / розмовляв О. Гаврош] / А. Бокотей // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упоряд-кув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 138-145.

«Якщо ти не подібний ні на кого, значить, ти – художник» [Текст] : [інтерв'ю з художником скла і кераміки / записав О. Гаврош] / А. Бокотей // Карпат. Україна. – 2003. – 4 жовт. – С. 13.

2004

Стеклянные звезды украинского небосклона. «Мало какое время и какая эпоха по-настоящему содействовали художнику» [Текст] : [интервью с худож. А. Бокотеем / вела И. Егорова] / А. Бокотей // День. – 2004. – 19 нояб. – С. 19.

2005

Андрій Бокотей: «Шукаю свого наступника» [Текст] : [бесіда з художником / розмова / вела О. Бартиш-Коломак] / А. Бокотей // Молода Галичина. – 2005. – 25 серп. – С. 21.

Живе скло в руках майстра [Текст] : [бесіда з художником / розмова / вела І. Юзик] / А. Бокотей // Ратуша. – 2005. – 27 жовт. – 3 листоп. – С. 5.

2006

Андрій Бокотей: «Треба вміти чекати» [Текст] / А. Бокотей // Гаврош, О. Закарпатське століття: ХХ інтерв'ю. – Ужгород: Мистец. Лінія, 2006. – 328 с. : іл.

Андрій Бокотей: «Я зробив уже 500 тарелів» [Текст] : [бесіда з художником / розмова / вела О. Бартиш-Коломак] / А. Бокотей // Газета по-українськи. – 2006. – 5 квіт. – С. 14.

2008

Скляних справ майстер. Андрій Бокотей: «Час збирати каміння ще не настав» [Текст] : [інтерв'ю / записала Т. Козирєва] / А. Бокотей // Дзеркало тижня. – 2008. – 19-25 квіт. – С. 12.

У ритмі вальсу розпечених зірок [Текст] : [інтерв'ю з художником / записав С. Коваленко] / А. Бокотей // Україна і час. – 2008. – 20 берез. – С. 4.

Література про життя і творчість

1998

Голубець, О. Глибина скла [Текст] : [Андрію Бокотею – 60] / О. Голубець // Образотв. мистец. – 1998. – № 2. – С. 78-79.

1999

Зоряна, Т. Скляний космос Бокотея [Текст] / Т. Зоряна // Укр. культура. – 1999. – № 3-4. – С. 20-21.

Чегусова, З. Новатор искусства стекла [Текст] : [о творчестве худож. А. Бокотея] / З. Чегусова // Зеркало недели. – 1999. – 8-14 мая. – С. 14.

2001

Андрій Бокотей [Текст] // Пагиря, В. Боржавське відлуння. Історія Іршавщини та нариси про визначних людей боржавського краю. – Ужгород: Патент, 2001. – С. 175-176.

Яремчук, А. Лицар гути [Текст] / А. Яремчук // Укр. культура. – 2001. – № 11-12. – С. 41.

2002

Гаврош, О. Закарпатські династії: Бокотеї [Текст] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2002. – 5 січ. – С. 12.

Гаврош, О. Андрій Бокотей: «Треба вміти чекати»: нашого земляка висунено на здобуття найвищої мистецької нагороди України [Текст] / О. Гаврош // Фест. – 2002. – 14-20 лют. – С. 14.

Гаврош, О. За склом [Текст] : [на здобуття Нац. премії ім. Т. Шевченка – А. Бокотей – ректор Львів. акад. мистецтв, відомий укр. художник скла і кераміки] / О. Гаврош // Україна молода. – 2002. – 30 січ. – С.11.

Придатко, Т. Андрій Бокотей. Мрії, втілені у склі [Текст] : [2002 року вперше митцеві худож. скла А. Бокотею було присуджено Нац. премію ім. Т. Шевченка] / Т. Придатко // Літ. Україна. – 2002. – 6 черв. – С.7.

Скунць, П. І знов шевченківський лауреат – закарпатець [Текст] : [худож.-гутник А. Бокотей] / П. Скунць // Срібна Земля. – 2002. – 16 берез. – С. 14.

Сом-Сердюкова, О. Прозорий світ Андрія Бокотея [Текст] / О. Сом-Сердюкова // Дзеркало тижня. – 2002. – 19-25 січ. – С. 6.

Хрущак, М. Андрій Бокотей і феномен української гути [Текст] : [про майстра декор.-ужитк. та образотв. мистецтва А. Бокотея (народився в с. Брід на Закарпатті)] / М. Хрущак // Образотв. мистецтво. – 2002. – № 1. – С. 44-46.

2004

«Катерина Ізмайлова» знову на київській сцені [Текст] : [висловлювання М. Черкашиної, Г. Степанченко, Є. Станковича, Т. Гнатів про прем'єру однойм. опери Д. Шостаковича на сцені Київ. театру опери та балету :] / підготувала Г. Конькова // Культура і життя. – 2004. – 19 трав.

2005

«Людина в світ приходить, аби лишити в ньому відбиток душі…» [Текст] : [інтерв'ю з комп., лауреатом Держ. премії ім. Т. Г. Шевченка Є. Станковичем / вела М. Мацо] / Є. Станкович // Благовісник. – 2005. – № 1. – С. 8-9.

У кожному звуці – українка : симфонії Наталії Рожко : перше враження [Текст] : [бесіда з комп. Є. Ф. Станковичем / записала О. Кізлова] / Є. Станкович // День. – 2005. – 23 черв. – С. 7.

«Я б із задоволенням робив кіно…» [Текст] : [бесіда з комп. / записала П. Григор'єва] / Є. Станкович // Столиця. – 2005. – 28 січ. – 3 лют. – С. 27.

2006

Євген Станкович : «Я завжди старався втекти в тінь» [Текст] / Є. Станкович // Гаврош О. Д. Закарпатське століття: XX інтерв'ю. – Ужгород : Мистецька Лінія, 2006. – С. 169-180. : порт.

Євген Станкович пише музику квітучого саду і яблук, що падають у воду [Текст] : [бесіда з композитором / записав В. Коскін] / Є. Станкович // Демократ. Україна. – 2006. – 26 квіт. – С. 9.

Справжні таланти [Текст] : [розмову з головою журі дит.-юнац. конкурсу «Срібний дзвін» / вела М. Кочіш] / Є. Станкович // Експрес. Закарпат. новини. – 2006. – 19-26 жовт. – С. 3.

«Я завжди старався втекти у тінь» [Текст] : [бесіда з композитором / записав О. Гаврош] / Є. Станкович // Новини Закарпаття. – 2006. – 13 трав. – С. 1, 12, 15.

Чегусова, З. Сяйливе скло філософа і майстра [Текст] : [про худож. декор. мистец. А. Бокотея] / З. Чегусова // Культура і життя. – 2002. – 13 лют. – С. 3.

2003

Голубець, О. Андрій Бокотей – роки творчих здобутків [Текст] / О. Голубець // Вісник Львів. акад. мистецтв. – 2003. – Вип.14. – С. 257–264.

Коваль, Я. «Мойсей» у мистецтві скла Андрія Бокотея [Текст] / Я. Коваль // Львів. газ. – 2003. – 24 берез. – С. 4.

Пагиря, В. Народжений для створення краси [Текст] : [до 65-річчя з дня народж. худож. А. Бокотея] / В. Пагиря // Карпат. Україна. – 2003. – 20 берез. – С. 2.

Пронишин, О. Майстерність генія чи геніальність майстра [Текст] / О. Пронишин // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 3-4. – С. 133–139.

Чиж, М. «Нове скло» Андрія Бокотея [Текст] / М. Чиж // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 3-4. – С. 131–133.

2004

Львівська академія мистецтв : IV рівень акредитації [Текст] : [ректор – А. А. Бокотей] // Кращі науково-педагогічні працівники ВНЗ України. – Вип. 1 / авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2004. – С. 52-53. : порт.

2005

Мельник, О. Мистецтво трьох Андріїв [Текст] : [про вист. робіт різних жанрів образотв. мистец., в т. ч. А. Бокотея] // Урядовий кур'єр. – 2005. – 30 груд. – С. 32.

Онищенко, В. Божою милістю скляр [Текст] : [про А. Бокотея] / В. Онищенко // Укр. слово. – 2005. – 23-29 берез. – С. 12.

2006

Бокотей Андрій: художник, вчений [Текст] // Дочинець, М., Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагиря. – Мукачево: Карпат. вежа, 2006. – С. 190-191.

2007

Гаврош, О. Львівських учених знову очолює закарпатець. Ботаніка Степана Стойку змінив народний художник Андрій Бокотей [Текст] / О. Гаврош // Старий замок. Паланок. – 2007. – 1-7 лют. – С. 24.

Коваль, Я. Відзнака для Андрія Бокотея [Текст] / Я. Коваль // Львів. газета. – 2007. – 22 січ.

Ловска, В. Чарівний світ Андрія Бокотея [Текст] / В. Ловска // Нове життя. – 2007. – 13 жовт. – С. 3.

Нейметі, М. «Думки… супердумка…нищівні думки» людини за склом [Текст] : [вист. робіт худож. А. Бокотея та В. Романа в музеї ім. Й. Бокшая] / М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2007. – 12 черв. – С. 3.; Фест. – 2007. – 14-20 черв. – С. 3.

Сирохман, М. Скло Бокотея. Історія благородства [Текст] / М. Сирохман // Екзиль. – 2007. – № 7. – С. 37-38.

2008

Онищенко, В. Музика скла [Текст] : [А. Бокотей] / В. Онищенко // Укр. культура. – 2008. – № 5. – С. 1, 3.

Довідкові матеріали

1992

Бокотей Андрій Андрійович [Текст] // Митці України : енциклопед. довід. / упоряд. М. Г. Лабінський, В. С. Мурза; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. Бажана, 1992. – С. 79.

1997

Мистецтво України : біограф. довід. [Текст] / упоряд. А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. Бажана. – 1997. – 700 с.

Про А. Бокотея : С. 74-75.

2003

Андрій Бокотей: художник, скляр [Текст] // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упоряд-кув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 134-137.

2004

Чегусова, З. А. Бокотей Андрій Андрійович [Текст] / З. А. Чегусова // Енциклопедія сучасної України. Т. 3: Біо-Бя / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Шевченка; редкол. : І. М. Дзюба А. І. Жуковський, О. М. Романів [та ін.]. – К. , 2004. – С. 215. іл. – С. 331.

2007

Сирохман, М. Андрій Андрійович Бокотей : 70-річчя від дня народж. художника скла і кераміки, нар. художника України (нар. 1938) [Текст] / М. Сирохман // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік: реком. бібліогр. посіб. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2007. – С. 72-77.

Скунць, О. Бокотей Андрій Андрійович [Текст] / О. Скунць // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород: Ґражда, 2007. – С. 49. : порт.

ХУДОЖНИК

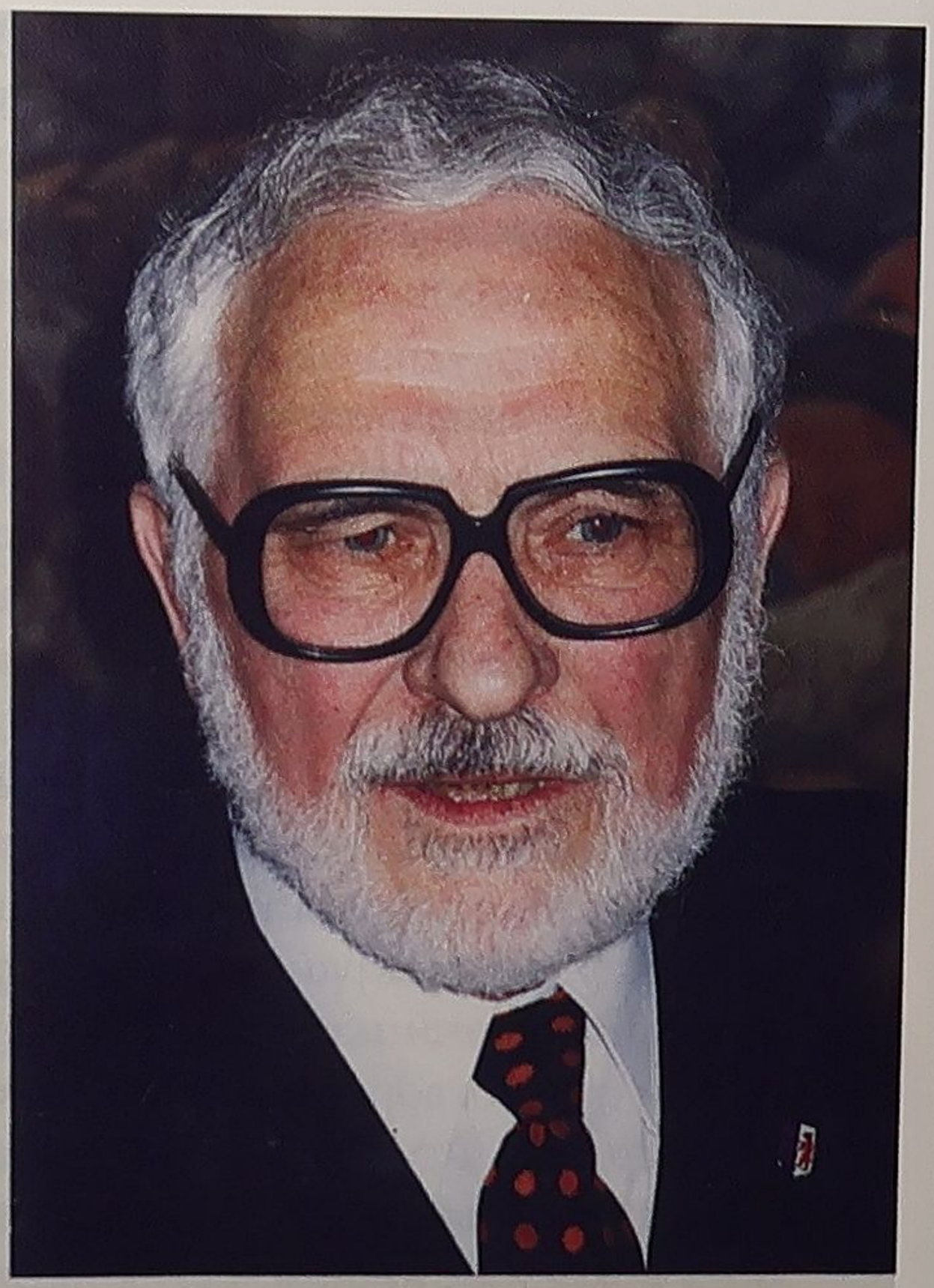

ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ МИКИТА

Художники — лауреати Національної премії України ім. Т.Шевченка, увінчали землю своїми творами, як «Господнє творіння». Пошуки життєвого ідеалу в народі і, врешті-решт, знаходження цього ідеалу на рідній землі відзначилися для народного художника України Володимира Микити Національною премією України ім. Т.Шевченка 2005 року. Його бачення світу спроектоване через призму батьківського краю — улюбленої Сріберної Землі — Закарпаття. У творах

Володимира Васильовича Микити — минувшина, що зазирає крізь старе село у теперішнє і майбутнє. Своєрідний живописний літопис рідного краю, реалізований засобами образного відтворення майстра — непересічний творчий доробок народного художника України В.Микити.

Уродженець мальовничої Мукачівщини Володимир Микита побачив світ 1931 року 1 лютого в сім'ї землеробів. Освіту здобував у Мукачівській гімназії, а у вересні 1947 року був зарахований на третій курс Ужгородського училища прикладного мистецтва, яке закінчив 1950 року.

Довгий життєвий і творчий шлях В.Микити вміщає багато цікавих епізодів, пов'язаних із службою в армії на Сахаліні, наполегливим здоланням вершин майстерності у рідному крайовому малярстві.

Виплеканий на засадах європейської закарпатської школи образотворення, на творчості корифеїв И.Бокшая та А.Ерделі, Ф.Манайла, мов подих свободи, сприйняв В. Микита творчість представників «суворого стилю» 60-х років XX століття. На фоні очікуваного в суспільстві загального схвалення життя і лінії керманичів країни і мистецтва, В.Микита знаходить генетично «своє». А це — правда: гола, болюча і неприкрашена. Такою постає у Володимира Васильовича реалістично зображена буденність. Перш за все, це стосується селянства, що в той час працювало за трудодні, не мало паспортів, а, отже, свободи. Дуже вже відвертою була правда селянської праці у творах В.Микити. І поряд з цим: моральність, краса внутрішнього світу і духовність простих селян була не тільки в портретах, але й у дивовижно «олюднених» натюрмортах художника.

Володимир Микита — майстер віртуозної композиції, де кожна деталь промовляє своєю вагомістю і додає цілісності полотну. Твори «Звозять сіно», «Рани

Карпат», «Ранок» та багато інших становлять авторську епопею життя карпатського краю. Кольорова гама творів художника викликає відчуття реальні, земні, затишні. Це додаткове джерело натхнення, крім хвилюючих тем про батьківську хату, верховинців, гуцулів. Митець, перш ніж взятися за тему, дуже ретельно обдумує потрібний йому сюжет, засоби виразності, загальний тон твору, зважаючи на майбутні постаті, ракурси.

Притаманне творчій особистості художника В.Микити глибоке зацікавлення життям рідного краю. На життєвих стежках автор зустрічав багато цікавих, індивідуалізованих психологічних типажів. З часом вони опинялися у полотнах В.Микити. Наполегливе вивчення натури підводило митця до концептуальних узагальнень, які ми спостерігаємо у цілому ряді творів. Між ними і твір «Ягнятко» 1969 рік, що, без сумніву, належить до хрестоматійних в образотворчому мистецтві України другої половини XX ст.

Дуже вдалими і вагомими є портретні твори народного художника України В.Микити, що демонструють нам видатних земляків, діячів культури, літератури, мистецтва: Е.Контратовича, Ф.Манайла, Ф.Кривіна, П.Скунця, І.Чендея тощо. Благородство і чистота промовляють з портрету «Лікаря Д.Снігурського». Перед нами — художня галерея світочів нашої історії і культури, куди по праву можемо віднести і академіка Володимира Микиту, адже живописна творчість талановитого майстра говорить за себе портретами, одухотвореними пейзажами та натюрмортами. Володимир Микита — один з провідних портретистів українського образотворчого мистецтва.

В.Микита став класиком завдяки живим традиціям закарпатської школи образотворення, творчості її видатних учителів Йосипа Бокшая, Адальберта Ерделі, Федора Манайла, своїй власній працьовитості і

наполегливості, своєму баченню завдань образотворчого мистецтва.

У Закарпатському обласному художньому музеї ім. Й.Бокшая зберігається 41 твір народного художника України В.Микити. Лауреат Національної премії України ім. Т.Шевченка творить в руслі закарпатської школи малярства, тому він близький ідейно та тематично своїм землякам і всім, хто пам'ятає своє коріння. В.Микита — народний художник України, дійсний член Академії мистецтв України з 2004 року. Відмінне знання своїх витоків, джерел свого мистецтва виявляють усі твори автора: «За щастя онука» 1972 р., «Весняні клопоти» 1973 р., «Костринська церква» 1978 р. тощо. З творів Микити лине позитивний дух патріархального села, сповненого хазяйських устоїв та традицій, родинного укладу, важкої праці. Микита протистоїть своїми творами безтурботному сьогоденню, яке прийшло на територію його «Ягнятка», безжальними нафтогонами та бездумними хімікатами «Зона» 1990 р. По-чоловічому скупий на емоції художник все ж прориває ться криком про екологію вирубаних Карпат, які не в силі зупинити паводки. Гинуть хати, посіви, праця від великої води — біди. Б'є на сполох академік В.Микита, рятуючи землю від руйнації від рук людини.

Досягнення В.Микити в галузі образотворчого мистецтва високо оцінені державними відзнаками, серед яких звання заслужений художник України — 1975 рік, народний художник України — 1991 рік. Роботи художника експонувалися на величезній кількості виставок в Україні, десятках виставок в Угорщині, Чехії, Словаччині, Румунії, Італії, Болгарії, Німеччині, Австрії, Канаді, Фінляндії, Росії.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

© Л.Біксей, 2008

м.Южно-Сахалінськ.
Служба у лавах
Радянської армії. 1953 р.

Бесіда на теми дня
з колегами-художниками.
Зліва направо: Е.Р.Контратович,
А.А.Коцка, В.В.Микита, Г.М.Глюк.
1975 р.

На академічному
рівні.
Зліва направо:
А.В.Чебикін –
Президент Академії
мистецтв України,
В.В.Микита,
А.Бокотей –
академіки Академії
Мистецтв України.
2002 р.

За щастя онука. 1972 р.

Після купання. 2005 р.

Література про життя і творчість

1987

Лісецький, С. Євген Станкович [Текст] / С. Лісецький. – К. : Муз. Україна, 1987. – 64 с.

1990

Гирик, Т. Філософія музики і протиріччя життя [Текст] : [про комп. Є. Станковича] / Т. Гирик // Вісті з України. – 1990. – № 5. – С. 4.

1992

Долинич, Й. З щедрим ужинком! : Євгену Станковичу – 50 [Текст] / Й. Долинич // Вісті Свалявщини. – 1992. – 19 верес. – С. 2.

Невич, Й. Добридень, рідна Сваляво! [Текст] : [зустріч Є. Станковича зі своїми краянами] / Й. Невич // Вісті Свалявщини. – 14 листоп. – С. 1.

Полудень Євгена Станковича [Текст] // Культура і життя. – 1992. – 26 верес. – С. 1.

Рішко, М. Твори симфонії краси : комп. Є. Станковичу з нагоди 50-річчя від дня народж. [Текст] / М. Рішко // Вісті Свалявщини. – 1992. – 12 груд. – С. 1.

Теличко, В. Народжений для музики : Євгену Станковичу – 50 [Текст] / В. Теличко // Карпат. Україна. – 1992. – 17 верес. – С. 7.

Теличко, В. Талант – яскравий, оригінальний [Текст] : [про Є. Станковича] / В. Теличко // Закарпат. правда. – 1992. – 29 верес. – С. 4.

1993

Долинич, Й. На рідній землі [Текст] : [зустріч Є. Станковича із своїми краянами] / Й. Долинич // Новини Закарпаття. – 1993. – 26 січ. – С. 3.

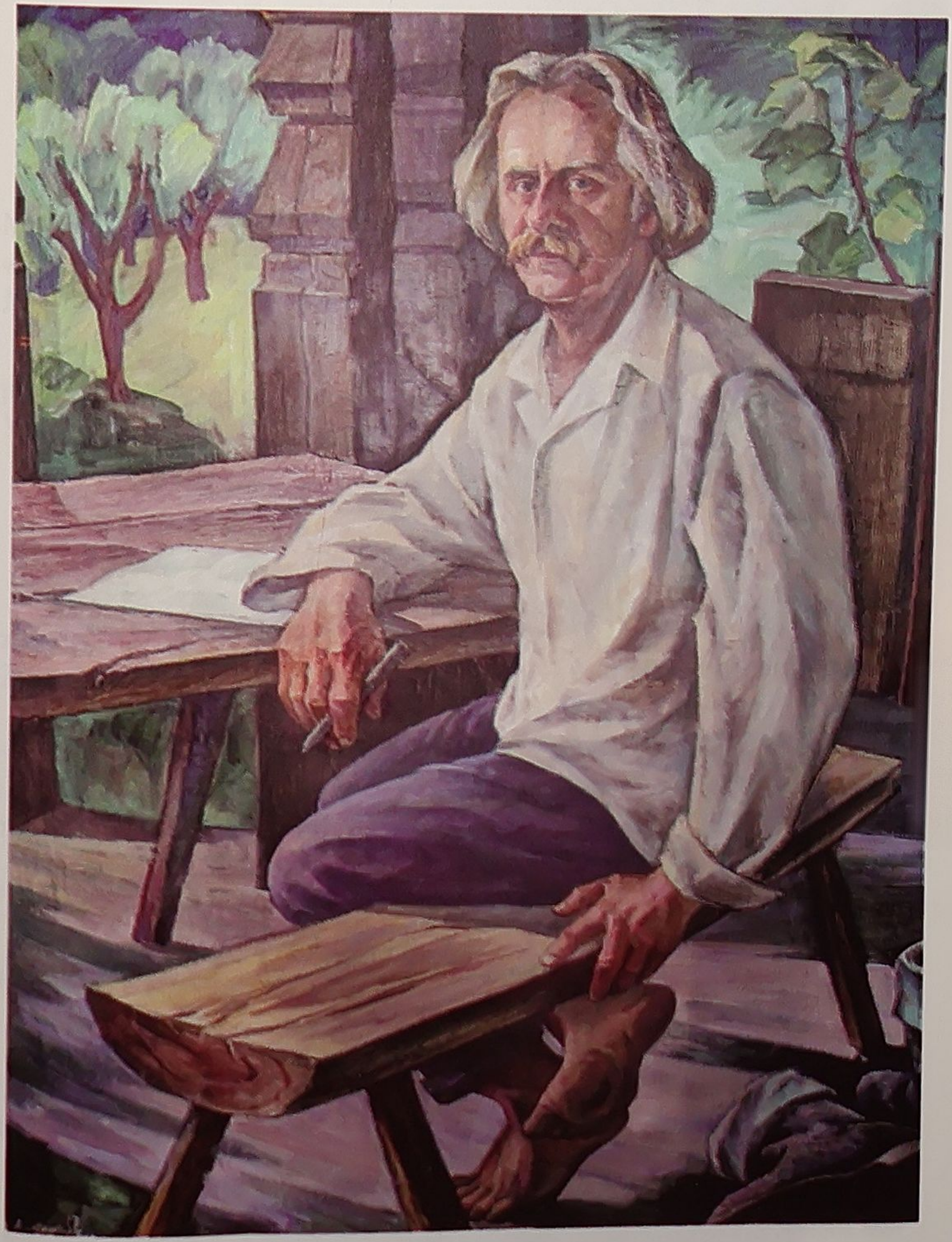

Письменник Іван Чендей. 1979 р.

На потоку прали. 2001 р.

Повінь. 2001 р.

Бібліографія В.Микити

Про Національну премію України ім. Т. Шевченка : [у т. ч. Микиті Володимиру Васильовичу, художникові – за серію робіт «Рідний край»] : указ Президента України від 08.03.2005 р. № 452/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – 11 берез. – С. 2.

Про нагородження В. Микити орденом князя Ярослава Мудрого : указ Президента України від 28.02.2006 р. № 162/2006 // Урядовий кур'єр. – 2006. – 14 берез. – С. 13.

Окремі видання

1979

Володимир Микита [Образотворчий матеріал] : [кат. вист. живопису] / вступ. ст. та упоряд. Г. Островського. – Київ, 1979. – 24 с. : ил.

1982

Владимир Микита [Изоматериал] : [кат. вист.]. – М. : Сов. художник, 1982. – 23 с. : ил.

1983

Володимир Микита [Образотворчий матеріал] : живопис : альбом / В. Микита. – К. : Мистецтво, 1983. – 57 с. : іл.

1991

Володимир Микита [Образотворчий матеріал] : [каталог] / вступ. ст. Л. Біксей. – Ужгород, 1991.

2001

Микита Володимир = Volodymyr Mykyta [Образотворчий матеріал] / вступ. ст. О. Федорук. – Ужгород. – Київ, 2001. – 7 с. : іл. – Укр. та англ. мовами.

Володимир Микита = Volodymyr Mykyta [Образотворчий матеріал] : [каталог] / передм. О. Федорук. – Ужгород; К., 2001. – 64 с. : кол. іл. – Укр. та англ. мовами.

2006

Живопис : кат. ювілей. вист. творів [Образотворчий матеріал] / В. В. Микита. – Ужгород, 2006. – 36 с. : кол. іл.

Володимир Микита [Образотворче видання] : [альбом] / авт. і упоряд. проекту О. Юрченко-Микита; вступ. ст. О. Федорук; пер. Л. Герасимчук. – К. : Артанія Нова, 2006. – 208 с. : іл. – Укр. та англ. мовами.

Матеріали надруковані в збірниках

1961

Художники Закарпаття: альб. репрод. [Образотворчий матеріал] / авт. передм. та упоряд. Л. З. Шандор. – К. : Держ. вид-во образотв. мист-ва і музич. л-ри УРСР, 1961. – 63 с.

Про В. Микиту: С. 45-46.

1973

Закарпатський художній музей [Образотворчий матеріал] / авт. вступ. ст. та упоряд. О. М. Чернега-Балла, Ю. Ю. Сташко. – К. : Мистецтво, 1973. – 102с. : іл.

Про В. Микиту: С. 20-21.

Изобразительное искусство Закарпатья : живопись, скульптура, графика, монументальное искусство [Изоматериал] / авт. текста И. И. Бокшай. – М. : Совет. художник, 1973. – 25 с. + 145 с. цвет. ил.

О В. Миките: С. 80-86.

2001

Художники Закарпаття = Artists of Transcarpathia [Образотворчий матеріал] : до 55-річчя Закарпат. орг. Нац. Спілки художників України : [альб.-кат.] / упоряд. Б. І. Кузьма, К. Є. Стельмах. – Ужгород: Карпати, 2001. – 240 с.; іл. – Укр. та англ. мовами.

Про В.Микиту : С. 146-147.

2005

Мистецтво Закарпаття : кат. творів із фондів музею. Кн. 1 [Образотворчі матеріали] / авт. ідеї О. Зайцев; вступ. ст. Л. Біксей; ред. рада : О. Зайцев, [та ін.]; фото О. Попова; Закарпат. обл. художній музей ім. Й. Бокшая. – Ужгород: Шарк, 2005. – 200 с. : іл. – (Каталог колекції Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая).

Про В. Микиту: С. 143-147.

Інтерв'ю з В.В.Микитою

1997

«У нашій Спілці ситуація не найгірша…» [Текст] : [бесіда з головою Спілки, нар. худож. України В. В. Микитою / записала Л. Попова] / В. Микита // Новини Закарпаття. – 1997. – 1 квіт. – С. 6.

1998

Чутки про розвал Спілки надто перебільшені…[Текст] : [бесіда з головою Закарпат. спілки худож. України В. В. Микитою / записала Л. Попова] / В. Микита // Новини Закарпаття. – 1998. – 12 верес. – С. 12.

2001

«Єдиного в житті хотів – бути художником…» [Текст] : [бесіда з худож. В. Микитою / розмову вела Л. Попова] / В. Микита // Новини Закарпаття. – 2001. – 1 лют. – С. 1,8.

Співець закарпатського краю [Текст] : [бесіда з худож. В. В. Микитою / записав Ю. Чикирисов] / В. Микита // Літ. Україна. – 2001. – 7 черв. – С. 5.

2003

Коштовний сплав родини і мистецтва : визначні особистості нашого краю [Текст] : [інтерв'ю / розмовляв А. Гойда] / В. Микита // Карпат. Євроміст. – 2003. – 1 лют. – С. 2.

2004

Ерделі називав його Митайком. А ще Володимир Микита не задоволений до абсолюту жодною зі своїх картин [Текст] : [інтерв'ю з худож. В. Микитою / провів М. Фединишинець] / В. Микита // Старий замок. – 2004. – 5-11 лют. – С. 12.

«І сьогодні художником себе не усвідомлюю» [Текст] : [інтерв'ю з нар. худож. України В. Микитою / провела В. Копейко] / В. Микита // Старий замок. – 2004. – 6-12 серп. – С. 15.

«Мистецтво в наш час не живе – виживає» [Текст] : [інтерв'ю з худож. В. Микитою / провела О. Воля] / В. Микита // Ріо. – 2004. – 7 серп. – С. 8.

2005

«Заздрощів у мистецьких колах більше, ніж похвал» [Текст] : [інтерв'ю з худож. В. Микитою / провела М. Кочіш] / В. Микита // Старий замок. – 2005. – 8-14 квіт. – С. 9.

Зона. Крисаню з опудала збито [Текст] : [інтерв'ю з худож. В. Микитою / провів П. Скунць] / В. Микита // Літ. Україна. – 2005. – 27 січ. – С. 7.

Пороги вічності, або щоб не замулювались наші душі [Текст] : [інтерв'ю з художником, лауреатом Нац. премії України ім. Т. Шевченка / провів І. Чоповдя] / В. Микита // Новини Закарпаття. – 2005. – 19 берез. – С. 12.

2006

Майстер… [Текст] : [інтерв'ю з нар. худож. України, лауреатом Нац. премії ім. Т. Шевченка – В. Микитою / провела Н. Гончарова] / В. Микита // Фест. – 2006. – 2-8 лют. – С. 14.

Щаслива сорочка для Митайка [Текст] : [бесіда з нар. худож. В. В. Микитою / записала М. Нейметі] / В. Микита // Новини Закарпаття. – 2006. – 4 лют. – С. 12.

Література про життя і творчість

1974

Островський, Г. Образотворче мистецтво Закарпаття [Текст] / Г. Островський. – К. : Мистецтво, 1974. – 200 с.

Про В. Микиту: С. 183.

1991

Виставка творів Володимира Микити: в обласному художньому музеї [Текст] // Закарпат. правда. – 1991. – 7 лют. – С. 3.

Зейкан, Ю. Портрети в кольорі [Текст] : [про заслуж. худож. УРСР В. Микиту] / Ю. Зейкан // Закарпат. правда. – 1991. – 1 лют. – С. 4 .

Зейкан, Ю. Рідні й різні [Текст] : [про заслуж. худож. УРСР В. Микиту і Е. Контратовича] / Ю. Зейкан // Новини Закарпаття. – 1991. – 31 січ. – С. 1.

Мальовничий світ моєї мамки [Текст] : [про заслуж. худож. України В. В. Микиту] // Карпат. край. – 1991. – 29 січ. – С. 12.

Мартиненко, В. Оглянувшись з калинового мосту [Текст] : [про творчість заслуж. худож. України В. Микиту] / В. Мартиненко // Новини Закарпаття. – 1991. – 31 січ. – С. 4-5.

1993

Ільницький, І. Симфонія в барвах : на здобуття Держ. премії України [Текст] : [про В. В. Микиту] / І. Ільницький // Новини Закарпаття. – 1993. – 2 берез. – С. 1,8.

Микита, В. «О славе Геростата мечтает Ландовский» [Текст] : [так считает нар. художник Украины] / В. Микита // Единство – плюс. – 1993. – 9 окт.

Чендей, І. Воістину народний [Текст] : [про закарпат. худож. В. Микиту] / І. Чендей // Голос України. – 1993. – 18 берез. – С. 8.

1996

Басараб, В. З верха на верх: до 65-річчя Володимира Микити [Текст] / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 1996. – 1 лют. – С. 5.

Павлович, Н. Володимир Микита – відомий і невідомий : нотатки з виставки [Текст] / Н. Павлович // Молодь Закарпаття – реформа. – 1996. – 10 лют. – С. 6.

1997

Асланов, С. З живописом Володимира Микити знайомляться у Гуменному… [Текст] : [вист. творів нар. худож. України В. Микити у Гуменному] / С. Асланов // Новини Закарпаття. – 1997. – 2 груд. – С. 6.

Приходько, О. У Требішові – полотна Володимира Микити [Текст] : [виставка худож. України, голови Закарпат. Спілки худож. В. Микити у Земплін. краєзн. музеї] / О. Приходько, Г. Рижова // Новини Закарпаття. – 1997. – 13 верес. – С. 3.

Фединишинець, М. Ерделі називав його Митайком [Текст] : [про В. Микиту] / М. Фединишинець // Срібна Земля–Фест. – 1997. – 18-24 груд. – С. 15.

2001

Алмашій, М. Маляр Микита [Текст] : [до ювілею нар. худож. В. Микити] / М. Алмашій // Зоря Карпат. – 2001. – 14 лют. – С. 4.

Алмашій, М. Народний у багатьох вимірах [Текст] : [70 років від дня народж. В. В. Микити] / М. Алмашій // Ріо. – 2001. – 3 лют. – С. 16.

Волга, Л. Живописний літопис Закарпаття [Текст] : [у залах Нац. спілки художників розгорнуто вист. В. Микити] / Л. Волга // Урядовий кур'єр. – 2001. – 31 берез. – С. 8-9.

Кешеля, Л. Його надихають гори, він надихає людей [Текст] : [про худож. В. Микиту] / Л. Кешеля // Ужгород. – 2001. – 3 лют. – С. 11.

Тімков, М. Маляр Микита [Текст] : [худож. В. В. Микита] / М. Тімков // Фест. – 2001. – 8-14 лют. – С. 15.

У Києві відкривається персональна виставка творів [худож.] Володимира Микити [Текст] // Новини Закарпаття. – 2001. – 24 берез. – С. 12.

Усик, С. «Художник і епоха сумних кольорів» [Текст] : [худож. В. Микита] / С. Усик // Срібна земля. – 2001. – 17 лют. – С. 14.

Чикирисов, Ю. Співець закарпатського краю [Текст] : [про творчість нар. худож. України В. Микити] / Ю. Чикирисов // Літ. Україна. – 2001. – 7 черв. – С. 15.

2002

Загаєцька, О. Разом зі своїм народом [Текст] : [до 70-річчя з дня народж. В. Микити] / О. Загаєцька // Образотв. мистец. – 2002. – № 4. – С. 58-59.

Федорук, О. Володимир Микита – художник рідного краю [Текст] / О. Федорук // Євроміст. – 2002. – 14 лют. – С. 7.

2004

Біксей, Л. Мистецтво Закарпаття XX ст. [Текст] / Л. Біксей // Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая : альбом / кер. проекту : О. Шпеник, О. Зайцев; фоторепрод. О. Попова; текст : Л. Біксей, О. Приходько, Г. Рижова. – Ужгород: Шарк, 2004. – С. 129-132.

Габорець, В. Талант від Бога [Текст]: [про худож. В. Микиту] / В. Габорець // Закарпат. правда. – 2004. – 25-31 груд. – С. 12.

Скунць, П. Зона. Крисаню з опудала збито [Текст] : [про худож., дійсного члена Акад. мистецтв В. Микиту] / П. Скунць // Трембіта. – 2004. – 18 груд. – С. 14.

2005

Барбіл, Б. Володимир Микита так і не став урбаністом, але став лауреатом найвищої Національної премії [Текст] / Б. Барбіл // Трембіта. – 2005. – 19 берез. – С. 1.

Барбіл, Б. Малює не приречених на забуття [Текст] / Б. Барбіл // Високий замок. – 2005. – 23 берез. – С. 6.

Володимир Микита – Шевченківський лауреат [Текст] // Репортер. – 2005. –12 берез. – С. 1.

Габорець, В. Художник господарів: «позафасадний» підтекст у картинах Володимира Микити [Текст] / В. Габорець // День. – 2005. – 10 лют. – С. 8.

Небесник, І. І. Володимира Микита (нар. у 1931 р.) // Небесник, І. І. Творчість видатних художників Закарпаття [Текст] : навч. посіб. / І. І. Небесник; М-во освіти і науки України, Закарпат. худож. ін-т. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2005. – С. 70-73, 44.

Премія імені Шевченка – національна і народна [Текст] // Дзеркало тижня. – 2005. – 12 берез. – С. 16.

Федорук, О. Мій улюблений маестро Микита [Текст] / О. Федорук // Урядовий кур'єр. – 2005. – 22 січ. – С. 9.

2006

Академік Микита презентував власну виставку [Текст] : [Нац. худож. музей м. Київ] // День. – 2006. – 10 берез. – С. 20.

Волга, Л. Вікна у світ душі людської [Текст] : [про вист. творів укр. живописця В. Микити, м. Київ] / Л. Волга // Урядовий кур'єр. – 2006. – 17 берез. – С. 9.

Голова Верховної Ради України Володимир Литвин привітав народного художника України Володимира Микиту з 75-річчям від дня народження [Текст] // Голос України. – 2006. – 2 лют. – С. 2.

Державні нагороди закарпатцям [Текст] : [нагороджено орденами Князя Ярослава Мудрого V ст.: В. В. Микиту, В. М. Микиту, В. С. Пересунька; присвоєно звання : «Засл. природоохоронець України» Ф. Д. Гамору; «Засл. працівник сфери послуг України» – М. Ф. Свиді; відзначено постановою Кабінету Міністрів України Ю. Ю. Керекеша] // Новини Закарпаття. – 2006. – 28 берез. – С. 2.

Кочура, І. На порозі вічного [Текст] : [про вист. закарпат. худож. В. Микити, м. Київ] / І. Кочура, Л. Лещенко // День. – 2006. – 10 берез. – С. 20.

1995

Попова, Л. «Ужгород просто не може не бути музичним центром…» : фест. музики нар. артиста України Євгена Станковича на Закарпатті [Текст] / Л. Попова // Новини Закарпаття. – 1995. – 25 листоп. – С. 1, 15.

Уральський, Л. Музичний світ Закарпаття : творчі портрети професійних та самодіяльних композиторів [Текст] / Л. Уральський. – Ужгород, 1995. – 68 с.

Про Є. Станковича: С. 59-60.

1996

Чекан, Ю. Вшановуючи земляка [Текст] : [фест. музики Є. Станковича на Закарпатті] / Ю. Чекан // Музика. – 1996. – № 2. – С. 4.

1997

Пагиря, В. Від Карпат – до Дніпра : нариси про закарпатських «киян» [Текст] / В. Пагиря, Х. Роглєв. – Ужгород : Патент, 1997. – 182 с.

Про Є. Станковича: С. 47-48.

Терещенко, А. «Квітучий сад… і яблука, що падають у воду» [Текст] : [роздуми після авт. концерту (укр. комп.) Є. Станковича] / А. Терещенко // Урядовий кур'єр. – 1997. – 8 квіт. – С. 9.

1999

Зинкевич, Е. Симфонические гиперболы : о музыке Евгения Станковича [Текст] / Е.Зинкевич. – Сумы, 1999. – 252 с.

Капуста, Т. Театр чекає на «Вікінгів» [Текст] : [про проект постановки однойм. балету на музику Є. Станковича у Нац. опері України, Київ] / Т. Капуста // Урядовий кур'єр . – 1999. – 20 лип. – С. 8.

Млинченко, Ф. Третій бік медалі [Текст] : [пробл. постановки в Укр. Нац. опері ім. Т. Шевченка модерн-балету «Вікінг» : за матеріалами бесіди з авт. музики комп. Є. Станковичем] / Ф. Млинченко // Столиця. – 1999. – 11 листоп. – С. 12.

Маґочій, П.-Р. Народ нізвідки : ілюстрована історія карпато-русинів / П.-Р. Магочій; сюжетні комент. до іл. В. Падяка. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2006. – 120 с. : іл.; Magocsi, P. R. The People From Nowhere : an Illustrated History of Carpatho-Rusyns / P. R. Magocsi; commentary to illustrations by V. Padiak. – Uzhhorod: V. Padiak Publishers, 2006. – 120 p. : illus. – Англ. мовою; Маґочій, П.-Р. Народ нивыдкы : ілустрована історія карпаторусинôв / П.-Р. Маґочій; сюжетні комент. В. Падяка. – Ужгород: Выд-во В. Падяка, 2007. – 120 с. : іл. – Русин. мовою.; Magocsi, P. R. Poporul de niciunde: istoria în imagini a rutenilor carpatici / Magocsi, P. R.; comentarii de subiect la imagini: V. Padeac. – Ujgorod: Editura lui V. Padeac, 2007. – 120 p.: foto . – Румун. мовою; Magocsi, P. R. Národ znikadiaľ: ilustrovaná história karpatských Rusínov / P. R. Magocsi; komentáre k ilustráciám: V. Paďak. – Prešov: Rusín a Ľudové noviny, 2007. – 120 s.: ilustrácie. – Слов. мовою.

Про В. Микиту [присудження йому Премії за визначні заслуги на благо русинської культури]. – С. 108.

Скунць, П. Володимирові Микиті [Текст] : [вірш] / П. Скунць // Трибуна. – 2006. – 4 лют. – С. 2.

Приймич, М. Чесний перед собою і своєю землею [Текст] : [до 75-річчя з дня народж. В. Микити] / М. Приймич // Карпат. Україна. – 2006. – 4 лют. – С. 14.

Шістдесят спілчанських сходинок [Текст] : [про закарп. від-ня Спілки художників України : висловлювання] / В. Микита, В. Звенигородський, М. Попович; підгот. М. Юрчик // Новини Закарпаття. – 2006. – 9 верес. – С. 14.

Явір, О. Наші видатні ювіляри. Від землі – до висот академічних [Текст] : [до 75-річчя В. Микити та А. Копинця, якому б виповнилося 75] / О. Явір // Зоря Карпат. – 2006. – 2 лют. – С. 8.

Янцо, І. Надзвичайно вражений. Такого ще не бачив. Лісник Петро [Текст] : [вист. робіт В. Микити в Києві та вихід альб. до 75-річчя художника] / І. Янцо // Старий Замок – Паланок. – 2006. – 16-22 берез. – С. 16.

2007

Ворончак, М. З традиціями класики [Текст] : [худож. В. Микита] / М. Ворончак // Образотв. мистец. – 2007. – № 1. – С. 42-42. : іл.

2008

Баранчиков, С. В гостях у народного художника [Текст] : [творча екскурсія до музею В. Микити] / С. Баранчиков // Новини Закарпаття. – 2008. – 29 лип. – С. 6.

Біксей, Л. Тарас Шевченко і закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т. Шевченка [Текст] / Л. Біксей, Є. Стародубцева // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С. 13-15.

Довідкові матеріали

1978

Мистецтво Закарпаття: бібліогр. покажч. – Ужгород, 1978. – 159 с.

Про В. Микиту: С. 33-34.

1992

Митці України [Текст] : енциклопед. довід. / упоряд. М. Г. Лабінський, В. С. Мурза; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. Бажана, 1992. – 848 с.

Про В. Микиту: С. 399.

1994

Володимир Микита = Volodimir Mikita // Митці Закарпаття [Текст] / відп. за випуск В. М. Беца, К. Є. Стельмах. – Ужгород, 1994. – 120 с.

Про В. Микиту: С. 62-63.

1995

Відзначення в бібліотеках області краєзнавчих пам'ятних дат 1996 року [Текст] / уклад. Т. І. Васильєва, Г. К. Ковальчук. – Ужгород, 1995. – 60 с.

Про В. Микиту: С.14-15.

1997

Мистецтво України [Текст] : біограф. довід. / упоряд. А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1997. – 700 с.

Про В. Микиту: С. 410.

1998

Magocsi, Paul Robert. Carpatho-Rusyn Studies: an Annotated Bibliography. – New York: Distributed by Columbia University Press, 1998.

Vol. II: 1985-1994. – 1998. – 280 с.

Про В. Микиту: 61, 797.

Vol. III: 1995-1999. – 2006. – 260 с.

Про В. Микиту: 297.

2001

Микита Володимир [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. – Ужгород: Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 252-253.

2002

Імена України [Текст] : біограф. щоріч. 2001 / Укр. акад. наук нац. прогресу, Ін-т гуманіт. дослідж.; редкол. : В. Г. Бар'яхтар [та ін.]; уклад. : Л. Г. Андрієнко [та ін.]. – К. : Фенікс, 2002. – 676 с. : портр.

Про Микиту В. С. 362.

2005

Приймич, М. Володимир Васильович Микита [Текст] : [до 75-річчя з дня народж. нар. художника України] / М. Приймич // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік : реком. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2005. – С. 87-92.

Mykyta Volodymyr // Encyclopedia of rusyn history and culture/ Editors : P.–R. Magocsi, I. Pop. – Reviser and Expander Edition. – Toronto; Buffalo; London : Universiti of Toronto press, 2005. – P. 339-340.

2007

Приймич, М. В. Микита Володимир Васильович [Текст] / М. Приймич // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 215-216.

СКУЛЬПТОР

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ СІДАК

Лауреатом Національної премії України ім. Т.Шевченка за 2008 рік є наш земляк із с. Середнього Василь Сідак. Його «мала» батьківщина — мальовнича гірська Воловеччина, де художник народився у 1947 році в с. Жденієво. Стрімкі полонини, загадкові смереки з дитинства розбудили творчу уяву і фантазію Василя. Рано захопився народним мистецтвом, різьбленням, конструюванням. Перед ним не стоїть проблема вибору професії. Відчувши потяг до роботи

з деревом, у дереві, обрав різьбярство своїм фахом. Саме тому професійну освіту здобував в єдиному на Закарпатті Ужгородському училищі прикладного мистецтва. У 1968 році з успіхом закінчує цей навчальний заклад. В.Сідак одержав диплом художника — майстра з художньої обробки дерева. Після служби в лавах радянської армії спробував себе у викладанні різьбярства у спецучилищі. Життєвий досвід, практичні навики різьблення знадобилися автору для виконання численних взірців сувенірів у народному стилі. Адже, у 1970—80-х роках виробництво сувенірів було поставлено на професійну промислову основу в майстернях Худфонду України. Працюючи над творами — взірцями сувенірної продукції, Василь Сідак не полишав своєї мрії про повновартісний самостійний авторський твір дерев'яної пластики. Саме він може відобразити його власне бачення і розуміння людини і батьківщини.

Молодого митця вабила станкова скульптура, як потенціал самовираження автора. Де б не опинявся волею долі художник: у великих містах і малих — уважно придивлявся до виконаних професійно дерев'яних скульптур та іконостасів у церквах та храмах, щоб у майбутньому підійти до створення власних пластичних композицій. Творчість чудових учителів Івана Гарапка, Михайла Поповича, Василя Свиди розкрила йому народні витоки скульптурного образотворення. Технологія різьблення, тонкощі та специфіка створення круглих скульптур та рельєфів особливо цікавила Василя Сідака. Він прагнув творити як професіонал. З роками художник опановує класичним, реалістичним стилем скульптури, а вже потім реалізується як майстер у підкресленовиваженій стилізації художнього узагальнення.

Дерев'яна пластика на теренах Закарпаття та Західної України була виразним носієм народності не тільки темами творів чи композицій, а й самим матеріалом.

Демократичність засобів художньої мови, якими має змогу користуватись різьбяр, відображає суто регіональні ознаки національних типажів. Проста людина: селянин, лісоруб, пасічник, рибалка — привертає до себе увагу В.Сідака. Автор не ідеалізує модель. Однак, не можна не побачити у творчому доробку художника сильного поетично-пісенного струменю, навіяного потужною етно-культурною традицією Верховини. Саме ця яскрава фольклорна спадщина мистецтва краю, що знайшла своє місце у творчості В.Сідака, увиразнює і підносить стилістично-жанрові напрацювання скульптора до кращих професійних зразків дерев'яної пластики.

Художня творчість талановитого різьбяра з часом стає концептуально цілісною, хвилююче-життєвою та актуальною. У реалізації творчого задуму автора особливої ваги набувають акценти та деталі, що дуже близькі за проявом до народної творчості. Не просто постать, а ціла галерея фігур наділені певними конкретними рисами та вагомими образними завданнями. Поява їх у творчості В.Сідака логічно і чуттєво вмотивована.

Своєрідна філософія скульптора — постійний, тривалий Рух: до мети, до народу, до ідеалу. Динаміка розвитку людини на Землі через глибину постаті Ісуса Христа — джерело тривалих уважних роздумів-розмірковувань В.Сідака над Істиною, Добром, Життям. І раптом, несподівано для глядачів, представлена у скульптурних рельєфах панорамність чотирнадцяти «станцій» — зупинок на дорозі до Голгофи. Вони ілюструють індивідуальне авторське сприйняття християнських цінностей, їх апробацію у власному сакральному житті. Образи Ісуса Христа, Діви Марії, Вероніки, віруючих, створені у цьому циклі, співвідносяться з євангельськими фабулами. З виразною драматичністю та експресією виконані сцени з останньої земної ходи Ісуса. Падіння, рани, сльози, кров означили цю мученицьку стезю. Пластика фігур

та особлива ритміка рельєфних площин дуже реалістично передають відтворені автором, глибоко обдумані і прожиті серцем трагічні події з історії становлення і утвердження християнства.

Мотив усієї творчої біографії художника — міцно триматися вивіреного рідним народом шляху. В.Сідаку це вповні вдалося. Успіх супроводжує творчі пошуки скульптора від виставки до виставки. 1995 рік приніс автору мистецьку премію ім. Данила Щербаківського, звання майстра народного мистецтва України, у 2003 році одержав премію Катерини Білокур.

Майстер-різьбяр В.Сідак відомий і за межами нашої країни. Твори його прикрашають храми Польщі, Угорщини (статуя угорського короля Іштвана у м. Тая), Білорусії.

Творчість В.Сідака є щирим мистецьким даром рідному краю, його працьовитим людям, своїй сім'ї. Традиції і сучасність — це звучить у станковій пластиці обдарованої щастям творення людини, лауреата Національної премії України ім. Т.Шевченка Василя Сідака упродовж його творчого життя в сучасному мистецтві Закарпаття.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

© Л.Біксей, 2008

Робочий момент.

Автор та його герої.

Мати. 2000 р.

Думи мої. 1988 р.

2000

Євген Станкович. Портрет в інтер'єрі «Новин Закарпаття» [Текст] : [творчість нар. артиста України, лауреата Держ. премії ім. Т. Шевченка Є. Станковича] / Є. Станкович // Новини Закарпаття. – 2000. – 26 лют. – С. 6.

Мокану, Л. Олена Зінкевич : «Його портрет допише час…» [Текст] : [про моногр. О. Зінкевич «Симфонічні гіперболи», присвяч. комп. Є. Станковичу] / Л. Мокану // Новини Закарпаття. – 2000. – 19 лют. – С. 14.

2001

Чіп, Б. Допоки музика звучить [Текст] : [про творчість укр. комп. Є. Станковича] / Б. Чіп // Президент. вісник. – 2001. – 3-9 берез. – С. 19.

2002

Вахрамєєва, Р. Вітаємо, маестро! [Текст] : [до 60-річчя з дня народж. комп. Євгена Станковича] / Р. Вахрамєєва // Демократ. Україна. – 2002. – 29 жовт. – С. 6.

Гаврош, О. Влада музики : 10 маловідомих фактів із життя Є. Станковича [Текст] / О. Гаврош // Ужгород. – 2002. – 14 верес. – С. 12.; Alma mater. – 2002. – № 21. – С. 13.

Гаврош, О. Музика очима юних художників [Текст] : [мистецький конкурс «Срібний дзвін»] / О. Гаврош // Закарпат. правда. – 2002. – 10-16 жовт. – С. 6.

Головач, О. Іміджу української класики у світі нічого не загрожує, поки у нас творитимуть такі, як Євген Станкович [Текст] / О. Головач // Фест. – 2002. – 17-23 жовт. – С. 14.

Звонар, І. Євген Станкович : «Я приємно вражений…» [Текст] : [про виставку робіт юних художників – переможців ІІ туру між нар. конкурсу «Срібний дзвін», Мукачево : за матеріалами бесіди з комп. Є. Станковичем] / І. Звонар // Новини Закарпаття. – 2002. – 10 жовт. – С. 5.

Файний урожай. 2005 р.

Старість. 1995 р.

Іванко. 2005 р.

Бібліографія В.Сідака

Про присудження Національної премії України ім. Тараса Шевченка : [у т. ч. Сідаку Василю Васильовичу, майстрові народної творчості – за серію дерев'яної скульптури] : указ Президента України від 03.03.2008 р. № 193/2008 // Урядовий кур'єр. – 2008. – 12 берез. – С. 2.

Окремі видання

2006

Дерев'яна скульптура = Vasyl Sidak. Wooden sculpture [Образотворчий матеріал] : [альбом] / В. Сідак; упоряд. Є. Шевченко; вст. ст. Є. Шевченко, Г. Міщенко; пер. англ. І. Пошивайло. – К. : Нар. джерела. – 2006. – 96 с.; іл. – Укр. та англ. мовами.

Матеріали надруковані в збірниках

2001

Художники Закарпаття [Образотворчий матеріал] = Artists of Transcarpathia : до 55-річчя Закарпат. орг. Нац. Спілки художників України : [альб.-кат.] / упоряд. Б. І. Кузьма, К. Є. Стельмах. – Ужгород: Карпати, 2001. – 240 с.; іл. – Укр. та англ. мовами.

Про В. Сідака: С. 200-201.

Інтерв'ю з В.Сідаком

1995

Покликаний творити красу [Текст] : [інтерв'ю з худож.-різьбярем / записав Я. Байрак] / В. Сідак // Срібна земля. – 1995. – 14 січ. – С. 12.

Література про життя і творчість

1994

Попова, Л. Поезія таїни різьбленого дерева [Текст] : [вист. робіт скульптора В. Сідака] / Л. Попова // Новини Закарпаття. – 1994. – 18 січ. – С. 5.

1995

Байрак, Я. Василь Сідак – перший лауреат премії Щербаківського [Текст] : [першим лауреатом цієї почесної премії став худож.-різьбяр по дереву з селища Середнє Ужгород. р-ну] / Я. Байрак // Новини Закарпаття. – 1995. – 12 січ. – С. 5.

1998

Байрак, Я. З гірських джерел [Текст] : [вист. худож.-різьбяра В. В. Сідака в Києві] / Я. Байрак // Народне мистец. – 1998. – № 1-2. – С. 21.

2002

Ряшко, М. Невільник внутрішнього плачу [Текст] : [про заслуж. майстра нар. творчості України, лауреата Нац. премії майстрів нар. творчості ім. Д. Щербаківського, члена Нац. спілки худож. та спілки майстрів нар. мистецтва України – різьбяра В. Сідака] / М. Ряшко // Закарпат. правда. – 2002. – 16-22 трав. – С. 6.

2004

Наш різьбяр здобув київську премію [Текст] : [худож. В. Сідаку присуджено премію ім. К. Білокур] // Закарпат. правда. – 2004. – 21 лют. – С. 12.

Даниленко, В. Їх надихає ім'я Катерини Білокур [Текст] : [худож. Василь Сідак] / В. Даниленко // Образотв. мистец. – 2004. – № 1. – С. 68.

2005

Міщенко, Г. Василь Сідак із Закарпаття [Текст] / Г. Міщенко, Є. Шевченко // Народне мистец. – 2005. – № 1-2. – С. 5.

2006

Ходанич, М. Традиції закарпатського різьбярства в творчості Василя Сідака [Текст] / М. Ходанич // Вісник Львів. нац. акад. мистецтв : спецвип. II : Ерделівські читання : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю створення першого худож. закладу на Закарпатті. – Ужгород : Ґражда, 2006. – С. 230-236.

2007

Літераті, Т. Ужгород очікує на різьблене диво Василя Сідака [Текст] / Т. Літераті // РІО. – 2007. – 17 лют. – С. 9.

Мишанич, В. Сідаку – 60 [Текст] : [про скульптора із с. Середнє Ужгородського р-ну] / В. Мишанич // Ужгород. – 2007. – 10 бер. – С. 12.

Стали відомі імена лауреатів обласної літературної і мистецької премій за 2007 рік [Текст] : [обласна премія ім. Й. Бокшая і А. Ерделі дісталася різьбяру, члену Нац. спілки художників України В. Сідаку за твір «Опришки»] // Новини Закарпаття. – 2007. – 22 груд. – С. 2.

Ужгород очікує на різьблене диво Василя Сідака [Текст] : [скульптор] // Європа–центр. – 2007. – 17 лют. – С. 7.; // Ужгород. – 2007. – 17 лют. – С. 12.

Ходина, І. Лісова пісня від Василя [Текст] : [вернісаж різьбяра Василя Сідака – члена спілки художників України] / І. Ходина // Закарпат. правда. – 2007. – 10-16 берез. – С. 14.

Шевченко, Є. Легенди з дерева Василя Сідака [Текст] : [скульптура] / Є. Шевченко, Г. Міщенко // Укр. культура. – 2007. – № 5 . – С. 24-25.

Ясиновський, В. Усмішка птаха [Текст] : [на здобуття Нац. премії України ім. Т. Шевченка] / В. Ясиновський, фото Є. Шевченка // Нар. мистец. – 2007. – № 3-4. – С. 19-23.

2008

Біксей, Л. Тарас Шевченко і закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т.Шевченка [Текст] / Л. Біксей, Є. Стародубцева // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С. 13 -15.

Лубківський, Р. Невичерпний потенціал української культури [Текст] : [про В.В.Сідака – одного з лауреатів Шевченків. премії 2008 р. розповідає голова комітету з Нац. премії ім. Т. Шевченка – Р. Лубківський] // Літ. Україна. – 2008. – № 10. – С. 1-2.

Мишанич, В. Шевченкіський лауреат – майстер із Середнього [Текст] / В. Мишанич // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С. 4.

Русин, С. Василь Сідак навчав різьби неповнолітніх злочинців [Текст] / С. Русин // Газета по-українськи. – 2008. – 25 квіт. – С. 13.

Ходанич, П. Майстер із Бескидів: шевченківський лауреат – 2008 [Текст] / П. Ходанич, М. Ходанич // Урядовий кур'єр. – 2008. – 3 черв. – С. 12.

Довідкові матеріали

2006

Ходанич, М. Василь Васильович Сідак : 60 – річчя від дня народж. художника декоративно-прикладного мистецтва [Текст] / М. Ходанич // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік : реком. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 69-71.

Іменний покажчик

А

Абліцов, В. 146
Авдієвський, А.Т. 25
Аврахов, Ґ. 99
Айтматов, Ч. 106
Александров, О. 56
Алмашій, М. 226
Андрієнко, Л.Г. 27, 77, 117, 231
Андрійчук, І. 141, 154
Андрела, Л. 149
Андрелла, М. 52
Андрущенко, М. 56, 72
Антонюк, А. Д. 178, 190
Арендаш, В. 143
Арканова, Л. 43
Аркас, М. 180, 183
Асланов, С. 226

Б

Бабота Л. 54
Баглай, Б. 148
Бадида, М.Б. 4
Баженов, А. 28
Базел, Й.Й. 10
Байрак, Я. 241, 242
Балагурі, Е.А. 114
Балла, Е. 152
Балега, Ю. 106
Балог, К. 137
Бальзак, Л. 93
Бараболя, М. 52
Баран, М.І. 115
Баранчиков, С. 230
Барбіл, Б. 92, 227
Барич, Є. 53
Бартиш-Коломак, О. 207
Барчан, В.В. 151
Бар'яхтар, В.Г. 27, 77, 117, 231
Басараб, В. 92, 99, 141, 167, 185, 226
Бача, Ю. 54, 69, 71, 115
Бачинський, А. 52
Бедзір, П. 159, 165
Береза, І. 56
Беца, В.М. 95, 230
Біксей, Л. 5, 34, 40, 44, 45, 83, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 154, 216, 221, 223, 227, 230, 236, 244
Білецька, Н. 175
Білецький, П. 152
Білозір, В. 136
Білоус, П.В. 56, 72
Бірчак, В. 52
Бобак, М. 143
Божук, М. 52
Бойченко, В. 175, 177, 187
Бокотей, А. 195
Бокотей, А.А. 8, **193-211**, 201, 217
Бокотей, Л. 195
Бокшай, Й. (Бокшай, И.И.) 30, 35, 39, 80, 89, 127, 214, 215, 216, 222
Болгов, В.В. 156, 209
Бондарчук, Н. 178, 187, 189
Бонь-Якубишин, М. 142
Боржава, О. 149
Борецький, А. 35
Борхес, Х. 167
Боршош-Кум'ятський, Ю. 52, 127, 142
Братасюк, Н.М. 40
Брейгель, П. 164
Брюгген, В. 128
Брюховецький, В. 71, 128
Бубнова, Л.Ф. 156

В

Вакаров, Д. 52, 138
Ванат, І. 71
Варга, Д. 53

Вароді, В. 141, 145
Васильєва, Т.І. 230
Васильченко, Л. 19
Вахрамєєва, Р. 23
Вдовиченко, Г. 19
Величко, С. В. 70
Венгер, М. 146
Вишенський, І. 119, 120
Вишневський, І. 99
Вінграновський, М. 138
Вовкун, В. 28
Вовчок, В. 141
Возняк, М. 51
Войтович, В. 167
Волга, Л. 226, 228
Волочай, В. 173
Волошин, А. 55, 65, 71, 73, 143
Вольвач, П. 152
Воля, О. 224
Ворончак, М. 230

Ґ

Ґарянський, В. 53
Ґренджа-Донський, В. 52, 54, 55, 67, 69, 127
Ґрюн А. 167
Ґудзій, М.К. 49

Г

Габорець, В. 227, 228
Гаврош, О. 20, 23, 43, 69, 70, 74, 114, 145, 147, 152, 175, 185, 189, 206, 207, 208, 210
Гамор, Ф.Д. 228
Ганчак, К. 200
Гарагонич, В. 94
Гарапко, І. 31, 35, 234
Гаркуша, О.М. 169
Гвоздик-Пріцак, Л. 72
Гей, В. 174
Геник-Березовська, З. 54
Герасимчук, Л. 222
Герц, М. 89
Герц, Н. 92
Герц, Ю.Д. 8, 69, **79-95,** 89
Гирик, Т. 21
Глазирін, А. 28
Глібов, Л. 55
Глушко, Л. 189
Глюк, Г.М. 217
Гнатів, Т. 20
Гнатюк, В. 53, 68
Гоголь, М. 26
Годований Л. 126, 129, 152
Гойда, А. 223
Голишовський, Г. 30
Головач, О. 23
Голод, І. 205
Голубець, О. 207, 209
Гончар, О. 136, 165
Гончаренко, А. 139
Гончарова, Н. 224
Горват, В. 116, 142, 144, 153
Гордійчук, М. 17
Горкуша, Є.В. 189
Грабар, І. 35
Гостиняк, С. 54
Гранчак, К. 201
Григаш Л.З. 4, 230
Григор'єва, П. 20
Гриневичева, К. 55, 65
Громовий, О. 135
Грушевський, М. 51, 71
Гудзоватий, І. 27
Гужва, В. 175
Гурницький, К. 139
Густі, І. 145
Густі, В. 141, 146, 153, 154, 160, 183

Д

Далі, С. 194
Даниленко, В. 242
Демченко, Ю. 174, 185
Дем'ян, Л. 52
Дем'ян, М. 70, 98
Дзюба, І.М. 45, 69, 77, 95, 117, 125, 155, 160, 190, 211
Дімаров, А. 106

Довганич, О.Д. 44, 77, 95, 118, 156, 211, 232
Довгович, В. 52
Долинич, Й. 21, 24
Дончик, В. 100
Дочинець, М. 210
Дубинянська, Я. 75
Дубовик, Л. 42
Дурунда, А. 144
Духнович, О. 52, 69, 120, 127, 136

Е

Егорова, И. 206
Еней, М. 135
Ерделі, А. 30, 80, 127, 140, 144, 214, 215, 226

Є

Євтушенко, Є. 100
Єжелов, Г. 174, 175
Єлень, О. 30
Єсенін, С. 163

Ж

Жадько, В. 187, 190
Жадько, Д. 187
Жевнер, В. 173
Жидліцкий, В. 54
Жиров, М. 53
Жуковський, А.І. 211
Жулинський, М. 77, 100, 106, 107
Жупан, Й. 52, 143
Жупанин, С. 150, 155

З

Загаєцька, О. 227
Задорожній, В.Є. 114
Зайцев, О. 40, 44, 90, 93, 223, 227
Зайцев, П. 66
Заклинський, К. 195
Закрата, Г. 28
Звенигородський, В. 229
Звіринський, К. 197
Звонар, І. (див. Густі, І.) 23
Зейкан, Ю. 92, 225
Зилінський, Б. 54
Зилінський, О. 54
Зимомря, М. 91
Зінкевич, О. (Зинкевич, Е.) 22, 24
Зінченко, Н. 19
Злотський, Ф. 52
Знаменська, Н.Т. 35
Зореслав (Сабол, С.) 136, 137, 140
Зоряна, Т. 207
Зотова, В. 187
Зуб, І. 128

І

Іванишин, О. 200, 201
Іванишин, П. 128, 147, 148, 150, 151, 154
Івашко, О. 176
Ігнат, В. 142
Ігнатович, О. 5, 8, 57, 107, 129, 135, 146, 148, 152, 168
Ільєнко, Ю. 17
Ільницький, І. 225
Ільницький, М. 99, 128
Ільченко, Л.О. 4

К

Канюка, О.А. 4
Каня, Х. 200
Капиани, В. 187
Капуста, Т. 22
Карабелеш, А. 142
Качкан, В. 41
Качурин, В. 188
Кашшай, А. 131
Керекеш, Ю.Ю. 127, 138, 144, 228
Керита-Вароді, Х. 154
Кешеля, Л. 24, 43, 90, 226
Кізлова, О. 20
Кіндрат, Ю. 54
Кобаль, Г. 147
Коваленко, С. 207
Ковалів, Ю. 160, 178, 188

Панько-Свида, М. 43
Параджанов, С. 106
Пастелій, І. 50
Пачовський, В. 195
Пекар, О. 113
Пелешенко, Ю. 56
Пересунько, В.С. 228
Петкі, Ш.Ф. 35
Петридес, І. 31
Петровський, А. 200, 201
Петрук, Р. 197
Петрушко, Ю. 89
Пивоваров, В. 56
Пийтер, М. 141, 142
Пилипчинець, В. 155
Пирин, В. 142
Пискач, О. 150
Пітра, Ю. 32
Погребенник, Ф. 68
Погрібний, А. 99
Пойда, С. 128, 149, 151
Поліщук, Т. (Полищук, Т.) 19, 24, 26
Пономарьов, П.П. 49
Поп, В. 99, 128, 146
Поп, И. (див. Рор, І.) 45, 76, 95, 117, 156, 231
Поплавська, Н. 56
Попов, О. 40, 44, 90, 91, 93, 223, 227
Попова, Л. 22, 90, 223, 242
Попович, М. 27, 229, 234
Потебня, О. 71
Потушняк, Ф. 52, 98, 107, 127
Пошивайло, І. 241
Пріцак, Л. 73
Пріцак, О. 55
Придатко, Т. 208
Приймич, М.В. 229, 231, 232
Приходько, О. 42, 44, 93, 94, 226, 227
Пронишин, О. 209
Пучков, В. 173, 183
Пушкаш, Л. 197
Пушкін, О. 11
Пшеничний, Є. 56, 74

Р

Рамач, М. 54
Рамач, Я. 54
Ранс, Д. 198
Распутін, В. 106
Ребрик, І. 155
Ребрик, Н.Й. 143, 144
Ребрик, О. 142, 153
Ржепецький, Л. 175, 176, 177, 178, 186, 188, 191
Рижова, Г. 44, 93, 226, 227
Рильський, М. 158
Різак, І. 150, 151
Ріпа, І. 50
Рішаві, О. 126, 141
Рішко, М. 21, 92, 93
Роглєв, Х. 22
Рождєственський, Р. 198
Розумовський, К. 73
Роман, В. 200, 201, 205, 210
Роман, М. 54
Романів, О.М. 211
Ромжа, Т., єп. 195
Росул, О.І. 143
Росул, Т.І. 5, 12, 28
Рошко, С. 151
Руданський, С. 55
Рудловчак, О. 54
Русин, С. 244
Рущак, М.Ю. 117
Рязанцева, Т. 74
Ряшко, М. 144, 149, 242

С

Сабадош, І. 116
Сабов, Є. 52
Савкова, Л. 178
Салига, Т. 128, 135, 149, 153, 154, 155
Свида, В.І. 8, **29-45**, 140, 234
Свида, М.Ф. 228
Свида, Я. 44
Світличний, І. 125
Северинова, Т. 24

Долинич, Й. Щедрість таланту нашого земляка : до 60-річчя Є. Станковича [Текст] / Й. Долинич // Вісті Свалявщини. – 2002. – 21 верес. – С. 2.

Зинкевич, Е. Симфонические гиперболы : о музыке Е. Станковича [Текст] / Е. Зинкевич. – Ужгород: Лира, 2002. – 208 с.

Кешеля, Л. Кава зі Станковичем [Текст] / Л. Кешеля // Ужгород. – 2002. – 12 жовт. – С. 12.

Композитор милістю Божою : Є. Станковичу – 60 [Текст] // Літературна Україна. – 2002. – 26 верес. – С. 2.

Мокану, Л. Творець духовної аури нашого життя : Є. Станковичу – 60 [Текст] / Л. Мокану // Новини Закарпаття. – 21 верес. – С. 14.

Орден князя – ювіляру, а ще й земляку! [Текст] : [комп., нар. ртиста України Є. Станковича нагороджено орденом князя Ярослава Мудрого] // Закарпат. правда. – 2002. – 26 верес. – 2 жовт. – С. 7.

Поліщук, Т. Євген Станкович виступить у ролі… Фігаро Текст] : [за матеріалами бесіди з комп. Є. Станковичем] / Т. Поліщук // День. – 2002. – 18 верес. – С. 6.

Северинова, Т. Три секрети Євгена Станковича : ювілейні вечори композитора розкрили філософію його творчості [Текст] / Т. Северинова // Хрещатик. – 2002. – 25 верес. – С. 6.

Сюта, Б. Добротворець [Текст] : [про комп. Є. Станковича] / Б. Сюта // Культура і життя. – 2002. – 23 жовт. – С. 4.

Таранченко, О. Феномен Євгена Станковича [Текст] : [до 60-річчя від дня народж. комп. Є. Станковича] / О. Таранченко // Урядовий кур'єр. – 2002. – 21 верес. – С. 9.

Творець духовної аури [Текст] : [про Є. Станковича] // Вісті Свалявщини. – 2002. – 31 груд. – С. 5.

Томчані, М. Простий, добрий і геніальний : до 60-річчя провід. укр. комп. Є. Станковича [Текст] / М. Томчані // Панорама. – 2002. – 14 верес. – С. 3.

Селянський, Я. 155
Семан, Ф. 159
Семенюк, М. 64
Сенько, І. 75, 100, 114
Сиваченко, М. Є. 63
Сизоненко, А. 175
Сизоненко, О. 160, 174, 175, 176, 185, 186, 187
Синявська, А. 91
Сирохман, М. 5, 153, 200, 205, 210, 211
Сисак, М. 74
Ситник, М. 19
Сідак, В.В. 8, **233-244**
Сідей, І. 147
Сікорська, І. 26
Сільвай, І. 52
Сіренко, Л.М. 156
Скляр, Р. 151
Скобало, І. 196
Сковорода, Г.С. 51, 56, 63, 64, 120, 165, 166
Скорик, М.М. 10, 26, 197
Скунць, Н. 135, 153, 155, 156
Скунць, О.Д. 25, 28, 43, 44, 75, 91, 93, 114, 140, 150, 151, 174, 187, 206, 211
Скунць, П.М. 8, 42, 44, 65, 114, 116, **119-156**, 159, 160, 173, 186, 188, 190, 208, 215, 224, 227, 229
Слабошпицький, М. 28, 128
Сливка, В. 136, 137, 200
Сливка, О. 131
Сліпий, Й., митрополит 64, 68
Сліпушко, О. 73
Смотрицький, М. 8
Смочко, Л.О. 107, 113
Снігурський, Д. 215
Сова, П.П. 139
Солтис, А. 10
Сом-Сердюкова, О. 208
Сополига, М. 54
Ставровський-Попрадов, Ю. 52
Станинець, Ю. 114, 127, 136
Станішевський, Ю. 27
Станкович, Є.Ф. 8, **9-28**
Стариков, І. 177
Старовойт, Л.В. 176, 177, 188, 190
Стародубцева, Є. 45, 95, 154, 230, 244
Сташко, Ю.Ю. 39, 222
Стельмах, К.Є. 40, 69, 90, 95, 222, 230, 241
Степа, С. 143
Степанов, Ф. 173
Степанченко, Г. 20
Степанюк, Л. 151
Стефанович, О. 55, 74
Стойка, С. 210
Стригун, Ф. 197
Стрипський, Г. 52
Ступка, Б. 28, 197
Сулима, М. 50, 56, 57, 74, 75, 76, 191
Сюсько, М.І. 116
Сюта, Б. 24

Т

Тамаш, Ю. 53
Таран, Л. 145
Таранченко, О. 24
Таркович, Г. 50
Тарнашинська, Л. 100
Теличко, В.Ф. 21, 25, 27
Терещенко, А. 22
Тисянський, В. 147
Тичина, П. 11, 17, 164
Тімков, М. 226
Тоболін, В. 188
Товтин, В. 149
Толочик, П. 189
Томчані, М. 24
Томчаній, М. 98, 127, 142
Топоров, В. 165
Торохтін, О. 141
Трещак (Чендей), М.І. 107, 113, 115
Тринцолин, Е. 200
Трифонова, О. 25
Трофимук, М. 56
Трофимук, О. 56
Тупайло, С. 175, 176, 177, 186, 189

Турянин, Ф.В. 144
Туряниця, Ю. 116
Тютюнник, Г. 106
Тютюнник, Гр. 106, 116

У

Удовиченко, Г. 99
Українка Леся 55
Уральський, Л. 22, 99
Урат, П. 41
Усик, С. 147, 227
Ушкалов, Л. 56

Ф

Феєрчак, П. 52
Федака, Д. 42, 65, 75, 100, 115, 128, 147, 168, 185
Федака, С. 154, 155
Феделеш, К. 195
Фединишинець, В. 92, 93, 94, 99, 115, 149, 151
Фединишинець, М. 19, 90, 91, 224, 226
Федорів, Р. 197
Федорук, О. 201, 221, 222, 227, 228
Фенич, В. 101
Фенцик, Є. 52
Ференц, Н. 100, 116, 150, 152, 155
Фесенко, В. 155
Фізер, І. 71
Франко, І. 48, 49, 55, 179
Фулік, В. 30

Х

Хандріга, Л. 189
Харланович, А. 189
Харчук, Б. 106
Химинець, Ю. 70
Хланта, І.В. 76, 77, 95, 107, 118, 143, 156, 191
Хлєбніков, В. 162
Хмельницький, Б. 73
Ходанич, М. 243, 244
Ходанич, П.М. 69, 138, 152, 244
Ходина, І. 243
Хрущак, М. 208

Ц

Цап, М. 54
Царик, М. 205
Циганок, О. 56

Ч

Чебикін, А.В. 201, 217
Чегусова, З. 208, 209, 211
Чедрик, М. 195
Чекан, Ю. 22, 26
Чендей, І.М. 8, 54, **97-118,** 125, 139, 143, 144, 150, 151, 159, 160, 186, 215, 219, 225
Чендей, О.М. 143
Черемшина, М. 55
Черкасенко, С. 55
Черкашин, К. 40
Черкашина, М. 20
Чернега-Балла, О.М. 39, 222
Чиж, М. 209
Чижевський, Д. 55, 69, 74
Чижмар, О. 116
Чикирисов, Ю. 223, 227
Чіп, Б. 23
Чоповдя, І. 224
Чорі, Ю. 140
Чубач, Г. 136
Чуса, І. 32, 37
Чучка, П. 71

Ш

Шандор, Л.З. 39, 222
Шанта, М. 54
Шведова, З. 186
Шевченко, В. 56
Шевченко, Є. 243
Шевченко, Т. 11, 30, 120, 123, 124, 125, 154
Шевчук, В.О. 70
Шиналі-Мондич, О. 31

Шип, В. 140
Шкріба, В. 150
Шкробинець, Ю. 99, 127, 139, 144, 148
Шлепецький, А. 128
Шнітке, А.Г. 26
Шолтес, З.І. 35
Шорбан, В. 32, 37
Шостакович, Д. 20
Шпеник, О. 44, 93, 227
Штефаньо, О. 19
Штюдерманн, Д. 26
Шуляр, В. 186, 187, 189

Щ

Щириця, П. 25

Ю

Юзик, І. 207
Юркевич, П. 165
Юрченко-Микита, О. 222
Юрчик, М. 115, 229

Я

Яблонська, Т. 81
Явір, О. 25, 229
Якутович, С. 73
Январьов, Е. (Январев, Э.) 173, 174, 175, 185, 191
Янцо, А. 147
Янцо, І. 26, 229
Янюк, Р. 42
Яремчук, А. 208
Яремчук, І. 155
Яремчук, Н. 138
Ясиновський, В. 243
Яців, Р. 205
Яцканин, І. 116

* * *

Lasorskyj M. 73
Magocsi, P.-R. (див. Магочій П.-Р.) 76, 117, 229, 231
Mikita, V. (Mykyta, V.) (див. Микита, В.В.) 230, 231
Mušinka, M. (див. Мушинка, М.) 75
Myšanyč, Î.V. (див. Мишанич, О.В.) 66
Padeac, V. (Padiak, V.; Paďak, V.) (див. Падяк, В.) 229
Pop, I. (див. Поп, И.) 231
Rosumowskyj, K. 73

ЗМІСТ

Від укладачів 5

Передслово. *Ігнатович Олександра* 8

КОМПОЗИТОР ЄВГЕН ФЕДОРОВИЧ СТАНКОВИЧ
Росул Тетяна 9
Бібліографія Є.Станковича 17

СКУЛЬПТОР ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ СВИДА (1913–1989)
Біксей Людмила 29
Бібліографія В.Свиди 39

ВЧЕНИЙ ОЛЕКСА ВАСИЛЬОВИЧ МИШАНИЧ (1933–2004)
Ігнатович Олександра 47
Бібліографія О.Мишанича 63

ХУДОЖНИК ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ ГЕРЦ
Біксей Людмила 79
Бібліографія Ю.Герца 89

ПИСЬМЕННИК ІВАН МИХАЙЛОВИЧ ЧЕНДЕЙ (1922–2005)
Ігнатович Олександра 97
Бібліографія І.Чендея 113

ПОЕТ ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ СКУНЦЬ (1942–2007)
Ігнатович Олександра 119
Бібліографія П.Скунця 135

ПОЕТ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ КРЕМІНЬ
Ігнатович Олександра 157
Бібліографія Д.Креміня 173

ХУДОЖНИК АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ БОКОТЕЙ
Сиорохман Михайло 193
Бібліографія А.Бокотея 205

ХУДОЖНИК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ МИКИТА
Біксей Людмила 213
Бібліографія В.Микити 221

СКУЛЬПТОР ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ СІДАК
Біксей Людмила 233
Бібліографія В.Сідака 241

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК 245

Авторський колектив
ЩИРО ВДЯЧНИЙ
за надану можливість скористатись
приватними архівами:

Герцу Ю.Д.
Гаврош Ок.
Кременю Д.Д.
Микиті В.В.
МишаничуА.Ф.
Небеснику І.І.
Кульбовському П.М.
Роману В.В.
Теличку В.Ф.
Сідаку В.В.
Свиді Я.В.

Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці
ім.О.Гмирьова
Закарпатському обласному художньому
музею ім. Й.Бокшая

Ціна 20-00

Довідкове видання

"ЗАКАРПАТСЬКІ МИТЦІ – ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ім. Т.Г. ШЕВЧЕНКА"

Бібліографічний посібник

Укладачі:
О.А.Канюка, М.Б.Бадида

Упорядкування та іменний покажчик
Л.О. Ільченко

Видання перше

Коректор
Н.М. Панчук

Відповідальна за випуск
Л.З. Григаш

Видавництво Валерія Падяка
Ужгород, 88007, вул. Гагаріна 14/3 тел. 8(0312)-693132
E-mail <padyak@mail.uzhgorod.ua>
www.padyak.com
Директор В. І. ПАДЯК, к.ф.н.

(Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 963 від 20.06.2002 р.)

Оригінал-макет: **Л.Ільченко**

Підписано до друку 28.01.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк. офсетний. Шрифт Times New Roman, Ukrainian lazurski.
Умов. друк. арк. 16. Тираж 450 прим.

Друкарня ТОВ **«Папірус-Ф»**
Ужгород, вул. Лермонтова, 25а

Коваль, Ю. 42
Коваль, Я. 209, 210
Ковальчук, Г.К. 117, 230
Ковач, М. 54, 76
Ковач, Ф. 54
Козирєва, Т. 207
Колесник, А. 190
Колінець, В. 56
Коллар, В. 175
Колодій, В. 140
Коломієць, П. 18
Колос, І. 144
Константинович, С. 53
Контратович, Е.Р. 35, 139, 215, 217, 225
Конькова, Г. 20
Копейко, В. 224
Копинець, А. 229
Королева, Н. 55, 66
Коротич, В. 160, 173, 190
Корпанюк, М. 56, 74
Коскін, В. 20
Коцка, А.А. 30, 217
Кочіш, М. 20, 224
Кочура, І. 228
Кралицький, А. 52
Крекотень, В. 66, 72
Кремінь, Д.Д. 8, 137, 140, 152, **157-192**
Кремінь, Т. 167, 178, 190
Кремницька, Л. 159
Кривін, Ф. 125, 128, 131, 141, 159, 215
Кримський, А. 55
Кримський, С. 56, 167
Криса, Б. 56
Круглов, М. 186
Кубинець, І. 125, 141
Кудрицький, А.В. 45, 95, 117, 210, 211, 230, 231
Кудрявська, Л. 41, 145, 148
Кузан, В.В. 152, 190
Кузьма, Б.І. 40, 90, 222, 241
Кулешик, Т. 205
Куліченко, Л.З. 174
Кухар-Онишко, О. 174
Кухта, В. 91
Кушнір, Б.Г. 89

Л

Лабінський, М.Г. 45, 77, 95, 117, 155, 210, 211, 230, 231
Лабик, К. 137
Лабинський, М.І. 45
Лазаревський, М. 55
Лазоришин, І. 148, 149, 150
Лазорський, М. 55, 73
Латяк, Д. 53, 54
Лепкий, Б. 55, 68
Лещенко, Л. 228
Лисенко, М. 100
Лисогір, Ю. 174
Лисогурська, Л. 177
Литвинова, Г. 176
Лінтур, П. 101, 105
Лісецький, С. 21
Літераті, Т. 243
Ловска, В. 210
Логвиненко, О. 160, 174, 175
Логвинова, Г. 176
Лодій, П. 50
Лубківський, Р. 197, 244
Лупій, О. 64, 67, 69
Луценко, Ю. 56
Люля, В. 206
Люта, О.Г. 107, 113
Лятошинський, Б.М. 10

М

Маґочій, П.-Р. (див. Magocsi, P.-R.) 229
Маковей, О. 55
Максимчук, Я. 197
Малета, В. 139
Малиновська, М. 128
Маляр, Л. 188
Маляров, А. 176, 186, 188
Манайло, Ф. 30, 81, 159, 179, 180, 214, 215
Маргітич, І., єп. 137, 138

Марко, В. 99, 100, 103, 107, 116, 128
Маркусь, В. 54, 55, 71, 75
Маркуш, О. 52, 98, 127
Мартиненко, В. 39, 41, 43, 91, 225
Мартон, С. (Мартон, І.) 10, 25, 131
Марченко, С. 28
Марчук, І. 197
Матвієнко, Н. 28
Матола, М. 136
Матюхін, О.В. 18
Махінчук, М. 146
Махновець, Л. Є. 63
Мацинський, І. 53, 54
Мацо, М. 19, 20
Машіка, О. 40
Медвідь, Л. 197
Медзик, А. 28
Мейсарош-Фединишинець, М. 25, 91
Мельник, О. 209
Мельничук, В. 200
Мешко, І. 115
Микита, В.В. (див. Mikita, V.) 8, 138, 142, 201, **213-232**
Микита, В.М. 228
Микитась, В. 67
Мирошниченко, Е. 174, 175, 177
Митрак, О. 52
Михайленко, А. 19, 25
Михайлюк, М. 34
Мишанич, В. 43, 94, 243, 244
Мишанич, О.В. (див. Myšanyč, Î.V.) 8, **47-77**, 95, 100, 128
Мишанич, Я. 77
Мідянка, П. 140, 147, 153, 160, 175
Мінін, П. 174
Мінько, О. 197
Мірошниченко, Л. 73
Міщенко, Г. 241, 243
Млинченко, Ф. 22
Мовчан, П. 11
Мокану, Л. 23, 24, 25, 26
Мольнар, М. 54
Моравець, Я. 54
Моравский, В. 188
Моренець, В. 128
Мороз, Д. 100
Моцарт 182
Муратова, В. 18
Мурза, В.С. 45, 210, 230
Муха, А. 190
Муха, А. І. 28
Мушинка, М. (Mušinka, M.) 54, 56, 57, 68, 74, 75, 76

Н

Наточа, Е. 178
Небесник, І.І. 44, 94, 144, 201, 228
Неверли, М. 54
Невич, Й. 21
Недзельський, Є. 52
Неживий, О. 116
Нейметі, М. 153, 210, 224
Нечуй-Левицький, І. 55, 73
Нога, Г. 56, 73
Ньорба, В. 89

О

Олійников, Ю. 176
Ольбрахт, І. 53
Ольжич, О. 55
Онищенко, В. 209, 210
Островський, Г. 40, 41, 90, 91, 221, 225
Офіцинський, Р. 153

П

Павленко, Г.В. 45, 56
Павличко, Д. 11, 28
Павлов, А.В. 177
Павлович, Н. 226
Павловська, В.П. 156
Пагиря, В. 22, 113, 208, 209, 210
Падяк, В. (див. Padeac, V.) 229
Панейко, І. 137
Панч, П. 99, 102
Панчук, Н. 41, 141
Панько, М. 41
Панько, С. 99

Щириця, П. Мудра муза цвіте ювілеєм : апологету укр. симфонізму Є. Станковичу – 60 [Текст] / П. Щириця // Україна молода. – 25 верес. – С. 12.

Явір, О. Мистецтво очима маестро [Текст] : [зустріч з Є. Станковичем] / О. Явір // Новини Закарпаття. – 2002. – 12 жовт. – С. 3.

2003

Євген Станкович : композитор // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка [Текст] / упорядкув. та вст. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород. : Ґражда, 2003. – С. 6-7.

Мейсарош-Фединишинець, М. Нанашком Євгена Станковича у музиці є Іштван Мартон : почуття до отчої землі світознаний композитор ставить на п'єдестал [Текст] / М. Мейсарош-Фединишинець // Старий замок. – 2003. – 28 серп. – С. 12.

Михайленко, А. «Папороть» таки зацвіла…[Текст] : [про прем'єру фольк.-опери-балету «Цвіт папороті» : за матеріалами бесіди з авт., комп. Є. С. Станковичем та постановником однойм. спектаклю, кер. Нац. засл. акад. укр. нар. хору ім. Григорія Верьовки А.Т. Авдієвським] / А. Михайленко // Вісті. – 2003. – 25 груд. – С. 10-11.

Мокану, Л. Митець, котрий знає, куди прямує [Текст] : [про укр. комп. Євгена Станковича] / Л. Мокану // Новини Закарпаття. – 2003. – 14 жовт. – С. 6.

Теличко, В. Талант не старіє [Текст] / В.Теличко // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка / упоряд. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 8-9.

Трифонова, О. Повернення опального «Купала» [Текст] : [про прем'єру фольк.-опери на музику Є. Станковича «Цвіт папороті» : за матеріалами бесіди з худож. кер. і голов. дириг. Нац. укр. засл. нар. хору ім. Григорія Верьовки А. Авдієвським] / О. Трифонова // Столиця. – 2003. – 28 листоп.–4 груд. –С. 25.

Чекан, Ю. Прем'єра «Цвіту папороті» в Національній опері [Текст] : [фольк.-опери Є. Станковича] / Ю. Чекан // Україна молода. – 2003. – 19 листоп. – С. 12.

2004

Сікорська, І. З «Цвітом папороті» крізь століття [Текст] : [про відновлення однойм. фольк.-опери Євгена Станковича за мотивами повісті Миколи Гоголя «Тарас Бульба»] / І. Сікорська // Культура і життя. – 2004. – 14 січ. – С. 3.

2005

Мокану, Л. Деякі аспекти творчості Євгена Станковича. Камерна симфонія № 3 для флейти і струнних [Текст] / Л. Мокану // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Вип. 1 : 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною присвяч. – Ужгород : Карпати, 2005. – С. 217-236.

Поліщук, Т. У тональності Шнітке [Текст] : [про концерт, присвяч. комп. Альфреду Гаррійовичу Шнітке, Київ : за матеріалами бесіди з послом Німеччини в Україні Дітмаром Штюдерманном, комп. М. Скориком та Є. Станковичем] / Т. Поліщук // День. – 2004. – 24 листоп. – С. 8.

Чекан, Ю. Камерна симфонія № 3 Є. Станковича (до питання про авторську точку зору) [Текст] / Ю. Чекан // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Вип. 1 : 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною присвяч. – Ужгород : Карпати, 2005. – С. 237-248.

2006

Янцо, І. Ужгород в очікуванні музичного свята. 30 квітня в Ужгороді відбудеться презентація «Літургії Іоана Златоустого» нашого земляка Євгена Станковича [Текст] / І. Янцо // Паланок. – 2006. – 20-26 квіт. – С. 16.

2007

Гудзоватий, І. Музична Батьківщина Станковича [Текст] : [про 2-й фест. музики Є. Станковича на Закарпатті] / І. Гудзоватий // Голос України. – 2007. – 20 жовт. – С. 13.

«Музичний світ Євгена Станковича»: на Закарпатті вдруге відбувається фестиваль музики відомого композитора [Текст] // Новини Закарпаття. – 2007. – 16 жовт. – С. 1.

Станішевський, Ю. Високий світ Євгена Станковича [Текст] : [композитор] / Ю. Станішевський // Урядовий кур'єр. – 2007. – 12 жовт. – С. 8.

Теличко, В.Ф. Музичний всесвіт Євгена Станковича [Текст] / В. Ф. Теличко. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2007. – 24 с.

Довідкові матеріали

1999

УСЕ : універс. слов.-енцикл. / гол. ред.ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. – К.: «Ірина», 1999. – 1551 с.

Про Є. Станковича: С. 1286.

2001

Шевченківські лауреати, 1962-2000 [Текст] : енциклопед. довід. – К.: Криниця, 2001. – 689 с.

Про Є. Станковича: С. 513-515.

2002

Імена України [Текст] : біограф. щоріч. 2001 / Укр. акад. наук нац. прогресу, Ін-т гуманіт. дослідж.; редкол. : В. Г. Бар'яхтар [та ін.]; уклад. : Л. Г. Андрієнко [та ін.]. – К. : Фенікс, 2002. – 676 с. : портр.

Про Станковича С. С. 532.

2003

Слабошпицький, М. Репутація таланту [Текст] / М. Слабошпицький // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім.Т.Г.Шевченка / упоряд. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С.10-26.

2004

Муха, А. І. Композитори України та української діаспори [Текст] : довідник / А. І. Муха. – К. : Муз. Україна, 2004. – 352 с.
Про Є. Станковича: С. 279-282.

2007

Росул, Т. І. Станкович Євген Федорович [Текст] / Т.І. Росул // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 310-311.

CD-диск

Станкович, Є. Панахида за померлими з голоду [Електронний ресурс] / Є. Станкович; Нац. засл. академічна капела України «Думка»; Нац. засл. академічний укр. нар. хор ім. Г. Верьовки; Засл. симфонічний оркестр держ. телерадіокомпанії України; солісти: Н. Матвієнко, А. Глазирін, Г. Закрата, А. Баженов; текст Д. Павличко; читає Б. Ступка. – К., 2005. – 1 електрон. гнуч. диск (CD-ROM) // Засвіти свічку : втілення В. Вовкун; фото С. Марченко, А. Медзик. – К. : Атлантик, 2005. – 20 с. : кол. іл.

Інтернет-ресурси

Євген Станкович [Web-сайт]. – URL: http://www.stankovych.org.ua/

СКУЛЬПТОР

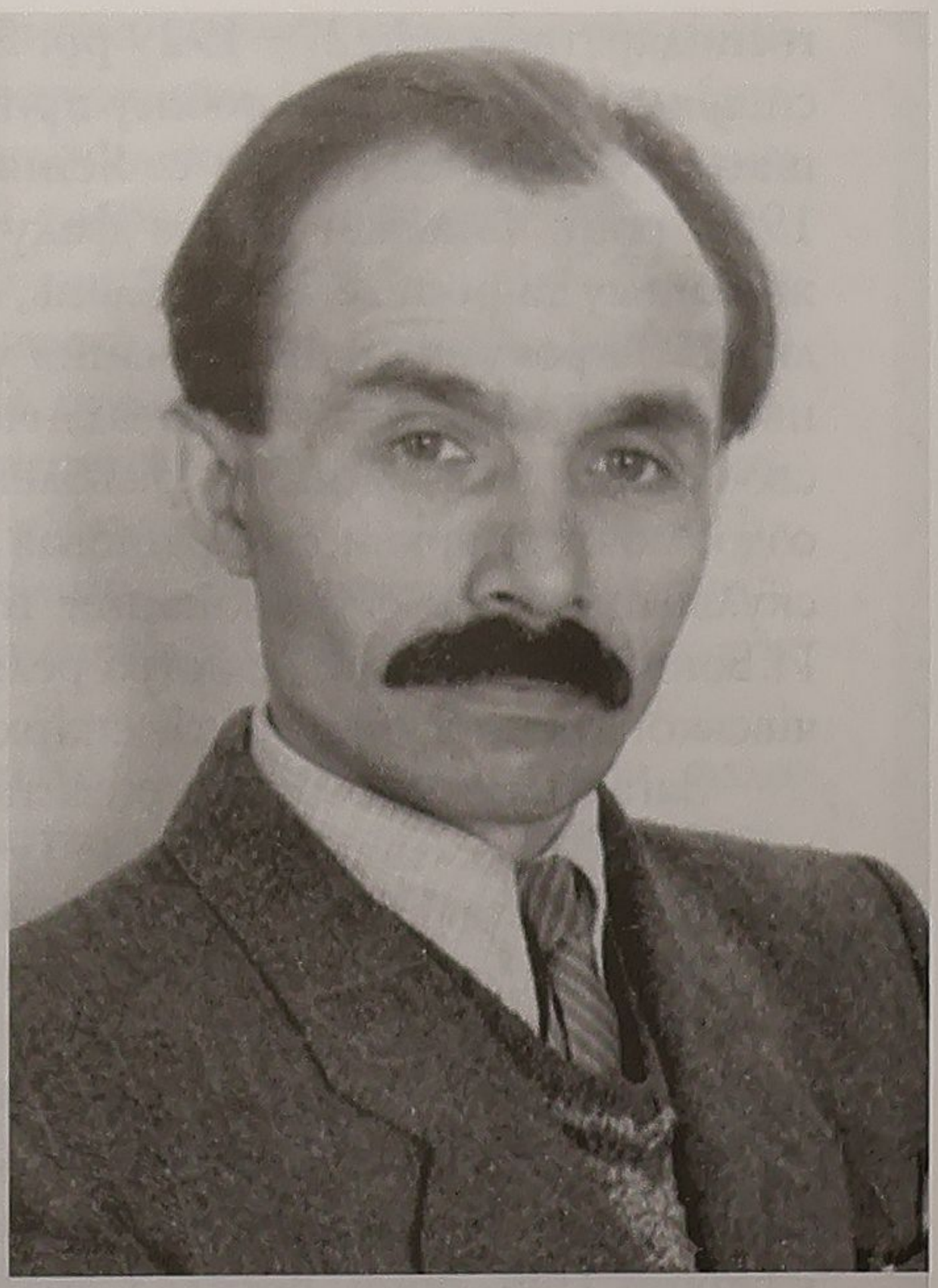

ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ СВИДА
(1913–1989)

Першим із закарпатських професійних художників, членів Національної Спілки художників Державну премію України ім. Т.Шевченка одержав В.І.Свида (1913–1989 рр.) за величну монументальну роботу «В сім'ї єдиній».

Народився Василь Іванович Свида 22 жовтня 1913 року в багатодітній селянській родині с. Пацканьово Ужгородського району. Навчався у початковій народній школі, потім були спроби отримати професію, пов'язану з сільським

господарством у 1927—1929 рр. Бажання здобути добру спеціальність, а згодом роботу привело Василя в художню школу з обробки дерева с. Ясіня Рахівського району у 1930 році. Викладачами з фаху були чеські майстри живопису та різьблення О.Єлень, Г.Голишовський, В.Фулік. 1934 року закінчив навчання у фаховій школі художньої обробки дерева. Після закінчення школи застосував своє уміння художнього різьблення, прикрашаючи та оздоблюючи церкви, де працював підрядно. Є у біографії скульптора і факт виконання ним робіт за ескізами Й.Бокшая — знаного майстра релігійних розписів Мукачівської греко-католицької єпархії.

Загальна економічна криза та пошуки праці приводять молодого Свиду в Брно. Тут працює у майстерні братів Котрбових, удосконалюючи свою майстерність і професіоналізм, аж до закінчення II світової війни.

Після 1945 року повертається на Закарпаття, долучається до А.Ерделі, Й.Бокшая, А.Коцки та Ф.Манайла у створенні Закарпатської обласної організації Спілки художників України. Їх зусиллями вона була створена у серпні 1946 року. Василь Свида — член Національної спілки художників України з моменту її заснування.

Плоть від плоті народу, Василь Свида своєю долею реалізував рівень народного різьблення на елітарній висоті. Талант, дарований йому Всевишнім, не згаяв, але ретельно «шліфував» у навчанні різьбленню. Самобутній майстер дуже добре пам'ятав і шанував своє коріння. Навіть і в фактах біографії перегукується з Шевченком, який прилюдно визнавав своє селянське походження.

Ранні твори молодого автора В.Свиди в основі свого вирішення були суто декоративними, з яскравими геометричними візерунками. Орнаментальні декори на Закарпатті та Прикарпатті властиві і оригінальним дерев'яним церквам, і звичайним, ужитковим речам.

Церковна практика активно використовувала різьблені хрести, прикрашені візерунками скриньки та тарілки, дароносиці. Сакральними декоративними мотивами часто надихався у своїй творчості скульптор В.Свида.

Сходивши у молоді роки далекі чужі краї, В.Свида на рідній землі реалізувався як художник. Мистецька спадщина автора щедро представлена в нашому музеї: це твори на побутову, етнографічну тематику «Над колискою», «Поцілунок», «Увиванець», «Опришки», «Під дощем» тощо. Вони незмінно викликають захоплення, як і класичні «Сварка на межі» (1978 р.) та « На базар» (1985 р.)

Звернення В.І.Свиди до жанру скульптури мало свою вагу в історії образотворчого мистецтва Закарпаття, адже до цього часу витвори пластичного мистецтва в краї були слабо розповсюдженими. У 1930-х роках на теренах краю розпочинав працювати скульптор Іван Гарапко, дещо відомою була творчість Івана Петридеса, що був родом із Галичини, продемонструвала свої твори цікава авторка, словачка за походженням О.Шиналі-Мондич. Василь Свида зберігає самобутність регіональної школи, окрашуючи романтикою теплих людських стосунків усі постаті власних творів. Ранні композиції В. Свиди, як правило, одно- , дво- , рідко трифігурні. Багатофігурність прийде потім, коли уявою автора заволодіють такі масові явища як весілля, підписання відозви або мітинги. Окремо потрібно відзначити, що В.Свида активно працював свого часу і у кераміці. Скульптора вабив інший матеріальний вияв пластики у порівнянні з деревом — глина. Зазвичай художник ліпив глиняний ескіз, а відтак втілював його в дереві. Це була відповідь на спробу внесення кольору до дерев'яної скульптури. Багатогранність технічних прийомів, різноплановість образних вирішень композицій національно забарвлюють скульптуру В.Свиди.

Оригінальні твори В.Свиди привертали увагу не тільки закарпатської публіки, незмінний інтерес до творчості В.Свиди відчували на всіх виставках закарпатців, де б вони не експонувалися: у нас в країні чи за кордоном. Критикою були високо оцінені витвори скульптора. Вони переконливо розгортали жанрову оповідність у дерев'яній пластиці і були близькими та зрозумілими глядачам. Реалістичність зображення, глибока народність персонажів та використання народних засобів образотворення одразу виділили творчий стиль та манеру Василя Свиди серед образотворчого мистецтва Закарпаття саме близькістю до фольклорних джерел.

Упродовж активної творчої діяльності В.Свида професійно зацікавився скульптурним портретом. Він зазвичай включався автором до його жанрової композиції. У власних скульптурних творах поруч з відомими на Закарпатті людьми, такими як лісоруби Іван Чуса та Василь Шорбан, зобразив і Героя Соціалістичної Праці Юрія Пітру. Прості, звичайні люди увічнені в скульптурі зусиллями Свиди. Типаж для творення автор знаходив серед багатолюддя народних гулянь, весіль, свят. Надзвичайно приваблювали Василя Свиду люди рідного села Пацканьова, де однофамільців було багато, майже ціла вулиця.

Гуцули, гуцульська родина, лісоруби стають постійним об'єктом уваги автора. Близькі і зрозумілі йому теми, постаті живуть у композиціях художника. Знаходить їх у самій гущі життя, поруч, по сусідству. «Сварка на межі» здається екскурсом у не таку вже й далеку минувшину. У дерев'яній композиції монолітними зображені тільки фігури волів. Тварини, мов навколишнє середовище, безсловесні, непорушні, німі. А люди подані в динаміці суперечки. Класика жанру витримана. Це не з книжок української літератури, цей епізод — з життя. В.І.Свида подає глядачу скульптурний «репортаж»,

маленьку сценку великого протистояння характерів і інтересів, яку побачив особисто.

Однією з дуже цікавих композицій жанру з елементами портрету (власне, автопортрету) є твір «У майстерні». Кругова керамічна скульптура відчиняє світу двері і вікна до «святая святих» художника — майстерні, де народжуються чудові твори. Так було у В.Свиди: з першими променями сонця творився образ, оживав. Скульптурний автопортрет — впізнаваний. Адже сам автор полюбляв зображати себе.

Життєва правда та переконлива образність зробили напрацювання В.І.Свиди не просто класикою, а історико-художнім свідченням епохи. Творчість скульптора органічно вписується в сучасну українську культуру. За видатний вклад в художнє, громадське та суспільне життя В.І.Свида був відзначений високим званням: заслуженого діяча мистецтв у 1957 році, народного художника України у 1973 році, нагороджений урядовими орденами та медалями.

В.І.Свида активно долучається до роботи з творчою молоддю. В Ужгородському художньо-промисловому училищі (пізніше — училищі прикладного мистецтва) пропрацював 30 років (з 1946 по 1976 р.) на відділенні художньої обробки дерева. Громадський та суспільний діяч, народний художник України Василь Свида продуктивно працював як депутат у Верховній Раді УРСР, Закарпатській обласній та Ужгородській міській радах народних депутатів. Упродовж десяти років з 1951 по 1961 рік очолював обласну організацію Спілки художників України.

Вершиною творчості В.І.Свиди став грандіозний за змістом, кількістю фігур та виконавчою майстерністю горельєф «В сім'ї єдиній» (1978—1982 рр.), за який В.Свида був удостоєний Державної (нині Національної) премії України ім. Т.Шевченка 1983 року. У цьому

масштабному творі В.Свида постає зрілим майстром у чудовому віці мудрості. Художник узагальнив не тільки непросту історію Закарпаття XX ст., а й власний досвід різьбяра. Можна активно стверджувати, що В.Свида розділив долю рідного краю, проживши бідне, босоноге дитинство, наполегливо здобуваючи освіту, мандруючи за шматком хліба, зростаючи професійно, як і тисячі його земляків. Старе і нове Закарпаття — апофеоз оригінальної творчості майстра, своєрідний заповіт нащадкам, щоб не жили на колінах, а зберігали власну гідність. Дуже важко давалося батькам і дідам непросте щастя верховинців. Як і великий Кобзар, В.Свида бачить свій народ у «сім'ї вольній, новій». Багатолюддя композиції нагадує виконану в дереві фінальну сцену дійства. Основним диригентом і режисером виступає автор, що, здається, чує патетичність хоралу. Ця сцена вражає величчю реалізації і багатозначністю образного потрактування. Твір «В сім'ї єдиній» — один із наймонументальніших декоративних пластик сучасної доби в історії закарпатського образотворчого мистецтва.

В.І.Свида важко хворів останні місяці життя. Помер 19 квітня 1989 року. Похований на ужгородському цвинтарі «Кальварія». На могилі встановлено надгробний пам'ятник скульптора М.Михайлюка, така ж дошка цього автора і на будинку, де жив різьбяр. Твори народного художника України В.І.Свиди є окрасою багатьох музеїв нашої країни та сусідніх держав. Закарпатський обласний художній музей ім. Й.Бокшая має у колекції 23 дерев'яні скульптури та керамічну пластику В.Свиди.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

© Л.Біксей, 2008

Василь Свида

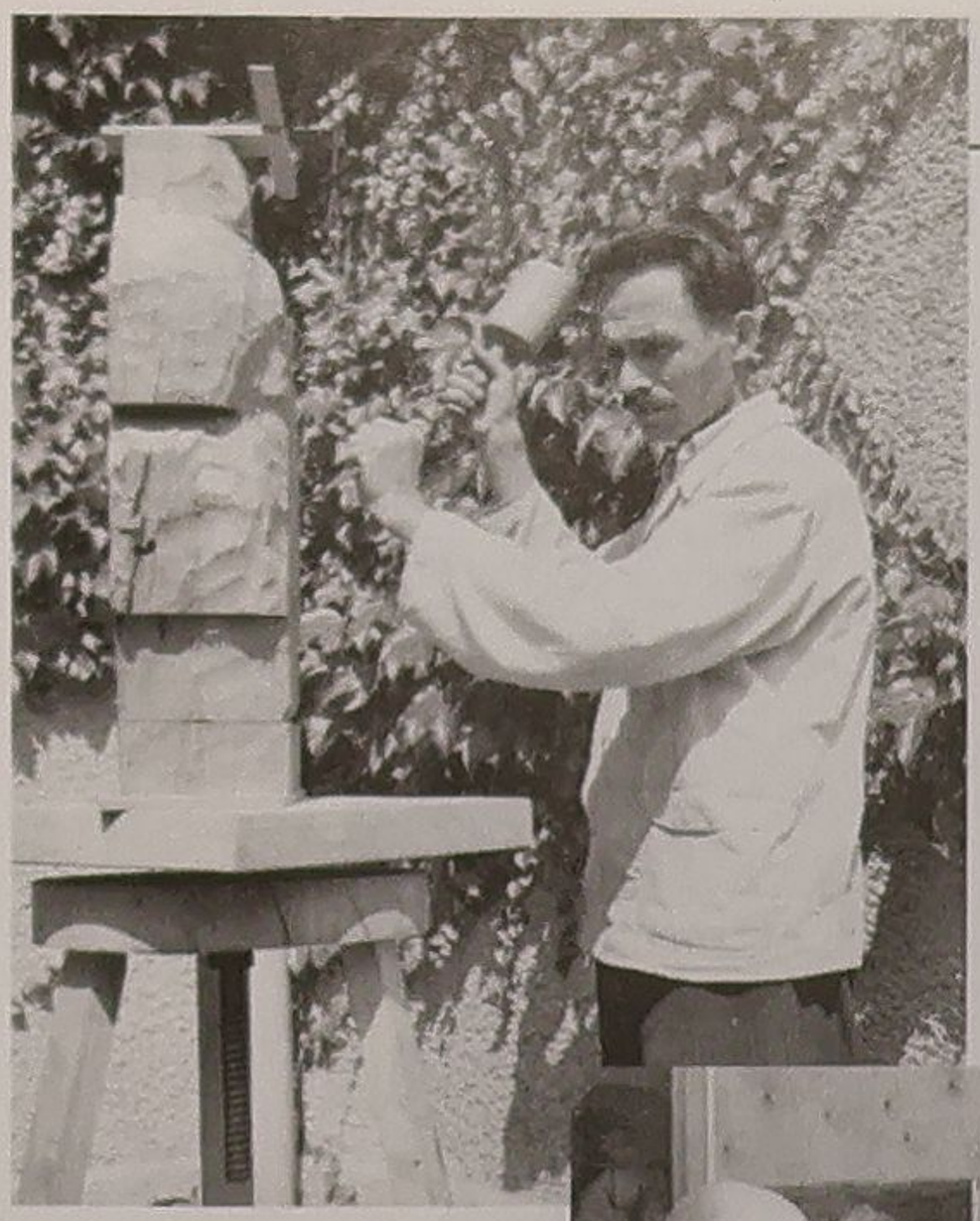

1947 р.

Зустріч художників Закарпаття
з колишнім земляком
І.Е.Грабарем.
Зліва на право: І.Е.Грабар,
І.І.Гарапко, Е.Р.Контратович,
З.І.Шолтес, В.І.Свида,
Н.Т.Знаменська,Й.Й.Бокшай,
А.Борецький. 1955 р.

Учні Ужгородського художньо-промисловоо училища зі своїми викладачами. У першому ряду справа наліво: Ш.Ф.Петкі, Й.Й.Бокшай, В.І.Свида. Кінець 40-х – початок 50-х рр.

На ярмарок в дощ. 1985

Сварка на межі. 1978.

Лісоруби. І.Чуса та В.Шорбан –
герої Монреаля-67. 1975.

Фрагмент скульптурної композиції «В сім'ї єдиній». 1978–1982 рр.

Побачення.
1975 р.

Бібліографія В.Свиди

Окремі видання

1973

Персональна виставка творів скульптора Заслуженого діяча мистецтв Української РСР В. І. Свиди [Образотворчий матеріал] : [каталог]. – Ужгород, 1973. – 48 с.

1987

Василь Свида : скульптура [Образотворчий матеріал] : альбом / В. Свида; авт. вступ. ст. та упоряд. В. Мартиненко. – К. : Мистецтво, 1987. – 104 с.

Матеріали надруковані в збірниках

1961

Художники Закарпаття [Образотворчий матеріал] : альб. репрод. / автор передм. та упоряд. Л. З. Шандор. – К. : Держ. вид-во образотв. мист-ва і музич. л-ри УРСР, 1961. – 68 с.

Про В. І.Свиду: С. 55-61.

1973

Закарпатський художній музей [Образотворчий матеріал] / автори вступ. ст. та упоряд. О. М. Чернега-Балла, Ю. Ю. Сташко. – К. : Мистецтво, 1973. – 102 с. : іл.

Про В. І. Свиду: С. 20-21.

Изобразительное искусство Закарпатья : живопись, скульптура, графика, монументальное искусство [Изоматериал] / авт. текста И. И. Бокшай. – М. : Советский художник, 1973. – 25 с. + 145 с. цвет. ил.

О В. И. Свиде: С. 122-127.

1979

Художники Закарпатья : живопись, графика, скульптура, декоративно-прикладное искусство : кат. выставки [Изоматериал] / вступ. ст. Г. Островского. – М. : Советский художник, 1979. – 26 с.; 44 ил.

О В. И.Свиде: С. 21.

2001

Художники Закарпаття = Artists of Transcarpathia [Образотворчий матеріал] : до 55-річчя Закарпат. орг. Нац. Спілки художників України : [альб.-кат.] / упоряд. Б. І. Кузьма, К. Є. Стельмах. – Ужгород: Карпати, 2001. – 240 с.; іл. – Укр. та англ. мовами.

Про В. І. Свиду: С.198-199.

2004

Закарпатці у творчості В. І. Свиди [Образотворчий матеріал] : [каталог] / передм. Н. М. Братасюк, О. Машіка. – Ужгород: Госпрозрахунк. РВВ управління у справах преси та інформації, 2004. – 20 с.

2005

Мистецтво Закарпаття [Образотворчий матеріал] : кат. творів із фондів музею. Кн. 1/ авт. ідеї О. Зайцев; вступ. ст. Л. Біксей; ред. рада О. Зайцев, [та ін.]; фото О. Попова; Закарпат. обл. художній музей ім. Й.Бокшая. – Ужгород: Вид-во ПП «Шарк», 2005. – 200 с. : іл. – (Каталог колекції Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая).

Про В. І. Свиду: С. 169-171.

Література про життя і творчість

1954

Черкашин, К. Путь мастера [Текст] : [про життя і творчість В.Свиди] / К. Черкашин. – Ужгород, 1954. – 64 с.

1974

Островський, Г. Образотворче мистецтво Закарпаття [Текст] / Г. Островський. – К. : Мистецтво, 1974. – 200 с.
Про В. І. Свиду: С.174,178.

1983

Мартиненко, В. До творчих вершин [Текст] : [про творчість В. Свиди] / В. Мартиненко // Образотв. мистецтво. – 1983. – № 4. – С. 15-17.

1990

Кудрявська, Л. Значить, він – живий [Текст] : [про В. І. Свиду – закарпат. скульптора] / Л. Кудрявська // Вісті Ужгородщини. – 1990. – 5 трав. – С. 4.

На крилах фантазії [Текст] : [до річниці смерті В. І. Свиди] // Закарпат. правда. – 1990. – 19 квіт. – С. 4.

Панчук, Н. Вечір пам'яті В. І. Свиди [Текст] / Н. Панчук // Закарпат. правда. – 1990. – 21 квіт. – С. 4.

Урат, П. Пам'яті митця [Текст] : [про вечір-пам'яті нар. худож. УРСР, скульптора В. І. Свиди] / П. Урат // Вісті Ужгородщини. – 1990. – 19 квіт. – С. 4.

1991

Качкан, В. Краси нев'януче пелюстя: повісті, новели [Текст]. – К. : Воєнвидав, 1991. – 334 с.
Про В. І. Свиду: С. 206-212.

1993

Пам'яті Василя Свиди [Текст] : [в Ужгороді відбувся святковий вечір] // Новини Закарпаття. – 1993. – 26 жовт. – С. 3.

Панько, М. Згадуючи великого земляка [Текст] : [спогади про худож. із Закарпаття В. І. Свиду] / М. Панько // Вісті Ужгородщини. – 1993. – 26 жовт. – С. 3.

Приходько, О. Митець воістину народний [Текст] : [В. Свиді – 80] / О. Приходько // Новини Закарпаття. – 1993. – 21 жовт. – С. 3.

Скунць, П. Вдихнути душу в неживе [Текст] : [80 років від дня народж. закарпат. скульптора, лауреата Держ. премії ім. Т. Шевченка В. Свиди] / П. Скунць // Карпат. Україна. – 1993. – 18 лист. – С. 3.

1994

Дубовик, Л. Спадкоємність [Текст] : [вист. нар. худож. України В. І. Свиди у Закарпат. музеї нар. архіт. і побуту] / Л. Дубовик // Закарпат. правда. – 1994. – 22 січ. – С. 3.

1998

Вечір пам'яті Василя Свиди [Текст] : [з нагоди 85-річчя від дня народж.] // Вісті тижня. – 1998. – 31 жовт. – С. 4.

Приходько, О. Мистецтво, сповнене радості й теплоти [Текст] : [до 85-річчя від дня народження В. Свиди] / О. Приходько // Новини Закарпаття. – 1998. – 22 жовт. – С. 7.

Тепле дерево Василя Свиди [Текст] : [громадськість Ужгорода відзначила 85-річчя від дня народж. В. Свиди] // Голос України. – 1998. – 28 жовт. – С. 8.

Федака, Д. Дерев'яне чудо Василя Свиди [Текст] : [скульптор Закарпаття] / Д. Федака // Наш рідний край. – 1998. – № 2. – С. 17-19.

1999

Скунць, П. Вдихнути душу в неживе [Текст] : [нар. худож. України В. Свида] / П. Скунць // Новини Закарпаття. – 1999. – 21 січ. – С. 6.

2000

Коваль, Ю. Іди і дивись…[Текст] : [творчість скульптора В. Свиди] / Ю. Коваль // Слово. – 2000. – 8 квіт. – С. 12.

Янюк, Р. Творча спадщина Василя Свиди [Текст] / Р. Янюк // Армія України. – 2000. – 13 січ. – С. 7.

2001

Музей Василя Свиди [Текст] : [доля робіт скульптора] // Демократ. союз. – 2001. – 3 лист. – С. 11.

Незаслужено забутий народний скульптор [Текст] : [про стан спадщини скульптора В. Свиди] // Європа–Центр. – 2001. – 20 жовт. – С. 6.

2001

Мартиненко, В. Валентина Мартиненко : «В Україні художники завжди вибухали кольором» [Текст] : [розмова з мистецтвознавцем про творчість В. Свиди / Вів О. Гаврош] / В. Мартиненко // Ужгород. – 2001. – 20 жовт. – С.13.

2002

Кешеля, Л. Коротка пам'ять: на могилі скульптора Василя Свиди замість пам'ятника дерев'яний хрест [Текст] / Л. Кешеля // Ужгород. – 2002. – 2 лист. – С. 12.

2003

Арканова, Л. Ушанували пам'ять Василя Свиди [Текст] / Л. Арканова // Новини Закарпаття. – 2003. – 28 жовт. – С. 8.

Василь Свида : скульптор // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка [Текст] / упорядкув. та вст. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 27-28.

Кешеля, Л. Забутий по-справжньому: Чи буде колись на будинку скульптура Василя Свиди дошка пам'яті? [Текст] / Л. Кешеля // Ужгород. – 2003. – 22 лют. – С. 12.

Кешеля, Л. На могилі Василя Свиди встановили пам'ятник [Текст] / Л. Кешеля // Ужгород. – 2003. – 25 жовт. – С. 12.

Мишанич, В. Пам'яті творця [Текст] : [ювілей В. Свиди] / В. Мишанич // Срібна Земля. – 2003. – 25 жовт. – С. 13.

Панько-Свида, М. Гордість нашого краю [Текст]: [про худож. В. Свиду] / М. Панько-Свида // Вісті Ужгородщини. – 2003. – 8 лист. – С. 8.

Приходько, О. Пам'ять про митця – у його творах, а їм судилося довге життя [Текст] / О. Приходько // Новини Закарпаття. – 2003. – 21 жовт. – С. 6.

Свида, Я. Не буде серця без любові [Текст] : [розмовляв із сином худож. П. Скунць] / Я. Свида // Карпат. Україна. – 2003. – 18 жовт. – С. 13.

Свидове дерево [Текст] : [творч. вечір до 90-річчя народж. худож. України, скульптора В. Свиди] // Закарпат. правда. – 2003. – 30 жовт.–5 лист. – С. 13.

Скунць, П. Вдихнути душу в неживе [Текст] / П. Скунць // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та вст. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород: Ґражда, 2003. – С. 29-37.

2004

Біксей, Л. Мистецтво Закарпаття XX ст. [Текст] / Л. Біксей // Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая: альбом / кер. проекту : О. Шпеник, О. Зайцев; фоторепродукції О. Попова; текст : Л. Біксей, О. Приходько, Г. Рижова. – Ужгород: Шарк, 2004. – С. 129-132.

2005

Небесник, І. І. Творчість видатних художників Закарпаття [Текст] : навч. посіб. / І. І. Небесник; Мін-во освіти і науки України; Закарпат. художній інститут. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2005. – 76с. : іл.

Про В. І. Свиду: С. 60-62.

2007

Небесник, І. І. Свида Василь Іванович [Текст] / І. І. Небесник // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород: Ґражда, 2007. – С. 297-298.

2008

Біксей, Л. Тарас Шевченко і закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т. Шевченка [Текст] / Л. Біксей, Є. Стародубцева // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С.13-15.

Довідкові матеріали

1983

Українська радянська енциклопедія [Текст] : у 12 т. – 2-е вид. – Т. 10. – К. : Голов. ред. Укр. рад. енцикл. – 1983. – 543 с.

Про В. І. Свиду: С. 55.

1992

Митці України: енциклопед. довід. / упоряд. М. Г. Лабінський, В. С. Мурза; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. Бажана, 1992. – 848 с.

Про В. І. Свиду: С. 518.

1997

Мистецтво України: біограф. довід. / упоряд. А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана. – 1997. – 700 с.

Про В. І. Свиду: С. 528.

1999

Павленко, Г. В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття : малий енциклопед. слов. / Г. В. Павленко. – Ужгород, 1999. – 196 с.

Про В. І. Свиду: С. 155-156.

2001

Свида Василь [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород: Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 338.

Шевченківські лауреати 1962–2001: енциклопед. довід. / вступ. сл. І. М. Дзюби, авт.-упоряд. М. І. Лабинський. – К. : Криниця, 2001. – 696 с.

Про В. І. Свиду: С. 468-469.

ВЧЕНИЙ

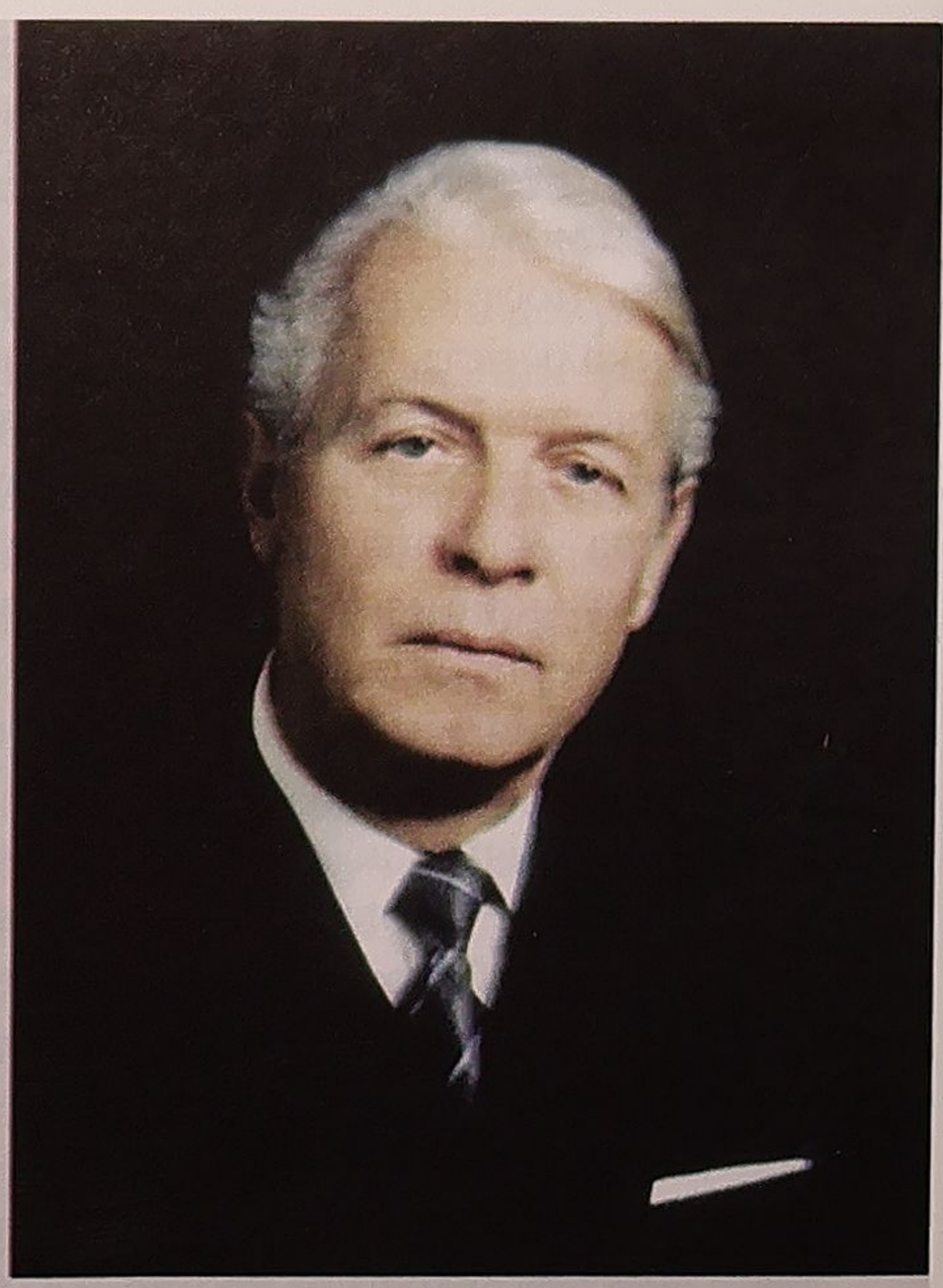

ОЛЕКСА ВАСИЛЬОВИЧ МИШАНИЧ
(1933—2004)

Олекса Мишанич — знакова постать для країни і для краю. Цей могутній вчений зі світовим іменем своїм життям дав зразок не лише наукового труду, але й уроків людяності. Головним «персонажем» життєтворчості Ол.Мишанича була праця — щоденна, може, почасти й марудна, але така, що давала змогу сформувати певний світопорядок у тій сфері, що її намітив учений. У праці відчував свою натуру, щастя, сенс життя (*«пропав той день, що без користі минув»*),

вона наче стала його духом і самим натхненням, прирівнявши до тієї межі, коли натруджена особистість «*виявляється персонажем всесвітньої драми духу*» [1, 37]. І з цього моменту, навіть проти власної волі, Олекса Мишанич постає всесвітом для нас...

Унікальність Олекси Васильовича полягає у широті його наукових інтересів. Насамперед — давня українська література, якій присвятив левову частку своєї праці, література Закарпаття (від давнини до сьогодення), література української діаспори, українська література XX ст. (повернені імена), науково-видавнича та науково-педагогічна діяльність, праця енциклопедиста, політична проблематика.

Академічне ж представлення Олекси Мишанича виглядає так — доктор філологічних наук, член-кореспондент НАН України, керівник відділу давньої української літератури Інституту літератури ім. Т.Шевченка НАН України, фундатор української школи медієвістики, лауреат Державної премії ім. Т.Шевченка (за участь у розробці наукових принципів, упорядкуванні, підготовці текстів Зібрання творів І.Я. Франка у 50-ти томах та коментарі, 1988 рік), заслужений діяч науки і техніки України (1997), учений секретар і перший віце-президент Міжнародної асоціації україністів (1989—1999), з 1999 р. очолював Національну асоціацію україно-знавців, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2001), голова спеціалізованої вченої ради Інституту літератури ім. Т.Шевченка НАН України по захисту докторських і кандидатських дисертацій (2001), науковий консультант 8 докторів наук, науковий керівник 14 кандидатських дисертацій з давньої літератури, член редколегій «Гарвардської бібліотеки давнього українського письменства», «Енциклопедії сучасної України», «Бібліотеки української літератури», «Української літературної енциклопедії», «Енциклопедії шевченкознавства»,

відповідальний редактор і координатор 6-го тому «Енциклопедії української діаспори», серійних видань «Українські літописи», «Літературні пам'ятки України», бібліотеки «Карпати», «Біблія і культура», журналу «Слово і час», «Історія України в прозових творах та документах», «Письменство Закарпаття», відповідальний редактор неперіодичного збірника «Медієвістика»... [7, 12-13]

Зазначений, далеко неповний, перелік здобутків науковця вельми поважний. Але це лише «рамка» того глибинного перетворення, гарту, здійсненого внутрішнім світом людини.

Починав Олекса Васильович (*народився 1 квітня 1933 року у с.Ляховець Волівського округу (нині с.Лісковець Міжгірського району) на Закарпатті в багатодітній селянській родині. У 1939 р. переїхав з родиною в с.Барвінкош (нині Барвінок) Ужгородського району [5,23]*) науковий шлях на філологічному факультеті Ужгородського державного університету дипломною роботою на тему «Поема І.Франка «Мойсей» (керівник — проф. П.П.Пономарьов). Певно, дослідницька стежка тримала в силовому полі Ол.Мишанича, бо, закінчивши з відзнакою рідний вуз і два роки пропрацювавши редактором Закарпатського обласного радіо, він вступив до аспірантури Інституту літератури ім. Т.Шевченка АН України. Під науковим керівництвом академіка М.К.Гудзія у 1962 році Олекса Васильович захистив кандидатську дисертацію «З історії літератури Закарпаття XVII—XVIII ст.» Власне, вчений виконав наскрізь новаторське дослідження, що систематизувало відомості про давню літературу краю. У роботі періодизував давню літературу Закарпаття, підсумував попередні дослідження на цю тему, проведені дослідниками кінця XIX — початку XX ст., описав найбільш помітні літературні пам'ятки XVII—XVIII ст. Тут й учительні євангелія, і полемічна література, і драматургія, і записки

літописного характеру, і забобонно-магічна література, і переклади. Окрему увагу вчений приділив українській віршованій літературі Закарпаття XVII— XVIII ст., простежив розвиток віршування, аналізуючи жанри і теми цієї поезії, подаючи відомості про авторів — П.Лодія, Г.Тарковича, І.Ріпу, І.Пастелія та інших, «*висвітлив окремі проблеми культурних зв'язків Закарпаття з Галичиною, Україною і Росією [7,6]*, торкнувся питань шкільної освіти і книгодрукування в краї. Підсумовує Олекса Мишанич працю висновком, що література краю «*рідниться з усією українською літературою того часу*»*[4,71]*.

З часу написання роботи Ол.Мишанич — співробітник Інституту літератури ім. Т.Шевченка. У рідному вузі не знайшлося для нього місця, і дуже шкода, адже на батьківщину не потрапив прекрасний спеціаліст. Хоча в розмові зауважував: «*Я працюю над загальноукраїнськими літературними проблемами, чого не міг би робити в Ужгороді. Так що шкодувати нема чого*»*[2,14]*.

Справді, в Києві було до чого прикласти сили. Тут із колективом авторів приступив до роботи над 8-томною «Історією української літератури». Олекса Мишанич освоїв складний пласт народної словесності української літератури XI—XVIII ст., готуючи до «Історії літератури» відповідні розділи: «Народна словесність найдавнішого часу і Київської Русі», «Народна словесність» (література другої половини XIII—середини XVI ст.), «Народна словесність» (другої половини XVI—першої половини XVII ст.), «Народна словесність (другої половини XVII—першої половини XVIII ст.), також підготував близько десяти статей, присвячених проблемам давньої літератури. Оцінюючи титанічну працю Олекси Мишанича, відомий вчений М.Сулима відзначив: «*Він* (О.Мишанич — О.І.) *опрацював українські та російські джерела, не обійшов проскрибовані на той час багатотомні*

«Історії української літератури» М.Возняка та М.Грушевського»[7,7].

Наступні роки Олекса Мишанич досліджує творчість Григорія Сковороди, літературний процес XVIII століття, фольклор давнього періоду. Як результат — докторська дисертація «Українська література другої половини XVIII ст. і усна народна творчість» та монографії «Григорій Сковорода та усна народна творчість», «Українська література другої половини XVIII ст. і усна народна творчість».

Доробок і постать Григорія Сковороди й надалі притягують Ол.Мишанича. У 80-х роках вчений — один із організаторів і незмінний учасник Сковородинських читань у Переяслав-Хмельницькому. Наголошуючи на актуальності вивчення творчості Г.Сковороди, науковець акцентував: *«Українознавство як наука мусить мати свою вихідну точку. Такою точкою і є Г.Сковорода, перший національний мислитель. Національний код його творів ще не розкрито до кінця. Сучасне українознавство у нових історичних умовах ставить перед собою таке завдання і воно під силу нашим ученим»[3,104].* Згодом постало повне зібрання творів Г.Сковороди у двох томах у перекладі сучасною українською літературною мовою, в якому Олекса Мишанич — автор передмови та приміток, упорядник, відповідальний редактор.

Тривалий час Ол.Мишанич досліджує «Слово о полку Ігоревім». Він у числі фундаторів наукового осередку з вивчення «Слова ...» в Сумах. Заслугою науковця стала систематизація попередніх досліджень давньої пам'ятки при залученні праць і зарубіжних вчених, а також здійснення огляду літератури про «Слово...», виданої в Україні на межі тисячоліть. Протягом всього часу Ол.Мишанич виступає оборонцем автентичності «Слова...». Як результат праці науковця — найповніший

збірник в Україні поетичних перекладів і переспівів «Слова о полку Ігоревім».

До 75-річчя Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України Ол.Мишанич підготував працю з історіографії давньої української літератури, де простежив її становлення, віхи, специфіку розвитку, а також представив доробок провідних літературознавців-медієвістів від початку XX століття до наших днів, в контексті розвитку Інституту літератури ім. Т.Шевченка.

Окремою віхою діяльності Олекси Васильовича постає дослідження літератури краю, яку сприймав у контексті загальноукраїнського літературного процесу. Насамперед — це й згадана кандидатська праця, що, власне, ґрунтувалася на закарпатських джерелах. Саме в цій роботі Ол.Мишанич увів у сучасний світ (60-ті роки XX ст.) імена «забутих» письменників, науковців, діячів культури: Г.Стрипського, П.Феєрчака, Є.Сабова, В.Бірчака, Є.Недзельського, А.Бачинського...

Епохальною і для Закарпаття, і для України стала книга «На Верховині» —своєрідна хрестоматія літератури краю із XVI ст. до початку 40-х років XX століття. Для цього видання Ол.Мишанич підготував до друку тексти, виступив упорядником, автором приміток та словника, передмови, в якій простежив розвиток, тенденції та устремління літератури Закарпаття протягом чотирьох століть. Згодом ця стаття, сказати б, у розширеному вигляді знайшла своє місце у книзі «Карпати нас не розлучать». Тепер неквапом (бо це дозволяє обсяг книги) Ол.Мишанич мовить про літературний процес від витоків, торкаючись творчості авторів М.Андрелли, В.Довговича, О.Духновича, А.Кралицького, О.Митрака, І.Сільвая, Ю.Ставровського-Попрадова, Є.Фенцика, Ф.Злотського..., а також В.Гренджі-Донського, Ю.Боршоша-Кум'ятського, Л.Дем'яна, О.Маркуша, Ф.Потушняка, Й.Жупана, Марка Бараболі, Миколаї Божук, Д.Вакарова.

Оцінки Олекси Мишанича виважені й поміркувані. Нині, вивчаючи літературний процес Закарпаття, неможливо оминути досліджень чи спостережень нашого науковця.

Своєчасними і необхідними для пізнання формування літературного простору краю виявилися нариси Олекси Васильовича про Івана Ольбрахта і його зв'язки із Закарпаттям, про роль Володимира Гнатюка в літературному процесі Закарпаття кінця XIX—першої чверті XX ст., Івана Мацинського — дослідника історії культури та літератури Закарпаття.

Глибокий і актуальний розділ книги «Література Закарпаття: стан і проблеми наукового дослідження» — своєрідна програма, за якою можна б розбудовувати дослідження літератури краю.

Уболіваючи за свою батьківщину, її розвиток, Олекса Мишанич прилучається до оборони цілісності України. Зважаючи на першоджерела, він простежує історико-культурний шлях краю у нарисі «Від підкарпатських русинів до закарпатських українців». Виступає проти політичного русинства на Закарпатті працями: «Політичне русинство — українська проблема», «Політичне русинство: історія та сучасність» та ін.

Вивчення літератури краю привело Ол.Мишанича до ознайомлення з літературою діаспори в колишній Югославії. З 1965 року науковець опублікував понад 30 праць, присвячених літературі бачвано-сримських русинів, і ввів імена письменників Руської Бачки до наших енциклопедій. Своїми розвідками, дослідженнями вчений доводив: літературний процес русинів Югославії — частина загальноукраїнської літератури, зазначаючи, що самоназва «русини» є синонімом назви «українці». Українську культуру, науковий світ збагатив іменами і працями Ю.Тамаша, Є.Барич, Д.Варги, В.Ґарянського, М.Жирова, С.Константиновича, Д.Латяка,

М.Рамача, Я.Рамача, Миколи М.Цапа, М.Шанти та ін. Подією для країни став вихід книги М.Ковача «Тихі води» у перекладі Івана Чендея.

Болем і відчаєм відізвалася смерть Ол.Мишанича для Бачки і Сриму: «*Зоз шмерцу... Олекси Мишанича страцели зме велького приятеля и популаризатора нашей литератури нє лєм у Україні, алє и у шицких жемох дзе ши находи українска дияспора,*» — згадував слова свого побратима Дюри Латяка академік НАНУ Микола Мушинка [6,166].

Так само підтримував стосунки Ол.Мишанич і горнув до української родини діаспорну літературу Словаччини та Чехії. Близькими вченому в Словаччині були І.Мацинський, О.Рудловчак, М.Мушинка, Ю.Бача, М.Неверли, М.Мольнар, Ф.Ковач, М.Роман, Л.Бабота, Ю.Кіндрат, М.Сополига, С.Гостиняк та ін.; у Чехії — О.Зиліньский, З.Геник-Березовська, В.Жидліцкий, Я.Моравець, Б.Зиліньский... [6,173] Своєрідним підсумком творчих взаємин постала антологія «Карпатська замана. Збірник творів українських письменників Чехословаччини».

Олекса Мишанич дбав про розвиток української літератури за кордоном, усвідомлюючи її важливість і водночас важкість функціонування при відлученні від великої материнської культури. Тому, певно, й став відповідальним редактором 6-го тому «Енциклопедії української діаспори» (головний редактор В.Маркусь), до якого мали ввійти матеріали з історії і культури русинів-українців Центральної Європи: Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини, Сербії та Чорногорії, Хорватії та Болгарії [6,166].

Активно включився Олекса Мишанич в роботу з дослідження і повернення «забутих» імен в українській літературі. Найдорожчим для себе відчував ім'я Василя Гренджі-Донського. Видання його творів науковець

розпочав готувати ще з 60-х років. Згодом Ол.Мишанич згадував: «*Я знав його особисто, ми неодноразово зустрічалися у Братиславі, Києві. Вважаю його найбільшим письменником Закарпаття XX століття, зачинателем і основоположником української літератури нашого краю*»[2,14]. У 1991 році вийшла книга В.Гренджі-Донського «Твори», де Ол.Мишанич — упорядник, автор приміток та вступної статті. Пізніше (1993) з'явився збірник «Повернення» (видання за рахунок коштів автора), де містилися літературно-критичні статті і нариси про замовчуваних письменників XX століття: С.Черкасенка, К.Гриневичевої, Н.Королевої, М.Лазорського, В.Гренджі-Донського, О.Стефановича. Знайомив українців із працею митців-емігрантів Б.Лепкого, Д.Чижевського, О.Пріцака, В.Маркуся... Постали розвідки О.Мишанича й про Олега Ольжича, і про Празьку школу української поезії та Закарпаття, про життя і діяльність Йосифа Сліпого. Тривала увага вченого була сконцентрована й на творчості Августина Волошина — президента Карпатської України, що вилилася у книгу «Вибрані твори» А.Волошина, в якій О.Мишанич — член редколегії, упорядник, автор передмови та приміток.

Науково-видавнича діяльність Олекси Васильовича так само подиву гідна. Він причетний до виходу у світ (виступаючи чи автором передмови, чи укладачем приміток й упорядником) творів І.Нечуя-Левицького, М.Черемшини, С.Руданського, А.Кримського, Л.Глібова, Катрі Гриневичевої, О.Маковея, М.Лазаревського, Лесі Українки, І.Франка (за участь у підготовці 50-томника І.Франка і був удостоєний премії ім.Т.Шевченка)...

Як науковець-енциклопедист Ол.Мишанич є автором понад сотень статей в «Українській радянській енциклопедії», в «Краткой литературной енциклопедии», «Українській літературній енциклопедії», «Енциклопедії сучасної України» та ін.

Підсумовуючи науковий ужинок Олекси Мишанича, академік М.Мушинка зазначав, що за 50 літ вчений видав 19 монографій і збірників власних праць, був редактором і видав 42 томи творів класиків української літератури, понад 300 наукових студій, брав участь у роботі більше ніж 30 міжнародних наукових конгресів, симпозіумів, конференцій [6,166], його праці виходили іноземними мовами.

Наріжним у життєтворчості Олекси Мишанича, як на мене, було те, що залишив по собі послідовників й однодумців, що нині є гордістю української академічної науки: *М.Сулиму, Ганну Павленко, Ю.Пелешенка, Г.Ногу, Ольгу Циганок, Мирославу Андрущенко, Ю.Луценка, Є.Пшеничного, М.Корпанюка, П.Білоуса, Богдану Крису, В.Пивоварова, Л.Ушкалова, О.Александрова, Наталію Поплавську, В.Колінця, М.Трофимука, Олександру Трофимук, Інну Березу, В.Шевченка [7, 21-22].*

Олекса Мишанич був доброзичливим і доступним у спілкуванні з усіма, хто потребував поради, підтримки, наукової іскри для наступних досліджень. Науковець трудився 12—14 годин на добу без вихідних та святкових і мав одне-єдине хобі — любив грати вдома народні мелодії на скрипці, сопілці чи флоярі [2, 14].

...І лине голос сина Верховини по світу...

Література:

1. Кримський С. Запити філософських смислів [Текст] / С.Кримський. — К. : ПАРАПАН, 2003.
2. Мишанич О. «Господи, що скажуть про нас люди?!» (Останнє інтерв'ю нашого земляка) [Текст] / О.Мишанич // Срібна Земля-Фест. — 2004. — № 3.
3. Мишанич О. Творчість Г.С.Сковороди в системі українознавства кінця XX ст. [Текст] // Мишанич О. На переломі. — К., 2002.

4. Мишанич О. Українська віршована література Закарпаття XVII—XVIII століть [Текст] / О.Мишанич // Радян. літературознавство. — 1962. — №2. — С. 62-71.
5. Олекса Васильович Мишанич [Текст] : біобібліог. вчених України. — К., 2003.
6. Мушинка М. Українист-карпатознавець Олекса Мишанич (1933—2004) [Текст] / Микола Мушинка // Шветлосц. — 2004. — № 2.
7. Сулима М. Життєвий і творчий шлях Олекси Мишанича [Текст] / М.Сулима // Олекса Васильович Мишанич: Біобібліогр. вчених України. — К., 2003.

ОЛЕКСАНДРА ІГНАТОВИЧ

© О.Ігнатович, 2008

У батьковому саду. 60-ті роки.

О. Мишанич та В. Німчук – майбутні академіки. 50-ті роки.

У рідному селі з сестрою та братами. 2000 р.

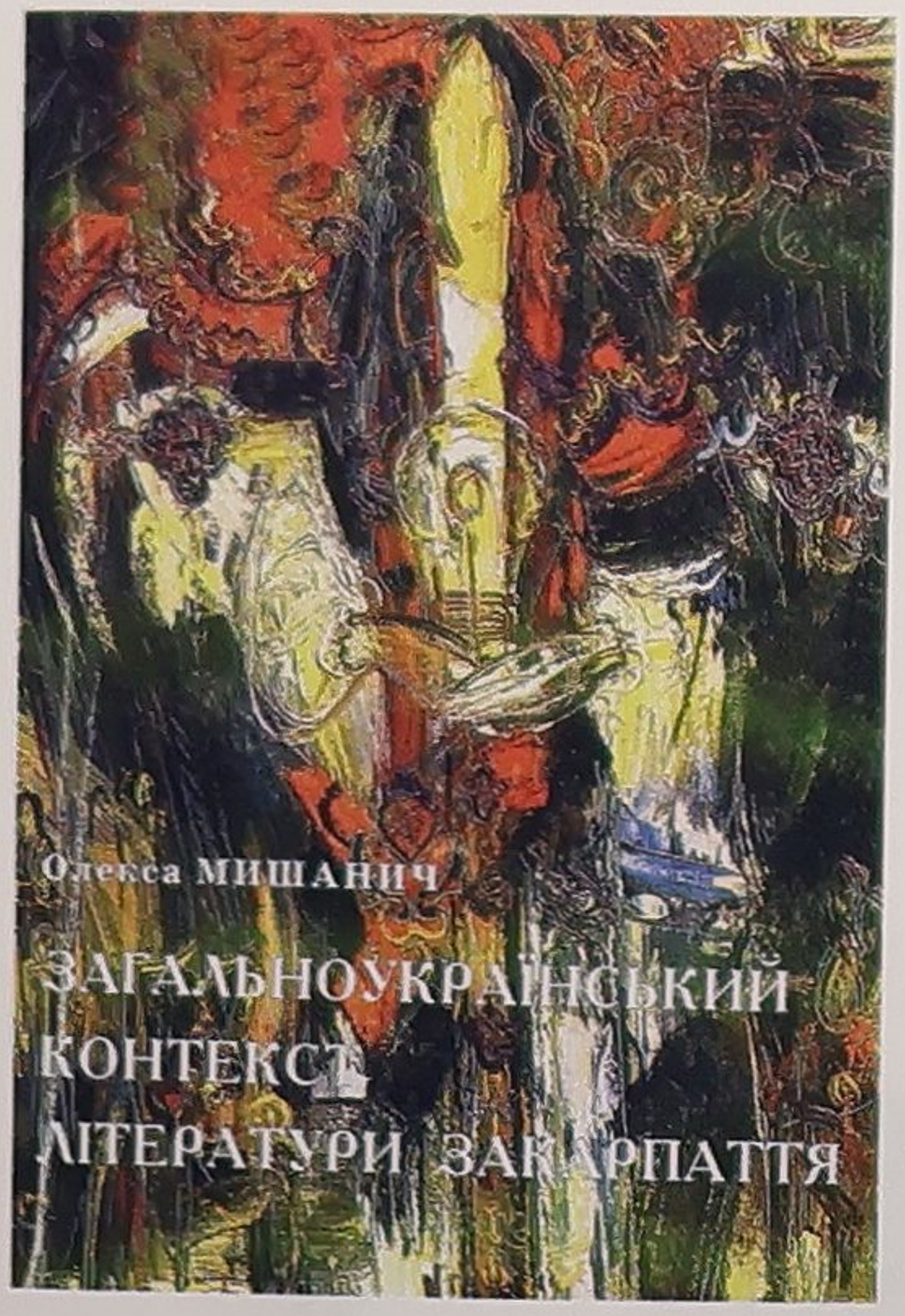
Олекса МИШАНИЧ
ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
КОНТЕКСТ
ЛІТЕРАТУРИ ЗАКАРПАТТЯ

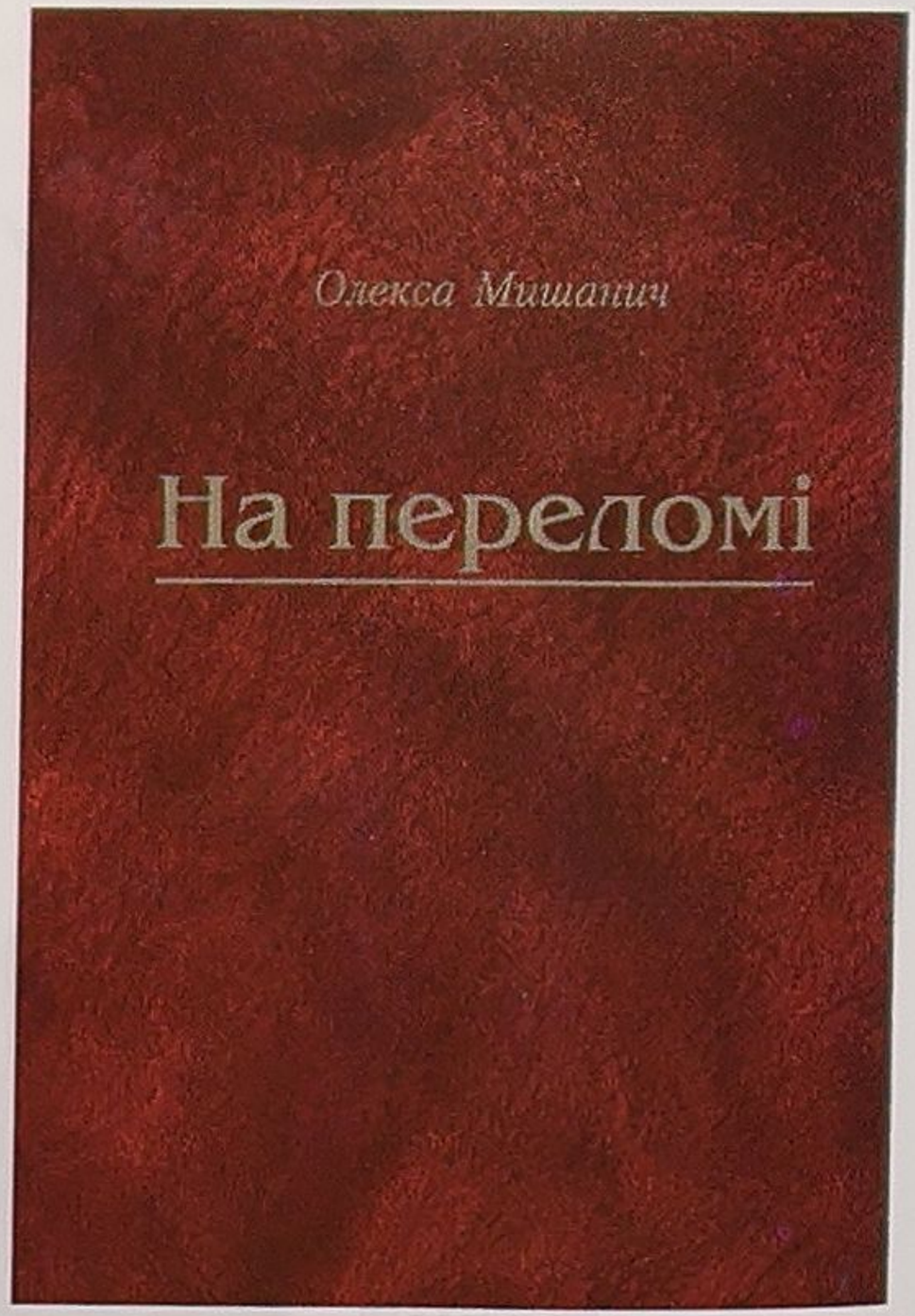
Олекса Мишанич
На переломі

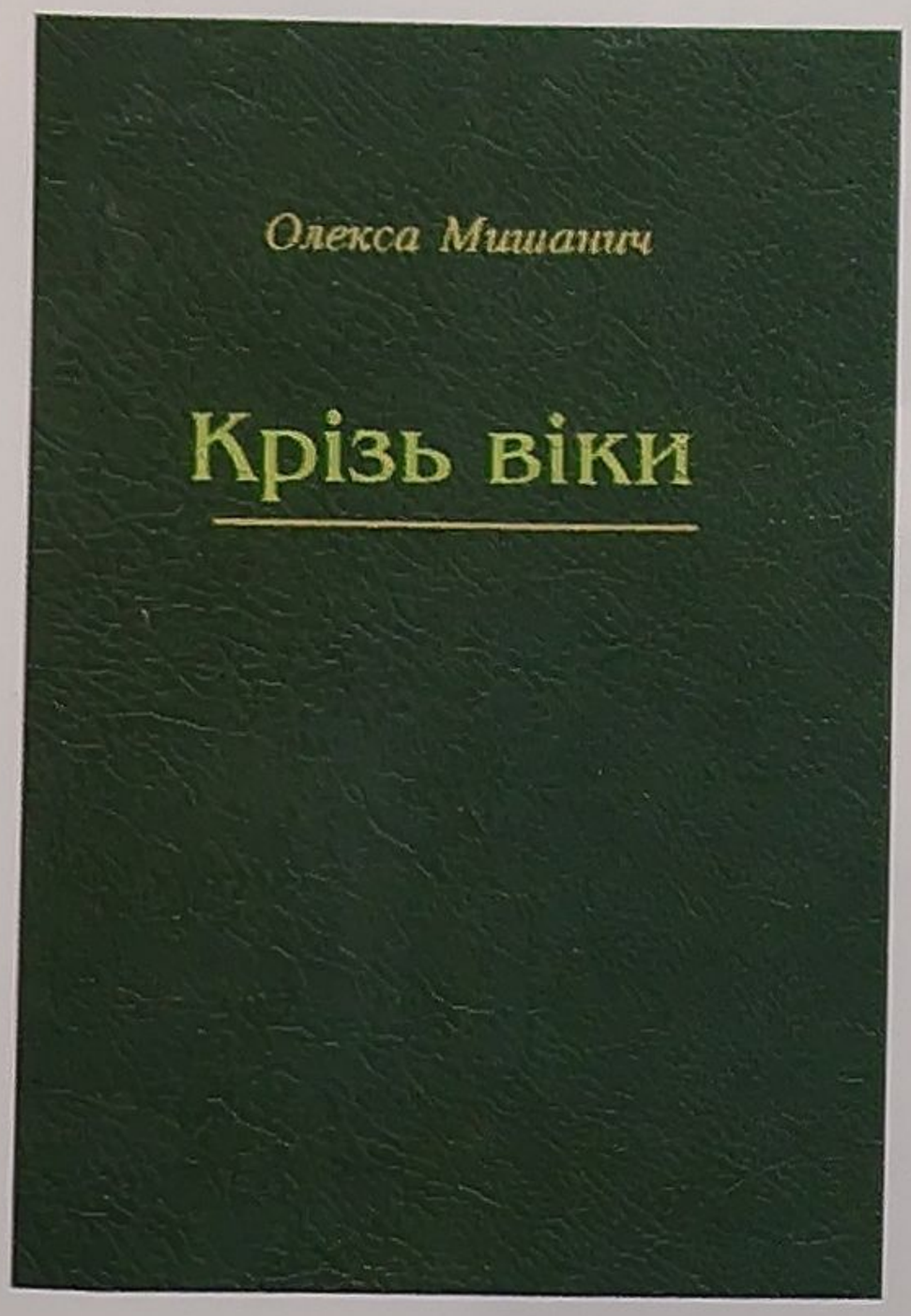
Олекса Мишанич
Крізь віки

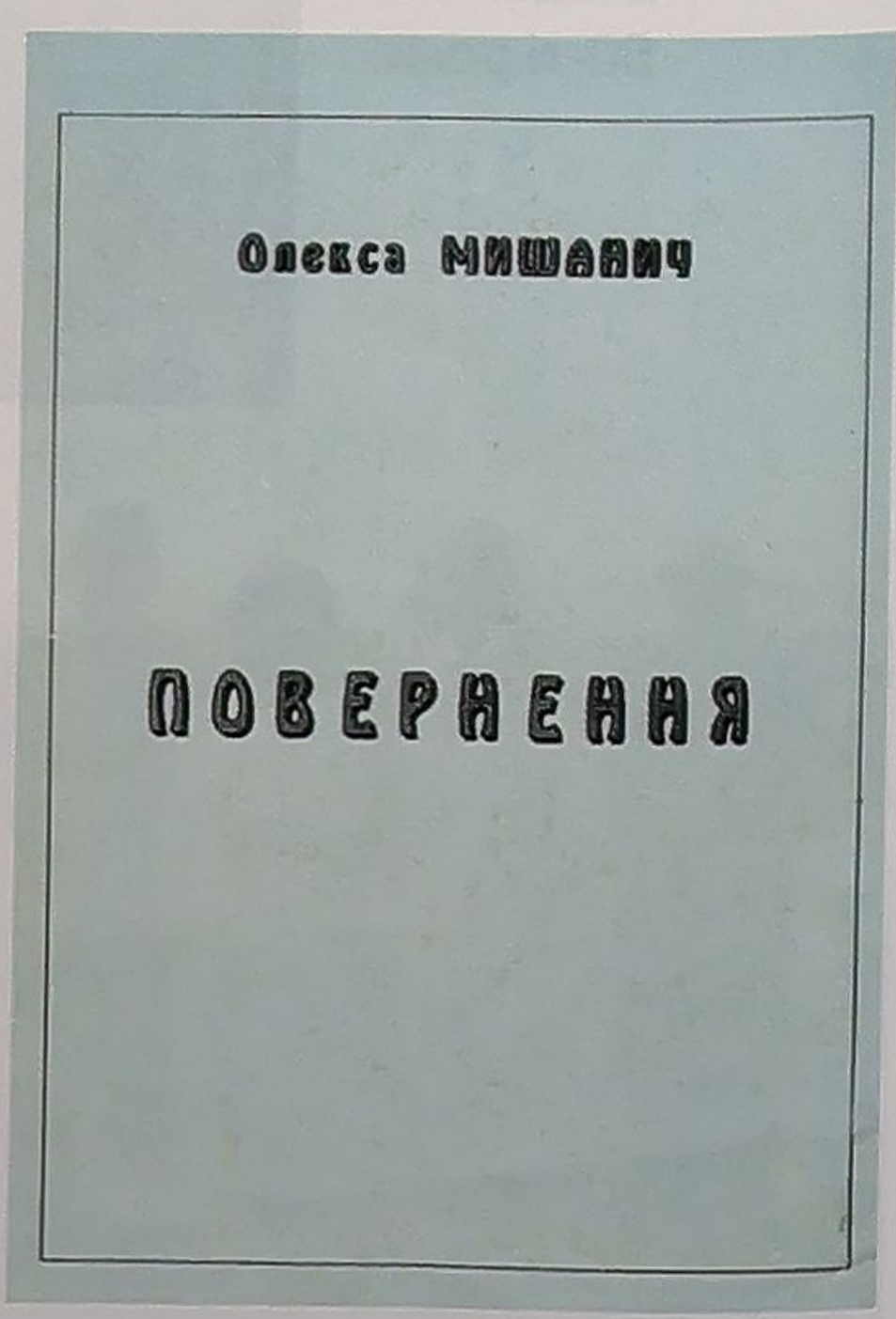
Олекса МИШАНИЧ
ПОВЕРНЕННЯ

НА
ВЕРХОВИНІ

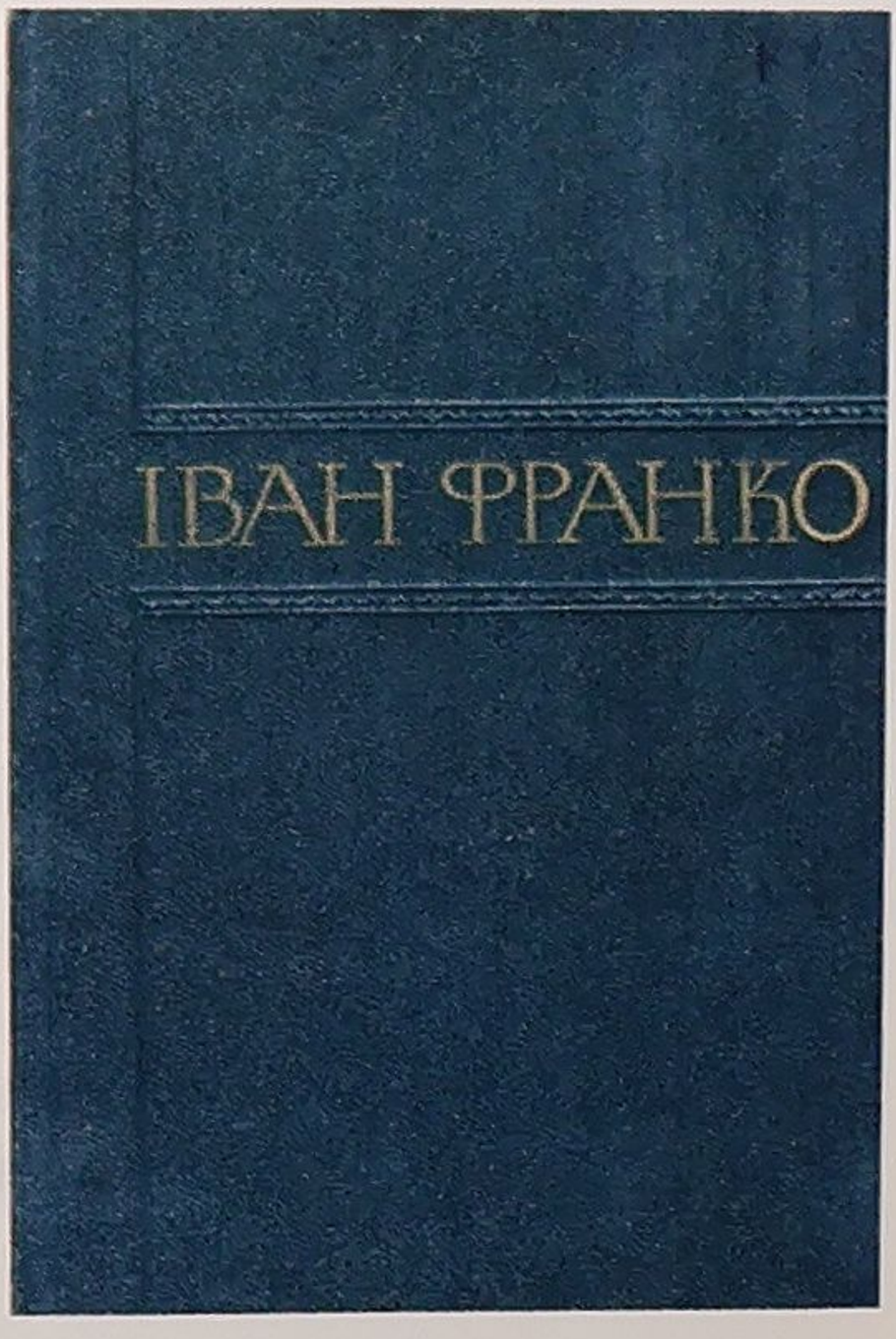
ІВАН ФРАНКО

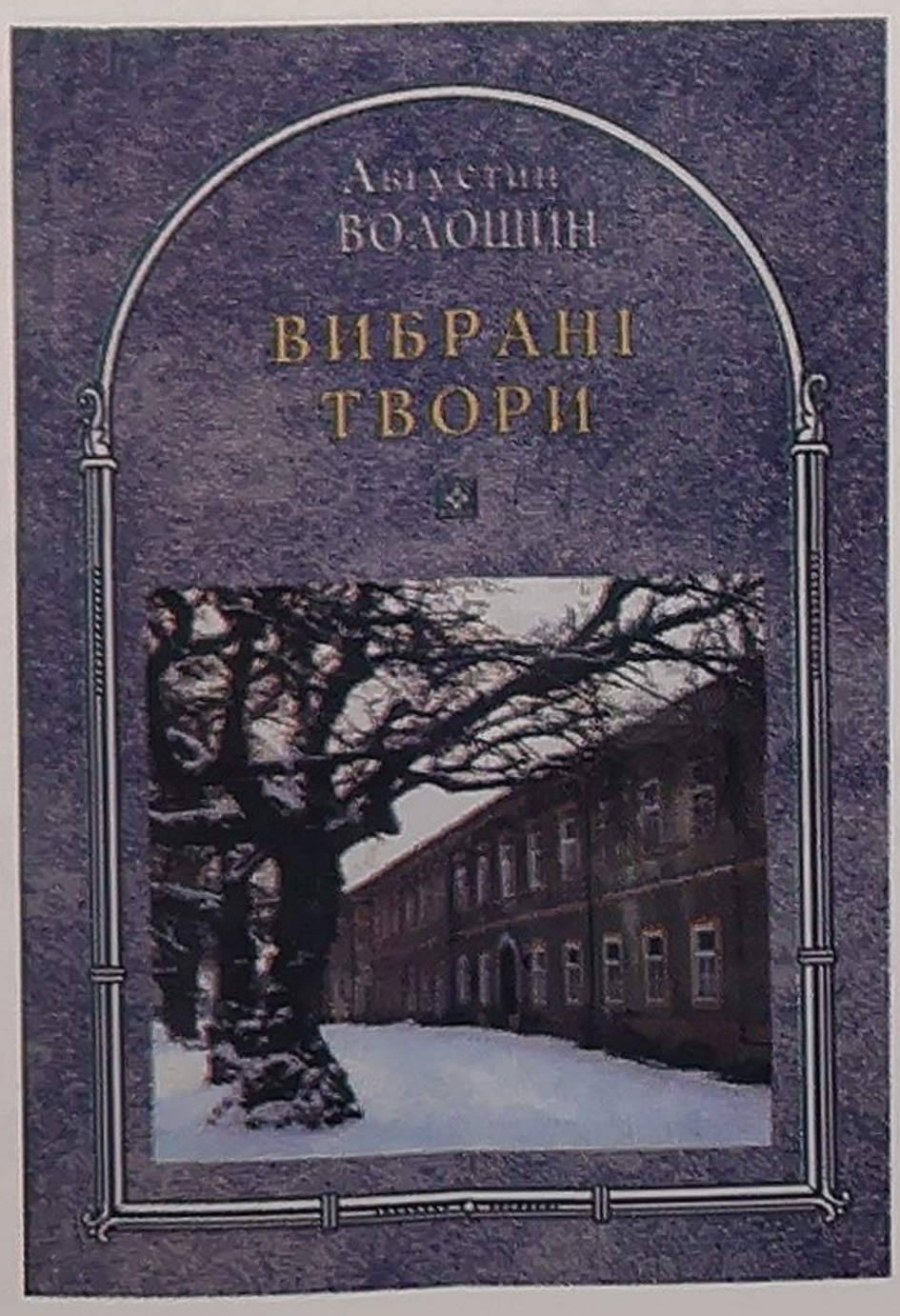
Августин
ВОЛОШИН
ВИБРАНІ
ТВОРИ

НАРОДНІ СПІВИ
ГАЛИЧИНИ
ВЕСІЛЬНІ
ПІСНІ

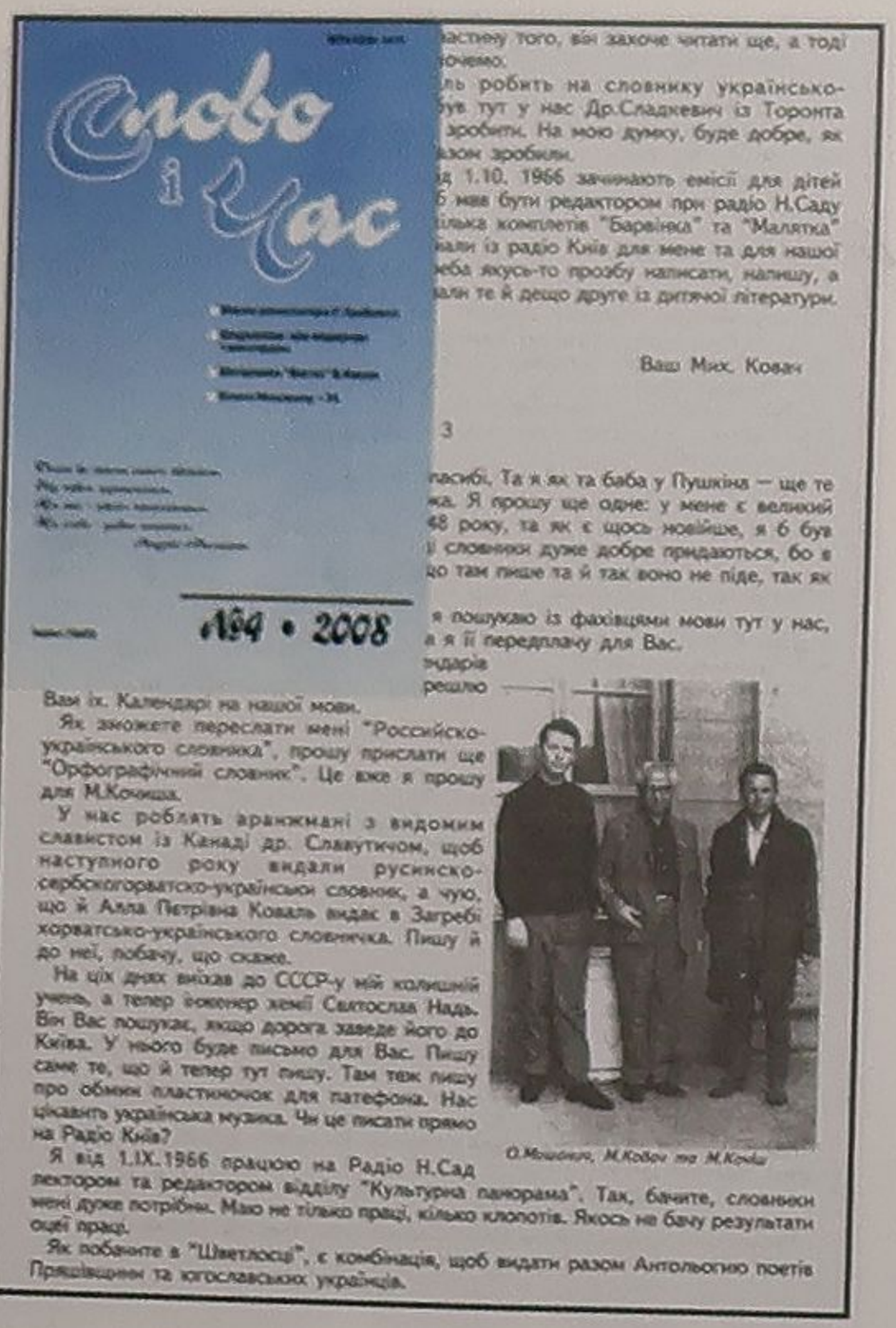

Слово і Час

№4 • 2008

частину того, він захоче читати ще, а тоді
очемо.
ль робить на словнику українсько-
ує тут у нас Др.Сладжевич із Торонта
зробити. На мою думку, буде добре, як
ьзом зробили.
д 1.10. 1966 починають емісії для дітей
б мав бути редактором при радію Н.Саду
ілька комплетів "Барвінка" та "Малятка"
вали із радію Київ для мене та для нашої
меба якусь-то прозбу написати, напишу, а
вали те й дещо друге із дитячої літератури.

Ваш Мих. Ковач

3

пасибі. Та я як та баба у Пушкіна — ще те
жа. Я прошу ще одне: у мене є великий
48 року, та як є щось новійше, я б був
і словники дуже добре придаються, бо я
що там пише та й так воно не піде, так як

я пошукаю із фахівцями мови тут у нас,
а я її передплачу для Вас.
ндарів
решлю

Вам їх. Календарі на нашої мови.

Як зможете переслати мені "Российско-українського словника", прошу прислати ще "Орфографічний словник". Це вже я прошу для М.Коцюка.

У нас роблять аранжмані з видомим славістом із Канаді др. Славутичом, щоб наступного року видали русинско-сербскохорватско-українськи словник, а чую, що й Алла Петрівна Коваль видає в Загребі хорватсько-українського словничка. Пишу й до неї, побачу, що скаже.

На цих днях виїхав до СССР-у мій колишній учень, а тепер інженер землі Святослав Надь. Він Вас пошукає, якщо дорога заведе його до Києва. У нього буде письмо для Вас. Пишу саме те, що й тепер тут пишу. Там теж пишу про обмін пластиночок для патефона. Нас цікавить українська музика. Чи це писати прямо на Радіо Київ?

О.Мишанич, М.Ковач та М.Коцюк

Я від 1.IX.1966 працюю на Радіо Н.Сад лектором та редактором відділу "Культурна панорама". Так, бачите, словники мені дуже потрібні. Маю не тільки праці, кільки клопотів. Якось не бачу результати оцієї праці.

Як побачите в "Цветлосці", є комбінація, щоб видати разом Антольогию поетів Прекідвщини та югославських українців.

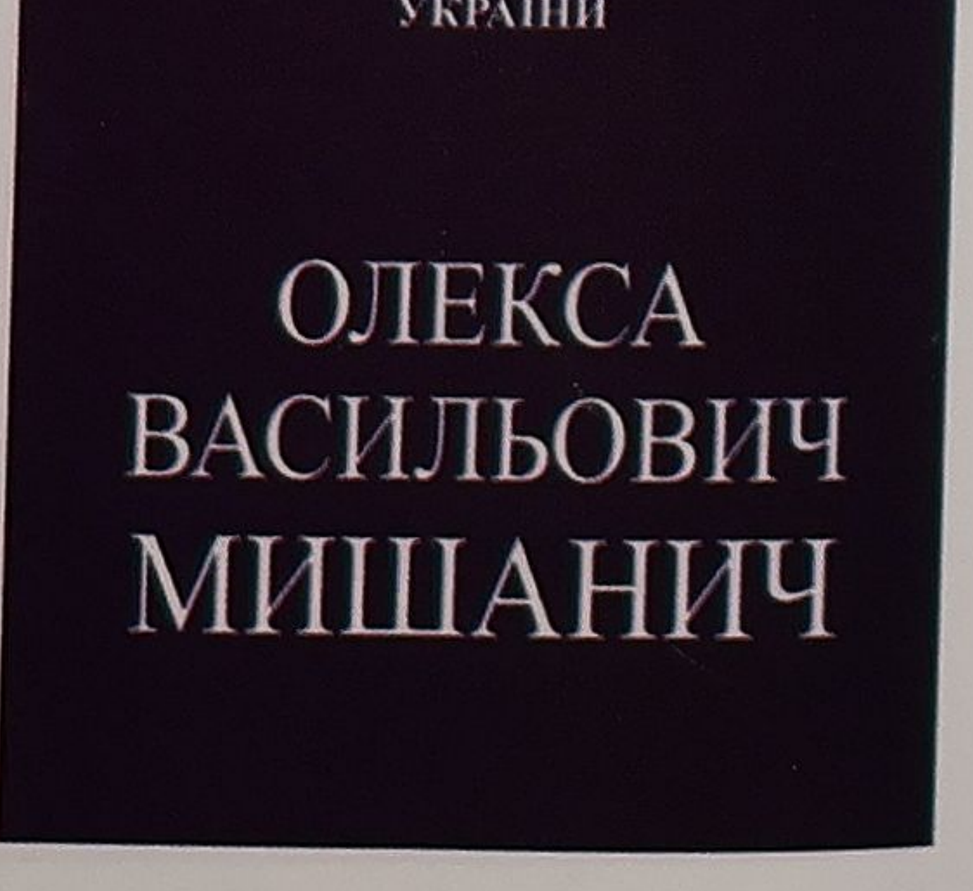

НАЦІОНАЛЬНА АН УКРАЇНИ

БІО-БІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ

ОЛЕКСА ВАСИЛЬОВИЧ МИШАНИЧ

М. Мушинка: Олекса Мишанич – україніст та карпатознавець

На самий Новий рік 1 січня 2004 р. в столиці України Києві на 70-му році життя після недовготривалої, але підступної хвороби (гангрена) помер один з найвизначніших українських літературознавців – член-кореспондент Національної академії наук України **проф. Олекса Мишанич**, доктор філологічних наук, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, завідувач відділом давньої та класичної літератури Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня, віце-президент Міжнародної асоціації україністів, член багатьох наукових рад, редколегій і т. п. 5 січня його тіло у відкритій труні було виставлене в актовому залі Національної академії наук України. На громадській панахиді про життєвий і творчий шлях вченого розповів директор Інституту літературознавства НАНУ академік Микола Жулинський. Після його зворушливої промови з покійником попрощалося кільканадцять представників української науки, культури, церкви та громадських організацій. Були і промови його земляків із Закарпаття. Від імені русинів-
ово виголосив автор цих рядків. На
но похоронено за греко-католицьким

РОЗМОВИ З ОДНОДУМЦЯМИ

а гідна подиву. За 50 років активної
вих монографій та збірників влас-
ими творів класиків української лі-
их студій, брав участь у роботі по-
есів, симпозіумів та конференцій.
но вісім докторських та чотирнад-
вньої української літератури. Отже,
овціа-медієвістів, до якої входить:
. Андрущенко, Є. Пшеничний, М.
Мишанич був відповідальним ре-
го тому „Енциклопедії української
аркусь), до якого мають увійти ма-
нів-українців Центральної Європи:

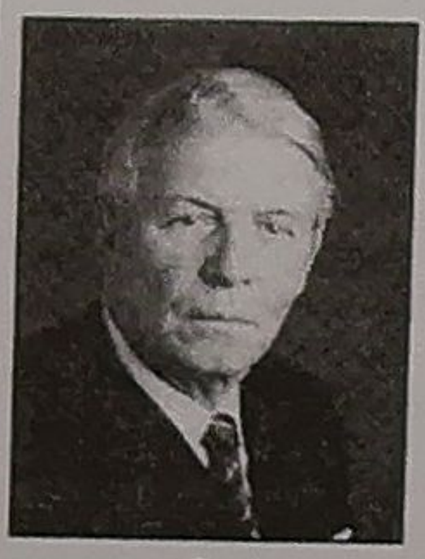

МИШАНИЧ Олекса Васильович

Народився 1 квітня 1933 р. в с. Ляхівці (тепер – с. Лісковець Міжгірського району) в багатодітній селянській родині. У 1938 р. сім'я переселилася в с. Барвінок поблизу Ужгорода. Закінчив філологічний факультет УжДУ (1956). Деякий час трудився на обласному радіо. Закінчив стаціонарно аспірантуру Інституту літератури ім.
раїни, захистив кандид
лишився тут працюва
ником, ученим секрета

Доктор філологічни
дувач відділу давньої
го інституту АН Україн
ступник голови Вищої
раїни (ВАКу), секретар
україністів, член редкол
ліотеки давнього украї

О. Мишанич підгот
академічні, вивірені за
дання: перший том із б

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЗАКАРПАТТЯ

XX СТОЛІТТЯ

Бібліографія О.Мишанича

Окремі видання

1964

Література Закарпаття XVII–XVIII століть [Текст] : іст.-літ. нарис / О. Мишанич; АН УРСР, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; відп. ред. Л. Є. Махновець. – К. : Наук. думка, 1964. – 116 с.

1976

Григорій Сковорода і усна народна творчість [Текст] / О. Мишанич; АН УРСР, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; відп. ред. М. Є. Сиваченко. – К. : Наук. думка, 1976. – 152 с.

1980

Українська література другої половини XVIII ст. і усна народна творчість / О. Мишанич; відп. ред. М. Є. Сиваченко; АН УРСР, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Наук. думка, 1980. – 342 с.

1991

Від підкарпатських русинів до закарпатських українців [Текст] : іст.-літ. нарис / О. Мишанич. – Ужгород: Карпати, 1991. – 64 с.

1992

«Карпаторусинство», його джерела й еволюція у XX ст. [Текст] / О. Мишанич. – Дрогобич : Відродження, 1992. – 54 с.

1993

Карпати нас не розлучать [Текст] : літ.-критич. ст. і дослідж. / О. Мишанич. – Ужгород: Срібна Земля, 1993. – 282 с.

Митрополит Йосиф Сліпий перед «судом» КГБ [Текст] : [за архів. джерелами] / О. Мишанич. – К. : Фотовідеосервіс, 1993. – 80 с.

Повернення [Текст] : літ.-критич. ст. і нариси / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1993. – 120 с.

Політичне русинство і що за ним [Текст] : наук.-публіц. праці / О. Мишанич . – Ужгород: Ґражда, 1993. – 52 с.

1994

Григорій Сковорода: нарис життя і творчості [Текст] / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1994. – 45 с.

«Карпаторусинство» : історія і сучасність [Текст] / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1994. – 64 с.

1996

Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття [Текст] : літ-крит. студії / О. Мишанич. – Ужгород: Ґражда, 1996. – 100 с.

Крізь віки [Текст] : літ-крит. та історіограф. ст. й дослідження / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – 352 с.

Політичне русинство – українська проблема [Текст] : доп. на ІІІ Конгресі Міжнар. асоціації україністів (Харків, 26-30 серп. 1996 р.) / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – 32 с.

1997

Повернення : літ.-критич. ст. й нариси. [Текст] / О. Мишанич; НАН України,Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Обереги, 1997. – 332 с. : портр.

2001

Олесь Лупій : штрихи до літературного портрета [Текст] / О. Мишанич; ред. М. Семенюк. – К. : Гранослов, 2001. – 34 с.

2002

Життя і творчість Августина Волошина [Текст] / О. Мишанич; ред. Д. М. Федака. – Ужгород: Закарпаття, 2002. – 48 с.

На переломі [Текст] : літературознав. ст. й дослідж. / О. Мишанич, НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 437 с.

2004

З минулих літ [Текст] : літературознав. ст. й дослідж. різн. років / О. Мишанич, НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 390 с. : портр.

Твори надруковані в періодичних виданнях та збірниках

1967

Народна словесність / О. Мишанич // Історія української літератури у 8 томах. – Т. 1. – К. : Наукова думка, 1967. – С. 163-170.

1989

Повернення Катрі Гриневичевої [Текст] : [про укр. письменницю] / О. Мишанич // Друг читача. – 1989. – 18 трав. – С. 4.

1992

Літературне Закарпаття: Українські Карпати: етнос, історія, культура [Текст] / О. Мишанич // Закарпат. правда. – 1992. – 11 берез. – С. 2.

Нові обрії майстра [Текст] : [про укр. поета Петра Скунця] / О. Мишанич // Голос України. – 1992. – 19 трав. – С.12.

1993

Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття [Текст] / О. Мишанич // Українські Карпати: матеріали міжнар. наук. конф. «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серп.-1 верес. 1991 р.). – Ужгород, 1993. – С.315-325.

«Карпаторусинство». Його джерела та еволюція у XX ст. [Текст] / О. Мишанич // Міжнародний з'їзд славістів. Слов'янські літератури: [доповіді]. – К., 1993. – С.76-98.

Література Закарпаття: стан і проблеми наукового дослідження [Текст] / О. Мишанич // Українські Карпати: матеріали міжнар. наук. конф. «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серп.-1 верес. 1991 р.). – Ужгород, 1993. – С. 598–608.

Myšanyč Îleksa V. From Subcarpathian Rusyns to Transcarpathian Ukrainians / Îleksa V. Myšanyč // Ĕŕgocsi, Paul Robert. The Persistence of Regional Cultures. – New York: Distributed by Columbia University Press, 1993. – P. 7-52.

1994

Дивосвіти Наталени Королевої [Текст] // Українське слово: хрестоматія укр. літератури та літ. критики XX ст. В 3-х кн. Кн. 1. – К., 1994. – С. 429-434.

Ідейні витоки новітнього «карпаторусинства» [Текст] / О. Мишанич // «Карпаторусинство»: Історія і сучасність: доп. на І Конгр. Міжнар. асоц. україністів (Київ, 27 серп.–3 верес. 1990 р.) та І Конгр. Респ. асоц. українознавців (Київ, 20–23 груд. 1990 р.). – К., 1994. – С. 36–50.

Український контекст давньої літератури Закарпаття [Текст] / О. Мишанич // Культура Українських Карпат: традиції і сучасність : матеріали міжнар. наук. конф. (Ужгород, 1-4 верес. 1993 р.). – Ужгород, 1994. – С. 27–46.

1995

Автопортрет [Текст] : [літературознавець] / О. Мишанич // Слово і час. – 1995. – № 11-12. – С.74-80.

Пам'яті Володимира Крекотня [Текст] / О. Мишанич // Слово і час. – 1995. – № 9-10. – С. 23-27.

1996

Штрихи до біографії П. Зайцева [Текст] / О. Мишанич // Нар. творчість та етнографія. – 1996.– № 2-3. – С. 34.

1997

Василь Ґренджа-Донський (1897–1974) [Текст] / О. Мишанич // Укр. альманах. – Варшава, 1997. – С. 180–183.

На III Міжнародному конгресі україністів [Текст] / О. Мишанич // Слово і час. – 1997. – № 1. – С. 49-51.

Політичне русинство – українська проблема [Текст] / О. Мишанич // Слово Просвіти. – 1997. – черв. (число 6). – С. 12 – 13.

Самозвані «батьки» і «вожді» «русинського народу» [Текст] / О. Мишанич // Літ. Україна. – 1997. – 6 лют. – С. 3.

Тернові квіти полонин [Текст] : [до 100-річчя від дня народж. письм. В. Ґренджі-Донського] / О. Мишанич // Літ. Україна. – 1997. – 19 черв. – С. 7.

1998

Давня українська література в загальнослов'янському контексті [Текст] / О. Мишанич // Медієвістика. – Вип.1. – Одеса, 1998. – С. 3-14.

Світла і правдива дума [Текст] : [про письм. О. Лупія] / О. Мишанич // Слово Просвіти. – 1998. – берез. (число 3). – С. 16.

1999

Кирило і Мефодій в українській літературі [Текст] / О. Мишанич // Слов'ян. зб. – Вип. 6. – Одеса, 1999. – С. 6-16.

Оновлення літератури : про літературний рух на Закарпатті 20-30-х рр. XX ст. [Текст] / О. Мишанич // Карпат. край. – 1999. – № 1-3. – С. 69-73.

Пам'яті Василя Микитася [Текст] : (1924-1999) / О. Мишанич // Слово і час. – 1999. – № 6. – С. 92.

2000

Біблія і давня українська література [Текст] / О. Мишанич // Біблія і культура: зб. наук. пр. Вип. 1. – Чернівці, 2000. – С. 9-13.

Володимир Гнатюк і давнє письменство югославських русинів [Текст] / О. Мишанич // Медієвістика. – Вип. 2. – Одеса, 2000. – С. 152-161.

Давнє українське письменство в науковій та художній спадщині Богдана Лепкого [Текст] / О. Мишанич // Щасливий у праці: зб. пр. і матеріалів на пошану Ф. Погребенника. – К., 2000. – С. 140-148.

Закарпатський політичний сепаратизм: міфи і дійсність [Текст] / О. Мишанич // Десять років демократії (1989–2000). Здобутки і втрати: 50 років Європ. конгресу українців : [збірник]. – Ужгород, 2000. – С. 12-23.

2001

Українознавство на сучасному етапі [Текст] / О. Мишанич // Українознавство – наука самопізнання українського народу: матеріали X щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. «Стан, пробл., перспективи розвитку українознавста», (Київ, 18-20 жовт. 2001 р.). – К., 2001. – С. 31-34.

2002

Видатний дослідник українського фольклору [Текст] : [штрихи до портрета чл.-кор. НАН України Миколи Мушинки] / О. Мишанич // Нар. творчість та етнографія. – 2002. – № 5-6. – С. 16-20.

Закарпатський політичний сепаратизм: міфи і дійсність [Текст] / О. Мишанич // Біблія і культура: зб. наук. ст. – Вип. 4. – Чернівці, 2002. – С.184-189.

Наукова діяльність митрополита Йосифа Сліпого на засланні [Текст] / О. Мишанич // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 39-48.

Нова ревізія автентичності «Слова о полку Ігоревім» [Текст] / О. Мишанич // Медієвістика. – Вип. 3. – Одеса, 2002. – С. 6-19.

Проблеми вивчення давньої та класичної української літератури [Текст] / О. Мишанич // Слово і час. – 2002. – № 2. – С.13-19.

«Энциклопедия Подкарпатской Руси» і що за нею? [Текст] : доповідь на V Міжнар.у конгресі україністів (Чернівці, 26-29 серп. 2002 р.) / О. Мишанич, НАН України; Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; Міжнар. асоціація україністів. – К. : Стилос, 2002. – 36 с.

Юрію Бачі – 70 [Текст] : [слов. україніст і письм.] / О. Мишанич // Слово і час. – 2002. – № 12. – С.28.

2003

Будитель душі народної [Текст] : [про учен.-педагога Олександра Духновича (1803-1865)] / О. Мишанич // Літ. Україна. – 2003. – 12 черв. – С. 7.

Дмитро Чижевський – історик давньої української літератури [Текст] / О. Мишанич // Слово і час. – 2003. – № 4. – С. 7-14.

З любові до отчого краю [Текст] : [про відомого поета, прозаїка, драматурга О. Лупія] / О. Мишанич // Укр. мова й літ-ра в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. – № 1. – С. 210-215.

2006

Василь Ґренджа-Донський : (1897-1974) [Текст] / О. Мишанич // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпатської організації Нац. спілки письменників України / упоряд., передм. П. М. Ходанич. – Ужгород: Ужгород. міська друк., 2006. – С. 121-131.

Герц Юрій Дмитрович [Текст] / О. Мишанич, К. Стельмах // Енциклопедія сучасної України. Т. 5. Вод-Гн / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Шевченка, Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України; ред. І. М. Дзюба. – К. , 2006. – С. 568-569.

Інтерв'ю з О. Мишаничем

2000

Академік Мишанич: «Не відмовлюся від жодного свого рядка» [Текст] : [бесіда / записав О. Гаврош] / О. Мишанич // Україна молода. – 2000. – 7 черв. – С. 12.

2004

«Господи, що скажуть про нас люди?!» [Текст] : [останнє інтерв'ю нашого земляка] / О. Мишанич // Срібна Земля–Фест. – 2004. – № 3. – С. 14.

2006

«Я робітник у науці» [Текст] / О. Мишанич // Гаврош, О. Закарпатське століття: XX інтерв'ю / О. Гаврош, худ. оформ. М. Дем'яна. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2006. – С. 113-126.

Мишанич О. В. – редактор, укладач, упорядник

1984

На Верховині: зб. творів письм. дорадян. Закарпаття / упорядкув., підгот. текстів, передм., приміт. та слов. О. Мишанича. – Ужгород: Карпати, 1984. – 528 с.

1987

Українське літературне барокко : зб. наук. пр. / АН УРСР, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Наук. думка, 1987. – 302 с.

1991

Величко, С. В. Літопис. Т. 1. [Текст] / С. В. Величко; пер. з книжної укр. мови, вступ. ст., комент. В. О. Шевчук; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – 371 с.

Величко, С. Літопис. Т. 2. [Текст] / С. Величко; пер. з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчук; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – 642 с.

Химинець, Ю. Закарпаття – земля української держави : нотатки з історії Закарпаття [Текст] / Ю. Химинець; післямова О. Мишанич. – Ужгород: Карпати, 1991. – 144 с.

1994

Заклятий козак: іст. повісті і оповід. / упоряд. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1994. – 540 с. : іл.

«Карпаторусинство»: історія і сучасність : доп. на І Конгр. Міжнар. асоц. україністів (Київ, 27 серп.-3 верес. 1990 р.) та І Конгр. Респ. асоц. українознавців (Київ, 20-23 груд. 1990 р.) [Текст] / Ю. Бача, І. Ванат, В. Маркусь [та ін.]; Міжнар. асоц. україністів (Київ, Україна), Коміс. зв'язку й інформ. закарпат. українців (Чікаго, США); упоряд. і відп. за вип. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1994. – 61 с.

1995

Волошин, А. Твори [Текст] / А. Волошин; упоряд., передм., підготов. текстів та прим. О. Мишанич, П.Чучка. – Ужгород: Ґражда, 1995. – 447 с. : іл.

Грушевський, М. Історія української літератури в 6-ти т. Т. 6, Кн. 1. [Текст] / М. Грушевський; упоряд. О. Мишанич – К. : Обереги, 1995. – 780 с.

Українська література: матеріали І конгресу Міжнар. асоц. україністів (Київ, 27 серп. – 3 верес. 1990 р.) / НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; відп. ред. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1995. – 320 с.

1996

Літературознавство. Бібліографія. Інформатика: доповіді та повідомл. III Міжна.о конгресу україністів(Харків, 26-29 серп. 1996 р.) / НАН України, Північно-схід. наук. центр, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; упоряд. і відп. ред . О. Мишанич. – Х., 1996. – 202 с.

III міжнародний конгрес україністів, Харків, 26-29 серпня 1996 р. : літературознавство [Текст] : [наук. доп.] / упоряд. і відп. ред. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – 494 с.

Фізер, І. Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні : метакрит. дослідж. [Текст] / І. Фізер; авториз. пер. В. Брюховецького; передм. І. Дзюби; відп. ред. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – 192 с.

1997

Білоус, П. В. Паломницький жанр в історії української літератури [Текст] / П. Білоус; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Житом. пед. ін-т ім. І. Я. Франка; відп. ред. О. Мишанич. – Житомир, 1997. – 158 с.

1998

Медієвістика / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова; відп. ред. О. Мишанич. – Вип. 1. – Одеса : Астропринт, 1998. – 160 с.

1999

Андрущенко, М. Парнас віршотворний: Києво-Могилянська академія і український літературний процес XVIII ст. [Текст] / М. Андрущенко; НАН Україна, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; наук. ред. О. В. Мишанич. – К. : Укр. кн., 1999. – 208 с.

Гвоздик-Пріцак, Л. Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Військо Запорозьке [Текст] / Л. Гвоздик-Пріцак; ред. О. Мишанич; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К. : Обереги, 1999. – 215 с.

Крекотень, В. Вибрані праці [Текст] / В. Крекотень; НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; відпов. ред., упоряд. і авт. передм. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1999. – 343 с.

2000

Літературознавство: доп. та повідом. IV Міжнар. конгресу україністів (Одеса 26-29 серп. 1999 р.). / Міжнар. асоц. Україністів, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка, НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка в Америці; відп. ред. та упоряд. О. Мишанич. – К. : Обереги, 2000.

Кн. 1. – 592 с.

Кн. 2. – 520 с.

2001

Нога, Г. Звичаї тії з давніх школярів бували... Український святковий бурлеск XVII–XVIII століть [Текст] / Г. Нога; НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України; відп. ред. О. Мишанич. – К. : Стилос, 2001. – 189 с.

Сліпушко, О. Давньоукраїнський бестіарій (звірослов): національний характер, суспільна мораль і духовність давніх українців у тваринних архетипах, міфах, символах, емблемах / О. Сліпушко; ред. Л. Мірошниченко; післямова О. Мишанич. – К. : Дніпро, 2001. – 140 с. : іл.

2002

Волошин, А. Вибрані твори [Текст] / А. Волошин; упоряд., вступ. ст. та прим. О. Мишанич. – Ужгород: Закарпаття, 2002. – 528 с. – (Письменство Закарпаття).

2003

Лазорський, М. = Lasorskyj M. Гетьман Кирило Розумовський = Hetman Kyrylo Rosumowskyj: роман-хроніка 18 віку [Текст] / М. Лазорський; післямова О. Мишанича; худ. С. Якутович. – К. : Обереги, 2003. – 656 с.

Нечуй-Левицький, І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології [Текст] / І. Нечуй-Левицький; післямова О. Мишанич. – 2-е вид. – К. : Обереги, 2003. – 144 с.

Пріцак, Л. Із досліджень про державу Богдана Хмельницького 1648-1657 рр. : ст. і матеріали / Л. Пріцак; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; відп. ред. О. Мишанич. – Х. : Акта, 2003. – 278 с.

Пріцак, Л. Основні міжнародні договори Богдана Хмельницького 1648–1657 рр. / Л. Пріцак; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; відп. ред. О. Мишанич. – Х. : Акта, 2003. – 493 с.

«Слово о полку Ігоревім» та його поетичні переклади й переспіви в українській літературі / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів; підгот. О. Мишанич. – Х. : Акта, 2003. – 663 с.

Чижевський, Д. І. = Cizhevskyj, D.Українське літературне бароко = The Ukrainian literature barooue: вибрані праці з давньої л-ри [Текст] / Д. І. Чижевський; Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка; НАН України; передм. О. Мишанич. – К. : Обереги, 2003. – 576 с.

2005

Корпанюк, М. Слово. Хрест. Шабля : укр. монастир.-церк., світ. крайове літописання XVI–XVIII ст., компіляції козац. літописання XVIII ст. як іст.-літ. явище [Текст] / М. Корпанюк; наук. ред. О. Мишанич. – К. : Смолоскип, 2005. – 903 с. : іл

2007

Рязанцева, Т. Бранець вічності : аспекти поетич. творчості Олекси Стефановича [Текст] / відп. ред. О. В. Мишанич; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Вид. дім «Києво-Могил. акад.», 2007. – 106 с.

Література про життя та творчість

1993

Сулима, М. Доробок, гідний поваги [Текст] / М. Сулима // Літ. Україна. – 1993. – 22 квіт. – С. 6.

1998

Мушинка, М. Аби вчити інших – треба знати самому : з приводу інтерв'ю «професора» Мирона Сисака [Текст] : [про творчість О. Мишанича] / М. Мушинка // Дукля. – 1998. – № 4. – С. 75-79.

2001

Гаврош, О. Мишаничі : Закарпатські династії [Текст] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2001. – 28 квіт. – С. 12.

2003

Верховина : зб. наук. пр. на пошану проф. О. Мишанича з нагоди його 70-річчя / НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Шевченка, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка; упоряд. Є. Пшеничний. – Дрогобич: Коло, 2003. – 368 с.

Дубинянська, Я. Олекса Мишанич: правило об'єктивної істини [Текст] / Я. Дубинянська // Дзеркало тижня. – 2003. – 29 бер. – 4 квіт. – С. 13.

Маркусь, В. Верховинець із душею соборника України: Олекса Мишанич [Текст] / В. Маркусь // Нар. творчість та етнографія. – 2004. – № 3. – С. 29-35.

Олекса Мишанич : літературознавець, критик [Текст] // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та вступ. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 42-43.

Сенько, І. Великий трудівник на літературознавчій ниві: до 70-річчя акад. Олекси Мишанича [Текст] / І. Сенько // Наук. вісник Ужгород. ун-ту / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Сер. : Філологія. – Вип. 7. – Ужгород : Ліра, 2003. – С. 127-130.

70-річчя члена-кореспондента НАН України О. В. Мишанича [Текст] // Вісник Нац. акад. наук України. – 2003. – № 4.

Сулима, М. Господь покликав його служити слову [Текст]: [про О.Мишанича] / М. Сулима // Літ. Україна. – 2003. – 3 квіт .(№ 14). – С. 6.

Федака, Д. Від щедрот рідної землі [Текст] / Д. Федака // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та вступ. ст. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С.44-48.

2004

Мушинка, М. Посмертне видання робіт Олекси Мишанича [Текст] // Дукля. – 2004. – № 4. – С. 66-67. – Рец. : на кн. : Мишанич, О. З минулих літ: літературознав. ст. й дослідж. різн. років. / НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 390 с.

Мушинка, М. = Mušinka, M. Розмови з однодумцями = Rozhovory z rovnako zmyslajucimi [Текст] : [присвяч. пам'яті проф. О. Мишанича] / М. Мушинка; Асоц. україністів Словаччини, Наук. т-во ім. Т. Шевченка у Словаччині. – Пряшів : Фундація «Карпати», 2004. – 160 с.

2008

Людина. Вчений. Патріот: до 75-річчя від дня народж. Олекси Мишанича [Текст] // Карпат. Україна. – 2008. – 29 берез. – С. 14.

Мушинка, М. Мої взаємини з Олексою Мишаничем в останні роки його життя [Текст] / М. Мушинка // Слово і час. – 2008. – № 4. – С. 98-102.

Сулима, М. Олекса Мишанич і югославські українці [Текст] : [в т.ч. декілька листів М. Ковача до О. Мишанича] / М. Сулима // Слово і час. – 2008. – № 4. – С. 93-97.

Бібліографічні та довідкові матеріали

1995

Хланта, І. В. Олекса Мишанич : літературознавець, критик [Текст] / І. В. Хланта // Хланта І. В. Літературне Закарпаття у XX столітті : біобібліогр. покажч. – Ужгород: Закарпаття, 1995. – С. 473-479.

1998

Magocsi, Paul Robert. Carpatho-Rusyn Studies: an Annotated Bibliography. – New York: Distributed by Columbia University Press, 1998.

Vol. II: 1985-1994. – 1998. – 280 p.

Про Мишанича О. В. : 45, 276, 334, 415, 432, 438, 484, 494, 517, 519, 610, 611, 667, 724, 742, 743, 808, 862.

Vol. III: 1995-1999. – 2006. – 260 p.

Про Мишанича О. В. : 26, 94, 147, 175, 215, 281, 282, 283, 284, 462, 463, 538, 558, 759, 772.

2001

Мишанич Олекса [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород: Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 254-255.

Мишанич Олекса Васильович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962-2001 : енциклопед. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. слово І. М. Дзюби. – К. : Криниця, 2001. – С. 350-351.

Мишанич Олекса Васильович [Текст] // Хто є хто в Україні. – К.: К. І. С., 2001. – С. 228.

2002

Імена України [Текст] : біограф. щоріч. 2001 / Укр. акад. наук нац. прогресу, Ін-т гуманіт. дослідж.; редкол. : В. Г. Бар'яхтар [та ін.]; уклад. : Л. Г. Андрієнко [та ін.]. – К. : Фенікс, 2002. – 676 с. : портр.

Про Мишанича О. С. 368.

2003

Олекса Васильович Мишанич : біобібліогр. до 70-річчя [Текст] / упоряд. Я. Мишанич; відп. ред. М. Жулинський. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 75 с. – (Біобібліографія вчених України).

2007

Хланта, І. В. Мишанич Олекса Васильович [Текст] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття / наук. ред. . – Ужгород: Ґражда, 2007. – С. 218-219.

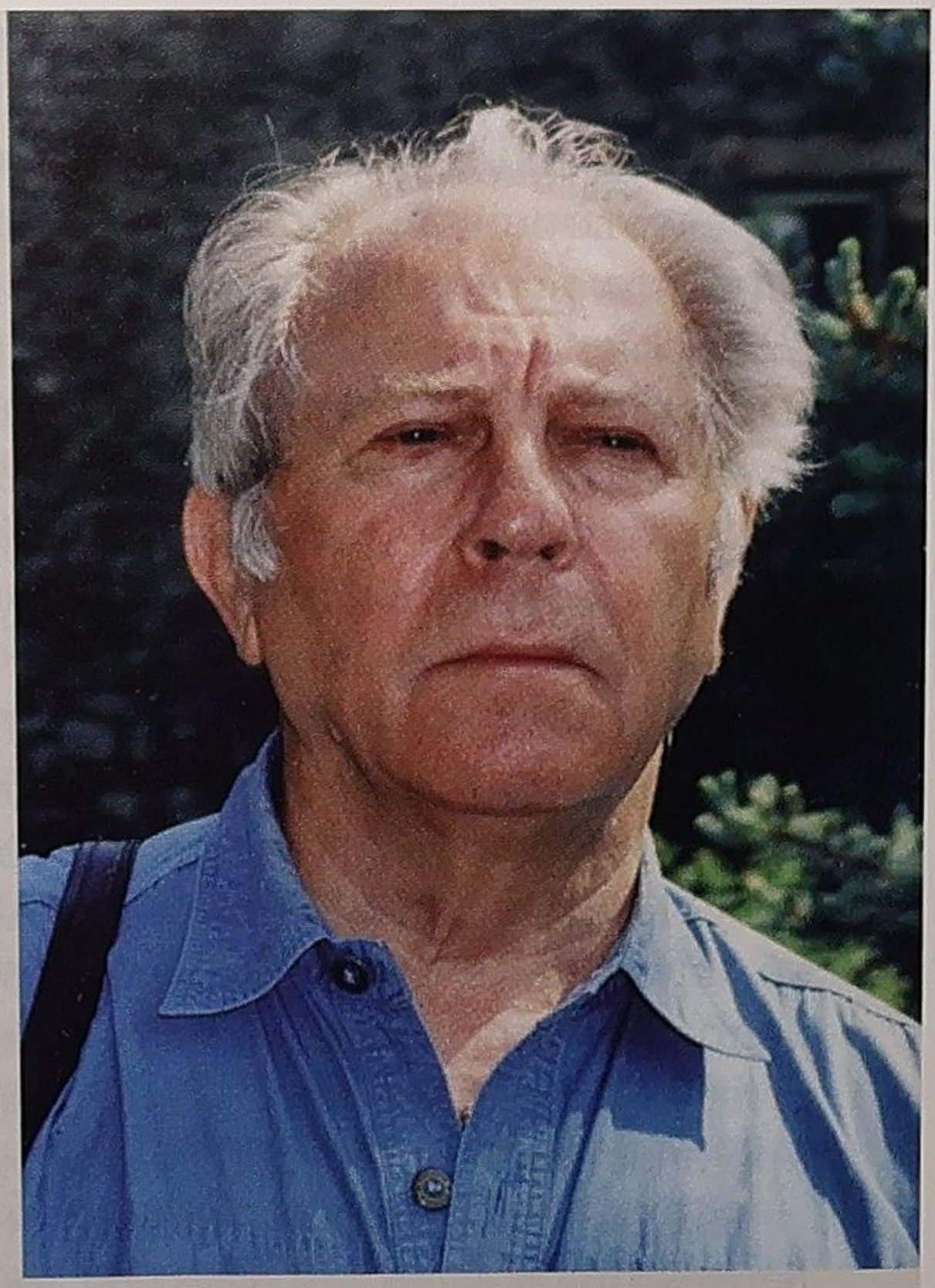

ХУДОЖНИК

ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ ГЕРЦ

Народний художник України Ю.Д.Герц завжди привітний, відкритий світу і людям, втім, радше філософ, ніж декларатор. Понад 50 років у мистецтві дають право на власні судження і власну позицію.

«Вийшло усе якось само собою», — каже Ю.Герц. — «Я малював не для нагород, титулів і звань. Моє малювання іде від душі.» Усе своє життя у мистецтві ішов шляхом розуміння і відчуття сердечного. Самоусвідомлення виникає на

глибині занурення у своє життя, при ретельному аналізі та моделюванні ситуації, що дає життєва зрілість.

Обравши для себе засобом самовираження мистецтво образотворення, Юрій Герц продовжив традицію народного прикрашання. Художник народився 27 лютого 1931 року в багатодітної сім'ї Герців у селі Лохово, що на мальовничій Мукачівщині. Юрко був третьою дитиною в сім'ї. З сім'ї виніс те, що потім вихлюпнеться на полотно водограєм фарб, дивиною силуетів, мозаїчністю форми. Саме з дитячих вражень постануть численні майбутні живописні екскурси у фольклор.

Зустріч з корифеями закарпатського живопису у 1947 році в Ужгородському художньо-промисловому училищі (пізніше — прикладного мистецтва) вплинула на Ю.Герца фундаментально. Молодий художник активно зацікавився своїм народом, своєю культурою. Дуже рано запалився ідеєю служіння народу, пронісши естафету своїх учителів Бокшая та Ерделі у піклуванні про зростання професійної освіти на Закарпатті.

Юрій Герц багато працює, їздить в експедиції по Верховині, вивчає архітектуру та ужиткове мистецтво гуцулів, лемків, бойків, гірської Хустщини та пониззя Тиси. Рідний край через призму народних звичаїв та обрядів змусив Ю.Герца по-новому побачити довкілля. Художнику відкрився рідний народ через вишукані зразки вишивки, національного костюма, гаптування, ткацтва, різьби по дереву. Після десятиліть пошуку в галузі образотворчого мистецтва у Ю.Герца з'являється в кінці 60-х років минулого століття свій особливий, досить декоративний стиль. Автор відходить від притаманної йому графічної оповідності. Багатство проявленого Ю.Герцом у живописних полотнах кольору зробить прорив у звичній площині закарпатської школи образотворення. Цей прорив проявить дух предковічних Карпат: самобутніх, неповторних,

унікальних, з гострим відчуттям волелюбності та поваги до предків.

Юрій Герц ніколи не стоїть на місці. Понад піввіку у творчості означені інтенсивними пошуками і знахідками художньої виразності. У своїй основі вони несуть «манайлівську» традицію передачі сили і моці народу. Вбачається не просто захоплення експресією Манайла, його творчої манери. Ю.Герц високо піднімає штандарт професіоналізму, що притаманне кращим зразкам народного мистецтва Закарпаття. Ця теза спадковості стилістичних особливостей народного мистецтва набула ознак сталості у творчості народного художника України Ю.Герца. Чи то у мандрівках Карпатами, чи в урбаністично-фольклорних розвідках Ю.Герц шукає і знаходить себе. Нові форми знайдених живописних вирішень будуть проходити майже завжди на межі реалізму та постмодерну, авангарду.

Оптимістичне мистецтво народного художника України Ю.Герца завойовує все більше і більше симпатиків. Харизматична Тетяна Яблонська свого часу у себе в майстерні повісила на стіну «Гуцульщину» Юрія Герца — щедру на колір та відчуття безмежного щастя. Поетика живописного твору нашого земляка вразила видатну майстриню «польотом кольору». По-доброму заздрячи закарпатцям, мріяла про життєдайне джерело свободи творення від моменту знайомства з місцевою школою образотворення. Юрій Герц в ній зайняв свій особливий, музично-живописний знаковий простір.

Серія творів Ю.Герца, присвячена закарпатським церквам та дерев'яному зодчеству називається «Карпатські святині». До глядача автор доносить пристрасне, чисте, без побутописання зображення матеріалізованого у полотнах трепету глибокої віри земляків. Художник і сам проймається глибиною батьківської віри. У часи тяжкої безнадії і смутку саме вона давала снаги до життя.

Бажанням поділитися з людьми джерелом душевної гармонії та рівноваги сповнені пейзажі з дерев'яними храмами. Вони — мов часові віконечка до устремлінь та вірувань батьків. Минуле, збережене зусиллями духу людей віруючих, мов запорука прийдешнього. Воно промовляє шедеврами зодчества, дерев'яним мереживом куполів, різьбленим іконостасом.

За полум'яно-веселкові, переконливі своєю народністю, красномовні полотна серії «Барвиста Верховина» Ю.Д.Герц був відзначений Державною премією ім. Т.Шевченка у 1994 році. Така нагорода — визнання на державному рівні, коли творчість художника репрезентує націю, а за творцем стоїть держава як запорука поваги до культурних цінностей народу, до культурної спадщини нації.

У полотнах народного художника України Ю.Герца постійно оптимістична, мажорна атмосфера. Живописні твори художника нагадують чудові вітражі, мозаїки, витворені з прозорих смальт. Пісенно-фольклорна традиція рідного народу виображена у Ю.Герца кольоровою декоративністю відкритих площин, що іноді сплітаються у багатозначні візерунки. Весілля, першотравень, коляди, різдвяні вертепи захоплюють свіжістю народного світосприймання. Народний художник України Ю.Герц почерпнув із загадковості людської душі живописне розмаїття небуденного людського щастя.

Герц — означає в німецькій мові «серце», влучно підмітили дослідники, а мова серця — це почуття. Апофеозом творчого шляху автора стали твори 1990-х років. Втім, сучасна майстерня автора заповнена новими кар-

тонами. Ми впевнені, що нас чекає нова зустріч з народним художником України, лауреатом Національної премії України ім. Т.Шевченка Ю.Герцом — неочікуваним, несподіваним і новим. У колекції Закарпатського обласного художнього музею ім. Й.Бокшая зберігаються

26 живописних та 1 графічний твір нашого земляка. Збірка творів народного художника України Ю.Герца охоплює усі періоди становлення та утвердження авторської манери творця.

Широко відома творчість Ю.Герца і за межами нашої країни, де вона користується незмінним успіхом у глядачів, як на персональній виставці 2001 року в Ужгороді, на Всеукраїнській виставці 2001 року в Києві, а також на виставці українського образотворчого мистецтва 2002 року у Москві.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

© Л.Біксей, 2008

У майстерні. 2005 р.

На етюдах. Околиці м.Хуст.
1956 р.

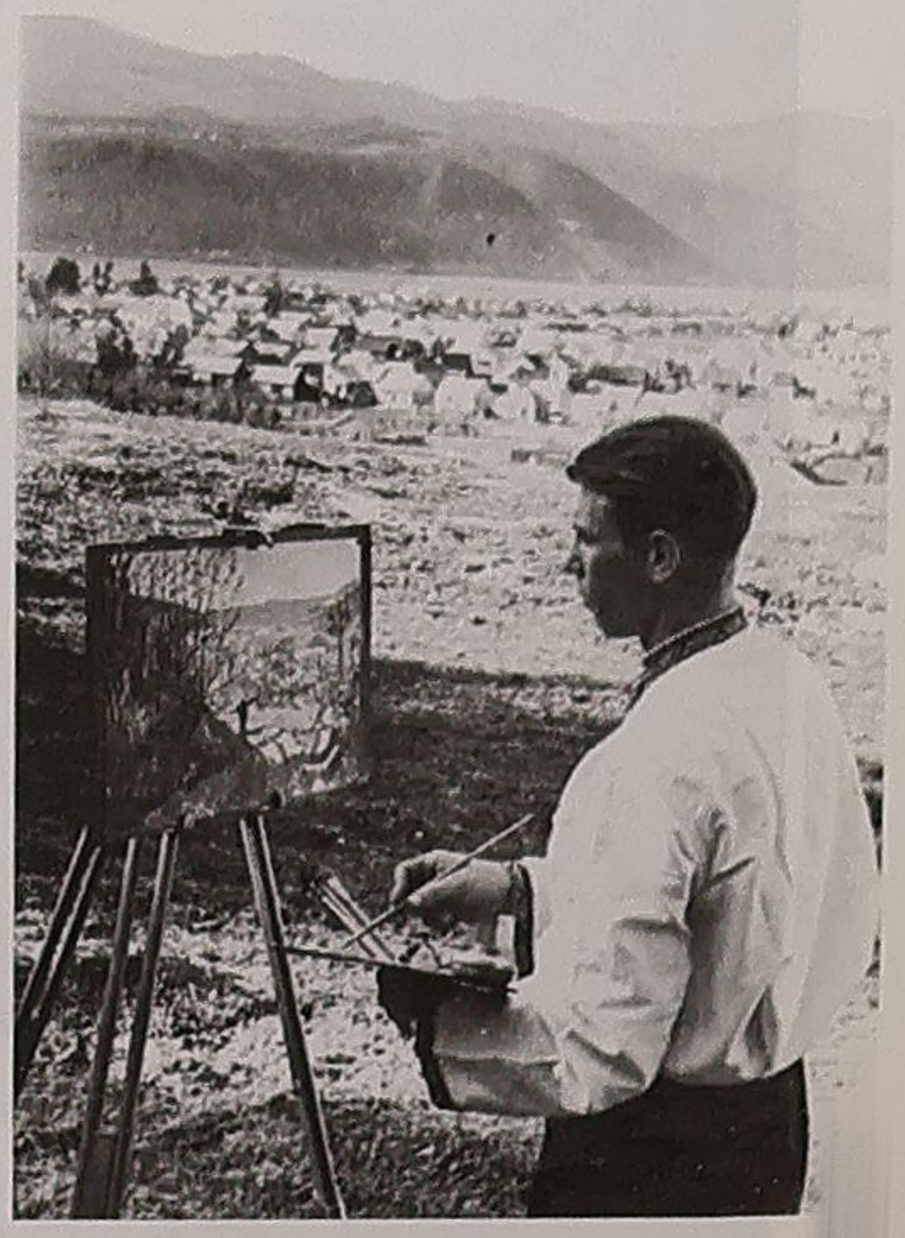

На пленері з колегами у с.Жденієво. 1980 р.

Верховинське весілля. 1978 р.

Танець молодої. 1972 р.

Перемога. 1980 р.

Верховина святкова. 1979 р.

Верховинська зима. 1995 р.

Бібліографія Ю.Герца

Про присудження Державних премій України ім. Т. Шевченка 1994 року: указ Президента України від 02. 03. 1994 р. № 70/94 : [у т. ч. Герцу Юрієві Дмитровичу, художникові, – за серію картин «Барвиста Верховина»] // Культура і життя. – 1994. – 12 берез. – С. 1.; Молодь України. – 1994. – 5 берез. – С. 1.

Окремі видання

1995

Юрій Дмитрович Герц = Yuri Gerts [Образотворчий матеріал] : [каталог] / Ю. Герц. – Ужгород, 1995. – 36 с. – Укр. та англ. мовами.

2003

Незамулене джерело = Unsilted Spring [Образотворчий матеріал] : [альб.-кат.] / Ю. Герц; упоряд. Б. Кушнір. – Ужгород: Карпати, 2003. – 46 с. : іл., порт. – Укр. та англ. мовами.

2006

Герц, Ю. = Herts, Y. Барвиста Верховина = Flowery Verkhovina [Образотворчий матеріал] / Ю. Герц; вступ. ст. Л. Біксей; ред. Б. Г. Кушнір; пер. англ. Ю. Петрушко; фото М. Герц, В. Ньорба. – Ужгород: Карпати, 2006. – 64 с. : іл. – Укр. та англ. мовами.

Матеріали, надруковані в збірниках

Изобразительное искусство Закарпатья : живопись, скульптура, графика, монументальное искусство [Изоматериал] / авт. текста И. И. Бокшай. – М. : Совет. художник, 1973. – 25 с. + 145 с. цвет. ил.

О Ю. Герце: Ил. С. 19-20.

Художники Закарпатья : живопись, графика, скульптура, декоративно-прикладное искусство : кат. выст. [Изоматериал] / вступ. ст. Г. Островского. – М. : Совет. художник, 1979. – 26 с.; 44 ил.

О Ю. Герце: Ил. С. 11.

Художники Закарпаття [Образотворчий матеріал] = Artists of Transcarpathia : до 55-річчя Закарпат. орг. Нац. Спілки художників України : [альб.-кат.] / упоряд. Б. І. Кузьма, К. Є. Стельмах. – Ужгород: Карпати, 2001. – 240 с.; іл. – Укр. та англ. мовами.

Про Ю. Герца: С. 80, іл. С. 81.

Мистецтво Закарпаття [Образотворчий матеріал] : кат. творів із фондів музею. Кн. 1/ авт. ідеї О. Зайцев; вступ. ст. Л. Біксей; ред. рада : О. Зайцев, [та ін.]; фото О. Попова; Закарпат. обл. художній музей ім. Й. Бокшая. – Ужгород: Шарк, 2005. – 200 с. : іл. – (Каталог колекції Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая).

Про Ю. Герца: С. 48-50; 1іл. с. 49.

Інтерв'ю з Ю. Герцем

1999

Планета барвистого сяйва [Текст]: [інтерв'ю з художником / розмовляв М. Фединишинець] / Ю. Герц // Срібна Земля – Фест. – 1999. – 14-20 січ. – С. 15.

2001

«Літаю у снах і бачу музику своїх майбутніх картин» [Текст] : [інтерв'ю з художником / записала Л. Кешеля] / Ю. Герц // Ужгород. – 2001. – 3 берез. – С. 13.

2003

«Без роботи в майстерні не мислю й дня ...» [Текст] : [інтерв'ю, Ю. Герцу присвоєно звання «Нар. художник України» / записала Л. Попова] / Ю. Герц // Новини Закарпаття. – 2003. – 11 жовт. – С. 12.

Планети барвистої сяйво [Текст] : [бесіда з художником / розмовляв М.Фединишинець] / Ю.Герц // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упорядкув. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 85-92.

Хто фундаментально доповнює генофондний ряд [Текст] : [інтерв'ю з художником / записав М. Мейсарош-Фединишинець] / Ю. Герц // Старий замок. – 2003. – 31 лип. – С. 12.

2006

Церква – як сонце навколо неї у селі всі і все крутиться [Текст] : [інтерв'ю з художником / записав М. Мейсарош-Фединишинець] / Ю. Герц // Моя новинка. – 2006. – 1 черв. – С. 6.

Література про життя та творчість

1974

Островський, Г. Образотворче мистецтво Закарпаття [Текст] / Г. Островський – К. : Мистецтво, 1974. – 200 с.

Про Ю. Герца: С. 192.

1991

Біксей, Л. Освідчення в любові... [Текст] : [Ю. Герцу – 60] / Л. Біксей ; фото О. Попова // Новини Закарпаття. – 1991. – 27 лют. – С. 6.

Кухта, В. Хорал віри й надії [Текст] : [Ю. Д. Герцу – 60] / В. Кухта // Карпат. край. – 1991. – 12 берез. – С. 14.

Мартиненко, В. Барви завзяття і радості [Текст] : [штрихи до портрета засл. худож. УРСР Ю. Герца] / В. Мартиненко // Закарпат. правда. – 1991. – 27 лют. – С. 4.

1994

Зимомря, М. Одухотвореність живописної гармонії [Текст] : [творчість худож. Ю. Герца] / М. Зимомря // Срібна Земля. – 1994. – 24 верес. – С. 10.

Синявська, А. Щедрі жнива Юрія Герца [Текст] / А. Синявська // Культура і життя. – 1994. – № 11-12. – С. 6.

1995

Рішко, М. Філософія краси і добра [Текст] : [худож. Ю. Герц] / М. Рішко // Новини Закарпаття. – 1995. – 29 черв. – С. 6.

1996

Басараб, В. Теплі джерела під горою [Текст] : [до 65-річчя Ю. Герца] / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 1996. – 27 лют. – С. 5.

1997

Барбіл, Б. Святині – храми на полотнах шевченківського лауреата [Текст] : [вист. Ю. Герца] / Б. Барбіл // Срібна Земля–Фест. – 1997. – 15-21 трав. – С. 14.

Фединишинець, В. Карпатські святині [Текст] : [худож. Ю. Герц] / В. Фединишинець // Новини Закарпаття. – 1997. – 15 квіт. – С. 6.

Фединишинець, В. Краса єднає людей [Текст] : [народні свята і обряди на полотнах Ю. Герца] / В. Фединишинець // Благовісник. – 1997. – № 6. – С. 4.

1998

Басараб, В. Карпати в образному світі [Текст] : [новий альб. худож. Ю. Герца, лауреата Держ. премії ім. Т. Шевченка] / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 1998. – 14 лют. – С. 11.

Зейкан, Ю. «У житті мусить бути музика і гармонія» [Текст] : [про подружжя Юрія та Наталію Герців] / Ю. Зейкан // Молодь Закарпаття – реформа. – 1998. – 11 лип. – С. 4.

Образний світ Юрія Герца [Текст] : [про буклет «Ю. Герц»] // Молодь Закарпаття – реформа. – 1998. – 6 черв. – С. 5.

1999

Зейкан, Ю. Юрій Герц – своїм землякам [Текст] : [творчість засл. худож. України Ю. Герца] / Ю. Зейкан // Молодь Закарпаття – реформа. – 1999. – 23 січ. – С. 3.

Рішко, М. Вернісаж маестро... при свічках [Текст] : [вист. полотен Ю. Герца] / М. Рішко // Старий замок. – 1999. – 21 січ. – С. 2.

Фединишинець, В. Герц мав народитися в Герцівцях [Текст] : [обрядово-різдвяні мотиви худож.-митця Ю. Герца] / В. Фединишинець // Срібна Земля. – 1999. – 16 січ. – С. 13.

2000

Юрій Герц – державний стипендіат [Текст] : [держ. стипендія засл. худож. України Ю. Д. Герцу] // Новини Закарпаття. – 2000. – 4 лист. – С. 2.

2001

Біксей, Л. Оптимізм і мудрість народної правди [Текст] : [Ю. Герцу – 70] / Л. Біксей // Новини Закарпаття. – 2001. – 27 лют. – С. 6.

«Найбільше досягнення – свобода творчості» – визнає заслужений художник України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Юрій Герц [Текст] // Новини Закарпаття. – 2001. – 23 серп. – С. 13.

2002

Бальзак, Л. Юрій Герц – майстер співучого кольору [Текст] / Л. Бальзак // Євроміст. – 2002. – 21 лют. – С. 7.

2003

Юрій Герц : художник [Текст] // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка / упоряд. та передм. О. Д. Скунць. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 85-84.

2004

Біксей, Л. Мистецтво Закарпаття XX ст. [Текст] / Л. Біксей // Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая : альбом / кер. проекту : О. Шпеник, О. Зайцев; фоторепродукції О. Попова; текст : Л. Біксей, О. Приходько, Г. Рижова. – Ужгород: Шарк, 2004. – С. 129-132.

Біксей, Л. Штрихи до творчого портрета заслуженого художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Юрія Герца [Текст] / Л. Біксей // Наук. зб. краєзн. закарпат. музею. – Вип. 6. – Ужгород: Патент, 2004. – С. 192-206.

2005

Небесник, І. Творчість видатних художників Закарпаття [Текст] : навч. посіб. / Мін-во освіти і науки України; Закарпат. худож. ін-т. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2005. – 76 с.

Про Ю. Герца: С. 66-69.

2006

Біксей, Л. Мистецтво в тисячу Герц. Три чверті – мов ритм серця [Текст] : [до 75-річчя худож. Ю. Герца] / Л. Біксей // Новини Закарпаття. – 2006. – 25 лют. – С. 13.

Гарагонич, В. Співець барвистої України [Текст] : [нар. худож. Юрієві Герцу – 75] / В. Гарагонич // Панорама. – 2006. – 25 лют. – С. 2.

Герцог закарпатського живопису [Текст] : [до 75 – річчя худож. Ю. Герца] // Соціал-демократ. – 2006. – 2 берез. – С. 14.

Його мистецтво – поетична пісня [Текст] : [до 75 – річчя худож. Ю. Герца] // Карпат. Україна. – 2006. – 25 лют. – С. 14.

Мишанич, В. Сонце на кінчику пензля [Текст] : [про худож. Ю. Герца] / В. Мишанич // Ужгород. – 2006. – 3 черв. – С. 12.

Фединишинець, В. Вийшов альбом Юрія Герца [Текст] / В. Фединишинець // Фест. – 2006. – 26 жовт. – 1 лист. – С. 14.

2007

Приходько, О. Живописний енциклопедист рідного краю [Текст] : [худож. Ю. Герц] / О. Приходько // Образотв. мистецтво. – 2007. – № 1. – С. 44 – 45.

2008

Біксей, Л. Тарас Шеченко і закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т. Шевченка [Текст] / Л. Біксей, Є. Стародубцева // Культуролог. джерела. – 2008. – № 1. – С. 13-15.

Довідкові матеріали

1994

Митці Закарпаття [Текст] / відп. за випуск В. М. Беца, К. Є. Стельмах. – Ужгород, 1994. – 120 с.

Про Ю. Герца: С. 36.

1997

Мистецтво України : біогр. довід. [Текст] / упоряд. А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. Бажана. – 1997. – 700 с.

Про Ю. Герца: С. 149.

2001

Герц Юрий [Текст] // Поп, И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород : Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 134.

Герц Юрій Дмитрович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962-2001 : енциклопед. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. сл. І. М. Дзюби. – К. : Криниця, 2001. – С. 87. : порт.

2006

Мишанич, О. Герц Юрій Дмитрович [Текст] / О. Мишанич, К. Стельмах // Енциклопедія сучасної України. Т. 5 : Вод-Гн / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К. , 2006. – С. 568-569. : іл. – С. 490.

2007

Хланта, І. В. Герц Юрій Дмитрович [Текст] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи XX століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород: Ґражда, 2007. – С. 91. : порт.

ПИСЬМЕННИК

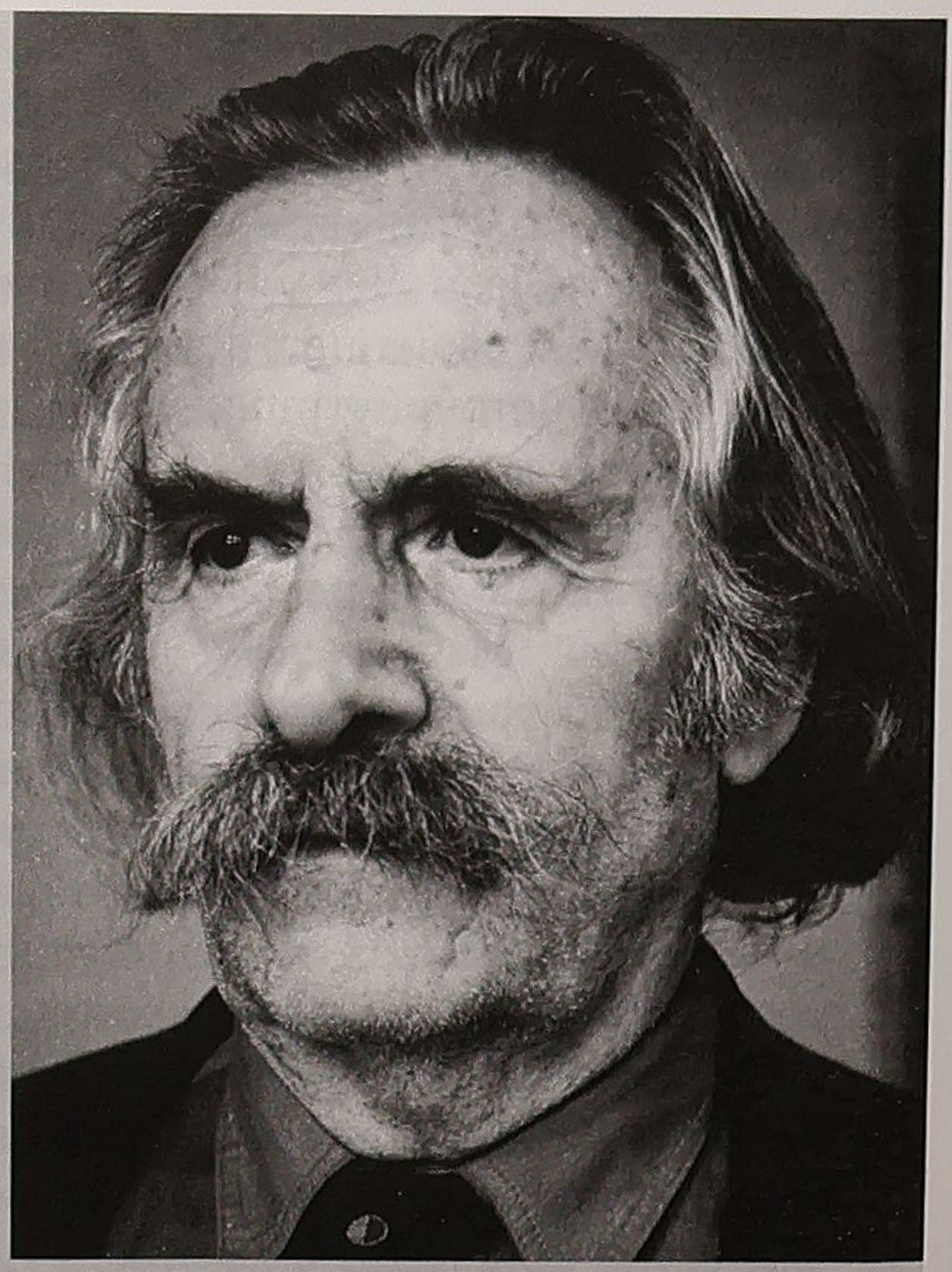

ІВАН МИХАЙЛОВИЧ ЧЕНДЕЙ
(1922–2005)

Понад півстоліття ім'я та творчість Івана Чендея були для України своєрідною візитівкою-символом літературного процесу краю. І не дивно, адже головним досягненням письменника вважаємо те, що зумів на емоційно-раціональному рівні відобразити сутність характеру закарпатця: його філософію-світогляд, психологічні настанови, поведінковий стандарт. Тому, для читаючої аудиторії великої України, його твори значною мірою формували знання про менталітет

краянина. Спочатку він розповідав людям про свою землю разом із Олександром Маркушем, Лукою Дем'яном, Федором Потушняком, Михайлом Томчанієм, але старше покоління відійшло у вирій. Із 70-х років XX століття Іван Чендей залишився на прозовій ниві сам на сам зі своїм прагненням-болем висловити буття горянина, його внутрішній світ, мотивацію вчинків, логіку життя.

В основу сюжету митець, як правило, клав негативну чи трагічну подію і навколо неї розгортав характери своїх героїв. Мабуть, тому художній світ Івана Чендея доволі похмурий і важкий, зрештою як і життя його селян-закарпатців, котрі надто тяжко працювали на неродючій ниві, аби лише не вмерти з голоду. Думається, письменникове дитинство в негараздах назавжди залишило в його творах печать смутку, як і усвідомлення необхідності триматися традицій, яким би модерним та оновленим не здавалося життя сьогоденне...

Прив'язаність до рідної скиби — це та міра, якою зважуються усі персонажі чендеєвих творів. Це та міра, яку автор прикладав й до себе. І праг стати ґаздою і на обійсті-господарстві, й на літературному лані, де кожен рядок дихає добротністю, а слово, наче зернина, добирається прискіпливо, з ретельністю — аби здорова, аби добре проросла, перед тим прогріта в письменницьких жменях.

Удома, на Закарпатті, Івана Чендея сприймали не лише митцем, а людиною, до якої можна йти «правотитися», шукати правди й захисту, в певності — він займе в спірному питанні справедливу позицію і допоможе слабшому. До його дому було, сказати б, паломництво літераторів з новими рукописами, що з надією пропонували їх на суд «патріарха» (так жартома і всерйоз називали письменника), або йшли за порадою, початківці — вривалися за підтримкою. Уже, коли,